

SERIA WYDAWNICZA: POLSKA SŁUŻBA ZAGRANICZNA 1918–1945
– materiały źródłowe

URZĘDNIICY SŁUŻBY ZAGRANICZNEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 1918–1945

Przewodnik biograficzny

Tom II

Opracowanie
Krzysztof Smolana

**URZĘDNICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945
Przewodnik biograficzny**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Naczelną Dyрекcja Archiwów Państwowych

URZĘDNICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945
Przewodnik biograficzny

Tom II

Opracowanie
Krzysztof Smolana

Warszawa 2022

CIP – Biblioteka Narodowa

Urzednicy sluzby zagranicznej Rzeczypospolitej
Polskiej 1918-1945 : przewodnik biograficzny.
T. 2 / opracowanie Krzysztof Smolana ;
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Naczelna
Dyrekcja Archiwow Panstwowych. - Warszawa :
Naczelna Dyrekcja Archiwow Panstwowych :
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 2022. - (Polska
Sluzba Zagraniczna 1918-1945 : materialy zrodlowe)

Seria wydawnicza:

Polska sluzba zagraniczna 1918-1945
– materialy zrodlowe

Recenzent: dr Wojciech Biliński

Redaktor prowadzaca: Katarzyna Gorska

Redakcja i korekta: Aleksandra Belerska

Skład, łamanie i opracowanie graficzne: Maria Kaliszczyk-Donaj, AMALKER sp. z o.o.

Zdjęcia pochodzą z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego, Archiwum Akt Nowych,
Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum oo. Franciszkanów
w Martin Coronado, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego i Archiwum Wyższej
Szkoły Handlowej w Warszawie oraz archiwów prywatnych.

© Copyright by Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2022

© Copyright by Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2022

ISBN (wersja papierowa) 978-83-66739-65-9

ISBN (wersja EPUB) 978-83-66739-66-6

ISBN (wersja PDF) 978-83-66739-67-3

ISBN (wersja MOBI) 978-83-66739-68-0

**ARCHIWA
PAŃSTWOWE**

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
02-517 Warszawa, ul. Rakowiecka 2D
Tel. (+48 22) 565 46 00
www.archiwa.gov.pl

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wykaz skrótów	15
Biogramy	19
Uzupełnienia i poprawki biogramów w tomie I.....	287
Lista biogramów tomu II.....	289
Lista biogramów tomów I i II	294

Wprowadzenie

Oddając w ręce czytelników drugi tom Przewodnika, chcę zaznaczyć zakres, w jakim odróżnia się on od tomu pierwszego. Przede wszystkim powstawał on w nadzwyczaj trudnym okresie panującej pandemii. Ograniczenia wprowadzane z niewielkim wyprzedzeniem czasowym uniemożliwiały, a dzieje się to i w chwili obecnej, precyzyjne zaplanowanie poszukiwań archiwalno-bibliotecznych, a nawet je uniemożliwiają. W konsekwencji do wielu archiwów, bibliotek i muzeów nie udało się dotrzeć zarówno w kraju, jak i za granicą. Z drugiej strony, zobowiązanie czasowe, dostarczenie gotowego, zredagowanego tekstu – nie uległo zmianie. Proszę więc czytelników o uwzględnienie tych okoliczności, gdyż miały one niewątpliwie wpływ na tekst. Pragnę również zaznaczyć, że starałem się wykorzystać w przygotowaniu niniejszego tomu niektóre uwagi ogólne czytelników, którzy mogli się już zapoznać z tomem pierwszym.

Wśród stu osiemdziesięciu bohaterów biogramów prezentowanych w tomie znalazła się grupa około dwudziestu pracowników przedwojennej i wojennej polskiej służby zagranicznej, którzy po wojnie podjęli pracę w służbie zagranicznej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Można powiedzieć, że ich losy najbardziej odbiegały od losu innych polskich dyplomatów. Nie jest zadaniem autora Przewodnika ocenianie decyzji, które wspomniani pracownicy Ministerstwa Spraw Zagranicznych i placówek zagranicznych podejmowali indywidualnie. Problem ten wymaga osobnych pogłębionych badań, nie tylko historycznych, ale i w znacznym stopniu socjologicznych. U podstaw tych decyzji na pewno nie legła jedna przyczyna, oparta li tylko na akceptacji nowego, a właściwie obcego, ustroju politycznego i państwowego w zmienionej sytuacji geopolitycznej. Niektórzy mieli być może nadzieję, że podejmując pracę w nowej służbie zagranicznej zdołają ją „ucywilizować”, utrzymać tradycję jej działania, a może, że nie ważne, kto jest u władzy, bo najważniejszym zadaniem jest odbudowa państwa i społeczeństwa tak strasznie doświadczonego przez wojnę i okupację. Tym bardziej że tzw. nowa władza podjęła działania w celu pozyskania dawnych pracowników, wszelkich szczebli, gdyż nie miała swoich kadr, a pierwsi kierownicy jak Edward Osóbka-Morawski, Zygmunt Modzelewski czy Stefan Wierbłowski z polityką zagraniczną nie mieli wcześniej nic wspólnego. Nieliczne były od tego wyjątki, takie jak postać Wincentego Rzymowskiego. Starali się stworzyć za to pozory, że budowane po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej struktury państwa polskiego są bezpośrednią kontynuacją przedwojennej Polski. Już w maju 1945 r. przebywający lub też wracający do kraju dawni pracownicy, poszukując możliwości powrotu do pracy w dawnej instytucji, na swe zapytania otrzymywali odpowiedź w formie: „Z dniem dzisiejszym **reaktywuję** na stanowisko ... Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ... stopniu służbowym”¹. Wezwania do powrotu do pracy w MSZ, do których dochodziło od 1945 r., przyniosły efekt, choć ciągle nie wiemy, ile osób chciało tam podjąć

¹ Zob. np. Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych (AMSZ), BSO, sygn. 4297 – Akta Teofila Jaśkiewicza.

na nowo pracę. Wiem o kilkudziesięciu takich osobach. Dlaczego decydowali się na taki krok? Wymaga to każdorazowo osobnego badania, jedni pewnie chcieli, inni może zostali przekonani. Intencją przyjmujących było niewątpliwie pozyskanie osób (przygotowanych zawodowo i mających doświadczenie), które dawałyby nowej władzy czas na przygotowanie nowych, a przede wszystkim „swoich” pracowników.

Pozytywny pozornie stosunek do przedwojennych pracowników służby zagranicznej zmieniał się wraz z narastaniem stalinizmu i umacnianiem się władzy, szczególnie po wyeliminowaniu jawnej opozycji i powołaniu do życia PZPR w grudniu 1948 r. Niewiele miesięcy później, 3.09.1949 r., Sekretariat KC PZPR podjął „Uchwałę w sprawie oczyszczenia kadr M.S.Z.”. Została ona przyjęta „w związku ze stwierdzonymi ostatnio faktami świadczącymi o zaśmieszeniu kadr M.S.Z., M.H.Z. i innych placówek za granicą obcymi, a często wręcz wrogimi elementami...”². Specjalna trójosobowa komisja³ miała w ciągu dziesięciu dni przygotować wnioski „... o wyeliminowaniu ze służby zagranicznej elementów niezaskługujących na zaufanie...”⁴. Na początku lutego 1950 r. była już gotowa lista zawierająca dziesiątki nazwisk⁵.

Operacja usuwania pracowników uznanych za „wrogi element” została przeprowadzona nie poprzez grupowe zwolnienia, ale indywidualne działania wobec poszczególnych osób. W odniesieniu do pracujących w placówkach zagranicznych za wstępny krok należy uznać odwołanie ich do kraju⁶. Sam proces „czyszczenia kadr” przeprowadzano w różny sposób, w zależności od swoistej hierarchii, którą należałoby nazwać hierarchią wrogości czy też obcości. Jednych posyłano na emeryturę, innych „namówiono” do przejścia do pracy w innych instytucjach. Niektórych, być może uznanych za szczególnie niebezpiecznych, jak np. Tadeusza Chromeckiego, wykorzystano w operacjach służb specjalnych przeciw innym „wrogom ustroju”. Jeszcze inni odeszli sami, pozostając w kraju lub wyjeżdżając, legalnie lub nielegalnie za granicę, najczęściej w proteście wobec władzy. Całej akcji oczywiście nie można było zachować w tajemnicy; wiele osób zdecydowało się nie wracać. Przy tych osobach na listach proskrypcyjnych, sporządzonych w ramach przygotowań, pojawiły się dopiski „uciekł”, „nie wrócił”. Zdarzające się ucieczki, a przede wszystkim niechętny stosunek ówczesnej władzy, podejrzewającej wszystkich „myślących inaczej” o wrogie działanie, prowadziły do szeroko zakrojonej akcji nie tylko inwigilowania dawnych pracowników polskiej służby zagranicznej, ale i do bardzo częstego szkodenia i utrudniania życia im i ich rodzinom. Całość akcji „czyszczenia” starano się przeprowadzić w dwóch turach. Warto też zaznaczyć, że w tle całej akcji dochodziło do walk poszczególnych frakcji w ówczesnie rządzącej partii o wpływy w różnych dziedzinach życia.

² Archiwum Akt Nowych (AAN), KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 2.

³ W jej skład weszli: Stefan Wierbłowski (1904–1978), ówczesny sekretarz generalny MSZ, Ostap Dłuski (1892–1964), członek KC PZPR, i Zenon Nowak (1905–1980), członek KC PZPR, sekretarz i z-ca członka Biura Politycznego KC.

⁴ AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 2.

⁵ Ibidem, s. 3–27, były one w trakcie realizacji, uzupełniane, poprawiane i prawie zawsze opatrzone klauzulą „do natychmiastowego wykonania”.

⁶ Czasami towarzyszyły takiej informacji dodatkowe adnotacje, np.: „Do zwolnienia po przybyciu rodziny z ...”.

Śladami takich działań pozostają dopiski na wspomnianych listach proskrypcyjnych przy niektórych nazwiskach, by zwolnić lub odwołać „po uzgodnieniu z jego nadrzędnymi czynnikami”. Należałoby ten proceder przebadąć dokładniej, gdyż może to świadczyć, że jednym z celów toczących się po grudniu 1949 r. walk frakcyjnych w PZPR było również panowanie nad służbą zagraniczną.

W trakcie realizacji akcji posługiwano się bardzo różną argumentacją mającą uzasadniać odwołania i usunięcia ze służby. Na przykład Jan Wróblewski był zły, bo miał bogatą rodzinę za granicą, a przed wojną zajmował się handlem; Leonarda Szepietowskiego po prostu uznano za „sanacyjny”. Innych, jak Józefa Jarugę czy Krystynę Zglińską, uznano za „wrogi element” czy też osobę „politycznie wrogą”. Były i inne argumenty, np. Konrad Dembiński został uznany za „element klasowo i politycznie wrogi”, a ponadto miał syna „akowca”; odwołanie Józefa Nowaczyka uznano za niezbędne, bo był „powiązany z ośrodkami reakcyjno-klerykalnymi”. Usunięcie zaś znanego historyka Olgierda Górkę uznano za ważne, gdyż jest „politycznie obcy... Wróg ZSRR. Jako człowiek i reprezentant Polski – bezużyteczny i kompromitujący. Odwołać”. Tę listę można znacznie wydłużyć, tutaj ograniczamy się jedynie do wspomnienia kilku osób, których biogramy znajdują się w prezentowanym tomie. W biogramach osób, których dotyczyła wspomniana akcja, zostało to zaznaczone. Cała akcja wymaga osobnego, pogłębionego badania i opisanie, a na to ramy wstępu do tomu Przewodnika są zbyt wąskie.

W tym miejscu niezbędne jest zasygnalizowanie czytelnikom problemu, jaki pojawił się w chwili składania tekstu tomu do redakcji, a związanego właśnie z odniesieniami adresowymi do niektórych archiwaliów. W związku z przejściem przez Instytut Pamięci Narodowej przynajmniej części akt osobowych z Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych na podstawie uchwalonej 21 stycznia 2022 r. ustawy o służbie zagranicznej, pragnę zaznaczyć, że podawane dalej sygnatury pochodzą z czasu, gdy były one przechowywane w zespole Biura Spraw Osobowych MSZ. Jakie zapisy adresowe, od kiedy i gdzie będą dostępne w IPN, nie jest mi znane.

Jedną z poważniejszych trudności, jaka pojawia się przy sporządzaniu biogramów, to rozbieżności w datacjach, szczególnie w odniesieniu do dat urodzenia. Nie zawsze udaje się stwierdzić, szczególnie w dokumentach pochodzących z zaboru rosyjskiego, czy chodzi o datę według kalendarza gregoriańskiego czy juliańskiego. Niestety, są widoczne różnice, które nie dadzą się wytłumaczyć datacją kalendarza. Na przykład Włodzimierz Mikołaj Biliński (Tarasowicz Biliński, Biliński-Tarasowicz) według dokumentów z archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego urodził się 12.12.1883 r., a według wypełnionej przez niego samej ankiety było to 16.12.1883 r. Daty śmierci wydają się być jeszcze trudniejsze do ustalenia, odnalezienie wielu wymaga bardzo długotrwałych kwerend, tym bardziej że w ogromnej większości należałoby je przeprowadzić za granicą. Poważną sprawą pozostaje kwestia precyzyjności dat obejmowania czy też opuszczania stanowisk, szczególnie na placówkach. Za każdym razem pojawia się tu kilka dat, związanych z procesem obsadzania danej placówki i to z dwóch stron i w dwóch płaszczyznach – dyplomatycznej i konsularnej. Ze strony polskiej w sferze dyplomatycznej pierwszą jest dekret nominacyjny, następnie podpisanie listów uwierzytelniających, w końcu data ich złożenia, która to dopiero jest de facto datą rozpoczęcia urzędowania. W sferze konsularnej ze strony polskiej pozostaje

dekret nominacyjny ministra spraw zagranicznych, podpisanie przez Naczelnika Państwa, a później prezydenta RP listów komisyjnych, kolejna data powinna się pojawić ze strony kraju przyjmującego – data uzyskania exequatur, umożliwiająca formalne rozpoczęcie urzędowania. Pozostaje też wielokrotnie trudna do ustalenia data przybycia do miejsca urzędowania i faktycznego objęcia placówki. Podobnie jest z procedurami odwołującymi. Niestety, rozproszenie, zaginięcia i zniszczenia akt MSZ, szczególnie w odniesieniu do akt personalnych pracowników, bardzo utrudnia precyzyjne ustalenia. Opublikowane zaś w *Dzienniku Urzędowym MSZ* czy *Rocznikach Służby Zagranicznej* daty były zmieniane, gdy wydawnictwa te były w druku. Dzisiaj część akt się odnajduje i możemy informacje w nich zawarte włączać do obiegu naukowego, jednak jeszcze bardzo wiele czeka na odnalezienie.

Po ukazaniu się pierwszego tomu kilka osób zwróciło mi uwagę na sposób podawania informacji o stronach dokumentów, podnosząc, iż powinno się podawać: karta, a nie strona. Tak rzeczywiście było, gdy stosowano tzw. foliację, czyli numerowanie tylko kart, obojętnie, czy informacje zapisane były na jednej karcie, czy też po obu jej stronach. Z czasem w archiwach przyjęto zasadę paginowania każdej strony zawierającej jakąkolwiek informację. Kiedy badacze uzyskali możliwość posługiwania się wszelkiego rodzaju mikrofilmami, doszedł problem numeru klatki mikrofilmu. Obecnie mamy, szczególnie np. w domenie www.szukajwarchiwach.gov.pl, problem skanów z mikrofilmu. Dla uproszczenia wszystkie w niniejszej pracy zostały podane jako s. – strony.

W czasie, jaki upłynął od złożenia do druku tomu pierwszego, udało się skonsultować wiele nowych dokumentów w archiwach, otrzymać informacje od rodzin niektórych z bohaterów opublikowanych biogramów. Dzięki temu można było zweryfikować lub uzupełnić niejedną z biogramów. W ten sposób znaczące uzupełnienia zostały dodane po biogramach zamieszczonych w niniejszym tomie. Ponadto w spisie opublikowanych biogramów zostało to zaznaczone przy nazwisku.

Chronologicznie Przewodnik obejmuje okres II Rzeczypospolitej, ale obie daty zarówno początkowa – rok 1918, jak i końcowa – rok 1945, są nieprecyzyjne. Listopad 1918 r. jest tylko symboliczną cezurą, gdyż już od 1917 r. w Tymczasowej Radzie Stanu, w jej Departamencie Politycznym, funkcjonowała komórka organizacyjna, która została następnie przekształcona w Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a jej pracownicy in gremio zostali zatrudnieni w nowym resorcie. Tak samo współpracownicy Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, istniejącego również od 1917 r., znaleźli swoje miejsce w odrodzonej służbie dyplomatycznej i konsularnej. Podobnie jest z datami zamykającymi, gdyż ani 1 września, ani 17 września, ani też 18 września 1939 r. nie mogą stanowić żadnej cezury i to z kilku przyczyn. Przede wszystkim została zachowana ciągłość władzy państwowej, a więc mimo wielu zmian Rząd RP na uchodźstwie stanowił w sensie prawnym kontynuację rządu II Rzeczypospolitej. Przebywający na placówkach pracownicy ani na moment nie zaprzestali swej pracy, pozostali na tych samych stanowiskach i z tymi samymi funkcjami, a jakiegokolwiek zmiany miały charakter zewnętrzny. Rząd na uchodźstwie i jego służba zagraniczna pozostawały ostatnim widocznym elementem składowym II Rzeczypospolitej, który przetrwał aż do czasów obalenia systemu totalitarnego w Polsce. Ponieważ resort spraw zagranicznych na uchodźstwie zatrudniał tak niewielką liczbę

pracowników, w większości przedwojennych dyplomatów, nie ma sensu wyodrębnianie ich w osobnej publikacji. Informacje o nich znajdą się w prezentowanym Przewodniku. W każdym biogramie starałem się zebrać możliwie najwięcej informacji o danej osobie, nie ograniczając się tylko do ich pracy w służbie zagranicznej. Biogramy zostały skonstruowane z następujących części:

Główka biogramu zawiera oprócz nazwiska (nazwisk) i imienia lub imion również inne wersje zapisu nazwiska, daty i miejsca urodzenia i śmierci. Ponadto podano tu informacje o rodzicach.

Biogram zawiera informacje w układzie chronologicznym z wyraźnym wyróżnieniem poszczególnych etapów życia, a więc uzyskanie wykształcenie, miejsca pracy wraz z możliwie najdokładniej podawanymi datami ich zajmowania, przynależność organizacyjna. Dla tych, którzy pracowali w centrali MSZ w czasie II wojny światowej, bywa trudne ustalenie hierarchii stanowisk, gdyż wielu z nich pracowało jednocześnie w kilku komórkach, a ich etaty często nie pokrywały się z rzeczywistym miejscem pracy. Etapy życia związane z pracą w polskiej służbie zagranicznej starałem się opracować możliwie najdokładniej. W miarę możliwości zostały opisane losy poszczególnych bohaterów, których biogramy przedstawiono po wyjściu ze służby aż do śmierci. Pragnę podkreślić, że tam, gdzie nie udało się potwierdzić konkretnej informacji (daty, stanowiska... etc.), zostało to zaznaczone. Żaden z biogramów nie pretenduje do bycia biografią.

Następnym opisywanym punktem pozostaje **sytuacja rodzinna**, współmałżonkowie, dzieci, a czasami rodzeństwo. W przypadku dalszego nawet pokrewieństwa, ale z osobami związanymi ze służbą zagraniczną, starano się to również odnotować. W odniesieniu do najbliższych w miarę możliwości uwzględniano także podstawowe informacje o zasługach małżonka czy też dzieci.

Ze względu na fakt, iż wielu pracowników służby zagranicznej należało do ludzi nie tylko piszących, ale i publikujących, starano się podawać informacje o ich publikacjach, przynajmniej najważniejszych.

Kolejnym elementem stały się otrzymywane **odznaczenia** zarówno krajowe, polskie, jak i zagraniczne. W odniesieniu do zagranicznych zostały one pogrupowane według państw (w układzie alfabetycznym), których władze nadawały odznaczenie; jako pierwsza podawana jest nazwa oryginalna, a następnie w nawiasie nazwa polska i po niej klasa. Pominięto, a właściwie nie poszukiwano, ani dat nadania, ani też uzasadnień nadania, pamiętając, że w świecie relacji międzynarodowych odznaczenia stanowiły i stanowią element dialogu dyplomatycznego. Pojawiają się czasami problemy z podawanymi w źródłach i opracowaniach nazwami odznaczeń, np. Irański Medal Pamiątkowy, który nie tylko został nadany w czasach, gdy dzisiejszy Iran nazywał się jeszcze Persją, na dodatek nie udało się ustalić jego oryginalnej nazwy. Listę odznaczeń uzupełniono o informacje odnoszące się do innych sposobów upamiętnienia danej osoby – np. pomnik, tablica pamiątkowa, instytucja, której nadano imię pracownika służby zagranicznej, jak szkoły czy ulice.

W miarę możliwości podawane jest miejsce przechowywania spuścizny danej osoby.

Pod biogramem znalazły się jeszcze informacje, zatytułowane – **archiwalia, źródła drukowane, opracowania i strony internetowe** – i jest to największa zmiana w odniesieniu do wcześniej stosowanego zapisu. Wszystkie zawierają odesłania adresowe do źródeł,

z których korzystano przy przygotowaniu każdego biogramu. Rozpoczynają tę rubrykę archiwalia, a więc dokumenty z bardzo różnych archiwów. Podawane są w następującej kolejności: nazwa archiwum, poczynając oczywiście od archiwów polskich, a następnie w układzie alfabetycznym archiwa zagraniczne. Archiwa polskie zostały pogrupowane w kolejności od państwowych, poczynając od Archiwum Akt Nowych, poprzez archiwa innych instytucji czy organizacji, aż po archiwa rodzinne, a także informacje z archiwów prywatnych oraz otrzymanych od konkretnych rodzin i osób. Na końcu umieszczono informację o tym od kogo uzyskano wyjaśnienia czy też uzupełnienia do biogramów. W ramach konkretnego archiwum, jeśli informacje pochodzą z więcej niż jednego zespołu, zostały one podane w układzie alfabetycznym nazw zespołów. Następnie podawane były archiwa znajdujące się poza granicami Polski, najczęściej polonijne, również zapisane w układzie alfabetycznym. Tak więc opis zawiera nazwę archiwum, zespół archiwalny, sygnaturę jednostki (teczki) oraz konkretne strony lub karty, na których znajduje się wykorzystana informacja. Jeśli z jakiegoś zespołu wykorzystano więcej niż jedną jednostkę aktową, to podawane są one w układzie numerycznym bez powtarzania nazwy zespołu. Wyjaśnienia również wymaga, dlatego w odniesieniu do zawartości poszczególnych jednostek podawane są numery stron, a nie karty. Wynika to z faktu, iż numer karty obejmuje obie strony kartki, a w archiwach państwowych od wielu lat paginowane są wszystkie strony zapisane czy też zawierające jakiegokolwiek informacje (pieczętkę, stempel... etc.). Zastosowanie obu sposobów numerowania powodowałoby, w moim przekonaniu, niepotrzebne zamieszanie. Praktycznie jedynym zespołem, jaki wykorzystywałem w niniejszych poszukiwaniach, w którym zastosowany był system numeracji kart, było Prezydium Rady Ministrów okresu międzywojennego; w przypadku, gdy informacja znajdowała się na nienumerowanej stronie karty, dodawałem przy numerze karty literkę „a”. Ponieważ w wykorzystanych dokumentach dominuje jednak podawanie numeru stron, w zapisach zastosowano strony. Niestety, nie wszystkie tecki czy jednostki archiwalne zostały przed udostępnieniem spaginowane, wówczas brak jest w opisie numerów stron.

Należy również zaznaczyć, że pod biogramami nie podawano informacji o wszelkich dokumentach sporządzonych przez daną osobę lub o niej, ale jedynie te, które dostarczyły informacji potrzebnych do sporządzenia biogramu.

Archiwalia wymagają dokładniejszego opisania niejasności, które pojawiły się w trakcie kwerend. Konieczność ta wynika z faktu, iż ostatnie lata przyniosły rewolucję w udostępnianiu archiwaliów, jakim stała się możliwość przeglądania zeskanowanych czy choćby sfotografowanych dokumentów w Internecie. Doprowadziło to do tego, że aby zapoznać się z dokumentami przechowywanymi w archiwach, nie jest już konieczne spędzanie czasu w pracowniach archiwalnych. Można to już robić, siedząc we własnym domu, we własnym fotelu, a nawet na tzw. drugim końcu świata, na dodatek w dogodnym dla poszukującego czasie. Jest to nie tylko świetny sposób upowszechniania zasobu, to również lepiej pozwala zabezpieczyć oryginały. Jedną z największych witryn internetowych, w interesującym nas tutaj zakresie, pozostaje strona www.szukajwarchiwach.gov.pl, a za nią idą strony poszczególnych archiwów krajowych i zagranicznych. Wiele zespołów archiwalnych zostało zdigitalizowanych i udostępnionych w postaci cyfrowej, co jest dużym ułatwieniem dla badaczy. W swej ogromnej większości jednostki archiwalne zostały

odwzorowane identycznie, jak opracowane oryginały, niewielkie różnice występują jedynie przy numeracji poszczególnych stron; tak więc ci, co korzystali z oryginałów w pracowniach archiwalnych, jak i w Internecie, nie mają kłopotu w ponownym docieraniu do dokumentów. Niestety, znany jest jeden przypadek odbiegający od opisanej reguły. Narodowe Archiwum Cyfrowe dokonało digitalizacji mikrofilmów dokumentów przechowywanych w Archiwum Hoover Institute w Stanford w Kalifornii⁷. Akta zdeponowane po II wojnie światowej w tym archiwum zostały tam opisane, miały swoje sygnatury, zostały też zmikrofilmowane. Rolki z mikrofilmami, zawierające informacje z 18 zespołów, obejmujące prawie półtora miliona stron dokumentów, zostały przekazane do Archiwum Akt Nowych. Tam przez wiele lat były wykorzystywane przez badaczy. Problem polegał na tym, że korzystający z mikrofilmów w pracowni AAN podawali jako informację adresową numer rolki mikrofilmu z konkretnego zespołu zawierającego dokumenty według numeru pudła (box), w którym przechowywane są w Instytucie Hoovera oryginały, w dalszej kolejności podawano numery folderów, czyli jednostek aktowych zwanych teczkami. Numeracja poszczególnych klatek rozpoczyna się od numeru jeden na konkretnej rolce mikrofilmu. Cyfryzacja mikrofilmów z Hoover Institute nie została dokonana w sposób jeden do jednego, czyli jedna rolka = jednostce zdigitalizowanej w NAC, ale nadano im nowe numeracje, według nie do końca jasnego kryterium. Nie została też sporządzona konkordancja. Korzystający kiedyś z mikrofilmów, a obecnie ze strony internetowej, nie zawsze mogą szybko odnaleźć dokumenty, z którymi zapoznali się wcześniej, czy też chcieli się zapoznać na podstawie informacji zawartej w opublikowanych już pracach, gdyż np. w zespole Ministerstwa Spraw Zagranicznych adres mikrofilmowy to Rolka 350, pudło 293, folder (teczka) 24, strona 14, a obecnie, docierając do tego dokumentu poprzez www.szukajwarchiwach.gov.pl, znajdzie go w jednostce 293, strona 344. Ponieważ z mikrofilmów badacze korzystają od wielu lat, starałem się podawać oba rodzaje sygnatur, w układzie ze strony internetowej, a w nawiasie sygnatury z mikrofilmu⁸. Dodatkowo, wprowadzono w NAC dwie nowe nazwy zespołów, zamiast tych, które od lat funkcjonują w archiwach państwowych pod uznanymi tradycyjnymi hasłami, jak np. „Ambasada RP w Londynie”, w NAC zaś i w konsekwencji na stronie www.szukajwarchiwach.gov.pl występuje pod nazwą „Ambasada Polski w Wielkiej Brytanii”, a „Konsulat Generalny RP w Paryżu” pod nazwą „Konsulat Generalny we Francji”. Przy tym ostatnim zapomniano, nadając nową nazwę, że we Francji istniał oprócz tego Konsulat Generalny w Marsylii, a w 1945 r. również i w Lille.

Ten tom nie mógł być przygotowany bez pomocy wielu osób. Proszę o wybaczenie, że nie podaję przynależnych im tytułów i stopni naukowych. Podziękowania kieruję przede

⁷ Zob.: W. Stępnia, *Archiwalia polskie w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Warszawa 1997.

⁸ Zob. np.: *Inwentarz akt i mikrofilmów Ambasady RP w Waszyngtonie z lat (1918) 1919–1945 oraz mikrofilmów z akt Jana Ciechanowskiego, ambasadora RP w Waszyngtonie, a następnie działacza i publicysty w USA z lat 1945–1956*, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2012, w odniesieniu do mikrofilmów z Hoover Institute podawał sygnaturę, zwaną w bibliotekach topograficzną, np. 1.1.1., wyjaśniając, że składa się taka sygnatura z informacji numerycznej o rolce, pudle i tezcze.

wszystkim do Pawła Ceranki, Krzysztofa Szczepanika i Piotra Długoleckiego z Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, a także Roberta Gębickiego i Jakuba Ogonowskiego z Archiwum Akt Nowych, Janusza Pezdy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Magdaleny Kucharskiej z Kurytyby oraz Andrzeja Boboli z Instytutu Pamięci Narodowej, których uwagi, rady, a przede wszystkim życzliwość w istotny sposób ułatwiły pracę nad tekstem. Wielkie słowa podziękki należą się recenzentowi tomu Wojciechowi Bilińskiemu za wiele cennych merytorycznych uwag. Wyrazy wdzięczności należą się redaktorce Aleksandrze Belerskiej za pracę w przygotowaniu obu tomów Przewodnika. Słowa podziękki składam archiwistkom z archiwów uczelnianych – Renacie Grzegórskiej z archiwum Uniwersytetu Warszawskiego i Małgorzacie Buzak z archiwum Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Podziękowania należą się też wszystkim tym, którzy nadesłali mi uzupełnienia, poprawki i uwagi zarówno do biogramów opublikowanych w tomie pierwszym, jak i do publikowanych w tym tomie. Szczególne podziękowanie należy się również mojej żonie Annie za codzienną pomoc w pracy.

Krzysztof Smolana

Wykaz skrótów

1.v. – primo voto

2.v. – secundo voto

a.i. – ad interim

AAN – Archiwum Akt Nowych

AHSRE – Archivo Histórico de la Secretaria de Relaciones Exteriores de México (Archiwum Historyczne Sekretariatu Spraw Zagranicznych Meksyku)

AK – Armia Krajowa

Amb. – Ambasada

AMSZ – Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych

AN – Archiwum Narodowe

AP – Archiwum Państwowe

Arch. SGH – Archiwum Szkoły Głównej Handlowej

Arch. UW – Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego

ATE – Agencja Telegraficzna Express (1925–1939)

Attachés... – Attachés wojskowi RP przy rządach państw kapitalistycznych

b. – były

BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

b.m.r.w. – bez miejsca i roku wydania

b.m.w. – bez miejsca wydania

b.r. – bez roku

b.r.w. – bez roku wydania

BSO – Biuro Spraw Osobowych MSZ

c.k. – cesarsko-królewski

CBW – Centralna Biblioteka Wojskowa

dep. – departament

ds. – do spraw

Dz.U. – Dziennik Ustaw

Dz.Urz. – Dziennik Urzędowy

e.p. – en pied

gm. – gmina

gub. – gubernia

HI – Hoover Institute (Archiwum Instytutu Hoovera)

hr. – hrabia

IJP-NY – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku

IPMS – Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie

IPN – Instytut Pamięci Narodowej

IRO – International Refugees Organization (Międzynarodowa Organizacja Uchodźców, 1947–1951)

k. – karta (dokumentu, teczki)

KCNP – Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa

KG – Konsulat Generalny
KH – Konsulat Honorowy
KNP – Komitet Narodowy Polski w Paryżu
KRN – Krajowa Rada Narodowa (1944–1947)
krypt. – kryptonim
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
LP – Legiony Polskie
MAP – Ministerstwo Administracji Publicznej
MHZ – Ministerstwo Handlu Zagranicznego
MID – Ministerstwo Informacji i Dokumentacji
min. – minister
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MPiOS – Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
mps – maszynopis
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MSZ. Centrala i placówki w 1921 r. – Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Centrala i placówki w 1921 r., Warszawa [1921?]
MWRiOP – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe
nauk. – naukowy
NKN – Naczelny Komitet Narodowy w Paryżu
NKWD – Narodnyj Komissariat Wnutriennych Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
nlb. – nieliczbowana
OB-PPS – Organizacja Bojowa Polskiej Partii Socjalistycznej (1904–1912)
obw. – obwód
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPL – Obrona przeciwlotnicza
oprac. – opracowali, opracował/-a, opracowanie
OZN – Obóz Zjednoczenia Narodowego
PAN – Polska Akademia Nauk
PAT – Polska Agencja Telegraficzna
PAU – Polska Akademia Umiejętności
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PIASA – Polish Institute of Arts and Sciences of America (Polski Instytut Naukowy w Ameryce)
PKO – Polska Kasa Opieki
PKP – Polskie Koleje Państwowe
PKPiR – Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia (Wielka Brytania, 1946–1949)
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (1944)
popr. – poprawione
Posel. – Poselstwo

POSK – Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny w Londynie
 POW – Polska Organizacja Wojskowa
 pow. – powiat
 POWN – Polska Organizacja Walki o Niepodległość (we Francji)
 PPR – Polska Partia Robotnicza (1942–1948)
 PPS – Polska Partia Socjalistyczna
 PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
 PRM – Prezydium Rady Ministrów
 przedm. – przedmowa
 przyg. – przygotowali, przygotował/-a, przygotowanie
 PSB – *Polski słownik biograficzny*
 pseud. – pseudonim
 PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
 PSZ – Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie
 PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
 red. – redakcja, redaktor
 RFSRR – Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka
 RGO – Rada Główna Opiekuńcza
 rkps – rękopis
 RP – Rzeczpospolita Polska
 RPA – Republika Południowej Afryki
 RSZ – *Rocznik Służby Zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na...*, Warszawa (1932–1939)
 SCSE – Service de Contrôle Sociale des Étrangers (Wydział Kontroli Socjalnej Obcokrajowców)
 SDKPiL – Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy (1900–1918)
 SHAEF – Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Naczelne Dowództwo Alianckich Sił Ekspedycyjnych)
 SL – Stronnictwo Ludowe
 SN – Stronnictwo Narodowe
 sygn. – sygnatura
 TOPF – Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji
 TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 TRJN – Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej w Warszawie
 tr. – tego roku
 TSL – Towarzystwo Szkoły Ludowej
 UAM – Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu (nazwa w l. 1918–1939)
 UJ – Uniwersytet Jagielloński
 UJK – Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (nazwa w l. 1918–1939)
 UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
 UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Administracja Narodów Zjednoczonych do spraw Pomocy i Odbudowy)
 ur. – urodzona/-y

USRR – Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka
UW – Uniwersytet Warszawski
uzup. – uzupełnione
v. – łącz. vel, czyli, albo, lub
woj. – województwo
WP – Wojsko Polskie
współaut. – współautor
współpr. – współpraca
współred. – współredaktor
wyb. – wybór
wyd. – wydanie
YMCA – Young Men's Christian Association (Chrześcijańskie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej)
YWCA – Young Women's Christian Association (Chrześcijańskie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej)
z-ca – zastępca
z d. – z domu
zbior. – zbiorowa/-y
zest. – zestawiał
ZG – Zarząd Główny
zm. – zmarł/-a
zredag. – zredagowali, zredagował/-a
ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSRS – Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
ZWC – Związek Walki Czynnej
ZWZ – Związek Walki Zbrojnej

BIOGRAMY

A

Abderman Zygmunt Marian (Abdermann). Ur. 21.07.1892 w Krakowie; zm. 18.05.1971 w Krakowie. Syn Franciszka, nadinspektora kolei, i Walerii z d. Bałand (Bałanda).

Maturę z odznaczeniem uzyskał w 1910 w c.k. III Gimnazjum w Krakowie, do którego uczęszczał w l. 1901–1910. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, w l. 1910–1914. W tym czasie należał do Towarzystwa Słowiańskiego w Krakowie. W dniach 22–28.09.1913 uczestniczył w XIV Międzynarodowym Kongresie Przeciwalkoholowym w Mediolanie. Studia przerwał z powodu wybuchu wojny. Wstąpił do Legionów Polskich, w których służył od 11.09.1914 do 24.08.1916. Został przydzielony do Sądu Polowego Komendy Legionów. W kwietniu 1915 leczył się w legionowym szpitalu rezerwowym nr 1 w Wiedniu. 24.08.1916 został uznany za niezdolnego do żadnej służby. Wykazany w indeksie legionistów przekazany do Centralnego Urzędu Ewidencji Legionów Polskich w Departamencie Wojskowym NKN przez byłego komendanta Polskiego Korpusu Posiłkowego gen. Jana Schillinga 24.05.1918. Powrócił do studiów i w 1918 doktoryzował się na UJ. Odbił aplikację, 27.02.–7.04.1919, w Sądzie Apelacyjnym w Krakowie. Już w styczniu 1919 pracował jako prywatny nauczyciel prawa; w maju 1919 ogłosił w prasie krakowskiej nabór na korespondencyjne kursy do Prywatnej Szkoły Prawa swego imienia, która miała się mieścić w Krakowie przy ul. Straszewskiego. Odbił też praktykę w Sądzie Okręgowym w Krakowie, w okresie 7.09.1919–5.04.1920. Być może pracował jako koncypista adwokacki w Oświęcimiu.

Od 11.1920 do 30.06.1921 urzędnik kontraktowy w Poselstwie RP w Berlinie w biurze radcy handlowego. Odszedł z pracy na własną prośbę. W grudniu 1920 wystąpił do Rady Adwokackiej okręgu Sądu Apelacyjnego w Warszawie o przyjęcie w poczet adwokatów tego sądu; nie wiadomo z jakim skutkiem. W 1921 podjął pracę w kancelarii adwokackiej w Krośnie. Przeniósł się z Krosna do Krakowa w sierpniu 1936, a 4 sierpnia tr. otworzył swoje biuro przy ul. Nowowiejskiej 31a.

W okresie II wojny światowej, przynajmniej w 1941, pracował w Sądzie Okręgowym w Krakowie, zajmując się m.in. sprawami rozwodowymi. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Jego bratem był Mieczysław Abderman (1899–?), uczestnik walk o niepodległość Polski w szeregach LP.

Odznaczenia: Medal Niepodległości.

Publikacje: prace z zakresu prawa, m.in. *O uzupełnienie art. 300 § 2 k.p.c. (przesłuchanie stron)*, „Palestra” 1966, nr 3–4 (99–100), s. 97, 98; opublikował również sprawozdanie pt. *Międzynarodowy Kongres Przeciwalkoholowy w Mediolanie*, „Walka z alkoholem” R.I, 1913, nr 3 i 4, s. 142–147.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2980, s. 218–220; AN w Krakowie, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 14583.

Źródła drukowane: Dz.Urz. Ministerstwa Sprawiedliwości, Warszawa, 15.10.1936, nr 15, s. 143; Monitor Polski, 1938, nr 140, s. 3; *Sprawozdanie 20. Dyrekcji c.k. Gimnazjum III w Krakowie za rok szkolny 1903*, Kraków 1903, s. 69; *Sprawozdanie 21. ...*, Kraków 1904, s. 81; *Sprawozdanie 22. ...*, Kraków 1905, s. 71; *Sprawozdanie 23. ...*, Kraków 1906, s. 86; *Sprawozdanie 24. ...*, Kraków 1907, s. 96; *Sprawozdanie 25. ...*, Kraków 1908, s. 101; *Sprawozdanie 27. ...* [1910], s. 89; Inzerat, „Czas” [Kraków], nr 125 z 14 maja 1919 r., s. 4; *Kalendarz. Informator Sądowy na rok 1934*, Warszawa (b.r.w.), s. 287; *Lista chorych, rannych, zabitych i zaginionych legionistów do kwietnia 1915 roku*, Centralny Oddział Ewidencyjno-Werbunkowy Departamentu Wojskowego N.K.N., (b.m.r.w.), s. 1; *Z Rady Adwokackiej w Warszawie*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1920, nr 49, s. 390.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicz, Kraków 1999, s. 1; Cygan Wiktor Krzysztof, *Żołnierze Niepodległości 1863–1938. Słownik biograficzny*, t. 1, Mińsk Mazowiecki 2011, s. 21; *Towarzystwo Słowiańskie w latach 1912–1913*, Kraków 1914, s. 32; Zarzycki Zdzisław, *Rozwód w świetle akt sądu okręgowego w Krakowie w latach 1918–1945. Studium historyczno-prawne*, Kraków 2010, s. 259, 314.

Strony internetowe: Muzeum J.P. w Sulejówku. <http://mjp.najlepszymedia.pl/wykaz-legionistow/wykaz/legionista/313-abderman>; <https://zck-krakow.pl/locator>; <https://www.sobieski.krakow.pl/absolwenci-1883-1939/>; <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/876617/edition/845952/content>; https://katalogi.uj.edu.pl/discovery/fulldisplay?-context=L&vid=48OMNIS_UJA:uja&docid=alma991016664749805067.

Albiński Feliks (v. Alankiewicz), pseud. „Marcel”, „Paz”, „Jan Wilk”. Ur. 21.12.1901 w Dolnej Tuzli, Bośnia; zm. w 1983 w Portugalii. Syn Feliksa i Julianny z d. Schulz. Początkowo nazywał się Alankiewicz, nie udało się ustalić, kiedy zmienił nazwisko na Albiński, ale w 1922 na krótko powrócił do nazwiska Alankiewicz, by już na stałe przyjąć Albiński.

Do szkoły średniej, niemieckiego gimnazjum realnego w Pradze, uczęszczał w l. 1912–1918. W lipcu 1918 wstąpił do austriackiego Korpusu Kadetów w Mährisch Weisskirchen (obecnie Hranice) na terenie Moraw, ale już od 1 listopada tr. uczył się w Korpusie Kadetów nr 1 w Łobzowie i Krakowie. Maturę uzyskał 31.05.1920 w Krakowie. Pozostał w Wojsku Polskim, od 1.06.1920, początkowo służył w 6. pułku artylerii polowej, następnie uczył się w Szkole Podchorążych Artylerii w Poznaniu, po której został przydzielony do 11. kresowego pułku artylerii polowej. Uczestniczył, jako dowódca plutonu, w III powstaniu śląskim, dokąd został skierowany 1.06.1921, następnie w sierpniu tr. powrócił do swojej jednostki. W l. 1933–1935 studiował w Wyższej Szkole Wojennej, którą ukończył w randze kapitana dyplomowanego. Jako oficer służby stałej 10.01.1939 został przeniesiony do Oddziału I Sztabu Głównego, w którym kierował referatem broni technicznych Wydziału Materiałowego. Od 6.02.1939 przeniesiony do Oddziału II SG.

Od 1.04.1939 przydzielony do Ambasady RP w Berlinie, jako pracownik umysłowy, kontraktowy, w randze attaché ambasady. Kierował placówką wywiadu strategicznego w Berlinie, jego działania wywiadowcze obejmowały również Pomorze, w związku z czym być może był czasowo delegowany do Konsulatu RP w Szczecinie (Stettin). W 1939 miał

wypadek samochodowy, spowodowany przez gestapo, w skutek którego, w sierpniu 1939 został wycofany do kraju. W planach mobilizacyjnych przewidywany na oficera łącznikowego z francuskim Oddziałem II. Po wybuchu wojny, wraz z personelem dyplomatycznym ewakuowany przez kraje skandynawskie. 10.09.1939 dotarł do Wilna, a stamtąd następnego dnia do Brześcia do Oddziału II Sztabu Głównego, wraz z którym przez Uściług i Włodzimierz Wołyński został ewakuowany do Kołomyi. Po ataku ZSRS na Polskę, 17.09.1939, przekroczył granicę rumuńską. Początkowo przebywał w Vatra Dornei, skąd 24 września został przewieziony i internowany w obozie w Călimănești. Z obozu uciekł 28 września i z tego powodu był w listopadzie 1939 poszukiwany przez władze rumuńskie. Przez Belgrad i Ateny dotarł do Marsylii 16 października i zgłosił się do służby. Od 1.11.1939 służył w Wydziale III Ewidencyjnym Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza. Był nawet przewidywany na szefa wywiadu we Francji, ale nie doszło do tego. 23.06.1940 ewakuowany z Francji do Wielkiej Brytanii, skąd został skierowany w sierpniu tr. do pracy w Hiszpanii, gdzie już w październiku pracował w Poselstwie RP w Madrycie. Od 09.1940 do 05.1942 szef ekspozytury „M” w Madrycie. Jednocześnie był kierownikiem placówki wojskowej łączności z krajem w Madrycie, która istniała do końca 1941. Używał w tym czasie pseud. „Jan Wilk” i „Marcel”. Hiszpańskie władze bezpieczeństwa 17.03.1942 wydały rozkaz zatrzymania go i wydalenia z Hiszpanii. Został aresztowany 30.05.1942, choć wymieniana jest również data styczeń 1942, i wysłany do Lizbony, skąd wyjechał do Londynu. Od 1.10.1942 do 5.09.1943 kierował referatem w Oddziale III Sztabu Naczelnego Wodza. Ponownie w Oddziale II, od 5.09.1943, skąd został skierowany do Lizbony, gdzie objął szefostwo Ekspozytury „P”, którą kierował do końca jej istnienia – 1.06.1946. Formalnie został zatrudniony jako konsul RP w Lizbonie. Pozostał na tym stanowisku do 1945. Od grudnia 1943, choć są i przekazy, że dopiero od marca 1944, uczestniczył w specjalnej komisji zajmującej się pomocą rodzinom wojskowych, inwalidom wojennym i przebywającym w niewoli przy Polskim Komitecie Opieki w Lizbonie. W czerwcu 1944 usiłował przenieść całą placówkę do Madrytu, ale 7 czerwca tr. został aresztowany na madryckim lotnisku Barajas i odesłany do Portugalii. 27.05.1945 awansowany do stopnia podpułkownika dyplomowanego, a 19.04.1948 zwolniony ze służby w Polskich Sił Zbrojnych i przeniesiony do rezerwy.

Po wojnie mieszkał w Portugalii, miał tam być udziałowcem spółki Sociedad Comercial „Ladal” handlującej chemikaliami.

Ożenił się z Marią Luizą Fontes Saavedra w Portugalii w 1943. Mieli dwoje dzieci: córkę Krystynę (ur. 1944 w Madrycie) i syna Feliksa Ferdynanda Władysława (Felix Ferdinand) (ur. 1946 w Lizbonie).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi I kl., Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

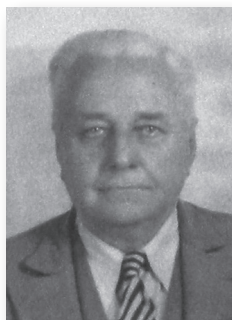
Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 1–8; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1109 (350.293.24, s. 781).

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 105, 267; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z narodowych archiwów Rumunii*, część I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 673; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, Wybór doku-

mentów, Warszawa 2005, s. 95, 141, 142; Rybka Ryszard, Stepan Kamil, *Rocznik oficerski 1939. Stan na dzień 23 marca 1939*, Kraków 2006, s. 167, 421; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 580, 618.

Opracowania: Bartkowiak Danuta, *Polska diaspora w Hiszpanii i Portugalii*, [w:] *Polska diaspora*, red. nauk. A. Walaszek, Kraków 2001, s. 198; Bródka Arkadiusz, *Placówka wywiadowcza Oddziału II Sztabu Głównego (Generalnego) w Szczecinie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2012, nr 6, s. 196–198; Dubicki Tadeusz, Suchcitz Andrzej, *Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939–1945*, t. I, *Słownik biograficzny*, Warszawa 2009, s. 17–21 (tu: bibliografia); Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 559, 598, 601, 603; *Księga pamięci kadetów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2001, s. 98; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 269, 277; Radomski Jerzy Adam, *Demobilizacja Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach 1945–1951*, Kraków 2009, s. 142.

Strony internetowe: <http://okruchyhistorii.blogspot.com/2019/07/polski-wywiad-wojskowy-w-obliczu.html>; <http://www.abcgenealogia.com/Font19.html>; <https://digitalcollections.its-arolsen.org/03020104/name/pageview/6134496/6911822>.

Anusz Józef. Ur. 14.11.1873 w Latowiczach, pow. Mińsk Mazowiecki; zm. w 1949 w Brazylii (?). Syn Walentego, rolnika, i Marii (Marianny) z d. Świętek.

Ukończył Szkołę im. Michała Konarskiego w Warszawie. Wstąpił do seminarium duchownego w Lublinie. Święcenia otrzymał w 1899 i został wikariuszem w Skierbieszowie, później w Puszczy Solskiej. Wspierał unitów, udzielając im posługi kapłańskiej, a także kolportował wydawane w Krakowie pismo „Polak”. Po odczytaniu, wbrew przełożonym, listu biskupa wileńskiego skierowanego przeciw szkołom cerkiewnym został zawieszony. Zagrożony procesem, wyjechał do Brazylii.

Do Brazylii przybył w 1903. Od lipca 1904 do 1916 objął parafię w Araucarii, Parana. Będąc bardzo zagorzałym zwolennikiem imigracji, założył w swej parafii „Sociedade Imigrantista pró-Parana” – mające wspierać imigrację z ziem polskich do Parany. Na przeł. 1911 i 1912 wydał kilka numerów „Emigranta Polskiego w Paranie”. Szczególnie zajmował się kolportażem książek oświatowych w Paranie, a nawet do Chile; zorganizował na terenie swojej parafii 12 szkół polskich. Pisywał do wydawanego w kraju „Zarania”. Uczestniczył w zbiórkach na tzw. Dar Grunwaldzki, tj. na budowę przez Towarzystwo Szkoły Ludowej szkół na Kresach. Pod koniec 1916 został usunięty z grona członków Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego, w 1916 pozbawiony probostwa wyjechał do Porto Alegre, sekularyzował się. Następnie osiadł w kolonii Cruz Machado, Parana, gdzie pracował na roli.

W 1927 delegat Urzędu Emigracyjnego w São Paulo. Od powstania Wicekonsulatu RP w São Paulo w 1928 do 1.05.1930 pracownik kontraktowy, jako urzędnik emigracyjny prowadzący dział informacji o emigrantach i opieki nad nimi. Kontynuował swą działal-

ność wśród imigrantów, będąc w okresie 1930–10.1933 kierownikiem Patronatu opieki nad emigrantami polskimi w Porto Alegre.

W czasie II wojny światowej, w 1940 występował z propozycją ustanowienia przedstawiciela Polonii brazylijskiej w Radzie Narodowej.

Od 1916 żonaty; miał czworo dzieci. Bracia: Antoni (1884–1935), działacz ludowy, członek OB-PPS, polityk; Franciszek (1879–1925), inżynier, działacz społeczny, pierwszy wojewoda warszawski 1919–1921; Władysław (ur. 1892).

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Arch. Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 618, k. 43-48; AAN, MSZ, sygn. 12585, s. 61; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 128, s. 1–11; Arch. KG RP w Kurytybie, akta konsularne – ANUSZ Józef, PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 516, s. 41–42 (dawniej pudło 4, sygn. 132), sygn. 150, s. 8 (dawniej pudło 5, sygn. 168), sygn. 151, s. 174 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 497, s. 32 (dawniej pudło 5, sygn. 172), sygn. 129, s. 3, 4 (dawniej pudło 15, sygn. 451)

Źródła drukowane: Monitor Polski, 1934, nr 6; *Korespondencya*, „Gazeta Polska w Brazylii” 1910, nr 34, s. 3, nr 48, s. 3; *O szkole polskiej w Paranie*, „Gazeta Polska w Brazylii” 1911, nr 1, s. 3; *Pamiętniki emigrantów*, wyb. i przedm. K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 117–119, 146–149, 172; Wójcik Władysław, *Moje życie w Brazylii*, Warszawa 1961, s. 19.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Żołnierze Niepodległości 1863–1938. Słownik biograficzny*, t. 2, Warszawa–Kraków 2011, s. 94, 95; Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*, Warszawa 1978, s. 450; Gardoliński Edmund, *Pionierzy polscy w stanie Rio Grande do Sul*, „Problemy Polonii Zagranicznej” t. 1, 1960, s. 109; Głuchowski Kazimierz, *Materiały do problemu osadnictwa polskiego w Brazylii*, Warszawa 1927, s. 24; Mazurek Jerzy, *Kraj a emigracja. Ruch ludowy wobec wychodźstwa chłopskiego do krajów Ameryki Łacińskiej (do 1939 roku)*, Warszawa 2006, s. 198, 225, 226, 236, 243, 244, 257, 259, 266, 273; idem, *Piórem i czynem. Kazimierz Warchałowski (1872–1943) – pionier osadnictwa polskiego w Brazylii i Peru*, Warszawa 2013, s. 316; Pitoń Jan, *Księża polscy w Brazylii*, „Kalendarz Ludu” [Kurytyba] 1971, s. 93.

Arlet Wiesław. Ur. 6.06.1907 w Kielcach; zm. 13.01.1988 w Sarasocie, Floryda, USA. Syn Wiktora, inżyniera, i Bronisławy z d. Pallulon, lekarki.

Ze względu na charakter pracy ojca, inżyniera, w 1911 wyjechał wraz z rodzicami do USA, skąd powrócił w 1913. Jesienią tego samego roku wyjechał na Kaukaz, gdzie w Suchumi i Soczi jego ojciec budował linię kolejową. Jesienią 1917 wyjechał do Charkowa, tam podjął naukę w klasie wstępnej gimnazjum polskiego. Pod koniec 1918 przyjechał do Warszawy i kontynuował naukę w pierwszej klasie Gimnazjum Rady Głównej Opiekuńczej

w Warszawie. Od 1919 uczęszczał do męskiego Gimnazjum Ludwika Lorenza w Warszawie, w czerwcu 1926 uzyskał maturę. W l. 1926–1930 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Przedstawił pracę dyplomową pt. „Kaukaskie złoża naftowe” i w marcu

1931 uzyskał dyplom WSHW. Po uzyskaniu dyplomu, w 1930/1931, pozostał tam jako asystent Katedry Geografii Gospodarczej Ogólnej.

Pierwszym jego miejscem pracy w służbie zagranicznej, 1.07.1931–1.01.1933, był Konsulat Generalny RP w Berlinie, zatrudniono go tam w charakterze pracownika kontraktowego, w 1932 referenta kulturalno-oświatowego. Po odwołaniu do centrali MSZ, od 1.01.1933 był praktykantem w Departamencie Konsularnym. 1.02.1934 mianowany referendarzem z równoczesnym przydzieleniem do Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.). Został przydzielony, w charakterze referendarza, do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, choć niepewna jest data tego przydziału, gdyż w źródłach podawane są daty: 1.02.1934, 1.01.1935 i 1.05.1935. Na tym stanowisku pozostawał prawdopodobnie do 1937. Następnie otrzymał urlop w celu „poratowania zdrowia”, na którym przebywał do 31.07.1938. Po powrocie do pracy zatrudniony jako referent prasowy w Komisariacie Generalnym RP, 1.01.1939 został mianowany radcą.

Po wybuchu wojny 1.09.1939 aresztowany, tak jak cały personel Komisariatu Generalnego RP został przewieziony do budynku żeńskiego liceum Victoriaschule w Gdańsku, zamienionego na więzienie, gdzie go pobito, był też maltretowany. Po interwencji Wysockiego Komisarza Ligi Narodów w Wolnym Mieście Gdańsku Carla Jacoba Burckhardta wraz z czterema innymi dyplomatami 5.09.1939 został przewieziony do granicy litewskiej i uwolniony. 6.09.1939 przedostał się do Kowna i udał się dalej do Polski. W swej drodze ewakuacyjnej dotarł do Krzemieńca. Nie wiadomo jednak, czy przekroczył wówczas granice Polski, gdyż miał przez pewien czas przebywać pod okupacją sowiecką. Po dotarciu do Francji, od marca 1940 służył w Wojsku Polskim jako starszy strzelec. W związku z doświadczeniami na terenie Litwy, 24.04.1940 uczestniczył, jako zaproszony gość, w specjalnym spotkaniu Komitetu do Spraw Kraju, by omówić sytuację na Litwie. Po upadku Francji ewakuowany, nadal służył wojsku w Wielkiej Brytanii, do grudnia 1940.

Powołany ponownie do służby państwowej, od 1.01. do 07.1941 pracował w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w Londynie. Następnie powrócił do służby zagranicznej. W związku z przywróceniem stosunków dyplomatycznych polsko-sowieckich od 1.08.1941 mianowany I sekretarzem ambasady, choć w źródłach pojawiają się daty: 1.07. i 1.09.1941. Przyjechał do Moskwy 3.08.1941 wraz z Misją Wojskową, z zadaniem przygotowania podstawy organizacyjnej działania ambasady i zorientowania się co do potrzeb i możliwości udzielenia pomocy ludności polskiej w Związku Sowieckim. Należał do organizatorów placówki, tam też od maja 1942, już w randze radcy ambasady w Ambasadzie RP w Moskwie–Kujbyszewie, pracował do 14.09.1942. W początkach funkcjonowania ambasady zajmował się sprawami politycznymi, m.in. uczestniczył w rozmowie ambasadora Stanisława Kota z Józefem Stalinem 14.11.1942. Został uznany przez Sowietów za persona non grata, pod pozorem, że u polskiego komunisty Antoniego Burga-Piwoarczyka (Wolskiego) NKWD miało znaleźć dokumenty dotyczące wewnętrznych spraw ZSRS, które jakoby przygotował dla Arleta. Na tej podstawie, 24.04.1942 władze sowieckie zażądały jego odwołania i opuszczenia ZSRS w ciągu 36 godzin.

Po powrocie do Londynu, 8.08.1942, został przyjęty przez prezydenta RP Władysława Raczkiewicza, któremu zrelacjonował sytuację Polaków w Związku Sowieckim. Powrócił do pracy w centrali MSZ, i 1.09.1942 został skierowany do Ambasady RP w Waszyngto-

nie, gdzie miał się zajmować sprawami propagandowymi, a także sprawami mniejszości. W okresie 1.10.1942–1.02.1945 pełnił tam funkcję II radcy ambasady. Formalnie 30.11.1944 odwołany do centrali ministerstwa w Londynie. Mianowany zastępcą dyrektora Polskiego Rządowego Centrum Informacji w Nowym Jorku, gdzie był zatrudniony od 1.02. do 5.07.1945, choć w MSZ otrzymał od 1.03.1945 urlop, przeniesiony do Ministerstwa Informacji i Dokumentacji. Miał wejść w poł. marca 1945 w skład „nieurzędowej delegacji” polskiej, która miała uczestniczyć w konferencji w San Francisco. Sprawa nie została zrealizowana.

Po wycofaniu uznania dla Rządu Polskiego na Uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Przynajmniej od października 1945 i w 1946 pozostawał delegatem Rządu RP na Uchodźstwie ds. prasowych w USA. Pracował w Bibliotece Kongresu w Waszyngtonie.

Pochowany na cmentarzu Saint Thomas More Church Garden w Sarasocie na Florydzie.

W Archiwum Osobowym Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce znajduje się część jego korespondencji.

Żonaty z Niną z d. Piotrowska (1912–2008); mieli córkę Joannę. Żona, prawdopodobnie w początkach wojny, schroniła się na Litwie.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 4, 45, sygn. 1459B, s. 8, sygn. 1460, s. 5; HI, MSZ, jednostka 225, s. 18 (260, 225, 1, s. 539), jednostka 295, s. 51–58 (351.295.3, s. 931–938), jednostka 303, s. 4 (361.303.1, s. 293); Arch. SGH, sygn. 3924/SGH; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/A, s. 13, 14.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1934, nr 3, s. 41, nr 9, s. 122; RSZ 1932, s. 65, 212; RSZ 1933, s. 103; RSZ 1935, s. 146; RSZ 1936, s. 146; RSZ 1937, s. 23, 150, 156; RSZ 1938, s. 168; RSZ 1939, s. 171, 176; *Dokumenty Rządu RP na Obczyźnie. Suplementy do tomów I–VIII protokołów posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej październik 1939–sierpień 1945*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 2010, s. 153; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 580; Kot Stanisław, *Listy z Rosji do gen. Sikorskiego*, Londyn 1955, (wg indeksu); Mitkiewicz Leon, *Wspomnienia kowieńskie 1938–1939*, Warszawa 1990, s. 296; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 271, t. III, Kraków 1996, s. 125, 152, t. IV, Kraków 1998, s. 388, 390–400; *Rocznik Polonii 1950*, [Londyn, b.r.w.], s. 179; *Zmarli członkowie Instytutu*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” R. XLV, marzec 1988, s. 17.

Opracowania: Aleksander Tadeusz, Marian Chodacki, *ostatni Komisarz Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku*, „Rocznik Sąddecki”, t. XLI, Nowy Sącz 2013, s. 216, 218; Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 201, 386; Filipiak Mirosław, *Archiwalia Ambasady RP w Moskwie–Kujbyszewie (1941–1943) i Ministerstwa Informacji i Dokumentacji (1939–1945) w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Warszawa 2002, s. 19; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 17, 49, 230, 242, 243, 327, 328; Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–*

lipiec 1943, Warszawa 1996, s. 265; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 217; Pachowicz Anna, *Komitet Ministrów dla Spraw Kraju 1939–1945*, Warszawa 2010, s. 30, 245, 259; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 74, 75, 91; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 28, 29, 38, 179; Ziętara Paweł, „*Dzieje pustego fotela*” – nieobecność Polaków na konferencji w San Francisco, [w:] *Jałta. Rzeczywistość, mit i pamięć*, Warszawa 2019, s. 141.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/204870034/wieslaw-arlet>; <http://www.nieskonczenienniepodlegla-ludzie.pl/podpisy/49512> (23.02.2021).

Aubac Stefan (właściwie Auerbach v. Eisenbach Stephane). Ur. 13.08.1886 w Warszawie; zm. w 1951 we Francji. Pochodził z rodziny polsko-żydowskiej we Francji; brak bliższych danych o rodzicach.

Od 1909 przebywał we Francji, gdzie studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Paryskiego. W l. 1916–1918 pracował jako korespondent paryskiego pisma „Le Temps” w Petersburgu, a w 1918–1919 był korespondentem prasy francuskiej w Warszawie. Jednocześnie w l. 1917–1919 współpracował z Wydziałem Prasowym KNP w Paryżu. Od grudnia 1918 do 1919 pozostawał korespondentem prasy francuskiej w Warszawie. Następnie osiadł na stałe w Paryżu, pozostawał w dobrych stosunkach z politykami francuskimi, m.in. Leonem Blumem i Aristide’em Briandem.

Od 1918 pracował w Poselstwie, później Ambasadzie RP w Paryżu, jako pierwszy attaché prasowy zatrudniony przez MSZ i pierwszy w Poselstwie RP w Paryżu. W 1930 był sekretarzem generalnym Comité d’Études Franco-Polonais w Paryżu. Wspierał więźniów brzeskich na terenie Francji, co doprowadziło w 1932 do konfliktu pomiędzy MSZ a redakcją „Kuriera Warszawskiego”. W konsekwencji został zwolniony z pracy w MSZ i przestał być paryskim korespondentem tego dziennika. Współpracownik gen. Władysława Sikorskiego, gdy ten był w opozycji. W 1934 i 1935 był dyrektorem Agence de Presse Franco-Etrangère w Paryżu.

Po wybuchu wojny, od września 1939 do upadku Francji, pracował jako radca prasowy w Prezydium Rady Ministrów RP. Posądzany o przynależność do masonerii. W czerwcu 1940 przedostał się do Szwajcarii, a stamtąd do Portugalii i dalej do Wielkiej Brytanii, skąd zamierzał wyjechać do Brazylii, gdzie miał być nieoficjalnym szefem propagandy rządu Sikorskiego. Odmawiano mu jednak wizy wjazdowej do Wielkiej Brytanii, uzyskał ją ostatecznie dzięki wstawiennictwu Charles’a de Gaulle’a. Od 1.10.1941 przebywał w Londynie, pracował jako radca MSZ, co prawda w maju 1942 był formalnie na etacie Ambasady RP przy Francuskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego w Algierze. Był kandydatem na attaché prasowego Ambasady RP w Moskwie, ale do tego nie doszło. W 1943–1944 prowadził działalność propagandową na rzecz Polski w Londynie, pracując przynajmniej w okresie 08.–09.1943 w Referacie Zachodnio-Europejskim (P.I.) MSZ. Następnie, do 1.09.1944, był radcą w Referacie III Biura Łączności (Ł.) MSZ. W 1944 radca w Poselstwie RP przy Rządach Belgijskim i Luksemburskim na uchodźstwie. Od 1.09.1944 tytularny radca poselstwa w Poselstwie RP w Ottawie. W listopadzie 1944 mianowany radcą Poselstwa RP w Ottawie, wyjazd się przeciągał, gdyż w styczniu 1945 rozważano w MSZ

możliwość przeniesienia go do Poselstwa RP w Bernie w randze radcy, do czego nie doszło. W związku z objęciem stanowiska w Poselstwie RP w Ottawie, 5.03.1945 został przyjęty przez prezydenta RP Władysława Raczkiewicza. Do Kanady dotarł w kwietniu 1945 i na stanowisku radcy poselstwa był zatrudniony do lipca 1945.

Po wojnie pozostał na emigracji we Francji, przynajmniej od 10.05.1949 pracował jako attaché honorowy u Delegata Rządu RP na Uchodźstwie we Francji. Dalsze losy niezane.

W 1927 ożenił się z Blanche z d. Chanchat, obywatelką francuską (1895–?).

Publikacje: jako dziennikarz opublikował wiele artykułów, w prasie polskiej i francuskiej, m.in.: *Wpływ Sienkiewicza na opinię zachodnio-europejską*. (Z powodu 70-cia urodzin autora „Quo vadis?”), „Głos Polski” [Piotrógód], R. 3, nr 19 z 21.05.1916/08.05.1916. Wydał również książkę pt. *Les dessous d'une campagne: la question juive en Pologne et les opinions socialistes sur les „pogroms”*, Stéphane Aubac, préface de M. Victor Charbonnel (Paris 1919).

Odznaczenia: francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa).

Archiwalia: AAN, Arch. Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 1162, s. 1–15, sygn. 3839, s. 4, 7, sygn. 4104, s. 1, 2, 4–18; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1, sygn. 290, s. 80, sygn. 324, s. 41; HI, MSZ, jednostka 293, s. 879 (350.293.21, s. 551); IPMS, zesp. A.39, Posel. RP w Ottawie, sygn. 24.

Źródła drukowane: *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. III, oprac. T. Komarnicki, Londyn 1969, s. 186; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 442; *O Niepodległą i granice. Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, oprac., wyb. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 219; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, Wybór dokumentów, Warszawa 2005, s. 149; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 47, t. VI, Kraków 2003, s. 99, p. 11, t. VII, Kraków 2006, s. 391–397; Kozicki Stanisław, *Pamiętnik 1876–1939*, Słupsk 2009, s. 311, 449, 450; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 286; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 78; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 381; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, oprac. B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 92.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 244, 295, 334, 364, 388, 391; Drużyńska Jolanta, Jankowski Stanisław M., *Wyklęte życiorysy*, Poznań 2009, s. 340; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 72, 78; Przybylski Henryk, *Front Morges w okresie II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1972, s. 123, 124; *Słownik pseudonimów pisarzy polskich*, t. IV: A–Ż [nazwiska], Wrocław 1996, s. 18; Słyszewska-Gibasiewicz Joanna, *Polityka kadrowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych w kształtowaniu się służby zagranicznej w II RP*, [w:] *Państwowość konstytucyjna XIX i XX wieku*, pod red. E. Hulla i E. Sokalskiej, Olsztyn 2015, s. 36; Zbyszewski W.A., *Stéphane Aubac*, „Kultura” [Paryż] 1951, nr 6, s. 89–93.

B

Bacciarelli Aleksander Leszek. Ur. 18.03.1911 w Warszawie; zm. w 2004 (?). Wywodził się w prostej linii z rodziny malarza Marcella Bacciarrellego. Syn Władysława, doktora medycyny, i Marii Donaty (Dorota) z d. Radomyska (Rawicz-Radomyska).

Naukę, do 12. roku życia pobierał w domu, następnie kontynuował w Gimnazjum Humanistycznym im. św. Stanisława Kostki w Warszawie, gdzie złożył egzamin dojrzałości w 1929. W l. 1929–1933 odbył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, ukończył je z tytułem magistra prawa. Jeszcze jako student był członkiem reprezentacji Zrzeszenia Akademickich Stowarzyszeń Ligi Narodów w Polsce, która pod przewodnictwem prof. Oskara Haleckiego uczestniczyła w Międzynarodowym Kongresie Studenckim dla Rozbrojenia Morskiego w Genewie. Był też członkiem Bratniej Pomocy Studentów UW. W okresie od 1.11.1933 do 1.04.1934 pomocnik, sekretarz adwokacki w Warszawie. Następnie od 1.04.1934 do 15.01.1937 aplikant sądowy; po złożeniu egzaminów pracował, od 1.02.1937 do 1.04.1938, w Ministerstwie Sprawiedliwości. W l. 1935–1937 odbył kurs języka i literatury włoskiej w Instytucie Włoskim w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, od 1.05.1938 do 15.02.1939, jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Mediolanie. Przeniesiony, od 15.02.1939 nadal w charakterze pracownika kontraktowego, do Konsulatu RP w Trieście, gdzie pozostał do 1.01.1940.

Po wybuchu wojny i uzyskaniu, od 1.01.1940, urlopu bezpłatnego w MSZ służył w Dywizjonie Kawalerii Motorowej, od 13.01 do 20.06.1940, we Francji, a po ewakuacji do Wielkiej Brytanii – od 23.06.1940 do 29.08.1943 w 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej; w okresie 26.01.–29.08.1942 ukończył Szkołę Podchorążych Łączności w Dundee i St. Andrews.

W centrali MSZ w Londynie pracował od 26.04.1943 jako praktykant; po odbyciu 8-miesięcznej praktyki zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza; od 10.05.1944 w Referacie Pracowników MSZ (Referacie Personalnym) Wydziału Ogólnego Działu Ogólnego MSZ. 15.01.1945 został przydzielony do Wydziału Uchodźczego. Pracował w MSZ przynajmniej do 5.07.1945, a być może nawet do 1946.

Po wojnie pozostał na emigracji. Przynajmniej w sierpniu 1945 zatrudniony w Wydziale Osobowym Sekcji II Treasury Committee for Polish Questions. W 1950 naturalizował się w Wielkiej Brytanii i pracował jako urzędnik. Dalsze losy nieznane. Jeszcze w 1990 mieszkał w Londynie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Miał brata Władysława (1915–1990), architekta, dr. inżyniera, żołnierza AK, uczestnika powstania warszawskiego, wykładowcę Politechniki Warszawskiej.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczek 2/1; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku,

sygn. 136, s. 15; Arch. UW, sygn. RP-31.060 – Bacciarelli Aleksander; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 7–8.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 165, 267.

Opracowania: Bacciarelli Aleksander, *Dwór Bacciarrellich w Osieku koło Łowicza*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 1995, nr 1, s. 121–136; Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 320, 328, 338, 356, 358, 410; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 34.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zmarly/4511> (25.09.2021); <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/38890/page/1946/data.pdf> (25.09.2021); https://www.bacciarelli.co.uk/bacciarelli_newspapers.html (29.11.2021).

Bader Karol. Ur. 6.11.1887 w Krakowie; zm. 31.07.1957 w Warszawie. Syn Józefa (Mojżesza Józefa) i Salomei (Sali) z d. Auffenberg (Aussenberg).

Uczęszczał do c.k. IV Gimnazjum we Lwowie, w 1906 złożył egzamin maturalny. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego (1906–1911), gdzie też uzyskał doktorat. W czasach studenckich we Lwowie czynny członek Akademickiego Klubu Turystycznego. Odbił też studia z zakresu filozofii i socjologii na uniwersytetach w Paryżu, Berlinie, Turynie i Bazylei; wg niektórych źródeł zdobył również tytuł doktora praw w Monachium, ale nie udało się tego potwierdzić. W 1914 odbył aplikanturę sądową. W czasie I wojny światowej pracował w Naczelnym Komitecie Narodowym, od 1.12.1914 w służbie propagandowej w Bazylei. Od 15.03.1915 kierownik biura prasowego NKN w Rapperswilu. Następnie, od 01.1916 do 31.12.1917 kierował Agencją Prasową w Bernie, a wg niektórych źródeł kierował tam całą Placówką NKN.

Po powrocie do kraju podjął pracę w Departamencie Stanu Rady Regencyjnej, od 1.01.1918 jako naczelnik Wydziału Politycznego, od 1.02.1918 naczelnik Wydziału Dyplomatycznego, a przynajmniej w październiku tr. był szefem Biura Departamentu Stanu. Po powołaniu Ministerstwa Spraw Zagranicznych w poł. listopada 1918 przyjęty do MSZ, gdzie po Stanisławie Wędkiewiczu został naczelnikiem Wydziału Politycznego MSZ. Po reorganizacji ministerstwa w październiku 1919, do 31.03.1921, naczelnik Wydziału Środkowo-Wschodniego. W drugiej poł. 1920 czasowo przydzielony do Biura Propagandy Zagranicznej przy Prezydium Rady Ministrów, w okresie wrzesień–listopad tr. Przebywał, jako delegat Biura, w Amsterdamie. W dniu 31.03.1921 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację na radcę legacyjnego w Poselstwie RP w Pradze. Tam też w okresie 1.01.1923–18.07.1924 był chargé d'affaires. Odwołany do centrali, od 1924 do 21.02.1926 ponownie był naczelnikiem Wydziału/Departamentu Politycznego. Kiedy w kwietniu 1925 powołano Instytut Badań Spraw Narodowościowych w Warszawie, został sekretarzem jego Rady. 22.03.1926 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Turcji. Po złożeniu listów 24.03.1926 pozostał na tym stanowisku do 1.09.1926. Następnie, w okresie 1.10.1926–15.05.1931, a być może do 31.07.1931 poseł nadzwyczajny

i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Wiedniu. Odwołany do centrali, z dniem 1.07.1931 został przeniesiony w stan rozporządzalności, a 30.11.1931 przeniesiony w stan spoczynku w MSZ; miał zamknąć swoje sprawy służbowe w ministerstwie do 1932, zwolniony ze służby w MSZ. Osiadł na wsi i w okresie 1934–1935 był wójtem gm. Filice w pow. działdowskim (obecnie gm. Uzdowo).

Wybuch wojny 1.09.1939 zastał go w Warszawie, skąd dotarł do Angers we Francji i 25.02.1940 został przyjęty ponownie do pracy w MSZ z przydziałem do centrali, gdzie miał pozostać do końca maja 1940, pracując w Referacie Konsularnym Działu Ogólnego. Uchodził za zaufanego człowieka prof. Stanisława Kota. 1.06.1940–1.04.1941 konsul generalny w Konsulacie Generalnego RP w Bejrucie. W grudniu 1940 min. spraw zagranicznych August Zaleski chciał go przenieść do Konsulatu Generalnego RP w Stambule na miejsce Tadeusza Kunickiego; desygnowany na tę placówkę przyjechał do Ankary, a 22.03.1941 ambasador Michał Sokolnicki wprowadził go do KG RP w Stambule, gdzie pracował od 1.04. do 1.11.1941. Ponownie przeniesiony do Bejrutu, od 1.11.1941 do 30.06.1942 nadal był konsulem generalnym w KG RP w Stambule. Ostatnią placówką, jaką kierował jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, 1.08.1942–30.06.1945, stało się Poselstwo RP w Teheranie, z kompetencją terytorialną również na Iran. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, 3.06.1945 zdał placówkę radcy Witoldowi Okońskiemu (zob. t. I). 4.06.1945 wyjechał do Kairu, dotarł tam 10 czerwca tr. Po cofnięciu uznania dla Rządu RP w Londynie pozostawał jako urzędnik w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie, dokąd dotarł z Egiptu 6.09.1945.

Podjął współpracę z Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej w Warszawie; od 10.10.1945 do 30.06.1948 pracował jako kierownik Biura ds. Repatriacji w MSZ TRJN, chociaż od 9.09.1947 do 31.03.1948 pozostawał na urlopie. W okresie 1.10.1949–28.02.1951 był szefem Protokołu Dyplomatycznego MSZ. Po odejściu na emeryturę, pozostawał pod stałym nadzorem służb bezpieczeństwa. Dalsze losy nieznane.

Żonaty, Zofia z d. Czyżewicz (zm. 1959); pobrali się w 1927. Mieli mieć dwoje dzieci, syn w kwietniu 1940 przebywał we Lwowie. Siostra Aniela (ur. 1890).

Publikacje: *Stosunki polsko-czeskie*, Warszawa 1938.

Odznaczenia: Komandoria Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 21; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 19–21; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 208, sygn. 854, s. 37–48, 51–52, 55–56, sygn. 855, s. 8–12, sygn. 1459, s. 9, sygn. 12478, s. 1; AAN, KC PPR, sygn. 295/XX-116, s. 48; AAN, PRM, część II, sygn. 103, s. 64; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Berlinie, sygn. 1, s. 140; HI, MSZ, jednostka 304, s. 20 (362.304.1, s. 19), jednostka 224, s. 15 (260.224.1, s. 330); AMSZ, BSO, sygn. 13/97 – Akta Karola Badera; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 9, 10.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 101, 1926, nr 3, s. 35, nr 9, s. 116; RSZ 1937, s. 39, 49, 129; RSZ 1939, s. 53, 116, 145; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; *Sprawozdanie roczne Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie za rok 1910*, Lwów 1911, s. 16; *Sprawozdanie dyrekcyi c.k. IV. Gimnazjum we Lwowie za rok szkolny 1906*, Lwów 1906, s. 62; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 43; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*,

Warszawa 1998, s. 308; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 23, 82, 83; *O Niepodległą i granice. Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wyb., oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Cisowska-Hydzik, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 231, 525; *O Niepodległą i granice. Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, oprac. wyb. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 15, 39, 49, 70, 75, 82, 165; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 261, 262; Raczyński Edward, *W sojusznicy Londynie. Dziennik ambasadora Edwarda Raczyńskiego 1939–1943*, Londyn 1960, s. 61, 334; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 93, 94, 96, 188.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 184, 255, 358; Kornat Marek, *Sowietologia i studia wschodoznawcze w Polsce międzywojennej*, „Zeszyty Historyczne” 2002, z. 140, s. 46; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 89; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 36, 44, 67; Winnicki Zdzisław Julian, *Rada Regencyjna Królestwa Polskiego i jej organy (1917–1918)*, Wrocław 2017, s. 238, 239; Wróbel Janusz, *Działania Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego przeciwko repatriantom z Zachodu w latach 1945–1953*, [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec emigracji politycznej i Polonii*, Warszawa 2005, s. 227.

Strony internetowe: <https://www.ics.uci.edu/~dan/genealogy/Krakow/Families/Bader.html> (4.03.2021); <https://www.geni.com/people/Karol-Bader/6000000014418194957> (25.11.2021).

Baliński Stanisław Marian Antoni. Ur. 2.08.1898 w Warszawie; zm. 12.11.1984 w Londynie. Syn Ignacego Stanisława Wincentego, poety, i Marii z d. Chomentowska.

Maturę uzyskał w 1916 w ośmioklasowej Prywatnej Szkole Filologicznej hr. Z. Wielopolskiego im. św. Stanisława w Warszawie. Po maturze, w l. 1914–1918 oraz w l. 1920–1924, studiował w Wyższej Szkole Muzycznej, którą ukończył z dyplomem wyższych nauk teoretycznych muzyki. W 1916 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, ale w 1918 przeniósł się na Wydział Filozoficzny UW. W związku z toczącą się wojną, od 11.1918 do 10.1920 ochotniczo służył w wojsku, w 36. pułku piechoty oraz Kompanii Zamkowej Ministerstwa Spraw Wojskowych, w stopniu plutonowego. Po demobilizacji podjął studia polonistyczne na Wydziale Filozoficznym UW w l. 1920–1923 oraz w l. 1927–1928, jednocześnie w l. 1920–1922 kontynuował studia na Wydziale Prawa UW. Od 1920 związany z grupą poetycką Skamander. W 1924 w związku z pracą w MSZ ponownie przerwał studia na UW.

W służbie zagranicznej rozpoczął pracę jako praktykant, odbywając ją w okresie 1.12.1922–4.06.1925 w Departamencie Politycznym centrali MSZ. Początkowo, od 15.11.1924, pracował jako praktykant honorowy w Wydziale Prasowym (D.VIII.) Depart-

tamentu Politycznego. Od 15.11. do 30.11.1924 przebywał na urlopie płatnym, a następnie do 28.02.1925 przebywał na urlopie bezpłatnym. Po powrocie do pracy, od 1.03. do 1.05.1925, praktykant bezpłatny w Wydziale D.VIII. Awansowany 1.05.1925 i zatrudniony jako prowizoryczny referendarz tamże (do 4.06.1925). Skierowany na placówkę, od 4.06.1925 do 15.05.1927 był prowizorycznym attaché w Poselstwie RP w Teheranie. Miał być odwołany do centrali MSZ 15.04.1927, ale przesunięto je na 15 maja tr.; w centrali pozostał do 31.12.1928, przydzielony w charakterze prowizorycznego referendarza do Wydziału D.VIII. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.01.1929 do 6.08.1931 prowizoryczny wicekonsul w Delegacji RP w Harbinie, a po przekształceniu placówki w Konsulat RP pozostał tam do 31.07.1932. Tam też w okresie 1929–1930 ukończył kurs buchalteryjny. Odwołany, od 1.08.1932 ponownie w centrali MSZ, w Departamencie Politycznym, początkowo jako prowizoryczny referent (referendarz), a od 1.08.1934 prowizoryczny radca. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie wyjechał i pracował, od 1.05.1935 do 28.02.1936, jako prowizoryczny I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Kopenhadze; awansowany, 1.03.1936 został mianowany I sekretarzem poselstwa, pozostał na tym stanowisku do 27.02.1937. Odwołany, od 28.02.1937 w centrali, już jako radca ministerstwa został kierownikiem Referatu Bałtyckiego Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Na tym stanowisku zastał go wybuch wojny.

Wraz z centralą MSZ ewakuowany z Warszawy, 9.09.1939 dotarł do Krzemieńca, następnie przekroczył granicę polsko-rumuńską. Z Rumunii, za wiedzą i zgodą Wiktora Tomira Drymmera, wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża. We Francji w okresie 20.11. lub 1.12.1939–1 lub 31.12.1941 pracował w Ministerstwie Informacji w Paryżu, a po ewakuacji w Londynie jako sekretarz min. Mariana Seydy, następnie w Referacie Prasowym u prezydenta RP. Powrócił do służby zagranicznej i od 1.12.1941 lub 1.01.1942 do 1.09.1943 pracował w Referacie Prasowym w centrali MSZ w Londynie. W okresie 1.11.1942 lub 1.09.1943–5.07.1945 był radcą poselstwa (od 11.1944 chargé d'affaires a.i.) w Poselstwie RP przy Rządzie Czechosłowackim w Londynie. Od 6.05. do 10.07.1945 w sprawach propagandowych przebywał we Francji.

Po wojnie pozostał na emigracji, na stałe zamieszkał w Londynie. W l. 50. XX w. współpracownik rozgłośni Radia Wolna Europa i Głosu Ameryki. Należał do polskiego PEN Clubu in Exile, a po jego likwidacji, w 1945, do współzałożycieli Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, był też członkiem angielskiego PEN Clubu. Laureat nagród literackich, w 1955 Instytutu Polskiego w Wielkiej Brytanii, w 1970 Fundacji Alfreda Jurzykowskiego, a w 1981 Związku Literatów Polskich na Obczyźnie.

Jego symboliczny grób znajduje się na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

W Warszawie jedna z ulic otrzymała nazwę aleja Stanisława Balińskiego. Jego imię nosi również ulica w Piasecznie pod Warszawą.

Brak informacji, czy założył rodzinę. Bracia: Jan (1899–1974), działacz społeczny, i Antoni (1906–?), dyplomata.

Publikacje: znany i uznany pisarz i poeta, był również dziennikarzem. Publikował w czasopismach „Skamander” i „Wiadomości Polskie”, w czasie II wojny światowej w „Wiadomościach Polskich”, „Nowa Polska” i „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”.

Autor tomów poezji: *Wieczór na Wschodzie*, Warszawa 1928; *Rzecz sumienia*, Londyn 1941; *Tamten brzeg*, Londyn 1942; *Trzy poematy o Warszawie*, Londyn 1946; *Wiersze zebrane*, Londyn 1947; *Peregrynacje. Poezje wybrane 1928–1981*, Warszawa 1982. A także dwóch tomów opowiadań: *Miasto księżyców* (1924) oraz *Talizmany i wróżby* (Londyn 1965). Wydał również wspomnienia pt. *Two Septembers 1939 and 1940. A Diary of Events* (London 1941).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; duńskie: Dannebrog orderen (Order Dannebrog) IV kl.; irańskie (perskie): Irański medal pamiątkowy; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; szwedzkie: Kongelige Wasa Orden (Order Wazów) II kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 583, s. 23, sygn. 1457b, s. 5, 46, 219, sygn. 5259, s. 8; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 12–14; HI, MSZ, jednostka 293, s. 81, 1035, 1075 (350.293.21, s. 553; 350.293.24, s. 707, 747); Arch. UW, sygn. RP-1.271 – Baliński Stanisław; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 15, 16.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93, 1925, nr 5, s. 72, 105, 1927, nr 3, s. 49, nr 4, s. 70, 1936, nr 3, s. 67; RSZ 1932, s. 19, 167; RSZ 1933, s. 14; RSZ 1937, s. 26, 157; RSZ 1939, s. 32, 177.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 102, 215, 252, 269, 276, 390, 393; Pałaszewska Mirosława, *Wrzesień 1939 w Krzemieńcu*, „Niepodległość i Pamięć” 2009, t. 16/2, s. 206; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 113; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 47, 92; Serwański Jacek, *Baliński Stanisław*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t.: A–E, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 141 (tu: bibliografia).

Battaglia Roman Roger Adam Maria Gwido. Ur. 5.04.1903 w Wiedniu; zm. po 1957. Syn Rogera i Kazimierzy z d. Kirchmayer.

Do szkoły średniej uczęszczał początkowo we Lwowie, Wiedniu, Zakopanem i Krakowie. Egzamin maturalny złożył 1.06.1921 w IV Gimnazjum Realnym im. H. Sienkiewicza w Krakowie. W l. 1923/1924–1926/1927 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, tam też w 1931 obronił doktorat w zakresie prawa. Ukończył również kurs w Akademii Handlowej w Krakowie i Instytucie Solvay w Brukseli. Od 07. do 20.11.1920 jako ochotnik kanonier służył w Wojsku Polskim. Od 11.1922 do 05.1923 pracował w Polsko-Amerykańskim Banku Ludowym S.A. w Krakowie jako praktykant. 23.03.–23.04.1924 służył w WP jako szeregowiec artylerzysty. W l. 1922–1927 pracował w charakterze kierownika działu gospodarczego w redakcji „Nowej Reformy”, a następnie „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” w Krakowie. Ukończył również kurs budżetowo-rachunkowy w MSZ.

W służbie zagranicznej, od 26.10.1927 do 1.05.1928, był bezpłatnym praktykantem w centrali MSZ. Dnia 21.04.1928 zdał egzamin wstępny do MSZ. Został przyjęty, 1.05.–

1.11.1928, w charakterze pracownika kontraktowego jako praktykant. W tym czasie, 18.10.1928, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ i 1.11.1928 został mianowany referentem, którym pozostał do 10.10.1929; skierowany do pracy w Trybunale Mieszanym Rozjemczym Polsko-Niemieckim w Paryżu, gdzie od 10.10.1929 do 31.01.1932 był referentem, w charakterze sekretarza. Po powrocie do centrali, od 1.02.1932 pracował w Referacie Zachodnim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego, od 1.10.1933 jako referendarz, a od 1.08.1934 radca. Przeniesiony, od 1.09.1934, do Biura Radcy Ekonomicznego MSZ jako referendarz. Prawdopodobnie od kwietnia 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W październiku 1932 został wybrany członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.05.1935 do 1939 radca komisariatu generalnego w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. W 1939 został członkiem redakcji „Rocznika Gdańskiego”, którego wydawanie przerwała wojna.

We wrześniu 1939 pracował w Biurze Radcy Ekonomicznego, ewakuował się transportem ministerialnym, 9.09.1939 dotarł do Krzemieńca i Kut. Od transportu miał się odłączyć w Czerniowcach, następnie już w Rumunii, bez wiedzy ministra wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. Być może po dotarciu do Francji wstąpił do wojska, ale został zwolniony. 1.07.1940 przydzielony, jako sekretarz legacyjny, do Konsulatu RP w Glasgow. 10.05.1940 po wylądowaniu Rudolfa Hessa niedaleko Glasgow, na prośbę Brytyjczyków, jako znający niemiecki, był tłumaczem przy pierwszym przesłuchaniu. Odwołany z placówki, od 1.02.1942 radca w centrali MSZ w Londynie, w Referacie Uchodźczym (P.VI.) Działu Politycznego. Przeniesiony, od 1.12.1942 do 15.11.1944 referent w Referacie Dokumentacji Prawno-Politycznej (R.Pr.I.) w Biurze Radcy Prawnego MSZ; m.in. w styczniu 1944 uczestniczył w posiedzeniu Międzyministerialnej Konferencji w sprawie projektu umowy o wydawaniu przestępców wojennych przez państwa sprzymierzone. Od 15.11.1944 do 5.07.1945 był kierownikiem Referatu Traktatowego w Dziale Prawnym MSZ w Londynie; 16.01.1945 został p.o. zastępcą radcy prawnego i kierownikiem Referatu Traktatowego (R.Pr.I.). W kwietniu 1945, w związku z wyjazdem w sprawach osobistych do Francji, został na trzy miesiące oddelegowany służbowo do Berna. W sierpniu 1945 był zatrudniony w Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions.

Po wojnie pozostał na emigracji i zamieszkał w Londynie. 1.01.1948 naturalizował się w Wielkiej Brytanii. Być może wyemigrował do Kanady, jeszcze w 1957 mieszkał w Toronto.

Żona Aniela z d. Kleber. Przebywała z mężem we Francji i w Wielkiej Brytanii.

Publikacje: należał do uznanych publicystów ekonomicznych, publikował m.in. w „IKC”, „Nowej Reformie”, „Polityce Narodów”; wydał również co najmniej trzy pozycje książkowe: *Państwo a kartele, koncerty i trusty* (Warszawa 1929), *Wahania cen i ich przyczyny* (Warszawa 1933) oraz *Prądy polityczne w Polsce i w Europie w ciągu XIX i XX wieku* (Warszawa 1935).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 116; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, 46, 208, 219; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1, sygn. 324, s. 162; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 23, 24; HI, MSZ, jednostka 290, s. 180 (346.290.6, s. 558), jednostka 293, s. 745, 905 (350.293.18, s. 415; 350.293.21, s. 577), jednostka 107, s. 23 (133.107.2, s. 389); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 27, 28.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 204; RSZ 1932, s. 19, 130; RSZ 1933, s. 15; RSZ 1937, s. 150, 158; RSZ 1939, s. 171; „The London Gazette” 13.02.1948, nr 38207, s. 1038; *Rocznik Polonii 1958–59*, Taurus [b.m.r.w.], s. 284; *Sprawozdanie III (XX) Dyrekcji Gimnazjum IV (Realnego) im. H. Sienkiewicza w Krakowie za rok szkolny 1920/1921*, Kraków 1921, s. 11.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 46, 111, 269, 274, 277, 333, 350, 409; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 30; Padfield Peter, *Hess, Hitler & Churchill: The Real Turning Point of the Second World War: A Secret History*, 2014, s. 213; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 32, 75; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 39.

Strony internetowe: <https://wielkahistoria.pl/przesluchanie-rudolfa-hessa-przez-romana-battaglie-dlaczego-to-polak-jako-pierwszy-rozmawial-z-zastepca-hitlera/> (19.03.2021)

Białokur Wacław. Ur. 26.09.1902 w Jałcie na Krymie; zm. 7.04.1966 w Nowym Jorku. Syn Franciszka, lekarza, tytularnego generała brygady WP, i Matyldy z d. Sokołowska.

W Jałcie ukończył pięć klas gimnazjum rosyjskiego. W 1918 przyjechał z rodziną do Polski i podjął naukę w Gimnazjum im. T. Czackiego w Warszawie. Naukę przerwała mu służba w Armii Ochotniczej, od 3.07.1920 prawdopodobnie do końca roku i od 8.07.1921 do 12.05.1922 w 201. pułku szwoleżerów, w szeregach którego m.in. uczestniczył w wyprawie na Kijów i w Bitwie Warszawskiej w sierpniu 1920. Po powrocie do szkoły i uzyskaniu matury w 1921, podjął w 1922 studia na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych; magister prawa od 1927. Na uczelni był członkiem zarządu Akademickiego Koła Przyjaciół Francji, organizacji o silnej tendencji monarchistycznej. Ukończył kurs budżetowo-rachunkowy w MSZ.

W okresie 1.11.1925–1.10.1928 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Berlinie, jako pomocnik radcy emigracyjnego, będąc formalnie zatrudnionym w Urzędzie Emigracyjnym podległym MPiOS. W 1927 podjął studia na Wydziale Humanistycznym UW. Odwołany do kraju, w okresie 1.10.1928–20.04.1929 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w centrali MSZ. Mianowany prowizorycznym

attaché konsularnym z jednoczesnym skierowaniem do Wicekonsulatu RP w Ełku (Lyck), gdzie pracował od 20.04.1929 do 30.11.1930. Następnie, 1.12.1930–1.12.1931, prowizoryczny referendarz w Departamencie Politycznym centrali MSZ. W dniu 7.11.1931 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Miesiąc później, 1.12.1931 mianowany referendarzem i przydzielony do Biura Radcy Ekonomicznego, gdzie pracował do 1.08.1932. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, 1.08.1932–31.05.1933 (wg niektórych źródeł do 15 maja), attaché poselstwa z tytułem sekretarza i kierownika Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Tallinnie. Z dniem 16.05.1933 miał zostać przeniesiony na identyczne stanowisko w Poselstwie RP w Moskwie, ale decyzję anulowano. Od 1.06.1933 przeniesiony ostatecznie do Poselstwa RP w Wiedniu, tam 1.08.1934 został sekretarzem poselstwa. W placówce wiedeńskiej pozostał do 30.04.1936. 30.04.1936 odwołany do centrali MSZ, pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) – do 30.10.1936. Przydzielony, od 1.11.1936 w randze referendarza, do Referatu Zachodniego Wydziału Prasowego (P.VI.), tam też 1.09.1939 mianowany radcą. Przeniesiony, choć nie udało się ustalić kiedy, do Referatu Wschodniego Wydziału Prasowego (P.VI.). Mianowany, od 1.09.1939 I sekretarz w Poselstwie RP w Oslo, gdzie miał objąć kierownictwo Wydziału Konsularnego.

Po wybuchu II wojny światowej ewakuował się transportem MSZ do Rumunii. Okrężną, choć nieznaną drogą dotarł do Norwegii, by objąć kierownictwo Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Oslo, na którym pozostał do 9.04.1940. Po inwazji niemieckiej na Norwegię ewakuował się do Londynu, w czerwcu 1940. W londyńskiej centrali MSZ pracował jednocześnie na kilku stanowiskach. Od 9.06. do 28.08.1940 był zastępcą kierownika Referatu Anglosaskiego (P.IV.), a ponadto od 9.06.1940 do 5.07.1945 pozostał radcą poselstwa w Poselstwie RP przy Rządzie Norweskim w Londynie, tam też 1.01.1944 mianowany radcą. Jednocześnie we wrześniu 1940 min. spraw zagranicznych August Zaleski zaproponował go na szefa Biura Szyfrów w MSZ. W kierownictwie Referatu Szyfrów znalazł się 24.09.1940, a dwa lata później, 24.09.1942, został jego kierownikiem. W okresie 28.12.1940–1.08.1943 był zastępcą kierownika Referatu Anglosaskiego, a od 1.08.1943, przynajmniej do 22.07.1944, jego kierownikiem, choć są informacje, że od 6.04.1944 do 5.07.1945 ponownie był zastępcą kierownika. Prawdopodobnie od przeł. 1941/1942 (na pewno już 9.02.1942) do 1.07.1943 był zastępcą kierownika Referatu ds. Uchodźczych i Ewakuacyjnych (P.VI.). Po cofnięciu przez mocarstwa uznania Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, od 1.08.1945 do 1.09.1948 pracował w Sekretariacie MSZ w Londynie, a w sierpniu 1945 także w Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions.

Pozostał na emigracji, nie udało się ustalić od kiedy, ale do 1.05.1952 był zastępcą kierownika Wydziału Stypendialnego w „Committee for the Education of Poles in Gr. Britain” w Londynie. Dwukrotnie, 19.05.1949 i 26.05.1950, wybrany sekretarzem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; wybrany ponownie sekretarzem Stowarzyszenia zrezygnował 12.11.1950. Wyemigrował wraz z żoną do

Stanów Zjednoczonych, gdzie osiadł w Nowym Jorku. Członek Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Ożenił się 2.03.1945 w Londynie z Haliną z d. Rogoyska (1909–2006), l.v. Jaworska; rozwiedli się. Miał dwoje rodzeństwa: brata Witolda (1898–1939), lekarza, oraz siostrę, Wandę Elizę (ur. 1904 lub 1905), zamężną Czosnowska.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; norweskie: Krigsmedaljen (Medal Wojenny); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 43–114; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 46, sygn. 1459B, s. 45, sygn. 1460, s. 3, sygn. 5260A, s. 7, sygn. 9295, s. 16, 17; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 30–32; HI, MSZ, jednostka 285, s. 331–338 (341.285.6, s. 13–20), jednostka 291, s. 11, 19, 23, 92, 93 (347.291.1, s. 324, 332, 342, 404, 405), jednostka 294, s. 908, 909 (350.294.21, s. 580, 581); Arch. UW, sygn. RP-13.672 – Białokur Waclaw; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 45, 46, sygn. 474/2/32, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 7, s. 55, nr 12, s. 121, 1939, nr 3, s. 64; RSZ 1932, s. 15, 136; RSZ 1933, s. 16; RSZ 1937, s. 27, 158; RSZ 1939, s. 33, 178.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu); Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 33, 61, 92, 167, 168; *Zmarli członkowie Instytutu*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” R. XXIV, marzec 1967, s. 8.

Biliński Włodzimierz Mikołaj (v. Tarasowicz Biliński, Biliński-Tarasowicz). Ur. 16.12.1883 w miejscowości Popiele, poczta Borysław, pow. Drohobycz; zm. (?). Syn Jana, dzierżawcy dóbr, i Marii z d. Krysko. Deklarował narodowość polską i wyznanie greckokatolickie.

Do szkoły podstawowej i średniej uczęszczał w Drohobyczu. W 1904 lub 1905 ukończył gimnazjum w Drohobyczu. Wyjechał do Bozen w Tyrolu, gdzie odbył roczną służbę wojskową. W 1906 podjął studia agronomiczne w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim, po pół roku przeszedł na Wydział Prawa, a następnie przeniósł się na Uniwersytet Lwowski, gdzie w 1910 lub 1911 uzyskał absolutorium. Złożył we Lwowie trzy egzaminy państwowe i przez kolejne osiem miesięcy (1909–1910) pracował w Wydziale Krajowym we Lwowie, początkowo w biurze podawczym, następnie w wydziale gminnym. Został kandydatem notarialnym w Przemyślu. Wyjechał do USA, gdzie w okresie 1912–15.07.1914 pracował w banku A. Grochowski Co. w Nowym Jorku, aż do jego zamknięcia. Z kolei w okresie 15.02.1915–8.09.1919 pracował w Metropolitan Lofe Co., a od 8.09. do 10.11.1919 w polsko-ruskim (ukraińskim) Banku H.C. Zara. W tym też czasie był członkiem Komitetu Obrony Narodowej w Ameryce.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 15.10.1919, gdy został zatrudniony w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku; umowę o pracę w charakterze pracownika kontraktowego podpisał 15.11.1919, a kolejne coroczne umowy podpisywał aż do 25 lub 20.07.1920, za-

trudniony był w Wydziale Prawno-Administracyjnym KG RP. Na własną prośbę zwolniony z pracy w Nowym Jorku, od 25.07.1920 do 15.09.1926 pracował, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, w Konsulacie RP w Pittsburghu, był tam referentem kontraktowym Wydziału Prawno-Administracyjnego. I choć formalnie od 15.09.1926 ponownie zatrudniony w KG RP w Nowym Jorku, to pracę w Pittsburghu opuścił w poł. listopada 1926. Stanowisko referendarza w Wydziale Prawnym KG RP w Nowym Jorku miał objąć 15.11.1926; tam też w 1933 kierował Wydziałem Prawnym. Był działaczem polonijnym, członek Komitetu im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznane.

Żona Weronika z d. Lob (?). Mieli dwoje dzieci: córkę Marię (ur. 1914) i syna Czesława (ur. 1920).

Odznaczenia: Krzyż Legionowy.

Archiwalia: AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 282, s. 21, 31; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 2, s. 21–27, 37–49.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 66, 236; RSZ 1933, s. 104; *Sprawozdanie dyrekcyi c.k. Wyższego Gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1904*, Drohobycz 1904, s. 95.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicz, Kraków 1999, s. 273, 274.

Błazyński Zbigniew Jerzy. Ur. 8.01.1914 w Jabłonowie, k. Kołomyi, woj. stanisławowski; zm. 25.10.1996 w Londynie. Syn Witolda i Zofii z d. Buczowska.

Uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. Króla Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi, gdzie złożył egzamin maturalny w 1932. W roku szkolnym 1931/1932 był starostą klasy i przewodniczącym III Sejmiku Gminy Szkolnej. Studia odbył w l. 1932–1936 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, ukończył je z tytułem magistra prawa. Równocześnie w l. 1933–1936 również na UJK ukończył Studium Dyplomatyczno-Konsularne, uzyskując tytuł magistra nauk dyplomatycznych i konsularnych.

Pracę w MSZ podjął 15 lub 16.04.1937 jako umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie, był tam referentem prasowym, gospodarczym i ds. mniejszości. Według różnych źródeł pozostał tam do 31.12.1938 lub 28.02.1939. Rozpoczął następnie roczny staż w kolejnych wydziałach ministerstwa, by ostatni okres, 24.08.–30.09.1939, zostać na stałe przydzielonym do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i 13.09.1939 mianowany referendarzem.

We wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ trasą: Warszawa–Krzemieniec–Kuty–Czerniowce–Słanic Moldova (Rumunia). Od 15.10.1939 do 15.01.1940 przydzielony, w charakterze referenta, do Biura Prasowego Ambasady RP w Bukareszcie. Wyjechał do Francji do Wojska Polskiego, gdzie od 4.02. do 22.06.1940 służył w 1. pułku artylerii lekkiej 1. Dywizji Grenadierów. Po upadku Francji, 08.–10.1940, pełnił obowiązki oficera do zleceń specjalnych szefa Placówki Wojskowej przy Konsulacie Generalnym RP w Marsylii, był łącznikiem pomiędzy polskimi placówkami konsularnymi w Tuluzie, Marsylii i Vichy. Następnie wyjechał do Afryki, gdzie od 1.03. do 15.11.1941 był zastępcą dyrektora Biura Polskiego w Casablance, zajmując się ewakuacją żołnierzy polskich do Wiel-

kiej Brytanii. Od 15.11.1941 do 10.01.1942 p.o. dyrektora Biura Polskiego w Casablance, a właściwie dyrektora Ośrodka Towarzystwa Opieki nad Polakami. Od 15.01.1942 p.o. oficera łącznikowego i gospodarczego w Wojskowej Placówce Ewakuacyjnej przy Poselstwie RP w Lizbonie, w stopniu kaprała artylerii. Powrócił 1.08.1944 do pracy w centrali MSZ i 15 listopada tr. został przydzielony do Referatu Prasowego w Gabinetie Ministra w Londynie. W 1945 zajmował stanowisko radcy Poselstwa RP w Lizbonie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, pracując do 1946 w MSZ; m.in. w Dziale Prasowym jako radca ministerialny, a w sierpniu 1945 w Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions. W l. 1946–1952 pracował jako oficer oświatowy w obozach polskich w Wielkiej Brytanii. Pracował jako dziennikarz radiowy, publicysta i pisarz. W l. 1952–1955 redaktor Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa, m.in. autor audycji „Za kulisami bezpieki i partii” od 1950 do 1980, wydanych drukiem pod tym samym tytułem w Londynie w 1986. Przeszedł do pracy w BBC i w l. 1966–1973 był dyrektorem Sekcji Polskiej, a od 1973 do 1976 dyrektorem Serwisu Środkowoeuropejskiego radia BBC. W l. 1983–1985 naczelny dyrektor Polskiej Fundacji Kulturalnej, a w ostatnim Rządzie RP na Uchodźstwie w Londynie, w l. 1986–1989, był redaktorem miesięcznika „Rzeczpospolita Polska”. W tym też czasie (1986–1989) redagował kwartalnik „Opinie i Fakty”, rozpowszechniany w Polsce w drugim obiegu. Po przejściu na emeryturę, w l. 80. XX w., m.in. redagował wydawnictwo „Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej 1939–1945”, które ukazało się w Londynie w 1994. W 1992 uczestniczył w koleżeńskim zjeździe byłych pracowników MSZ w Warszawie. Pozostawał członkiem towarzystw naukowych, m.in.: Royal Institute of International Affairs w Londynie (1972–1996), National Union of Journalists (1956–1979), a także Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (1993–1996). Przynajmniej część jego spuścizny przechowywana jest w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, a wiele jego audycji znajduje się w Archiwum Polskiego Radia.

Pochowany na Morden Cemetery w Londynie.

Dwukrotnie żonaty. Pierwsza żona Teresa; mieli córkę, obie w 1940 przedostały się do Nicei, ale brak bliższych szczegółów. Druga żona Antonina z d. Zalewska, l.v. Mickiewicz; pobrali się 17.03.1945.

Publikacje: autor wielu prac z zakresu najnowszej historii Polski, m.in.: *Mówi Józef Światło: za kulisami bezpieki i partii 1940–1955*, słowo wstępne Jan Nowak-Jeziorański (Londyn 1985); *Towarzysze zeznają: z tajnych archiwów Komitetu Centralnego: dekada Gierka 1970–1980 w tzw. Komisji Grabskiego* (Londyn 1987); *John Paul II: a man from Krakow* (Londyn 1979; praca została przetłumaczona na jęz. francuski i niemiecki).

Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych; francuskie: Croix de Guerre (Krzyż Wojenny), Croix des Combattants (Krzyż Kombatantów); tunezyjskie: Złota Gwiazda Beja Tunisu.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 659, s. 58; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 3/12; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, 212; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 67, 68.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 51, 238; RSZ 1939, s. 29, 268; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia dyplomatyczne, żołnierskie i inne*. Warszawa 2004, s. 23, 72; Nowak-Jeziorański Jan, *Wojna w eterze. Wspomnienia*, t. I: 1948–1956, Londyn 1986, s. 170; *Nekrolog*, „Gazeta Stołeczna” 29.10.1996, s. 17; *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum państwowego im. Króla Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi za rok szkolny 1931/32*, Kołomyja 1932, s. 32, 47, 51, 53, 60.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 5, 26, 347, 409, 426, 440–442; Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 422, 556, 557; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 322; Judycka Agata, Błażyński Zbigniew Jerzy, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 1: A–E, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 220 (tu: bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25; Szczepanik Edward, *Ostatni rząd Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie*, [w:] *Kierownictwo obozu niepodległościowego na Obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., red. A. Szkuta, Londyn 1996, s. 176.

Strony internetowe: <https://www.polskieradio.pl/Zbigniew-Blazynski/Tag85009>.

Boczek Benedykt Paweł Gunther. Ur. 5.07.1907 we Wrocławiu; zm. (?). Syn Roberta, nauczyciela, i Hildegardy (Haliny) z d. Werner.

Szkołę powszechną ukończył w miejscowości Wartogłowiec (obecnie część Tychów), maturę uzyskał w gimnazjum w Chorzowie. Studiował przez trzy lata na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego; będąc w Brazylii podawał tylko wykształcenie średnie.

Pracę w służbie konsularnej podjął 1.08.1934 w Warszawie w centrali MSZ, ale już 1.10.1934 znalazł się, w charakterze pracownika kontraktowego, w Konsulacie RP w Essen, gdzie do 30.11.1936 kierował referatem wizowym. Od 1.12.1936, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, zatrudniony w Konsulacie RP w Düsseldorfie jako tytułarny attaché prasowy. 28.08.1939 przeniesiony do pracy w Konsulacie RP w Amsterdamie, gdzie od 1.09.1939 zajmował się sprawami niemieckimi.

Po wybuchu wojny, 27.09.1939 zwolnił się na własne życzenie z pracy w Amsterdamie, by ochotniczo wstąpić do wojska. 8.09.1939 stanął przed Komisją Poborową dla ochotników do Armii Polskiej przy Konsulacie RP w Brukseli, ale ze względu na stan zdrowia nie został przyjęty. Tego samego dnia, 8.11.1939, podjął pracę w charakterze attaché prasowego w Konsulacie RP w Brukseli, gdzie pozostał do jego likwidacji w początku stycznia 1940. Nie udało się potwierdzić informacji, że przejściowo miał być pracownikiem cywilnym w Ministerstwie Spraw Wojskowych. W Paryżu 7.03.1940 stanął przed polsko-francuską komisją poborową, ale do wojska nie został przyjęty. Od 15.03.1940 zatrudniony, w charakterze dietetariusza, jako sekretarz dyrektora Departamentu Konsularnego w centrali MSZ w Angers, chociaż formalnie miał być przydzielony do Konsulatu RP w Lille; w Referacie Konsularnym Działu Ogólnego pozostał do 17.06.1940. 12.06.1940 wraz

z członkiem Rady Narodowej Stanisławem Józwiakiem został wysłany przez Władysława Sikorskiego do Bordeaux w sprawie ewentualnego przeniesienia się tam rządu RP. Powrócił do Angers 14.06.1940, ale wobec braku wizy brytyjskiej ewakuował się przez Libourne do Portugalii, skąd udał się do Brazylii jako uchodźca wojenny. Do Rio de Janeiro dotarł 8.07.1940. Pracował kolejno: w hotelu „Copacabana”, w sekretariacie attaché wojskowego Ambasady USA w Brazylii, a także współpracował z Ambasadą Chile. Po wojnie podawał, że w Brazylii pracował „w charakterze pracownika fizycznego”. Po dwóch latach pobytu w Brazylii ponownie zgłosił się jako ochotnik i 13.04.1942 został uznany przez Konsularną Komisję Poborową w Rio de Janeiro za zdolnego do służby. Wyjechał 13.07.1942 wraz z VI transportem ochotników z Brazylii do służby w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Po dotarciu do Wielkiej Brytanii, 27.11.1942 otrzymał kategorię „D” i został zwolniony ze służby wojskowej. Sam podawał, że popłynął do Wielkiej Brytanii na własny koszt, pracując na statku „Highland Monarch”.

Od 14.10.1942, a być może już od 24 września tr., pracował w centrali MSZ w Londynie, kolejno w ekspedycji kurierskiej, od 1.12.1942 w Referacie Anglo-Amerykańskim (P.I.), co najmniej do 17.02.1943 jako referent. Równocześnie pracował od 12.1942 do 6.02.1945 w Referacie Administracyjnym (A.II.), choć nie zostało to potwierdzone, być może pozostawał na etacie tego Referatu. Przynajmniej w lutym i marcu, a być może i w sierpniu 1944 szyfrant w Referacie Szyfrów. W poł. listopada 1944 był w dyspozycji Wydziału Osobowego Działu Ogólnego MSZ. 16.11.1944 objął funkcję oficera łącznikowego pozostającego w dyspozycji Delegata Rządu RP dla spraw uchodźców cywilnych w Europie Zachodniej i Szefa Oficerów Łącznikowych przy SHAEF G.5. (Displaced Persons, Refugee and Welfare Branch). 6.02.1945 został przydzielony do Wydziału Konsularnego. W tym też czasie otrzymał zgodę na dokończenie studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Oxfordzkiego. W momencie wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, 5.07.1945, pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie.

Przeszedł do służby zagranicznej Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie. Z ramienia tego rządu został 5.08.1945 przydzielony do Ambasady RP w Londynie z jednoczesnym mianowaniem II sekretarzem, zajmował się tam sprawami protokołarnymi, administracyjnymi i organizacyjnymi. Tam też 28.03.1946 złożył swój akces i został przyjęty do Polskiej Partii Robotniczej. 31.03.1946 został odwołany z Londynu, ale decyzję tę przesunięto na 21.05.1946 i przeniesiono go na stanowisko II sekretarza w ambasadzie w Bukareszcie, początkowo od 1.04.1946, a następnie od 22.05.1946. W Bukareszcie był zastępcą kierownika placówki. Pod koniec stycznia 1947 zwrócił się o przeniesienie na inną placówkę lub do centrali MSZ. 15.05.1949 został odwołany i przydzielony do Samodzielnego Wydziału Organizacji Międzynarodowych. 30.09.1949 wymówiono mu stosunek służbowy i jednocześnie zwolniono z „dalszego wykonywania obowiązków służbowych”, choć rozwiązanie stosunku służbowego miało nastąpić 15.01.1950. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; HI, MSZ, jednostka 293, s. 977, 1120, 1124, 1125 (350.293.22, s. 649; 350.293.24, s. 791, 792, 796, 797), jednostka 294, s. 509 (351.294.8, s. 341), jednostka 295,

s. 28 (351.295.1, s. 908), jednostka 300, s. 543, 548, 549 (358.300.10, s. 465, 470, 471); AMSZ, BSO, sygn. 6041 – Akta Benedykta Boczka; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 73, 74, sygn. 474/2/45, s. nlb.; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 4, s. 37 (dawniej pudło 4, sygn. 133), sygn. 4, s. 79, 81 (dawniej pudło 16, sygn. 493), sygn. 151, s. 23, 72 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 152, s. 18 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153, s. 9 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237, s. 118 (dawniej pudło 6, sygn. 198), tylko dawna, sygn. PIN-R.16/494 [niezeskanowana strona i niefunkcjonująca w nowej wersji elektronicznej]; Arch. KG RP w Kurytybie –teczka Boczek Benedykt.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 1 z 15.05.1946, s. 18; RSZ 1937, s. 101, 238; RSZ 1939, s. 108, 268.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 184, 272, 275, 280, 315, 332, 339, 344, 370; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 28, 36.

Bohomolec Andrzej (v. Bochomolec). Ur. 8.11.1900 w majątku Rozentów, pow. rzeżycki, Inflanty Polskie (obecnie Łotwa); zm. 12.12.1988 w Edmonton, Kanada. Syn Filipa Aleksandra, ziemianina, i Karoliny (Charlotty) z d. Sienkiewicz.

Do szkół uczęszczał kolejno: w l. 1909–1911 do Licee Carnot w Paryżu, 1911–1912 do Licee St. Jean we Fryburgu, Szwajcaria, 1912–1914 do École Alsacienne w Paryżu, następnie 1914–1916 do szkoły ks. Taniszewa w Petersburgu, by w roku szkolnym 1916/1917 ukończyć siedmioklasową rosyjską szkołę realną w Wyborgu, Finlandia.

W dniu 15.06.1918 wstąpił do Armii Polskiej gen. Józefa Hallera we Francji, służył w 1. pułku szwoleżerów. W kwietniu 1919 przyjechał z całą armią Hallera do Polski i walczył na froncie wołyńskim. 1.06.1919 awansowany do stopnia podporucznika. 23.06.1919 został ranny, zwolniony z wojska 2.05.1920 ze względu na stan zdrowia. W związku z sytuacją wojenną, 22.07.1920 ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego i służył w 201. pułku szwoleżerów, następnie w 1. Pułku Ułanów Krechowieckich i 26. pułku ułanów. Ukończył również w 1920 Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, służył w 1. pułku szwoleżerów. Od 27.06.1921 do 2.01.1923 przydzielony jako tłumacz w randze podporucznika do Francuskiej Misji Wojskowej. Awansowany 1.08.1921 do stopnia porucznika, gdy od 2.01.1923 do 21.03.1926 służył ponownie w 1. Pułku Ułanów Krechowieckich. 21.03.1926 po raz drugi brał udział jako tłumacz przy Francuskiej Misji Wojskowej przy Wyższej Szkole Wojennej, był wówczas osobistym adiutantem płk. Louisa Faury. Od 1.05.1933 przydzielony do dyspozycji Dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, gdzie pozostawał prawdopodobnie do 16.03.1935. Członek Yacht Klubu Polskiego. Współorganizator transatlantyckiej wyprawy jachtu „Dal”, którym jako członek załogi wyruszył 5.06.1933 z Gdyni, najpierw do Nowego Jorku, dokąd dotarł 11.06.1934, by następnie popłynąć do Chicago 25.08.1934. Jacht stał się eksponatem w polskiej ekspozycji na wystawie światowej w Chicago.

Od 1.04.1937 przeszedł do służby zagranicznej. Tam od 1.10.1937 został radcą w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. Przeniesiony od 1.12.1937 do Departamentu Politycznego. Skierowany na placówkę, od 1.10.1938 pracował w Poselstwie RP w Szanghaju (Mandżuria, Chiny) jako I sekretarz poselstwa, od 8.02.1939 p.o. konsula generalnego, a de facto i wkrótce potem I sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Szanghaju.

Po wybuchu wojny, prawdopodobnie w początku 1940 wyjechał do Francji do wojska. Po upadku Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii, skąd został skierowany na Bliiski Wschód; uczestnik walk w Libii, m.in. w Tobruku. Ciężko ranny, powrócił do służby w październiku 1943 i został przydzielony do 1. Samodzielnej Kompanii Komandosów, z którą uczestniczył w kampanii włoskiej. Po wyzwoleniu Paryża został przeniesiony do Francji i objął funkcję szefa sztabu Polskiej Misji Wojskowej tamże. Został zdemobilizowany w stopniu majora.

Po wojnie pozostał na emigracji, wyjechał do Kanady, gdzie osiadł w prowincji Alberta, założył rancho hodowlane byków. Naturalizował się w Kanadzie, choć nie udało się ustalić, kiedy to nastąpiło. W l. 50. XX w. przeniósł się z żoną do USA, zamieszkał w Crows Nest Pass, koło miasteczka Coleman w Górach Skalistych. Zajmował się tam hodowlą koni rasowych, a także organizacją imprez. 17.10.1960 królowa Elżbieta II nadała mu tytuł honorowego pułkownika (Honorary Lieutenant Colonel) słynnego 19th Alberta Dragoons RCAC. W 1980 sfinansował odbudowę i wystrój dziękczynnej kaplicy poświęconej „Patronce dalekich Mórz i Oceanów” w Bazylice Mariackiej w Gdańsku, którą proponował już w 1973.

Pochowany wraz z żoną na Holy Trinity Roman Catholic Cemetery, w miejscowości Nisku, w prowincji Alberta w Kanadzie.

Część jego spuścizny znajduje się w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Cornelia (1903–1984). Siostra Anna Maria (1906–2003), 1.v. Vorstelman, 2.v. Farman, w okresie II wojny światowej czynna na polu pomocy i opieki Polakom we Francji zarówno w ruchu podziemnym, jak i w strukturach Polskiego i Francuskiego Czerwonego Krzyża; w 1941 we Francji kierowała Sekretariatem Organizacji Pomocy dla Internowanych Cywilnych i dla Rodzin Rozproszonych w ramach PCK. Miał też siostrę Adelę Marię Karolinę (1897–1997).

Publikacje: autor książki pt. *Wyprawa jachtu „Dal”*, która doczekała się kilku wydań, kolejne wydania: Warszawa 1936, Warszawa 1957, Warszawa 2007. Ukazało się również tłumaczenie *The voyage of the yacht, „Dal”: from Gdynia to Chicago, 1933–34* (tłumaczenie i wstęp Irene Tomaszewska, Montreal–Ottawa 2019). Opublikował też artykuły: „Dal” 1973, „Kultura” [Paryż] 1973, nr 4/307, s. 118–120, i *Kaplica Matki Boskiej Dalekich Mórz*, „Kultura” [Paryż] 1973, nr 5/308, s. 118–129.

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych dwukrotnie, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Médaille Commémorative de la Guerre 1914–1918 (Medal Pamiątkowy Wojny 1914–1918); francuskie: Légion d’honneur (Legia Honorowa), Ordre de l’Etoile Noir (Order Gwiazdy Czarnej) IV kl., Médaille Commémorative Française de la Guerre 1914–1918 (Francuski Medal Pamiątkowy Wojny 1914–1918); ru-

muńskie: Ordinul Coroana României (Orderu Korony Rumunii) IV kl.; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1469, s. 1; HI, MSZ, jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151); CAW, Kolekcja Akt Personalnych, sygn. 1.481.B.9914 – Bohomolec Andrzej.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 51, 179; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 391, 392, 663–665; *Nekrolog „Życie Warszawy”* 7–8.01.1989, nr 6, s. 1; *Zmarli „Więź”* 1989, nr 5, s. 159; *Yacht Klub Polski w okresie sprawozdawczym za rok 1935/1936*, Warszawa 1937, s. 41.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 58; Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 62, 241; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.402036> (10.04.2021); <https://pilsudski.org/pl/zbiory-instytutu/katalogarchiwum/354-zespol-131> (10.04.2021); <https://www.findagrave.com/memorial/75120575/andrzej-bohomolec> (10.04.2021); <https://www.findagrave.com/memorial/75120576/cornelia-bohomolec> (10.04.2021).

Bouffał Bronisław (Bouffał, Bouffał). Ur. 30.09.1867 we wsi Jurowce, gub. grodzieńska; zm. 8.02.1949 w Gdańsku. Syn Juliana, ziemianina, i Pauliny z d. Wińska.

Maturę uzyskał w ośmioklasowym IV Gimnazjum Klasycznym w Warszawie w 1886. Studia w l. 1887–1892 odbył i ukończył na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Petersburgu. Wykształcenie uzupełniał w Heidelbergu, gdzie na tamtejszym Wydziale Filozoficznym studiował przez dwa semestry w 1894. Wyjechał na dalsze studia w 1895 do Paryża i w 1896 do Oxfordu. Ogłoszenie drukiem pracy pt. *Opyt juridycznej konstrukcji proscrocki wieritielija (mora accipiendi) w rimskom prawie* pozwoliło mu uzyskać w 1898 docenturę prawa rzymskiego na Uniwersytecie Petersburskim. Na przeł. stuleci odbył podróż do północnej Afryki. W 1910 być może równolegle pracował jako przysięgły adwokat. W tym też roku został członkiem Warszawskiego Towarzystwa Naukowego. Nie udało się ustalić, kiedy przeniósł się z Petersburga do Warszawy, ale od stycznia 1913 zaczął wydawać dwutygodnik pt. „Skaut”, który ukazywał się do wybuchu wojny. W czasie I wojny światowej służył w armii rosyjskiej w 13. pułku huzarów narwskich. Został 14.07.1915 pod Modliborzycami ciężko ranny. Przebywając w Warszawie w l. 1915–1917, prowadził wykłady z zakresu prawa rolnego i ekonomii politycznej realizowane przez Towarzystwo Kursów Naukowych. Pod koniec 1917 wstąpił do I Korpusu Polskiego, gdzie służył w 2. pułku ułanów I Korpusu Wschodniego gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego jako dowódca szwadronu i naczelnik podoficerskiej szkoły jazdy. Następnie od 24.07.1918 podjął pracę jako kierownik wydziału i radca ministerialny w Sekcji Kredytowej I Wydziału Ministerstwa Skarbu w Warszawie. Od 11.11.1918 do 10.08.1920 w Ministerstwie Spraw Wojskowych, jako rotmistrz, oficer łącznikowy przy Angielskiej Misji Wojskowej. W trakcie tej służby z dniem 31.07.1919 został przeniesiony do MSZ.

W służbie zagranicznej podjął pracę 31.07.1919 w centrali MSZ. Bardzo szybko skierowany na placówkę i w okresie od 2.09.1919 do 15.02.1920, jako delegat MSZ w randze radcy poselstwa, stał na czele Misji Specjalnej do Estonii i Łotwy z siedzibą w Rydze. Jednak

dopiero 30.09.1919 miał wyjechać do Rygi via Gdańsk. Następnym dekretem Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z dnia 12.02.1920 mianowany chargé d'affaires w Przedstawicielstwie RP w Rydze. Pozostał na tym stanowisku do 22.06.1920. Minister spraw zagranicznych Stanisław Patek podpisał 23.06.1920 jego odwołanie do Warszawy. Po powrocie, od 10.08.1920 do 3.04.1921, służył w 7. pułku strzelców konnych jako dowódca szwadronu, a następnie dywizjonu w składzie 5. Armii gen. Władysława Sikorskiego. Po powrocie do MSZ, w 1921, był radcą legacyjnym w Wydziale Środkowo-Europejskim MSZ. Przydzielony, pracował od 1.08. do 31.12.1922 jako przedstawiciel (delegat) RP w Górnośląskiej Komisji Mieszanej i Trybunale Rozjemczym Polsko-Niemieckim w Katowicach. 1.01.1923 odwołany do centrali; od 1.03.1923 radca legacyjny, przedstawiciel MSZ w Komisji Specjalnej dla zbadania przyczyn nielegalnego wywozu i przywozu towarów w Gdańsku. Odwołany do ministerstwa, 1.11. lub 1.12.1923 zwolniony ze służby w MSZ.

Powrócił do pracy naukowej, w l. 1924–1927 profesor nadzwyczajny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie wykładał prawo międzynarodowe i prawo polityczne jako kierownik Katedry Prawa Politycznego i Prawa Narodów. W roku akademickim 1925/1926 był dziekanem Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych KUL. Pracę na KUL zakończył w 1927. Równolegle, w l. 1924–1927, w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie wykładał teorię prawa i politykę Ligi Narodów. 7.11.1929 został przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Zjazdu byłych Związków Wojskowych Polaków w Rosji. W styczniu 1931 zgłosił swój akces do oświadczenia profesorów Wolnej Wszechnicy Polskiej w sprawie procesu brzeskiego. Przeniósł się z Warszawy do Mińska Mazowieckiego i w l. 1931–1939 w tamtejszej prywatnej szkole handlowej uczył angielskiego.

Po wybuchu II wojny światowej mieszkał w Michałowie pod Warszawą. Po wojnie miał pracować jako inspektor w Ministerstwie Skarbu.

Rodziny nie założył.

Publikacje: był autorem wielu prac, w tym kilku dotyczących problematyki prawnej i prawno-politycznej, m.in.: *Zasady zwłoki wierzyciela w prawie rzymskiem* (Warszawa 1897); *Forsøg til en juridisk Fremstilling af Læren om mora accipiendi i Romerretten* (Petersborg 1895, po duńsku); *Obligatio naturalis v rimskom pravě* (Varšava 1898); *Gospodarka finansowa zarządów miejskich w Królestwie Polskiem „z wyjątkiem Warszawy”* (Warszawa 1905); *Teoria odpowiedzialności organów władzy administracyjnej we współczesnem prawie politycznem* (Warszawa 1911); *Układy w Locarno a bezpieczeństwo Polski* (Warszawa 1926); *O wzmocnieniu władzy prezydenta Rzeczypospolitej* (Warszawa 1926); *Organizacja stronnictw politycznych w Anglii i Stanach Zjednoczonych Ameryki* (Warszawa 1926); *Ochrona mniejszości w prawie narodów* (Warszawa 1928); *Organizacja imperium brytyjskiego* (Warszawa 1930); *Układy laterańskie 11 lutego 1929 r.* (Warszawa 1931). Podejmował również tematykę harcerską: *Boy scouts: indyanizm w wychowaniu* (Warszawa 1912, reedycja Kraków 2014); *Szkoły pod bronią* (Warszawa 1911). Jednym z jego pól zainteresowań były konie wierzchowe, wydał pracę pt. *Szkoła jazdy konnej i tresury konia wierzchowego* (Warszawa 1912).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy); rosyjskie: św. Anny IV i III kl., św. Stanisława z mieczami.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, Arch. Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 822, s. 5; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 4, 112, 154, 155; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 14; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 1, s. 303 (1.1.2, s. 297); AP Warszawa, Zbiór Korotyńskich, sygn. 200, s. 1–27; CAW, Kolekcja Akt Personalnych – Bouffał Bronisław, sygn. I.481.B.11653.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 37, 1923, nr 4, s. 59, nr 6, s. 93, nr 14, s. 277; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; RSZ 1937, s. 58, 92, 151; RSZ 1939, s. 61, 98.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 90, 91; Sedlaczek Stanisław, *Z dziejów prasy harcerskiej*, „Harcistrz”, listopad–grudzień 1931, rok 14, nr 11–12, s. 111; Wais Kamil, *Związek Harcerstwa Polskiego w latach 1918–1939. Studia z dziejów organizacji młodzieżowej w II RP*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. A. Andrusiewicza, Rzeszów 2007, Uniwersytet Rzeszowski, s. 295.

Strony internetowe: <https://www.czacki.edu.pl/static/uploads/2017/10/Nauczyciele-Czackiego-1876–2016.pdf>.

Brzeziński Tadeusz. Ur. 21.02.1896 w Złoczowie, woj. tarnopolskie; zm. 7.01.1990 w Montrealu. Syn Kazimierza, sędziego, i Zofii z d. Woroniecka.

Naukę szkolną rozpoczął w 1902 w Radymnie, ale ukończył w szkole ludowej w Przemyślu; tam też w 1906 podjął dalszą naukę w gimnazjum na Zasaniu. Studiował w l. 1914–1919 na Wydziale Prawa Uniwersytetu we Lwowie, a także sześć semestrów na Wydziale Filozoficznym tamże, po których otrzymał tytuł doktora prawa. Od 1.06.1916 do 1.11.1918 pracował jako praktykant w Galicyjskim Towarzystwie Kredytowym Ziemskim we Lwowie. Po wstąpieniu do Wojska Polskiego, służył od 30.10.1918 do 3.03.1921 w randze porucznika w korpusie sądowym, w tym przebywał na froncie od 30.11.1918 do 30.06.1919 jako ochotnik w szeregach 2. Pułku Strzelców Lwowskich. Równolegle, 24.06.–20.09.1919, praktykant adwokacki w kancelarii adwokata dr. Józefa Palucha w Przemyślu. 20.07.–10.09.1920 zatrudniony w Departamencie IX Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych; od 1 lub 14.04. do 1.09.1921 asesor w Prokuraturii Generalnej RP w Warszawie.

W służbie zagranicznej, początkowo, od 24.08.1921 do 15.12.1922, II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Essen. Odwołany, pracował od 15.12.1922 do 1.07.1928 w centrali MSZ – od 1.03.1923 jako II sekretarz konsularny, do 1.01.1924 I sekretarz konsularny w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) Departamentu Konsularnego. 1.01.1924 mianowany referentem (referendarzem). Rozporządzeniem Prezydium Rady Ministrów z dnia 3.11.1926 został zwolniony od egzaminu praktycznego w MSZ, następnie mianowany tytularnym wicekonsulem od 1.07.1924, radcą ministerialnym zaś był od 1.01.1927; 1.04.1927 został kierownikiem wydziału i pozostał na tym stanowisku do 1.07.1928. Skierowany na placówkę, od 1.07.1928 do 30.04.1931 był konsulem i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Lille; następnie od 1.05.1931 do 28.02.1935 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Lipsku. Odwołany z dniem 31.08.1933 do ministerstwa z równocze-

snym mianowaniem radcą ministerialnym od 1.09.1933, ale przesunięto datę odwołania na 31.10.1933 i w końcu anulowano je i pozostawiono na dotychczasowej placówce. Po powrocie do ministerstwa, od 1.03.1935 pracował w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 26.03.1936 był członkiem delegacji polskiej mającej prowadzić w Warszawie rokowania polsko-węgierskie w sprawie zawarcia konwencji konsularnej polsko-węgierskiej. Przeniesiony, od 12.09.1936 pracował w Departamencie Administracyjnym. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.12.1936 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Charkowie; 1.01.1937 mianowany konsulem generalnym tamże. Odwołany do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem radcą, od 16.12.1937 pracował ponownie w Departamencie Administracyjnym. Od 1.11.1938 do 9.03.1943 był konsulem w Konsulacie RP w Montrealu, 9.03.1943 został konsulem generalnym, równocześnie z faktem podniesienia placówki w Montrealu do rangi Konsulatu Generalnego RP; obejmował to stanowisko do momentu wycofania uznania dla Rządu RP w Londynie.

Pozostał na emigracji, w Kanadzie, której obywatelstwo przyjął w 1951. Od 1.02.1946 do 31.01.1947 był reprezentantem Interim Treasury Committee for Polish Matters w Londynie w Montrealu. W 1946 miał również pełnić funkcję korespondenta PAT w Kanadzie. Od 29.05.1950 członek Oddziału Kanadyjskiego Polskiego Instytutu Naukowego. Podjął intensywną działalność społeczną w Kongresie Polonii Kanadyjskiej, którego w l. 1952–1962 był prezydentem. W 1956 pomysłodawca i inicjator zwołania światowego zjazdu organizacji polonijnych, który udało się zrealizować dopiero w 1978. Również w 1956 inicjator kampanii „Chleb dla Polski”, akcji, która w krótkim czasie przyniosła 200 tys. dolarów, przekazanych prymasowi Polski ks. Stefanowi Wyszyńskiemu na zakup lekarstw i wsparcie szpitali w Polsce. Odegrał znaczącą rolę w ratowaniu zbiorów wawelskich przechowywanych w Kanadzie. Pracował w Ministerstwie Kultury prowincji Quebec.

Zmarł w Montrealu, został pochowany na cmentarzu w Saint Sauveur-des-Monts Quebec.

Za pomoc więzionym przez nazistów Żydom został wpisany do „Złotej Księgi” Keren Keymetsh w Izraelu i w 1978 prezydent Izraela Menachem Begin podziękował mu w oficjalnym liście. Został również upamiętniony w Montrealu, gdzie jedna z alej otrzymała w 2013 nazwę Avenue Tadeusz Brzezinski.

Żona Leonia z d. Roman, l.v. Żylińska (1896–1985), czynna działaczka Sekcji Polskiej Kanadyjskiego Czerwonego Krzyża. Mieli synów: Adama (1929–1954), absolwenta Wydziału Sztuk Uniwersytetu McGill; Zbigniewa (1928–2017), politologa, polityka, dyplomatę, doradcę prezydentów USA Johna F. Kennedy’ego, Lyndona Johnsona i Jimmy’ego Cartera; Lecha, inżyniera w Montrealu. Opiekował się również pasierbem Jerzym Żylińskim, w czasie wojny ochotnikiem w PSZ, służył w 1. Dywizji Pancерnej gen. Stanisława Maczka. Wnuk jego, syn Zbigniewa, Mark, prawnik i dyplomata, został ambasadorem USA w Polsce w 2022; syn Ian pracował w administracji Ronalda Regana i George’a Busha.

Odznaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długolletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold II (Order Leopolda II) III kl.; bułgarskie: Order Narodowy Zasługi III kl.; francuskie: Légion

d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 15–17, sygn. 2993, s. 264; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 130, 163, 198, 226; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 1, s. 123, 124, sygn. 238, s. 49, 50; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 95, 96.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, 1933, nr 13, s. 134, nr 17, s. 166, nr 19, s. 186; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; RSZ 1932, s. 15; RSZ 1933, s. 17; RSZ 1937, s. 104, 146, 160; RSZ 1939, s. 69, 110, 159, 180; *Rocznik Polonii 1953*, Taurus [b.m.r.w.], s. 76, 84; *Rocznik Polonii 1958–59*, Taurus [b.m.r.w.], s. 99, 289.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 365; Lubowski Andrzej, *Klan Zbiga*, „Polityka” 2012, nr 22, s. 48; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 73, 94; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada*. Przewodnik, dokumentację zebr. i oprac. E. Howska, Montreal [2002?]; Reczyńska Anna, *Polska diaspora w Kanadzie*, [w:] *Polska diaspora*, Kraków 2001, s. 48; Żebrowski Marek, *Dzieje sporu „Kultura” w emigracyjnej debacie publicznej lat 1947–1956*, Warszawa 2007, s. 157–160.

Strony internetowe: <http://www.grobypolskie-stsauveur.ca/en/1.html> (10.03.2021); <http://freepages.rootsweb.com/~atpc/genealogy/heritage/articles/aleksandra/roots-brzezinski.html> (10.03.2021); https://kresy-siberia.org/won/files/2012/12/05_Grudzinski-Li-sta-Zolnierzy-Odznaczonych-4530.pdf (10.03.2021).

Buczyński Romuald. Ur. 13.05.1892 w Wilnie; zm. po lub w 1952. Syn Józefa i Petroneli z d. Mścichowska.

Ukończył, bez dyplomu, Instytut Języków Wschodnich w Moskwie. W Petersburgu studiował w Akademii Wojskowej, a także w Instytucie Wschodnim w Kijowie.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej podjął 8.11.1921 w charakterze pracownika kontraktowego, pozostając do 1.09.1924 referentem w Poselstwie RP w Sofii. Odwołany do centrali MSZ 1.09.1924, nadal zatrudniony jako pracownik kontraktowy i referent do 1.01.1925. Awansowany na asesora 1.01.1925 pozostał w ministerstwie do 1.11.1925. W dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzaminy na stanowiska I kategorii w MSZ. Uzyskał urlop bezpłatny w centrali MSZ, by zostać pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Ankarze – od 1.11.1925 do 30.11.1926 początkowo attaché poselstwa, a od 1.12.1926 tłumacz dyplomatyczny. Od 30.06.1931 pracował jako tytularny attaché ambasady w Ambasadzie RP w Ankarze. W tym też czasie należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Został odwołany z dniem 30.09.1933 do centrali, z równoczesnym mianowaniem referendarzem od 1.10.1933. Istnieje też przekaz, że referendarzem został wcześniej, od 4.05.1926. Po miesięcznej pracy w ministerstwie został przeniesiony w stan nieczynny z dniem 1.11.1933.

Przeszedł do pracy w Ministerstwie Komunikacji i w okresie 1934–1935 zatrudniony był w Dyrekcji PKP w Warszawie. Jednocześnie był wykładowcą i założycielem lektoratu

języka bułgarskiego w Instytucie Wschodnim w Warszawie. Następnie, w l. 1935–1939, pracował w Ministerstwie Przemysłu i Handlu jako delegat Eksportu Polskiego w Turcji, Polskiego Instytutu Rozrachunkowego. Od 1936 do 1941 równolegle pozostawał delegatem Ministerstwa Skarbu w Turcji. Być może w 1941 przeniósł się z Ankary do Stambułu. W 1943 był podejrzewany przez kontrwywiad polski o kontakty z Niemcami. Nie udało się tego potwierdzić. W początku 1944 nawiązał kontakt z Konsulatem Generalnym ZSRS w Stambule, a za jego pośrednictwem ze Związkiem Patriotów Polskich w Moskwie. Został przedstawicielem Polpressu w Turcji.

Już w 1944 przyjechał z Turcji do Moskwy, gdzie wstąpił do Związku Patriotów Polskich. Pracował, w okresie 1944–1945, jako korespondent Polpressu w Moskwie i Warszawie. Zgłosił się do pracy w resorcie spraw zagranicznych Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, został przyjęty 20.08.1945; początkowo zatrudniony w centrali w Warszawie. 16.01.1946 został mianowany chargé d'affaires a.i. przy rządzie tureckim. 1.08.1946 odwołany, z równoczesnym mianowaniem radcą i przydziałem do dyspozycji Biura Personalnego MSZ. 30.11.1946 wypowiedziano mu stosunki służbowe, ale rozwiązano je 27.02.1947. Zamieszkał w Warszawie. Dalsze losy nieznane.

Żona Anna z d. Hajdukiewicz (ur. 1892). Mieli córkę Łucję (ur. 1911), która pracowała w okresie międzywojennym w MSZ.

Publikacje: jako tłumacz opublikował zbiór opowiadań: *Grigorow Krum, Nad wsią widnieją wzgórza* (Warszawa 1952).

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; afgańskie: Seerdar Ali I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 28, 50, 52, 89, 94, 182, 221; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 36, s. 113; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 53–55; AMSZ, zesp. 27, Amb. w Moskwie, wiązka 3,teczka 44.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 1, s. 9, 1927, nr 1, s. 10, 1933, nr 15, s. 153, nr 19, s. 188, 1946, nr 3 z 16.08.1946, s. 14, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 22; RSZ 1932, s. 16, 242; RSZ 1933, s. 18.

Buzek Jan Andrzej. Ur. 9.08.1904 w Dąbrowie Śląskiej, Śląsk Cieszyński; zm. 3.11.1977 w Montrealu. Syn Jana Jerzego, lekarza, działacza polskiego w Czechosłowacji, posła do Zgromadzenia Narodowego w Pradze, i Anny z d. Michejda. Deklarował wyznanie ewangelicko-augsburskie.

Uczęszczał do Polskiego Gimnazjum im. J. Słowackiego w Orłowej w pow. karwińskim na Śląsku Cieszyńskim, gdzie uzyskał maturę w 1922. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego z tytułem magistra prawa w 1926. W następnym roku odbył jeszcze studia uzupełniające z zakresu filologii francuskiej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, gdy od 1.01.1927 do 31.03.1930 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. W trakcie tej pracy, 15.10.1928, złożył egzamin wstępny do MSZ. Od sierpnia do września tr. był w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Krakowie, ale został zwolniony ze względu na stan zdrowia i wrócił do pracy w konsulacie. Przeniesiony, od 1.04.1930 do 31.12.1933 pracował w Poselstwie RP w Pradze jako referent handlowy.

Odwołany do centrali MSZ, od 1.01. do 31.12.1934 pracownik kontraktowy – praktykant; w dniu 17.12.1934 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. 1.01.1935 mianowany referendarzem, do 31.01.1935 zatrudniony w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. Ponownie skierowany na placówkę, pracował od 1.02. do 30.11.1935 w Konsulacie RP w Czerniowcach w randze attaché konsularnego. Przeniesiony, od 1.12.1935 do 31.10.1937 w Konsulacie RP w Bukareszcie, ale przydzielony jako agent konsularny z tytułem wicekonsula w Cluj od 1.12.1935 do 31.01.1937, po czym pracował w Bukareszcie, nadal w charakterze attaché konsularnego. Ponownie przeniesiony, pracował od 1.11.1937 w Poselstwie RP w Bukareszcie, a po podniesieniu rangi placówki, 1.05.1938, w Ambasadzie RP, jako attaché poselstwa, od 1.05. lub 1.06.1938 attaché ambasady. Odwołany do centrali, w okresie 1–31.11.1938 pracował jako referendarz w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Politycznego. Od 1.12.1938 do 30.11.1939 w MSZ otrzymał urlop bezpłatny, w tym czasie podjął pracę w przemyśle na Śląsku Cieszyńskim, w administracji huty w Trzyńcu. Prawdopodobnie 27.08.1939 został odwołany z tego urlopu.

Po wybuchu wojny został przydzielony czasowo do Konsulatu RP w Bukareszcie, gdzie pracował jako dietetariusz od 17.09.1939 formalnie do 31.05.1940, gdyż od grudnia 1939 chwilowo został przeniesiony do Ambasady RP w Bukareszcie. Zatrudniony tam na stałe, od 1.06. do 5.11.1940, jako tytularny attaché. W związku z ewakuacją placówki, 7.11.1940, wraz innymi pracownikami ambasady i rodzinami, przekroczył granicę jugosłowiańską, a następnie wyjechał do Turcji, gdzie do 31.03.1941 zajmował się sprawami likwidacyjnymi Ambasady RP w Bukareszcie. Przydzielony, od 1.04. do 30.11.1941 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Stambule. Przeniesiony, od 1.12.1941 do 18.08.1942 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Bejrucie. Kolejne miejsce pracy to Poselstwo RP w Teheranie (od 19.08.1942), początkowo zatrudniony jako tytularny sekretarz poselstwa, a od 1.02.1944 I sekretarz poselstwa.

Po wojnie pozostał na emigracji, początkowo na Bliskim Wschodzie. Czynnie uczestniczył w pracach Delegatury Ministerstwa Opieki Społecznej w Libanie, której sekretarzem został pod koniec 1949. Wyjechał do Kanady. Od 1953 pracował w Redakcji Polskiej Radio-Canada. Dalsze losy nieznane.

Został pochowany w Bystrzycy, w pow. bielsko-bialskim.

Żona Anna z d. Unucka (ur.1906 w Cieszynie). Miał rodzeństwo. Brat Władysław (1909–1978), inżynier-chemik, absolwent Politechniki Gdańskiej, służył w PSZ; po demobilizacji, w 1947 wyemigrował do Brazylii i mieszkał w Rio de Janeiro, a w 1953 przeniósł się do Kanady. Siostra Romana, nie udało się ustalić bliższych danych. Spokrewniony z nim jest Jerzy Buzek (ur. 1940), inżynier, profesor Politechniki Śląskiej, polityk, w l. 1997–2001 poseł na Sejm RP i Prezes Rady Ministrów, w l. 1998–2001 przewodniczący Komitetu Integracji Europejskiej i od 2004 poseł do Parlamentu Europejskiego.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 6, sygn. 5260, s. 195; HI, MSZ, jednostka 303, s. 30 (361.303.3, s. 319), jednostka 333, s. 45–47 (397.333.1, s. 501–504); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 105, 106, zesp. A.26, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 68, 168; RSZ 1933, s. 105; RSZ 1937, s. 117, 160; RSZ 1939, s. 29, 180; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 39, s. 178, 179, 1978, z. 44, s. 186.

Opracowania: Kantak Kamil, *Dzieje uchodźstwa polskiego w Libanie 1945–1950*, Bejrut 1955, s. 55; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 56, 63.

Strony internetowe: <https://katalog-sloownik.kc-cieszyn.pl/document/89996> (18.04.2021); <https://www.cmjw.pl/muzeum2/media-o-nas/prasa/kawalek-polskiej-historii-w-technice-akwareli,65.html>.

Byszewski Jan Lech. Ur. 27.04.1893 w majątku Kaczkowizna, gub. warszawska (obecnie pow. kutnowski), należącym do rodziny Byszewskich; zm. w październiku 1968 w Nowym Jorku. Syn Michała i Zofii z d. Raczyńska.

Ukończył jednoroczne studia handlowo-ekonomiczne przy Akademii Handlowej w Wiedniu, jeden semestr w Akademii Handlowej w St. Gallen i semestr w Wyższej Szkole Handlowej w Kolonii. Następnie odbył praktykę bankową, pracując od 27.10.1915 do 15.02.1916 jako praktykant w Banku Zachodnim. Pracował w Ministerstwie Skarbu w Warszawie, od 1.02. do 1.07.1918 sekretarz, a od 1.07.1918 do 1.01.1919 referent, choć wg niektórych źródeł pomocnik referenta w Prezydium Rady Ministrów i sekretarz premiera i min. spraw zagranicznych Ignacego Jana Paderewskiego. Funkcję tę pełnił do 31.03.1919. Przebywając wraz z premierem w Paryżu, od końca lutego 1919 równolegle pracował w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu, gdzie w randze referenta był szefem Biura Jeńców Departamentu Administracyjnego Sekretariatu Jeneralnego KNP w Paryżu. W tym czasie deklarował chęć pracy w MSZ i jak sam pisał: „najchętniej w Szanghaju (Chiny), dokąd miałem się już udać przed wojną”. Ukończył też Akademickie Kursy dla wyższej administracji przy Uniwersytecie Warszawskim, bez dyplomu. Został przydzielony, w poł. marca 1919, jako sekretarz, do Delegacji Ekonomicznej przy Kongresie Pokojowym w Paryżu, pozostał na tym stanowisku do 15.07.1919. W tym czasie, w czerwcu 1919 odbył podróż, w charakterze kuriera dyplomatycznego, z Francji do Polski i z powrotem.

Przeszedł do służby zagranicznej, od 15.07.1919 do 29.02.1924 był I sekretarzem konsularnym w Konsulacie Generalnym RP w Londynie; od 4.02.1921 do 29.02.1924 zaś był sekretarzem konsularnym z tytułem wicekonsula w KG RP w Londynie. Odwołany do centrali MSZ, pracował tam od 1.03. do 1.06.1924. Na własną prośbę został zwolniony z pracy w MSZ i od 1.06.1924 do 1.10.1926 miał przerwę w służbie państwowej. Pracował w tym czasie w Banku Gospodarstwa Krajowego jako sekretarz Dyrekcji, od 17.06.1924 mianowany tam prokurentem. Po powrocie do służby zagranicznej pracował od 1.10.1926 do 1.01.1927 jako urzędnik na służbie prowizorycznej w MSZ z przydziałem do Wydziału Ogólnego (K.I.) Departamentu Konsularnego, a od

16.11.1926 w Wydziale Osobowo-Organizacyjnym (O.I.). Od 1.01.1927 referent służby stałej, a od 1.07.1927 radca ministerialny, do 1.10.1928. Skierowany na placówkę, 24.08.1928 został mianowany konsulem w Poselstwie RP w Kairze, ale od 1.10.1928 do 31.07.1929 był I sekretarzem poselstwa z tytułem konsula; od listopada 1928 kierownik Wydziału Konsularnego tamże. Według niektórych źródeł od poł. marca 1929 urzędnik służby stałej. Odwołany do centrali MSZ, pracował w niej od 1.08. do 1.11.1929, następnie skierowany na kolejną placówkę. Pracował, od 1.11.1929 do 1.02.1931, jako konsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, a od 1.02.1931 do 1.03.1932, jako konsul, w Konsulacie RP w Detroit. Co prawda 30.10.1931 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem RP w Pittsburghu, ale dopiero 3.04.1932 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na konsula w tej placówce. Pracował tam od 1.03.1932 do 31.05.1933 jako konsul i kierownik Konsulatu RP. Odwołany, od 1.06.1933 do 31.05.1934 w centrali jako radca ministerialny w Departamencie Konsularnym (D.K.). W 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z dniem 19.06.1933 został przydzielony do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) D.K., gdzie 14.07.1933 objął stanowisko zastępcy naczelnika wydziału. Po kilku miesiącach, 30.03.1934 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem RP w Pradze, a prezydent RP podpisał jego listy komisyjne 29.04.1934. Stanowisko konsula i kierownika Konsulatu RP w Pradze pełnił od 1.06.1934, od tego dnia też, do 20.03.1939, konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Pradze. Od 21.11. do 3.12.1938 przebywał na urlopie w celu poratowania zdrowia. Odwołany, od 20.03.1939 radca w MSZ, kierował od 1.04.1939 Referatem Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych w Wydziale Budżetowo-Gospodarczym (A.II.) Departamentu Administracyjnego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuował się do Białokrynicy, a stamtąd do Francji, gdzie od 30.09. lub 6.10.1939 do 17.06.1940 pracował jako radca, kierownik Referatu Personalnego Działu Ogólnego MSZ. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii, dokąd dotarł 20.06.1940, od 22.06. do 28.08.1940 pracował jako radca w Referacie Personalnym i Administracyjnym, a wg niesprawdzonych przekazów od 14.07.1940 nim kierował. Następnie został p.o. kierownikiem Działu Ogólnego i Konsularnego MSZ, przynajmniej od 1.01.1941 do 16.07.1943, jednocześnie w tym Dziale był od 28.12.1940 (do 16.04.1944) kierownikiem Wydziału Personalno-Administracyjnego (A.I.). Został również 21.12.1943 mianowany członkiem Komisji Kwalifikacyjnej przy MSZ. Skierowany do pracy na placówce, od 1.09.1944 radca poselstwa w Poselstwie RP w Meksyku, gdzie po śmierci posła Władysława Neumana, w okresie 01.-05.1945 kierował poselstwem jako chargé d'affaires. Z Londynu wyjechał prawdopodobnie 16.04.1944.

Po wycofaniu uznania Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, w końcu sierpnia 1945 wyjechał z Meksyku do USA. Przez rok, od 09.1945 do 09.1946, był współpracownikiem dziennika „Nowy Świat” w Nowym Jorku. Od 09.1946 do 07.1949 był wykładowcą języków – polskiego, francuskiego i niemieckiego – w Alliance College, w Cambridge Springs w Pensylwanii. Między 07.1949 a 07.1950 odbył kurs z zakresu romanistyki, zakończony magisterium na Uniwersytecie Fordham w Nowym Jorku. Od listopada 1950 był sekretarzem generalnym Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce.

Jego spuścizna przechowywana jest w archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie.

Żona Maria z d. Stefańska (ur. 1891). Mieli córkę. Żona i córka do 1941 przebywały w Polsce, następnie mieszkaly w Londynie.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 223, s. 72, sygn. 245, s. 9, sygn. 274, s. 219, sygn. 1025, k. 11, sygn. 1457b, s. 48; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 107, 110, 112, 225, 228, 229, część VIII, sygn. 238, s. 59, 60; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; HI, MSZ, jednostka 293, s. 882, 1075 (350.293.21, s. 553; 350.293.24, s. 747), jednostka 294, s. 9 (350.294.1, s. 823), jednostka 333, s. 50–61 (397.333.1, s. 506–517); AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 143, s. 2, 3, t. 1403, s. 2, 3, 11–15; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 109, 110, sygn. 474/2/64, kol. 69 – Jan Lech Byszewski; AHSRE, sygn. 23-6-41.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 38, 1923, nr 6, s. 115, 1926, nr 9, s. 118, 1927, nr 2, s. 21, nr 5, s. 93, 1933, nr 13, s. 135; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, Londyn 1921, s. 48; *RSZ 1932*, s. 16, 238; *RSZ 1933*, s. 18; *RSZ 1937*, s. 49, 123, 160; *RSZ 1939*, s. 53, 136, 181.

Opracowania: Biliński Wojciech, *Bywalcy „Salonu ambasadorowej” (ze Sztambucha Leonii Papée)*, [w:] *Od Kijowa do Rzymu. Z dziejów stosunków Rzeczypospolitej ze Stolicą Apostolską i Ukrainą*, Białystok 2012, s. 611; Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 59, 95.

C

Chiczewski Feliks Franciszek Józef. Ur. 18.05.1889 w Sosnowcu; zm. w 1972 we Francji (?). Syn Franciszka, maszynisty kolejowego, i Anny z d. Peaulté.

W 1901 ukończył fabryczną szkołę Dietla w Sosnowcu. Do szkoły średniej zaczął uczęszczać w Sosnowcu, ale po wybuchu strajków szkolnych przeniósł się i ukończył prywatne gimnazjum handlowe (7-klasową szkołę handlową) w Będzinie w 1908. Naukę kontynuował w Antwerpii, gdzie uzyskał licencjat tamtejszej Akademii Handlowej w 1910. Przez rok studiował nauki przyrodnicze na Uniwersytecie w Nancy, a także ukończył Akademickie Kursy dla Wyższej Administracji przy Uniwersytecie Warszawskim. Od 1.10.1910 do 28.02. lub 30.10.1917 zajmował się buchalterią i korespondencją w Wydziale Giełdowym Sosnowieckiego Oddziału Banku Handlowego w Warszawie. Jednocześnie nauczał arytmetykę handlową, economiczną w siedmioklasowej szko-

le handlowej. Kolejną pracę, od 10.1917 do 07.1918, podjął w Towarzystwie Przemysłowym Zagłębia Dąbrowskiego na stanowisku głównego sekretarza i szefa biura. Od 1.11.1918 do 31.12.1919 urzędnik w Państwowym Urzędzie Węglowym Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od placówki, będąc od 1.01.1920 do 1.11.1922 konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Gałacz (Galac, Rumunia), chociaż Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację dopiero 21.02.1920. Jedną z najważniejszych spraw, jakimi się zajmował była ewakuacja Polaków z Krymu i Kaukazu. Przeniesiony, od 1.11.1922 do 31.08.1928 był konsulem i kierownikiem w Konsulacie RP w Bukareszcie. Następnie, od 1.09.1928 do 31.05.1934, został zatrudniony w Poselstwie RP w Brukseli, ale jako konsul zawodowy pracował w Konsulacie Honorowym RP w Brukseli. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali MSZ, od 1.06.1934 był radcą w Departamencie Administracyjnym. Od 20.07.1934 w Wydziale Osobowym (W.O.), tam też od 1.03.1935 był kierownikiem Referatu Organizacyjnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.11.1936 konsul i kierownik w Konsulacie RP w Lipsku, tam też został 1.09.1937 mianowany konsulem generalnym. W trakcie realizowania przez Niemców tzw. Polenaktion, deportacji Żydów obywateli polskich z Niemiec, w październiku 1938, udzielił schronienia 1300 osobom na terenie konsulatu i osobiście organizował dla nich pomoc. Udało mu się wypertraktować u władz Lipska możliwość powrotu tych osób do swoich domów, co stało się 29.10.1938.

W dniu wybuchu wojny został internowany i opuścił Niemcy 16.09.1939. Wyjechał do Francji, by od 1.12.1939 podjąć pracę, w charakterze konsula generalnego, w Konsulacie RP w Brukseli. Pozostał tam do najazdu niemieckiego na Belgię, do 16.05.1940. Po ewakuacji został przydzielony do Wydziału Konsularnego MSZ w Angers jako radca. W obliczu klęski, 17.06.1940 został upoważniony przez premiera gen. Władysława Sikorskiego „do nieoficjalnego przejęcia opieki konsularnej nad Polakami na terenie Francji i zabezpieczenia w miarę możliwości mienia należącego do zlikwidowanych urzędów zagranicznych”. 19.06.1940 wszedł w skład Komitetu Pomocy Polakom we Francji, a po ukonstytuowaniu się jego władz 28 czerwca tr. w Tuluzie, został jego prezesem. Czynnie działał w podziemnych strukturach Delegatury Rządu RP na obszar Francji. Oficjalnie został wybrany 25.09.1940 do Rady PCK we Francji, a 29.09.1940 prezesem Zarządu PCK. Sprawował tę funkcję aż do likwidacji instytucji w kwietniu 1942. Przewodniczył 12.06.1941 w Vichy zebraniu organizacyjnemu Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji, następnie został wybrany stałym przewodniczącym walnych zebrań Towarzystwa. Przewodniczył ostatniemu walnemu zebraniu TOPF, w dniu 29.04.1944, w związku z decyzją władz francuskich o przymusowej likwidacji Towarzystwa z dniem 1.05.1944. Przewodniczył następnie Komisji Likwidacyjnej TOPF w 10.–11.1944.

W lutym 1945 nawiązał kontakt z delegatem warszawskiego Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej. Od 05. do 09.1945 z ramienia UNRRA był dyrektorem obozu dla uchodźców w Hof w Bawarii. Od września 1945 został zaangażowany do pracy w Konsulacie Generalnym TRJN w Paryżu. 31.10.1945 mianowany kierownikiem Konsulatu Generalnego w Lille. 1.10.1947 powołany na stanowisko radcy emigracyjnego w Ambasadzie

w Paryżu, skąd został odwołany 31.01.1950 i oddany do dyspozycji Biura Personalnego. Prowadził negocjacje ze stroną francuską w sprawie repatriacji górników, rolników i robotników przemysłowych z Francji. 15.03.1950 mianowany radcą ministra do spraw Polonii Zagranicznej. 1.02.1952 przeniesiony w stan spoczynku. Prawdopodobnie w 1952 wyjechał do Francji i mieszkał w miejscowości Montchevreil w dep. Orne. Dalsze losy nieznane.

W 2000 został za starania pomocy Żydom obywatelom polskim upamiętniony tablicą zawieszoną na ogrodzeniu budynku, w którym mieścił się Konsulat Generalny RP w Lipsku. W 2016 powstał film dokumentalny pt. „Zapomniany sprawiedliwy konsul Feliks Chiczewski 1889–1972” w reżyserii Jacka Kubiaka.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Helena Zofia z d. Wielichowska; rozwiedli się. Drugą żoną była Róża (Rosa) z d. Furlani (ur. 1901), obywatelka francuska. Pobrali się w kwietniu 1948 w miejscowości Gourdon na Lazurowym Wybrzeżu. Brat Kazimierz (ur. 1896), nadleśniczy, aresztowany w 1940, przebywał w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie. Siostra Helena.

Publikacje: autor pracy pt. *Rumunja w roku 1924. Raport gospodarczy Konsula RP w Bukareszcie za rok 1924*, Warszawa 1925.

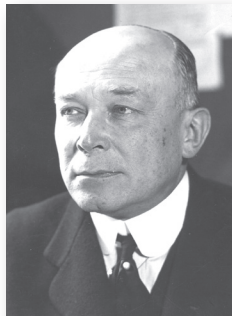
Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Order Odrodzenia V kl. (1946 Warszawa); belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) V kl., Ordre de Léopold II (Order Leopolda II) III kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III i IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. 481, s. 7; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 17; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 125; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 28; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 11684, s. 27; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część II, sygn. 99, s. 325, 326, 386, część VIII, sygn. 239, s. 9–11; AMSZ, BSO, sygn. 8489 – Akta Feliksa Chiczewskiego; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 16, s. 22.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 113, 1925, nr 12, s. 197, 1926, nr 12, s. 180, 1927, nr 1, s. 7; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 44; RSZ 1932, s. 17, 159; RSZ 1933, s. 19; RSZ 1937, s. 42, 104, 117, 161; RSZ 1939, s. 46, 110, 128, 182; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 325, 326, t. II, Kraków 1995, s. 12, 98, 121, 123.

Opracowania: Niesiobecka Aneta, *Z Lens do Wałbrzysza. Powrót Polaków z Francji oraz ich adaptacja w Polsce Ludowej w latach 1945–1950*, Warszawa 2018, s. 185–187, 197, 198; Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44, 51, 60; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 588; Tomaszewski Jerzy, *The expulsion of jewish polish citizens from Germany on october 28–29, 1938*, „Acta Poloniae Historica” 1997, z. 76, s. 97–122; idem, *Konsul Generalny RP Feliks Chiczewski uprzedza... (trzy raporty z marca 1939 r.)*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2007, nr 2, s. 145–152.

Strony internetowe: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/odznaczenia-obywateli-polskich-we-francji-za-gorliwa-i-wydajna-prace-na-16912885>; <https://www.dw.com/pl/70-lat-temu-polski-konsul-pokrzyżował-plany-nazistów/a-3752931>.

Chłapowski Alfred Stefan Franciszek. Ur. 5.10.1874 w Bonikowie, pow. Kościan; zm. 19.02.1940 w Kościanie. Pochodził z wielkopolskiej rodziny ziemiańskiej, syn Stefana i Marii z d. Ponińska.

Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, w którym złożył egzamin maturalny w 1893. Następnie studiował ekonomię, prawo, skarbowość, historię i filozofię na uniwersytetach w Berlinie, Paryżu i Halle. Doktorat z zakresu nauk ekonomicznych uzyskał w 1899 lub 1900 na Uniwersytecie w Monachium. W 1897 należał do założycieli „Gazety Polskiej” w Kościanie, a także pisma „Prawda” w Poznaniu. W l. 1904–1909 był polskim posłem do Reichstagu z okręgu wyborczego śremsko-średzkiego. Współdziałał przy powołaniu do życia w 1905 stowarzyszenia „Straż”. Właściciel majątków Bonikowo, Chłapowo, Hunagóra, Mikoszek i Gsacza. Bardzo czynnie działał na polu rozwoju rolnictwa, m.in. w l. 1905–1914 przewodniczący kółka rolniczego Towarzystwa Kółek Rolniczych w Kościanie. Podczas I wojny światowej kierował szpitalami w Małopolsce i na Litwie, później na Bałkanach; do końca wojny zaś przebywał we Francji jako delegat Zakonu Maltańskiego, którego był członkiem, przy Międzynarodowym Czerwonym Krzyżu. W 1918 delegat na Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Po wybuchu, w 1918, rewolucji niemieckiej został wybrany członkiem Rady Robotniczej i Żołnierskiej w Kościanie. Po wypędzeniu Niemców został komendantem obwodowym Straży Ludowej, członkiem Komitetu Czerwonego Krzyża, Rady Rolniczej, Przemysłowo-Handlowej i Apropowizacyjnej Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej. W tym też czasie należał do współzałożycieli Zjednoczenia Producentów Rolnych, którego prezesem był w l. 1920–1923. Współzakładał również Bank Cukrowy i był jego prezesem. Z jego działalnością związane są dwie publikacje – odczyt pt. „Cukrownictwo Polski a eksport cukru: odczyt wygłoszony na 2. Zjeździe Cukrowników Rzeczypospolitej Polskiej, odbytym w d. 3 i 4 lipca 1922 r. w Poznaniu”, a także praca pt. *Diminution après guerre de la culture des betteraves sucrières et ses conséquences au point de vue de l'équilibre de la production agricole du continent européen: rapport soumis au XIe Congrès International d'Agriculture à Paris, mai 1923* (Paris 1923). W 1920 brał udział w Poznaniu w spotkaniu, na którym powołano do życia Związek Polskich Kawalerów Maltańskich, w okresie 1937–1938 był prezydentem Związku. Związany z ruchem chrześcijańsko-narodowym, l. 1922–1927 był posłem na Sejm RP, członkiem Klubu Chrześcijańsko-Narodowego. Po kolejnym kryzysie wszedł do drugiego rządu Wincentego Witosa i w okresie od 27.10. do 15.12.1923 był min. rolnictwa i dóbr państwowych. Po dymisji rządu, jeszcze od 15.12. do 19.12.1923 kierował ministerstwem. Powrócił do pracy w Sejmie, od 19.12.1923 do 22.03.1924.

Mianowany, od 22.03. do 26.11.1924 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Paryżu. Swoje listy uwierzytelniające prezydentowi Francji wręczył 4.04.1924. Po podniesieniu przedstawicielstwa do rangi ambasady mianowany ambasadorem, na

tym stanowisku od 27.11.1924 do 20.06.1936. Szczególnie interesował się sprawami gospodarczymi i migracyjnymi. Po odwołaniu przeszedł na emeryturę i powrócił do Kościana, zajmując się zarządzaniem swym majątkiem. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu II wojny światowej aresztowany przez Niemców i umieszczony pod strażą w szpitalu w Kościanie, gdzie był przesłuchiwany i gdzie zmarł. Istnieje również przekaz, że zmarł w więzieniu niemieckim w Kościanie.

Spuścizna jego i żony przechowywana jest w Archiwum Państwowym w Poznaniu pod nazwą Akta Alfreda i Heleny Chłapowskich.

Żona Helena z d. Mielżyńska (1887–1959), poślubiła 3.10.1907; po wybuchu II wojny światowej więziona w Kościanie, a po śmierci męża wysiedlona do Warszawy. Udała się jej przez Włochy wyjechać do Francji, a stamtąd do USA. Pod koniec życia mieszkała i zmarła w Evian we Francji. Mieli czworo dzieci. Córkę: Maria Teresa (1910–1980), żona Jerzego Lasockiego, dyplomaty; Krystyna (1911–1995), żona oficera armii francuskiej Maurycego de Bartillat d'Huriel, działaczka samorządowa we Francji. Synowie: Jan Anzelm (1914–1923); Alfred Ignacy (1917–1988), dziennikarz, podporucznik rezerwy, w 1940–1941 adiutant gen. Władysława Sikorskiego, po wojnie powrócił do kraju i pracował jako tłumacz i dziennikarz.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski I i II kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) I kl., Ordre du Mérite Agricole (Order Zasługi Rolniczej) III kl.; monakijskie: Ordre de Saint-Charles (Order Świętego Karola) I kl.; watykańskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepolcro (Order Grobu Świętego) I i II kl.; Zakonu Maltańskiego: Balliw Honorowy i Dewocyjny Suwerennego Zakonu Maltańskiego, Order Pro Merito Melitensi (Krzyż Zasługi Zakonu Maltańskiego).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 271, s. 63, sygn. 281, s. 1–157; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 24; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 239, s. 12, 13.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 17, 178; RSZ 1933, s. 19; RSZ 1937, s. 62; RSZ 1939, s. 66; *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. II, oprac. T. Komarnicki, Londyn 1965, s. 212, 221, 451; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: *1 VIII 1940–31 VII 1941*, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzekzkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 51, 733; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 295, 296.

Opracowania: Durka Jarosław, *Janusz Radziwiłł 1880–1967. Biografia polityczna*, Warszawa 2011, s. 241, 249; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 34; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, (wg indeksu); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 97; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 87; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 260, 261; Prałat Emilian, *Ród historii, historia rodu. Archiwum Kopaszewskie Chłapowskich*, [b.m.w.] 2016, (wg indeksu).

Strony internetowe: [https://www.koscian.pl/Chlapowski_Alfred_\(1874-1940\),8049.html](https://www.koscian.pl/Chlapowski_Alfred_(1874-1940),8049.html) (10.03.2021); <https://www.geni.com/people/Alfred-Stefan-Franciszek-Ch%C5%82a>

powski/6000000025720254648 (11.03.2021); <http://zakonmaltanski.pl/alfred-stefan-franciszek-chlapowski-z-bonikowa-h-dryja/> (11.03.2021); <https://studioopinii.pl/archiwa/107362/61> (12.03.2021); <http://zakonmaltanski.pl/100-lecie-zpk-m/prezydenci-zpk-m-1920-2020/> (12.03.2021).

Choróbski Roman Adam. Ur. 21.08.1911 w Podhajcach, woj. tarnopolskie; zm. 8.10.1982 w Londynie. Syn Stanisława i Wandy z d. Buynowska.

Ukończył gimnazjum w Sosnowcu. W okresie 06.–09.1929 odbył kurs języka francuskiego na Uniwersytecie w Grenoble. Studia w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie ukończył w 1932. W 1933 podjął pracę w Ministerstwie Przemysłu i Handlu; w okresie 20.10.1933–15.04.1936 referent i kierownik referatu w Państwowym Instytucie Eksportowym. W dniach 17 i 18.11.1935 wziął udział w Sesji Rady Naczelnej Światowego Związku Polaków z Zagranicy w Krakowie, wygłaszając referat na temat potrzeby organizacji polskich przedsiębiorców za granicą.

W służbie zagranicznej od 16.04.1937 do 30.11.1939 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Belgradzie jako attaché ds. handlowych.

Po wybuchu wojny, otrzymał 30.11.1939 urlop bezpłatny i od 3.12.1939 ochotniczo służył w Armii Polskiej we Francji i Wielkiej Brytanii jako podporucznik w korpusie oficerów broni pancernej; służył do 6.07.1943. Od 15 lub 21.07.1943 praktykant w MSZ, ze stałym przydziałem do Referatu Uchodźczego (Uch.). Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w kwietniu 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Przydzielony, już jako stały pracownik, 10.05.1944 do Referatu Uchodźczego. 15.11.1944 został kierownikiem Referatu Reliefowego (U.IV.; U.) Wydziału Uchodźczego Działu Konsularnego MSZ, gdzie pracował do 31.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Do 24.11.1947 służył w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozśrodkowania. 9.08.1945 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na Gunnersbury Cemetery w Londynie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Publikacje: *W organizacji leży przyszłość kupców, rzemieślników i drobnych wytwórców polskich zagranicą*, „Polacy zagranicą” R. VI, 1935, nr 12, s. 26–27.

Odnaczenia: brytyjskie: Defence Medal (Medal za Obronę) i War Medal (Medal za Wojnę).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 298, s. 4, 6, 10 (355.298.1, s. 553, 555, 559); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 18, 19, sygn. 474/2/74.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 85, 239; RSZ 1939, s. 92, 270; *Uroczyste otwarcie obrad Rady Naczelnej Światowego Zw. Pol. z Zagr. w Krakowie*, „Polacy zagranicą” R. VI, 1935, nr 12, s. 7–11.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 277, 316, 320, 328, 343, 356, 357; Grodziska

Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 97; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 34, 57, 95, 164.

Strony internetowe: http://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021).

Chromecki Tadeusz, pseud. „2”, „Doktor Bieske”, „Andrzej K...”, „Sęk”. Ur. 7.08.1904 w Czarnożyłach, pow. wieluński; zm. 22.02.1957 w Warszawie. Syn Mariusza i Jadwigi z d. Eborowicz.

Naukę rozpoczął w gimnazjum w Turku, następnie ukończył cztery klasy w gimnazjum polskim w Kijowie, piątą klasę w Kaliszu, szóstą w Piotrkowie, a ostatnie – siódmą i ósmą – w Gimnazjum im. S. Staszica w Lublinie. Naukę przerwał i jako młodociany w okresie od 8.07. do 21.10.1920 służył w Wojsku Polskim w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Powrócił do gimnazjum i w 1922 uzyskał maturę. Studiował na Wydziale Prawa i Studiów Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, ukończył je w 1926 z tytułem magistra prawa. W trakcie studiów należał do Koła Prawników studentów UW. Równocześnie, w okresach wakacyjnych, w 1924 studiował język włoski i literaturę włoską na Uniwersytecie we Florencji, w 1925 język niemiecki w International Hochschulkurse w Wiedniu i w 1926 język francuski na Uniwersytecie w Grenoble. Następnie ukończył trzyletnią Wyższą Szkołę Dziennikarstwa i Publicystyki przy Wolnej Wszechnicy Polskiej, gdzie uzyskał absolutorium. W 1929 na Uniwersytecie Paryskim na Wydziale Prawa otrzymał stopień i tytuł doktora prawa, na podstawie dysertacji pt. „Le problème de l'émigration polonaise et la France”. Członek Polskiego Akademickiego Związku Zbliżenia Międzynarodowego „Liga”.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, gdy w okresie 1.03.1927–1.05.1928 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. W tym czasie, 21.04.1928 zdał egzamin wstępny w MSZ. Został zatrudniony, od 1.05. do 1.11.1928, nadal jako urzędnik kontraktowy, w Departamencie Konsularnym centrali MSZ. W dniu 19.10.1928 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ, co umożliwiło mu przejście do służby stałej. Nadal pracował, od 1.11.1928 do 1.12.1929, jako referendarz w centrali, w Departamencie Konsularnym. Skierowany na placówkę, pracował od 1.12.1929 do 31.08.1931 jako attaché poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie. Odwołany do centrali, pozostawał tam od 1.09. do 1.10.1931. Otrzymał urlop bezpłatny, od 1.10.1931 do 16.09.1932, w celu odbycia służby wojskowej w 21. Pułku Piechoty Dzieci Warszawy; do 1.07.1932 w randze sierżanta, 2.07.1932 awansowany do stopnia podchorążego rezerwy piechoty, służył do 12.09.1932. Po powrocie do ministerstwa, w okresie 17.09.–7.11.1932 był referendarzem w Wydziale Osobowym centrali MSZ, a następnie został przydzielony do Gabinetu Ministra – od 7.11.1932 do 30.09.1933 referendarz. W tym czasie został delegowany, na okres 15.05.–18.06.1933, do Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Po powrocie do Gabinetu Ministra został mianowany z dniem 1.10.1933 II sekretarzem ambasady w Ambasadzie RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej. Tam też 1.08.1934 został awansowany na sekretarza ambasady; pozostał w Rzymie do 31.01.1938. Po powrocie do

centrali, od 31.01.1938 był radcą w Departamencie Konsularnym MSZ. Od 1.04.1938 kierownik referatu w Biurze Personalnym i przewodniczący kuratorium Ligi Akademickiej. Nie udało się ustalić, od kiedy, ale w 1939, do wybuchu wojny, był kierownikiem Referatu Organizacyjnego i Wyszkożenia MSZ.

We wrześniu 1939 ewakuował się z żoną i dwojgiem dzieci do Krzemieńca i Białokrynicy. Otrzymał urlop 12 września w Zaleszczykach; powrócił do Warszawy. W okresie 1939–1940 pracował jako referent we Włoskim Towarzystwie Ubezpieczeniowym w Warszawie. Od grudnia 1939 czynny w konspiracji. W okresie 18.04.1940–18.02.1941 aresztowany i więziony na Pawiaku, wysłany do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. Po zwolnieniu powrócił do Warszawy, pracował od 1941 do 1944 w Radzie Głównej Opiekuńczej jako zastępca naczelnika wydziału. Czynnie zaangażował się w prowadzoną akcję „N”, dywersyjną propagandę przeciw Niemcom, używał wówczas pseud. „Andrzej K...”. Od 02. do 30.12.1943 sekretarz generalny ds. politycznych w Sekcji (Departamencie) Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu „Moc”. Używał pseud. „Doktor Bieske” i „Sęk”. Od 1.01. do 1.08.1944 był naczelnikiem Sekcji Politycznej „Moc”. Po wybuchu powstania warszawskiego, z powodu odcięcia szefa Sekcji „Moc” Romana Knolla na prawym brzegu Wisły, Delegat Rządu na Kraj powierzył mu kierowanie działalnością Sekcji „Moc”, którą to funkcję wypełniał przez cały czas powstania. Po powstaniu nie poszedł do niewoli, wyszedł z ludnością cywilną; znalazł się w Komorowie pod Warszawą i kontynuował pracę w Sekcji z powrotem kierowaną przez Knolla. Od 14.04.1945 w randze porucznika krótko służył w 1. zapasowym pułku piechoty.

Po wojnie pracował, od 15.07.1945, w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Od 1945 dyrektor Wydziału Zachodniego MSZ, następnie, 7.02.1947, wicedyrektor Departamentu Politycznego. W 1946 był też zastępcą przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej MSZ. W związku z odmową podjęcia współpracy z Ministerstwem Bezpieczeństwa Publicznego został de facto usunięty z MSZ. W maju 1948 otrzymał urlop bezpłatny z MSZ w związku z powołaniem na stanowisko dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. 1.06.1950 zwolniony z pracy. Współorganizator, w 1946, Federacji Międzynarodowej byłych Więźniów Politycznych, z sekretariatem w Warszawie. Był też członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Nie wiadomo, od kiedy należał do Koła Stronnictwa Demokratycznego przy MSZ, ale został skreślony z listy członków w marcu 1946.

W dniu 7.02.1952 został zatrzymany i 12 lutego aresztowany w związku z procesem ks. bp. Czesława Kaczmarka. Był torturowany przez funkcjonariuszy UB, załamał się w śledztwie. W wyniku fikcyjnych oskarżeń o szpiegostwo na rzecz Watykanu, i procesie we wrześniu 1954, skazany na 12 lat więzienia. Po amnestii w 1956 zwolniony z więzienia. W 1956 został zrehabilitowany. Zmarł wkrótce potem, choć istnieje również teza, że sam o tym zdecydował, podobnie jak i jego żona kilka tygodni później.

Żona Genowefa z d. Rusiecka (Ursyn-Rusiecka) (1909–4.03.1957), po wojnie pracowała w Instytucie Matki i Dziecka. Mieli troje dzieci; synowie: Maciej (ur. 1935), studiował historię sztuki, i Andrzej (1937–2003), ksiądz we Francji, oraz córka Jagna Maria (1945–2005), zmarła w Hiszpanii. Ponadto na wychowaniu rodziny była Stanisława Marecka (ur. 1925?).

Publikacje: w 1938 opublikował książkę pt. *Autorytatywne państwo korporacyjne Mussoliniego*.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Medal Zwycięstwa i Wolności 1945, Medal za Wolność i Demokrację; duńskie: Dannebrog orderen (Order Dannebrog); włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza), Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 7, 210; AAN, PRM, część VIII, sygn. 239, s. 14, 15; HI, MSZ, jednostka 292, s. 452, 453 (348.292.10, s. 1134, 1135); AMSZ, BSO, sygn. 7417Akta Tomasza Chromeckiego; Arch. UW, sygn. RP-12404 – Chromecki Tomasz; IPN, sygn. BU 660 126.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 16, s. 159, 1946, nr 2 z 15.07.1946, s. 18; RSZ 1932, s. 17; RSZ 1933, s. 19; RSZ 1937, s. 140, 162; RSZ 1939, s. 29, 182; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne” 1987, z. 80, s. 122, 147; Wagner Wienczyśław, *Sprawy zagraniczne w Delegaturze Rządu (1943–1944)*, „Zeszyty Historyczne” 1985, z. 73, s. 230–232.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 9, 10, 96, 445, 447, 448, 450; Grabowski Waldemar, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, (wg indeksu); idem, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 279, 280; Markowski Stanisław, *W związku z 50. rocznicą procesu bpa Czesława Kaczmarka*, „Tygodnik Powszechny” 16.11.2003, nr 46; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 87.

Strony internetowe: <http://www.repozytorium.fn.org.pl/?q=pl/node/7751> (27.05.2021).

Chrzanowski Leon, pseud. „Wicher”. Ur. 17.12.1887 w Warszawie; zm. 22.02.1954 w Warszawie. Syn Leona, urzędnika magistratu Warszawy, i Kazimiery z d. Dziegielewska, nauczycielki muzyki.

Początkowo uczęszczał do gimnazjum w Warszawie, ale naukę skończył w gimnazjum w Piotrkowie w 1905, następnie ukończył Uniwersyteckie Kursy Ludwika Krzywickiego. Jak sam podawał w życiorysie spisanym w 1950, od 1904 należał do Związku Młodzieży Socjalistycznej, a od poł. 1905 do SDKPił i używał pseud. „Wicher”. W 1907 miał być aresztowany przez Ochronę. Uciekł do Krakowa, a stamtąd wyjechał do Genewy. Po wyjeździe za granicę studiował przez rok na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu w Genewie, dwa lata (1910–1912) na Wydziale Historyczno-Literackim Uniwersytetu Paryskiego i rok w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu (1913–1914). Jako dziennikarz w tym czasie był paryskim korespondentem „Kurjera Lubelskiego” i „Widnokręgu”. Był też korespondentem w Petersburgu, skąd pisał dla „Świata” i „Kurjera Polskiego”. Po powrocie do kraju pracował jako dziennikarz, w 1912 był redaktorem „Gazety Kujawskiej”, w 1913 „Kurjera Włocławskiego”, a w 1914–1915

współredaktorem „Kurjera Polskiego”. W tym też czasie być może należał do loży wolnomularskiej „Odrodzenie”.

Po powstaniu Tymczasowej Rady Stanu, 10.02.1917 podjął pracę, jako referent, w Wydziale Prasowym Departamentu Stanu. 1.04.1917 przeniesiony z Biura Prasowego do Referatu Zagranicznego Departamentu Spraw Politycznych, od 1.02.1918 referent w Referacie Dyplomatycznym Departamentu Stanu Tymczasowej Rady Stanu, skąd przeszedł do Wydziału Prasowego MSZ. Pod koniec 1918 zajmował się z polecenia ministerstwa sprawą pogromu we Lwowie. W kwietniu 1919 min. aprowizacji Antoni Minkiewicz starał się o jego przejście z MSZ do jego resortu, nawet podpisał jego nominację na stanowisko radcy ministerstwa. Nie zostało to jednak zrealizowane. Przeszedł do pracy w Ministerstwie Kultury i Sztuki; od 16.06.1919 referent ds. statystyczno-prasowych i kierownik Wydziału Prasy i Propagandy. W 1920 jako ochotnik walczył w czasie wojny polsko-bolszewickiej w szeregach 21. pułku piechoty, w randze kaprała. W l. 1921–1929 przedstawiciel PAT w Rzymie i Genewie, a także korespondent „Kuriera Warszawskiego”, „I.K.C.” i „Świata”. Powrócił do pracy w MSZ i w l. 1929–1931 był naczelnikiem Wydziału Prasy i Propagandy MSZ. Z dniem 1.11.1931 przeniesiony w stan nieczynny. 26.04.1931 został wybrany prezesem Polskiego Związku Łyżwiarского, był nim dwukrotnie, w l. 1931–1933 oraz 1938–1939. Powrócił też do dziennikarstwa i w l. 1931–1934 był korespondentem „Kuriera Warszawskiego” w Genewie. Po powrocie do Polski w l. 1934–1939 był redaktorem pisma „Ilustrowany Magazyn Tygodniowy. Świat”.

Po wybuchu wojny znalazł się we Francji, gdzie w okresie 1939–1940 był redaktorem „Głosu Polski” („La Voix de la Pologne”), oficjalnego organu Rządu RP we Francji, od 28.11.1939, a następnie w Londynie. W życiorysie z 1950 podawał, że spod okupacji niemieckiej wyjechał w kwietniu 1940, jako kurier, do gen. Władysława Sikorskiego, ale nie udało się tego potwierdzić. We Francji powrócił do służby zagranicznej, został na krótko attaché prasowym w Ambasadzie RP w Rzymie. Po zamknięciu placówki, w 1940, zamieszkał z żoną w Nicei. Aresztowany w 1942, więziony był w San Remo i w obozie koło Modany, do końca 1943. Po wyjściu lub, jak sam podawał, ucieczce z więzienia w poł. lutego 1944, przyjechał do Szwajcarii. Nie wiadomo od kiedy, ale w 1945 był korespondentem PAT w Bernie.

Po wojnie początkowo na emigracji, pracował w Genewie w tamtejszej Delegacji PCK, a w 1947 został tam głównym delegatem. Do kraju wrócił w 1948. Podjął pracę w dziale wydawniczym firmy „Gebethner i Wolff”, pozostając tam do 1.02.1949. Następnie od 1.10.1949 pracował w redakcji „Rzeczypospolitej”, jako redaktor nocny i publicysta. Zwolniony z pracy 31.03.1951.

Pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Wanda z d. Groszlik, z którą miał syna Jerzego Leona (ur. 1911), kapitana lotnika, który służył w czasie wojny w 315. Dywizjonie Myśliwskim w Wielkiej Brytanii. Przed 1919 rozwiedli się. 29.04.1921 ożenił się z Zofią z d. Norblin (1891–1955), literatką, krytyczką sztuki, siostrą malarza Stefana Norblina. Jego siostrą była Halina (Zofia Halina), zamężna Królikowska.

Publikacje: oprócz artykułów, jakie publikował jako korespondent, wydał tomik poezji pt. *Godzina za godziną* (Warszawa 1912) oraz książki: *W poszukiwaniu czynu* (War-

szawa 1915) i *Koncentracja polskich stronnictw niepodległościowych* (1916), a także *Les événements de Pologne et le Maréchal Pilsudski* (Genève 1926).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal za Wojnę 1918–1921, Krzyż Walecznych, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl., rumuńskie: Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, Ministerstwo Aprowizacji, sygn. 2629, s. 1–6; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 3; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 95–97; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 18, sygn. 328, s. 36; AAN, PRM, część II, sygn. 103, s. 52, część VIII, sygn. 2, s. 54, 55; AAN, Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza PRASA–KSIĄŻKA–RUCH. Zarząd Główny w Warszawie, sygn. 981 – akta Leona Chrzanowskiego.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 17; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 25, 26; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 156; Drymmer Wiktor Tomir, *Wspomnienia* (3), „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 29, s. 159.

Opracowania: Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 200; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 105; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 15, 212, 239, 301; Nicieja Sławomir S., *Cmentarz Obrońców Lwowa*, Wrocław 1990, s. 55; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 154.

Strony internetowe: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Leon_Chrzanowski_grób.jpg (14.03.2021); Dariusz Tchórzewski, *Łyżwiarstwo szybkie w II Rzeczypospolitej–część VII*, <https://pzls.pl/wp-content/uploads/2020/08/łyżwiarstwo-szybkie-w-II-Rzeczypospolitej-część-VI.pdf> (14.03.2021); https://www.myheritage.pl/person-1500295_782017121_782017121/leon-chrzanowski (25.11.2021).

Chudzyński Antoni. Ur. 14.03.1918 w Witebsku; zm. 8.02.2004 w Choceniu, Kujawy. Syn Władysława Antoniego i Marii Jadwigi z d. Jaroszyńska.

W 1920 przyjechał wraz z rodzicami z Rosji Sowieckiej do Warszawy. W roku szkolnym 1926/1927 podjął naukę w Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie, a w 1932/1933 przeniósł się do Gimnazjum im. M. Reya, które ukończył, uzyskując maturę w maju 1936. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które po dwóch latach przerwał wybuch wojny. Miał też krótko studiować w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie.

Od września 1939 w służbie dyplomatycznej, rozpoczął praktykę w MSZ. Wraz z innymi 17.09.1939 przez most na Czeremoszu opuścił Polskę, dotarł do Bukaresztu. Później pracował od 1 lub 25.01.1941 w Poselstwie RP w Chinach jako attaché poselstwa i referent prasowy Poselstwa RP w Szanghaju, aż do jego zamknięcia 17.08.1942. W tym też czasie, od 1941 do 1950, był współpracownikiem brytyjskiego wywiadu MI5. Brał udział w wymianie dyplomatów i ich rodzin pomiędzy Japonią a Wielką Brytanią, do której doszło na

terenie Afryki. Od października 1942 do 1943 sekretarz Delegatury RP przy Komitecie Wolnej Francji w Algierze. Od 1.11.1942 praktykant w centrali MSZ w Londynie, początkowo w Referacie Watykańskim, a od grudnia 1942 w Gabinetie Ministra, u sekretarza generalnego MSZ Kajetana Dzierżykraj-Morawskiego. Od 1.01.1943 pracownik umysłowy w Referacie Francuskim Dyrekcji Politycznej MSZ. Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ, złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny 16.02.1943. W tym też czasie podjął dalsze studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Londyńskiego. Po objęciu stanowiska min. spraw zagranicznych przez Tadeusza Romera został jego osobistym sekretarzem, w okresie 08.1943–15.11.1944. Przynajmniej we wrześniu 1943 zatrudniony w Referacie Zachodnio-Europejskim (P.I.) Działu Politycznego, a także od 1.08.1943, jako referendarz, w Referacie Wyznań (R.Wyz.), gdzie prawdopodobnie od 15.11.1944 do 31.07.1945 był kierownikiem.

W marcu 1945 był współnikiem w Spółce z o.o. Towarzystwa Połowów Dalekomorskich KORAB w Londynie, Od 6.07.1945 pracował w Interim Treasury Committee. W tym też czasie ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie w Oxfordzie, zakończone tytułem doktora. W l. 1950–1985 prowadził własne biuro dla handlu stałą. W 1949 naturalizował się w Wielkiej Brytanii.

Do Polski powrócił w styczniu 1995. Zamieszkał w Domu Parafialnym w Choceniu na Kujawach.

Żona jego prawdopodobnie miała na imię Julia (zm. w 1991). Brak innych danych.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 10; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1126, 1127 (350.293.24, s. 798, 799); Arch. UW, Chudzyński Antoni, sygn. RP-51.184; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 22, 23, sygn. 474/2/77.

Źródła drukowane: Dz.U. RP, Londyn, nr 3, 9.04.1945, s. 20; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Pożegnanie (1917–2004) Antoni Chudzyński*, „Gazeta Stołeczna” 4.03.2004, s. 4.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 276, 278, 315, 320, 321, 331, 334, 336, 349, 354, 388; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 34.

Strony internetowe: <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/38739/page/4961/data.pdf> (25.05.2021).

Ciechanowski Jan Maria Włodzimierz. Ur. 15.05.1887 w majątku Grodziec, obecnie dzielnica Będzina; zm. 14 lub 19.04.1973 w Waszyngtonie. Urodzony w rodzinie ziemiańskiej, syn Stanisława i Marii z d. Garbińska.

Szkółę średnią rozpoczął w Warszawie, ale maturę uzyskał w 1905 w gimnazjum w Smoleńsku. Podjął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Karlsruhe w l. 1905–1907, ale przerwał je i przeniósł się na Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu w Birmingham, który ukończył w 1909. Odbył dwuletnią praktykę w instytucjach bankowo-giełdowych w Londynie. Po powrocie do kraju, od 1909 do 1915, był administratorem majątku i zakładu rodzinnego „Grodziec”. Podczas I wojny światowej, w 1916, pracował w Radzie Głównej Opiekuńczej w Warszawie jako szef Wydziału Opieki nad Dziećmi. W okresie 01.–10.1918 był

sekretarzem Stronnictwa Polityki Realnej – delegat SPR do Koła Międzypartyjnego. Z SPR wystąpił, podejmując pracę w służbie państwowej. Od listopada 1918 szef Kancelarii Politycznej Prezydenta Rady Ministrów Jędrzeja Moraczewskiego.

Do służby zagranicznej wstąpił w listopadzie 1918, zostając od 22 listopada tr. referentem ds. angielskich (Anglii, Stanów Zjednoczonych i Dalekiego Wschodu) w MSZ; formalnie został zatrudniony w ministerstwie 1.12.1918. W okresie 03.–07.1919 był sekretarzem Gabinetu Rady Ministrów i min. spraw zagranicznych Ignacego Jana Paderewskiego, na stanowisku naczelnika kancelarii i urzędnika łącznikowego z premierem. W tej roli, m.in. w marcu 1919, odbył podróż między Paryżem a Warszawą jako kurier dyplomatyczny. W 1919 mianowany radcą legacyjnym w Poselstwie RP w Londynie. Pozostał na tym stanowisku do grudnia 1924. W tym czasie, w okresie 1.07.1920–15.03.1921, był chargé d'affaires w Poselstwie RP w Londynie. Odwołany do centrali MSZ, od 12.1924 do 12.10.1925 był naczelnikiem Wydziału Ustrojów Międzynarodowych w MSZ. Mianowany, od 13.10.1925 do 20.02.1929 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Waszyngtonie. Z dniem 20.02.1929 na własną prośbę przeniesiony w stan rozporządzalności, uzyskał roczny urlop bezpłatny w związku z koniecznością załatwienia spraw rodzinnych. Urlop został mu przedłużony do 1931. W 1931 przeniesiony w stan spoczynku, na którym pozostał do 1939.

Po wybuchu wojny, od 30.09.1939, został sekretarzem generalnym i min. pełnomocnym MSZ we Francji. Nominację otrzymał 2.10.1939; pozostał na tym stanowisku do 17.06.1940. Do jego obowiązków należało w tym czasie zorganizowanie na nowo centrali MSZ. 14.06.1940 wraz z rządem, prezydentem i kierownictwem MSZ ewakuował się do Libourne, a stamtąd odpłynął statkiem „Arethusa” do Wielkiej Brytanii. Po ewakuacji w Londynie, w zreformowanym MSZ pod koniec czerwca 1940, w nowej strukturze został sekretarzem generalnym w Wydziale Politycznym, na nowo organizując centralę MSZ w Londynie; pozostawał na tym stanowisku w okresie od 17.06. do 28.08.1940. Ponownie powołany na stanowisko sekretarza generalnego MSZ – od 28.12.1940 do 1.02.1941. Wcześniej, 15.12.1940, został mianowany ambasadorem RP w Waszyngtonie, następnego dnia, 16 grudnia tr., został również mianowany posłem w Poselstwie RP w Hawanie, z siedzibą w Waszyngtonie. Objął stanowisko 6.03.1941 i pełnił je do wycofania uznania dla Rządu RP w Londynie przez mocarstwa i okresie formalnej likwidacji ambasady w początku października 1945. W lutym 1944 na krótko przyjechał do Londynu, gdzie 29 lutego przedstawił stan spraw polskich prezydentowi RP. Powrócił do USA w drugiej poł. marca 1944. W lipcu 1945 w proteście przeciw wycofaniu uznania dla Rządu RP w Londynie przez Stany Zjednoczone złożył notę protestacyjną.

Po wojnie pozostał na emigracji, w USA, będąc od 8.10.1945, przynajmniej do 1946, przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Należał do czynnych członków Ligi Niepodległości Polski. Był również korespondentem PAT.

Został wraz z żoną pochowany w Belgii.

W 2014 Rada Miejska Będzina nadała imię Ciechanowskich jednemu z parków miejskich.

Żona Gladys Koch de Gooreymd; pobrali się w 1921. Mieli trzech synów: Jana (John), służył w 1. Dywizji Pancerniej; Władysława, zginął jako lotnik RAF nad Anglią w grudniu

1942; Stanisława. Jeden z synów służył w PSZ. Siostra Maria Róża (1886–1941), żona Dzeduszycka.

Publikacje: autor książki pt. *Defeat in Victory* (New York 1947).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 1884, s. 8, 9, 36; AAN, Arch. Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 6; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 5–9; AAN, KNP, sygn. 172, s. 81, sygn. 222, s. 71; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211, sygn. 12478, s. 1; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 1, s. 211 (1.1.2, s. 205), jednostka 303, s. 4 (361.303.1, s. 293); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 31, 32.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, nr 1, 1920, s. 33, 1923, nr 6, s. 106, 1925, nr 10, s. 156, 1929, nr 4, s. 87; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 30; RSZ 1939, s. 132, 152; RSZ 1937, s. 120, 133; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, (wg indeksu); *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, (wg indeksu); *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, (wg indeksu), t. II: 1943–1947, (wg indeksu), oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 26; Mühlstein Anatol, *Pamiętnik, „Zeszyty Historyczne”* 1978, z. 43, s. 73; *Nekrolog, „Tygodnik Powszechny”* 9.09.1973, nr 36, s. 7; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 180, 243, 244, 246–253, 353; *Uroczysty pogrzeb Wł. Neumana, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”* [Londyn] 3.02.1945, R. 2, nr 30, s. 3.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu); Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 365; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 91, 92.; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 142; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 47, 65.

Strony internetowe: <https://kurierhistoryczny.pl/artukul/ciechanowscy-finansowi-potentaci-zaglebia-dabrowskiego,377>; <http://www.bedzin.bip.info.pl>.

Czarkowska Maria Teodora z d. Szeller. Ur. 1.04.1894 w Warszawie; zm. 26.07.1982 w Warszawie (?). Córka Leona, lekarza dentystry, i Walerii z d. Ziemiańska.

Początkowo uczyła się w domu; potem uczęszczała do siedmioklasowej szkoły średniej J. Kowalczykówny w Warszawie. Przez dwa lata studiowała historię Polski i literatury na Kursach Humanistycznych Wolnej Wszechnicy w Warszawie. W 1918 ukończyła również kurs dla urzędników średniej klasy. Podjęła pracę w Ministerstwie Zdrowia i Ochrony Pracy jako urzędniczka, maszynistka w okresie 1.07.1918 do 31.03.1920.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczęła 1.04.1920 w centrali MSZ jako kancelistka. Początkowo przydzielona do Biura Personalnego, a następnie do Departamentu Politycz-

nego. 1.07.1930 mianowana asesorem, a od 1.02.1934 sekretarzem administracyjnym kancelarii w Gabinetie Ministra.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939, ewakuowała się wraz z innymi pracownikami MSZ do Krzemieńca. Nie udało się ustalić, czy dotarła do Rumunii, czy przed granicą zdecydowała się pozostać w kraju. Mieszkała w Warszawie, w okresie 1.01.1941–1.08.1944 pracowała jako urzędniczka w Browarze Habermusch i Schiele. Po powstaniu wyszła z Warszawy z ludnością cywilną. Mieszkała w Milanówku.

Po wojnie już 11.07.1945 zgłosiła się do pracy w resorcie spraw zagranicznych Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, nie została przyjęta. Powtórnie starała się o przyjęcie do pracy w czerwcu 1946. Została zatrudniona 1.07.1946 w centrali, przydzielona do Wydziału Skandynawskiego, przemianowanego z czasem na Wydział Północnej i Zachodniej Europy Departamentu Politycznego, jako sekretarz administracyjny. 1.01.1948 mianowana podreferendarzem. 31.08.1948 wypowiedziano jej służbę, ale stosunki służbowe miały wygasnąć 31.12.1948. Została zwolniona z pracy za „odmówienie wykonania pracy zleconej przez władzę zwierzchnią”. W 1950 starała się o pracę w Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Dalsze losy nieznane.

Po 1920 wyszła za mąż za Stanisława Czarkowskiego, owdowiała przed 1945. Dzieci nie mieli. Brat zginął w 1944 w obozie w Pruszkowie.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 7; HI, MSZ, jednostka 292, s. 453 (348.292.10, s. 1139); AMSZ, BSO, sygn. 5259 – Akta Marii T. Czarkowskiej.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, nr 3 z 16.08.1946, s. 13; RSZ 1933, s. 20; RSZ 1937, s. 21, 162; RSZ 1939, s. 183.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/61> (2.03.2021).

Czarliński Olgierd. Ur. 18.04.1907 w Cossebaude, Niemcy; zm. w 1994. Syn Pawła i Marii z d. Müller.

Ukończył studia prawnicze na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, z tytułem magistra prawa, choć nie udało się tego potwierdzić. Na Wydziale Nauk Politycznych Królewskiego Uniwersytetu Rzymskiego uzyskał tytuł doktora nauk politycznych.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, 1.04.1932–31.01.1936, jako pracownik kontraktowy, sekretarz w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej. Odwołany do centrali MSZ, od 1.02. do 31.12.1936 był praktykantem. Następnie został przydzielony, od 1.01.1937, z równoczesnym mianowaniem referendarzem, do Referatu Południowego (P.II.) Wydziału Zachodniego Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przynajmniej w 1937 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.02. do 31.03.1938 attaché konsularny tytularny wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku. Następnie przeniesiony, od 1.04.1938 do 17.09.1939 attaché ambady w Ambasadzie RP w Moskwie.

Po ewakuacji ministerstwa w 1939, dotarł do Francji, gdzie wstąpił do wojska, służył w 2. Dywizji Piechoty (Strzelców Pieszych). Po upadku Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii, 7.11.1940 został zatrudniony w Konsulacie Generalnym RP w Londynie,

a 15 listopada przeszedł do pracy w Ambasadzie RP w Londynie. Tam też od 17.03.1941 został przydzielony do prowadzenia spraw kurierskich, a w grudniu tr. został kierownikiem ekspedycji. Następnie w czerwcu 1942 pracował w Biurze Szyfrów MSZ w Londynie jako szyfrant w Referacie Szyfrów. Od 1.04.1943 przeszedł do pracy w Ministerstwie Prac Kongresowych Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, gdzie nadal pracował w Ministerstwie Prac Kongresowych, wykładał też na Uniwersytecie w Oxfordzie. 9.07.1945 został wybrany członkiem prowizorycznego zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie i jego komisji statutowej. W 1946 i 29.05.1947 wybrany członkiem Zarządu tegoż Stowarzyszenia. Dalsze losy nieznane. W 1990 mieszkał w Oxfordzie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 158; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, t. 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 8; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 286, 296 (81.70.4, s. 782, 792); HI, MSZ, jednostka 291, s. 33 (34.291.1, s. 346), jednostka 293, s. 906, 910, 911 (350.293.21, s. 578, 582, 583); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 55, 56.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 69, 245; RSZ 1933, s. 105; RSZ 1937, s. 25, 163; RSZ 1939, s. 167, 183.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74, 164, 165; Wronikowska Dominika, *Ludzie, siedziby, archiwa*, [w:] *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 204.

Czosnowski Leon Jan Seweryn (v. Colonna-Czosnowski). Ur. 12.03.1898 w Rzymie; zm. w 1981 w Laskach. Pochodził z rodziny ziemiańskiej, syn Izzydora i Marii z d. Lenval.

Uczęszczał do polskiej pięcioklasowej szkoły realnej w Kijowie, prowadzonej przez Polskie Towarzystwo Pomocy Ofiarom Wojny, w której zdał maturę w 1917. Po przyjeździe do Polski, od 20.01.1919 do 28.08.1921, służył w Wojsku Polskim jako ogniomistrz rezerwy. Podjął studia, w l. 1921–1924, na Uniwersytecie Poznańskim, które ukończył z tytułem magistra nauk ekonomiczno-politycznych.

Pracę w służbie zagranicznej podjął jako praktykant przyjęty do służby prowizorycznej w centrali MSZ, od 1.08.1925 do 13.09.1926. Następnie od 13.09. do 25.10.1926 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu odbycia kursu prawa międzynarodowego w Hadze. Po powrocie, od 25.10.1926 do 1.01.1927 kontynuował praktykę w centrali MSZ. W dniu 11.12.1926 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. Mianowany referendarzem, od 1.01.1927 do 31.12.1931 pracował w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, jako referent spraw bałtyckich, w którym wcześniej odbywał praktykę. W 1932 pracował w Referacie Sowieckim (P.III.S.) Wydziału Wschodniego (P.III.). Skierowany na placówkę, od 1.01.1933 pracował jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu (Königsberg). Tam, mianowany konsulem, pracował do 30.04.1934.

Odwołany do centrali MSZ z jednoczesnym mianowaniem radcą. Otrzymał na okres od 1.05.1934 do 27.07.1935 urlop bezpłatny, a następnie odszedł ze służby na własną prośbę. Osiadł w Laskach pod Warszawą, gdzie pracował w Wydawnictwie „Verbum” oraz w Domu Rekolekcyjnym. Był również skarbnikiem Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi. Pracę przerwała wojna.

Zmobilizowany we wrześniu 1939, w nieznanych okolicznościach wywieziony do ZSRS. Wyszedł stamtąd wraz z Armią Polską gen. Władysława Andersa do Persji. Reaktywowany w służbie zagranicznej, mianowany od 1.10.1943 konsulem w Konsulacie Generalnym RP w Bejrucie. Po przekształceniu konsulatu w Wydział Konsularny Poselstwa RP w Bejrucie, od 1.08.1944 jako radca poselstwa objął jego kierownictwo. Pozostał na tym stanowisku do 1945.

Po wojnie pozostał na emigracji. Początkowo w Libanie, a od 1946 w Londynie. W powstałym w 1945 Polskim Katolickim Stowarzyszeniu Uniwersyteckim „Veritas” przez wiele lat był sekretarzem generalnym. W 1958 był również sekretarzem Towarzystwa Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Londynie. W 1959 uczestniczył w międzynarodowym zjeździe „Pax Romana”. W 1964 naturalizował się w Wielkiej Brytanii. W 1976 powrócił do Polski i osiadł w Laskach, gdzie zmarł i został pochowany.

Rodziny nie założył. Miał dwie siostry: Helenę i Marię.

Odznaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) V kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 1; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 22; AAN, MSZ, sygn. 5258, s. 5; AAN, Posel. RP w Teheranie, sygn. 38, s. 66; AAN, PRM, część VIII, sygn. 239, s. 23–25; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 69, 70.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 8, s. 122, 1927 nr 1, s. 8; RSZ 1932, s. 18, 132; RSZ 1933, s. 21.

Opracowania: Kantak Kamil, *Dzieje uchodźstwa polskiego w Libanie 1945–1950*, Bejrut 1955, (wg indeksu); *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 151; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 57; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 155.

Strony internetowe: <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/43442/page/8044/data.pdf>.

Czudowski Michał. Ur. 4.06. lub 22.05.1894 w Wilnie lub Krużycach, Rosja, a być może w Smoleńsku; zm. w 1959 w Sydney. Syn Tadeusza i Marii z d. Lotz (Lutz).

Maturę otrzymał w gimnazjum filologicznym w Moskwie. Studiował 6 lub 8 semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Moskwie (do 1917).

Od 1.09.1918 do 10.04.1920 urzędnik w Przedstawicielstwie RP w Moskwie, który do 27.04.1919 był zarządzającym gospodarstwem Przedstawicielstwa. Aresztowany, był więziony na Butyrkach w Moskwie od 19.04.1919 do 1.04.1920. Odwołany

na krótko do centrali MSZ, od 1.05. do 30.06.1920 był referentem w Sekcji III Głównego Urzędu Likwidacyjnego. Skierowany na placówkę, od 20.06.1920 do 1.02.1922 prowizoryczny II sekretarz konsularny na próbnej służbie w Konsulacie RP w Królewcu (Königsberg); awansowany, od 1.02.1921 do 1.11.1922 II sekretarz konsularny, od 1.11.1922 do 29.02.1924 tytularny I sekretarz konsularny. Odwołany do centrali, od 29.02.1924 do 1.10.1925 pozostawał nadal sekretarzem konsularnym, w Referacie Bałtyckim Wydziału Wschodniego (P.III.), tam też awansowany, od 1.10.1925 do 1.05.1927 był referendarzem w Departamencie Politycznym (D.P.). Miał być z dniem 1.03.1927 przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Królewcu w charakterze attaché konsularnego, ale pracował tam od 1.05.1927 do 1.03.1930 jako wicekonsul. Został przeniesiony na równorzędne stanowisko i pracował od 1.03.1930 do 31.12.1932 w Konsulacie RP w Strasburgu. Odwołany, pozostawał od 1.01. do 10.01.1933 w centrali MSZ bez przydziału, referendarz, następnie od 10.01.1933 przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.) D.P., tam też od 1.11.1933 został kierownikiem Referatu Centralno-Europejskiego; 1.08.1934 mianowany radcą. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.03.1935 do 31.10.1936 konsul i kierownik Konsulatu RP w Lipsku. Miał zostać równolegle, od 1.08.1936, a wg innych bardziej prawdopodobnych źródeł od 1.11.1936, przeniesiony na takie samo stanowisko konsula i kierownika Konsulatu RP we Wrocławiu (Breslau) – pozostał tam do 31.10.1937. Odwołany, 31.10.1937, wrócił do Departamentu Politycznego, gdzie przed wojną był radcą w Referacie Środkowej Europy Wydziału Wschodniego (P.III.) D.P. Ponownie skierowany na placówkę, którą miał objąć 1.09.1939 jako konsul w Konsulacie RP w Użhorodzie (Ungvár), Węgry.

Po wybuchu wojny chciał pozostać w Polsce, ale otrzymał polecenie objęcia placówki. 2.09.1939 wraz z żoną wyjechał z Warszawy i dotarł na miejsce po sześciu dniach. Po zamknięciu 8.08.1940, na życzenie władz węgierskich, Konsulatu RP w Użhorodzie, otrzymał bezpłatny urlop i wyjechał do Budapesztu, następnie do Bukaresztu, a stamtąd do Palestyny. Przebywał w Hajfie, gdzie w maju lub czerwcu 1941 został kierownikiem Wydziału Oświatowego Świetlicy Polskiej. Zgłosił się do wojska i od 25.07.1941 do 19.08.1942 służył w Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie. Zwolniony z wojska orzeczeniem komisji lekarskiej. Pracował społecznie wśród uchodźstwa polskiego w Palestynie i w Libanie w l. 1943–1949.

Po wojnie pozostał na emigracji. Nie udało się ustalić, kiedy wyjechał do Australii; w Sydney należał do Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. Dalsze losy nieznane.

Żona Aleksandra z d. Biedrzycka. Mieli jedno dziecko.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; brytyjskie: The 1939–1945 Star (Gwiazda za Wojnę 1939–1945), Africa Star (Gwiazda Afryki); holenderskie: Orden Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 2, s. 141, 142, sygn. 239, s. 29–31; HI, MSZ, jednostka 291, s. 440, 441 (347.291.4, s. 752, 753); IPMS, zesp. A.11, sygn. 474/1/C, s. 73, 74.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 112, 1927, nr 3, s. 50, nr 4, s. 70, 1933, nr 2, s. 13; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 42; RSZ 1932, s. 18, 188; RSZ 1933, s. 21; RSZ 1937, s. 104, 108, 163; RSZ 1939, s. 31, 110, 118, 184; *Polacy na obczyźnie... w Palestynie*, „Polska”, dodatek nr 14 do nr 139(245) „KU WOLNEJ POLSCE”, 11.06.1941, s. 4.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 69, 96.

Czyszkowski Witold Mikołaj. Ur. 10.09.1906 w Ostrołęce, woj. warszawskie; zm. 20.10.1992. Syn Czesława i Stanisławy z d. Jaworowska.

W nieznanych okolicznościach wyjechał do Stanów Zjednoczonych. W 1921 skończył angielską ośmioklasową powszechną St. Nicolas School w Chester, w Pensylwanii. Po powrocie do Polski, w 1928 ukończył Gimnazjum Państwowe w Ostrołęce. Jednocześnie, w l. 1923–1926, pracował jako sekretarz Ostrołęckiego Oddziału Stowarzyszenia Kupców Polskich w Warszawie. W 1928 (?) służył w Szkole Podchorążych Piechoty w Cieszynie. Studia odbył w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, uzyskując tam dyplom w 1929. Następnie w l. 1929–1933 nauczał języka angielskiego w Szkole Handlowej w Warszawie. Odbył też w dniach 15–31.07.1933 praktykę w 24. Urzędzie Skarbowym w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w okresie 1.01.–1.06.1934 jako pracownik kontraktowy, referent handlowy w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Umowę o pracę podpisano z nim prawdopodobnie od 1.02.1934; z tym dniem awansowany na sekretarza, pracował tam do 1.11.1935, nadal jednak w charakterze pracownika kontraktowego i sekretarza w Konsulacie Honorowym RP w Manchesterze, na etacie KG RP w Londynie. Przeniesiony, od 1.11.1935 do 1.10.1939 pracownik kontraktowy, z prawem używania tytułu attaché ds. handlowych, w Poselstwie RP w Hadze.

W związku z wojną otrzymał od 1.12.1939 do 25.06.1942 urlop bezpłatny w MSZ. Pozostał związany ze służbą, w okresie 1.11.1939–1.05.1940 nauczał języka angielskiego na kursach przy KG RP i Attachacie Wojskowym w Londynie. Następnie, 1.05.–15.08.1940, był delegatem KG RP w Londynie w obozach uchodźczych „Fulham” i „Nevwood”. Wstąpił do wojska, w okresie 27.06.1940–29.06.1942 służył w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, w tym czasie, od 15.08. do 27.12.1940, był tłumaczem angielskiego w Sztapie Naczelnego Wodza w Londynie. Od 1.06. lub 25.06.1942 sekretarz min. skarbu Henryka Strasburgera, pozostał nim do 1.09. lub 15.10.1943. Odwołany, pracował dalej w centrali MSZ w Londynie. Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza. Od 10.05.1944 przydzielony do Biura Radcy Ekonomicznego Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. 10.05.1945 oddany do dyspozycji Szefa Oficerów Łącznikowych przy SHAEF; 31.05.1945 rozwiązano z nim umowę, ale już 25.05.1945 został przyjęty w charakterze oficera kontraktowego w stopniu majora w korpusie oficerów administracyjnych. Formalnie, przynajmniej do dnia 5.07.1945, pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie. Dalsze losy niezane.

Brak informacji, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 298, s. 4 (355.298.1, s. 553); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 77, 78.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 83, 270.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 36.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/65> (25.04.2021).

Czyżewski Edward, pseud. „Sępowicz”. Ur. 18.03.1893 we Lwowie; zm. w listopadzie 1986 w Londynie. Syn Jana Konstantego i Roberty z d. Krzyszkowska.

Być może w 1906 uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. Zaangażowany w działalność niepodległościową, należał w okresie 1.03.1912–4.08.1914 do Związku Strzeleckiego. Po wybuchu wojny, od 1.08.1914 do 1.09.1915, służył w 1. pułku Legionów Polskich. Podjął pracę, od 1.09.1915 do 31.12.1918, w Ministerstwie dla Galicji w Wiedniu, w Komitecie Pomocy dla Uchodźców. W tym czasie, w 1916 ukończył roczny kurs handlowy w Wiedniu. Po powrocie do Polski, w 1919 uzyskał maturę w państwowym gimnazjum w Samborze. Ponownie wstąpił do wojska i służył od 9.01. do 31.12.1919 w 23. pułku piechoty, następnie od 1.01. do 1.09.1920 – umysłowy pracownik kontraktowy w Oddziale II Sztabu Generalnego. Został detaszowany, w okresie 1.09.1920–1.01.1928 pracownik kontraktowy Attachatu Wojskowego w Tallinnie. Następnie, 1.01.–1.05.1928, kierownik placówki Agencji Telegraficznej ATE w Rydze.

Zatrudniony w centrali MSZ jako pracownik kontraktowy, od 1.05. do 1.11.1928 w Departamencie Konsularnym. Skierowany na placówkę, od 1.11.1928 do 1.09.1931 był II sekretarzem konsularnym w Konsulacie RP w Trebizondzie (Turcja, obecnie Trabzon). Odwołany, od 1.09.1931 do 30.06.1933 pracował jako sekretarz w Referacie Funduszu Specjalnego w Gabinetie Ministra. W tym okresie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany z dniem 1.07.1933 sekretarzem w Konsulacie RP w Amsterdamie, z równoczesnym upoważnieniem do używania tytułu attaché konsularnego; 1.10.1933 mianowany asesorem, a od 1.08.1934 był tytularnym wicekonsulem; jednocześnie pod pseud. „Sępowicz” kierował placówką wywiadowczą krypt. „Tulipan”. Pracował w Amsterdamie do 1.02.1936. Przeniesiony, od 1.02.1936 do 1.09.1939 był konsulem, tytularnym wicekonsulem i kierownikiem placówki w Konsulacie RP w Kwidzynie (Marienwerde), jednocześnie kierował placówką wywiadowczą o krypt. „Federer”. W sierpniu 1939 otrzymał tytuł II sekretarza Ambasady RP w Berlinie, ale nie objął tego stanowiska. 25 sierpnia internowany przez Niemców, a 29.08.1939 przewieziony do Królewca (Königsberg). Zwolniony, 1.09.1939 został przydzielony do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, a następnie internowany w Słanic Moldowie (Rumunia), gdzie był jeszcze 1.10.1939. Przydzielony do Konsulatu RP w Bukareszcie, pozostał tam do 1.02.1940. Wyjechał, by wstąpić do wojska

i w okresie 1.02.1940–22.03.1943 służył w 16. Brygadzie Pancерnej, pod koniec w randze sierżanta, jako dowódca czołgu. Odmówiono wyreklamowania go z wojska i przekazania do centrali MSZ, udało się to dopiero w 1943. Po powrocie do MSZ, od 23.04.1943 do 15.11.1944 pracował w Referacie Uchodźczym jako zastępca kierownika referatu. Następnie od sierpnia 1944 zatrudniony w Referacie Personalnym MSZ, od 15.11.1944 p.o. kierownika Wydziału Uchodźczego (Osadniczego) Działu Konsularnego MSZ, a od 15.12.1944 zastępca kierownika tego wydziału (do 5.07.1945).

Po wojnie pozostał na emigracji i do 30.06.1947 pracował w Interim Treasury Committee. Następnie od 1.01.1948 do 1.11.1954 pracował w Komitecie dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, Krzyż Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); holenderskie: Orden Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 7, 208, 212, sygn. 1459B, s. 179, 180; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 291, s. 447 (347.291.5, s. 758), jednostka 292, s. 302 (348.292.5, s. 982), jednostka 294, s. 151 (351.294.6, s. 319); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/C, s. 79, 80.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 9, s. 86, 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 18, 126; RSZ 1933, s. 21; RSZ 1937, s. 103, 163; RSZ 1939, s. 110, 184.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 115, 275, 277, 343, 356; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, 1858–1908*, zest. J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 205; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla*, Warszawa 1983, s. 82; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 60, 63, 96; Świerczek Marek, *Udział Wiktora Tomira Drymmera w aferyze MOCR-Trust w świetle jego artykułu z 1965 r. pod tytułem „Trust”*, „Przegląd Bezpieczeństwa Publicznego” 2014, nr 10/16, s. 160.

D

Dembiński Konrad (v. Dębiński). Ur. 15.02.1892 w Szczuczynie, woj. białostockie; zm. po 1950. Syn Tomasza, elektromontera, i Marianny z d. Kilanowska.

Ukończył czteroklasowe gimnazjum męskie w Odessie. W l. 1909–1912 odbył kursy pedagogiczne w Odessie.

Pracę w służbie zagranicznej podjął jako pracownik kontraktowy w Delegacji RP w Odessie (25.05.–5.08.1922), a po jej przeniesieniu, od 5.08.1922 do 1.09.1925, w Charkowie, od 1.11.1922 prowizoryczny naczelnik kancelarii Poselstwa RP

w Charkowie, od 1.03.1923 był kancelistą, również po przekształceniu placówki w Konsulat Generalny RP. Po powrocie pracował w centrali MSZ od 1.09.1925 do 1.03.1933, w tym od 1.03.1927 jako prowizoryczny urzędnik, rejestrator, Departamentu Administracyjnego, a od 1.07.1928 adiunkt kancelaryjny. Został przydzielony, od 13.08.1931, do Biura Radcy Ekonomicznego (R.E.), od 2.11.1931 adiunkt w Wydziale Budżetowo-Organizacyjnym (A.II.) Departamentu Administracyjnego. W 1932 adiunkt kancelaryjny w Referacie Rachuby Centrali Wydziału A.II. Udzielono mu rocznego bezpłatnego urlopu, od 1.03.1933 do 28.02.1934, dla umożliwienia pełnienia obowiązków pracownika kontraktowego w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. Tamże, od 1.02.1934 mianowany pomocnikiem kancelaryjnym. Odwołany do centrali, pracował od 1.03.1936 w Departamencie Administracyjnym, a od 8.06.1936 w Departamencie Konsularnym, skąd wrócił do Departamentu Administracyjnego. Tam, w 1937 był pomocnikiem rachmistrza (?) w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.). 1.09.1937 mianowany sekretarzem administracyjnym. W ramach przygotowań do wojny, w marcu 1939 został przydzielony do drużyny przeciwpożarowej w MSZ. 1.05.1939 udzielono mu urlopu bezpłatnego, do 30.04.1940, by mógł podjąć pracę jako pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Bukareszcie.

W czasie wojny, po ewakuacji Ambasady RP pozostał w Bukareszcie. Początkowo pracował w warsztacie stolarskim zorganizowanym przez Amerykańską Komisję Pomocy Polakom w Bukareszcie, a także zajmował się szewstwem. Następnie od 1.08.1942 do 30.09.1944 pracował jako księgowy i kierownik stołówki YMCA dla uchodźców polskich w Bukareszcie, przy Domu Polskim. Od 1.10.1944 do 19.05.1945 był księgowym i kasjerem w Domu Noclegowym założonym przez Amerykańską Komisję dla uchodźców polskich w Bukareszcie. 30.06.1945 wyjechał z Bukaresztu, 19.07.1945 dotarł do Warszawy. Zgłosił się do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; 10.09.1945 został zatrudniony jako referendarz w Wydziale Budżetowym Departamentu Ogólno-Administracyjnego. 1.04.1948 został mianowany radcą ministerstwa. W lutym 1950 zajmował się sprawami dotacji budżetowych za granicą w Departamencie Administracyjnym MSZ. W związku z „oczyszczaniem” MSZ przewidziany do zwolnienia jako „element klasowo i politycznie wrogi”, a także, iż jego syn był żołnierzem AK. Wypowiedziano mu stosunek służbowy z dniem 31.01.1950, ale rozwiązanie miało nastąpić 31.05.1950.

Żona Henryka z d. Cindel; mieli dwoje dzieci. Syn Tomasz Konrad (ur. 1927), miał zginąć jako żołnierz AK. Córka Wiesława (ur. 1936), absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie, znana operatorka dźwięku filmu.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 11662, s. 54; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 115, 1925, nr 9, s. 134 (tu: Dębiński), 1927, nr 3, s. 48 (tu: Dębiński), 1933, nr 5, s. 40, 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1932, s. 19, 142; RSZ 1933, s. 22; RSZ 1937, s. 30, 164; RSZ 1939, s. 127, 185.

Downarowicz Kazimierz. Ur. 1.06.1885 w majątku Klika-wa, gub. radomska; zm. 11.11.1939 w Piaśnicy k. Wejherowa. Syn Medarda, ziemianina, powstańca styczniowego, i Stefanii z d. Hornowska.

Do szkoły średniej uczęszczał w Mitawie (obecnie Jęgława), Łotwa. Studia odbył w państwowym Uniwersytecie w Liège, w Belgii, kończąc je w 1911 z tytułem inżyniera technologa. W l. 1915–1917 pracował jako inżynier praktykant w zakładach firmy Vickers w Sheffield, w Anglii, a następnie, od 1917 do 1918, jako inspektor maszyn. W tym też czasie podjął działalność w Ekspozyturze (Misji) Komitetu Narodowego Polskiego w Londynie, od 1.01.1918 do 31.07.1919 jako urzędnik, sekretarz Wydziału Jeńców Wojennych. Zorganizował transport Polaków znajdujących się w angielskich obozach jenieckich, którzy wstąpili do Armii Polskiej we Francji.

Przeszedł do służby zagranicznej, początkowo – od 31.07.1919 do 1.04.1920 – jako współpracownik Biura Repatriacyjnego przy Poselstwie RP w Paryżu; następnie, w okresie od 1.04.1920 do 1.04.1922, jako kierownik Biura dla Spraw Emigracji w Antwerpii, a w końcu od 1.03.1922 do 1.07.1928 jako konsul w Konsulacie RP w Antwerpii. Od 1.12.1922 do 1.07.1928 był kierownikiem Konsulatu RP w Antwerpii. Czynnie działał na polu wspierania imigracji zarobkowej, był również prezesem Komitetu Opieki nad Wychodźstwem. Przeniesiony, od 1.07.1928 do 31.03.1932 był konsulem i kierownikiem w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie (Brazylia). Stanowisko objął po dotarciu na miejsce w poł. sierpnia 1928. Odwołany, od 1.04. do 16.09.1932 pozostawał jako konsul w stanie rozporządzalności w centrali MSZ. Od 17.09.1932 do 22.02.1933 radca ministerstwa w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Z dniem 23.02.1933 przydzielony do Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego (A.II.K.Z.) Departamentu Administracyjnego. Nie udało się ustalić, kiedy przeszedł do pracy w Ministerstwie Skarbu, skąd został oddelegowany w poł. września 1934 do Gdyni, gdzie objął stanowisko kierownika Działu Postępowania Celnego i radcy Urzędu Celnego. Tam też został prezesem Koła Urzędników Celnych oraz członkiem Polskiego Związku Zachodniego.

Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Gdyni przez Niemców został aresztowany i zamordowany w Lasach Piaśnicy koło Wejherowa. Ekshumowany w 1946 i rozpoznany przez żonę został pochowany na cmentarzu Witomińskim w Gdyni.

Z Haliną z d. Kraszewska pobrali się w 1919 w Albeville; mieli córkę Danutę Zofię (ur. 1921?). Jego braćmi byli: Medard (1878–1934), żołnierz LP, polityk, min. skarbu w rządzie Ignacego Daszyńskiego w 1918, następnie 1918–1919 min. ochrony kultury i sztuk pięknych w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego, w l. 1928–1930 poseł na Sejm RP i wiceprezydent m.st. Warszawy; Stanisław Józef (1874–1941), inżynier, działacz polityczny, członek PPS, zamordowany w Auschwitz. Być może miał jeszcze trzeciego brata i siostrę.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: Médaille du Mérite Militaire (Medal Zasługi Wojskowej).

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 238, s. 50; AAN, MSZ, sygn. 3669, s. 78; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 29–32; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 336, s. 7 (dawniej pudło 15, sygn. 452); Arch. KG RP w Kurytybie, akta konsularne – DOWNAROWICZ Kazimierz.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 107, 1925, nr 12, s. 197, 1926, nr 12, s. 169, 1933, nr 5, s. 39; RSZ 1932, s. 20; RSZ 1933, s. 24; RSZ 1937, s. 43, 45; RSZ 1939, s. 49; Kazimierz Downarowicz, „Lud” [Kurytyba], nr 58 z 22.08.1928, s. 1.

Opracowania: Barys Dorota, Smolana Krzysztof, *Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Kurytybie: 90 lat historii najstarszej placówki konsularnej w Ameryce Łacińskiej*, Kurytyba 2010, s. 16; Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*, Warszawa 1978, s. 244, 245, 341, 400, 410, 415; Wójcik Władysław, *Moje życie w Brazylii*, Warszawa 1961, s. 73, 124, 125; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 411, 412.

Strony internetowe: <https://muzeumpiasnickie.pl/news/177-kazimierz-downarowicz-dyplomata-patriota-i-dzialacz-spoieczny>.

Drobniaak Tadeusz. Ur. 22.05.1894 w Jaworznie, Małopolska; zm. 29.11.1979 w Tuluzie, Francja. Syn Jakóba i Katarzyny z d. Faltus.

Studiował przez rok na Wydziale Ogólnym Akademii Eksportowej w Wiedniu. Ukończył również 5-miesięczny Wyższy Kurs Naukowo-Spółdzielczy. W okresie 1912–1913 jednoroczny ochotnik, następnie od 1.08.1914 do 30.10.1918 służył w armii austriackiej. Pod koniec października 1918 współorganizował w Wiedniu Polską Stację Zborną dla żołnierzy polskich z armii austriackiej. Od 3.11.1918 do 19.01.1921 służył w Wojsku Polskim w randze kapitana rezerwy artylerii. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie od 1.02.1921 do 31.05.1923 był pracownikiem administracyjnym i technicznym w Krakowskiej Fabryce Szczotek i Pędzli. Zmienił pracę i od 1.06.1923 do 30.01.1924 był korespondentem i sekretarzem Fabryki Pługów i maszyn Rolniczych „Lemiesz” w Krakowie.

Pierwszą pracę w służbie zagranicznej podjął, gdy w okresie 1.02.–15.08.1924 został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego jako referent prawno-administracyjny w Konsulacie RP w Pradze. Od 15.08. do 6.11.1924 miał przerwę w pracy, po której od 6.11.1924 do 1.03.1925 był pracownikiem kontraktowym, referentem prawno-administracyjnym, w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Od 1 lub 15.03.1925 do 30.06.1926 w Ambasadzie RP w Paryżu pracował jako referent i zastępca radcy emigracyjnego, cały czas jako pracownik kontraktowy. W tym czasie odbył 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ, zakończony 19.11.1925 egzaminem; 18.12.1925 zdał egzamin wstępny do MSZ. Mianowany referendarzem, pracował od 1.07.1926 do 1.12.1927 w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Politycznego. W październiku 1927 na urlopie, wyjechał na osiem tygodni do Ameryki Południowej jako delegat Urzędu Emigracyjnego. Przeniesiony, pracował od 1.12.1927 do 1.03.1928 w Referacie Niemieckim jako referent spraw górnośląskich w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Od 1.03. do 1.12.1928 jako attaché konsularny w Konsulacie RP w Pradze, od 9.03.1928 z tytułem wicekon-

sula. Od 1.12.1928 do 15.09.1929 pracował w Konsulacie RP w Czerniowcach. Ponownie przeniesiony, od 15.09.1929 do 31.12.1932 był referendarzem w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Odwołany, od 1.01.1933 do 28.02.1934 pracował jako referendarz w Wydziale K.I. Dekretem min. spraw zagranicznych z dnia 18.11.1933 mianowany konsulem RP w Pile (Schneidemühl), 19.12.1933 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne; został mianowany 1.03.1934 konsulem z równoczesnym powierzeniem kierownictwa Konsulatu RP w Pile, był nim do wybuchu wojny, przynajmniej formalnie.

Nie udało się ustalić, gdzie zastał go wybuch wojny. Przedostał się do Francji, tam służył w wojsku, ale już w listopadzie 1939 został wyreklamowany z wojska i przydzielony do centrali MSZ w Paryżu i Angers, gdzie de facto już od 30.09.1939 pracował w Wydziale Szyfrów MSZ. Na tym stanowisku pozostał do 17.06.1940. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii, od 14.07. do 31.08.1940 kierownik Wydziału Szyfrów, radca w ministerstwie. 1.09.1940 czasowo przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Londynie. 14.03.1942 powrócił do centrali MSZ i tam mianowany radcą miał pracować w Departamencie Politycznym, w Referacie Niemieckim (P.II.), do końca października 1942. Z dniem 1.11.1942 mianowany konsulem z jednoczesnym powierzeniem mu kierownictwa Konsulatu RP w Dar-es-Salaam w Tanganice (obecnie Tanzania). Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne w grudniu 1942. Wyjechał z Londynu w listopadzie 1942, a już 31.12.1942 odwołany z Dar-es-Salaam i od 1.01.1943 mianowany kierownikiem i konsulem generalnym w Konsulacie RP w Kampali w Ugandzie. Z dniem 30.06.1943 odwołany i od 1.07.1943 mianowany konsulem i kierownikiem w Konsulacie RP w Tananariwie (Tananariva, obecnie Antananarywa), Madagaskar. Pozostał na tym stanowisku do likwidacji konsulatu z dniem 30.06.1945. Odwołany do centrali MSZ w dniu wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, 5.07.1945 był urzędnikiem w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 116, 117; AAN, MSZ, sygn. 11654, s. 2–6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 234, 237, 239, część VIII, sygn. 240, s. 36–38; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 223 (81.70.4, s. 719); HI, MSZ, jednostka 293, s. 946, 1004, 1140 (350.293.21, s. 618; 350.293.24, s. 676, 812); IPMS, zesp. A.42, KG RP w Londynie, sygn. 464, s. 1–21, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/129.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 6, s. 77, 1927, nr 11, s. 148, 1933, nr 20, s. 196; Monitor Polski, 1928, nr 69, 23.02.1928, s. 5; RSZ 1932, s. 20, 256; RSZ 1933, s. 24; RSZ 1937, s. 107, 165; RSZ 1939, s. 113, 187.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 36, 53, 61, 70, 72, 97.

Drymmer Wiktor Tomir, pseud. „Witalis”, „Oyrzanowski”.

Ur. 24.05.1896 w Dobrzelinie, woj. warszawskiej; zm. 27.07.1975 w Ottawie. Syn Karola, nauczyciela, i Wiktorii z d. Sroka.

Szkołę prywatną koedukacyjną rozpoczął w 1904 w Rawie Mazowieckiej, tam też chodził do czteroklasowej szkoły wydziałowej. Od 1911 uczęszczał do Miejskiej Szkoły Handlowej w Kielcach, miał tam należeć do tajnej organizacji młodzieżowej „Organizacja Postępowo-Niepodległościowa”. Szkołę średnią ukończył w Warszawie w 1914 w Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców. Następnie studiował przez semestr na Wydziale Humanistycznym Wolnej Wszechnicy Polskiej i również semestr w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Miał przerwać studia ze względu na wstąpienie do „tajnych organizacji niepodległościowych”; od 24.05. do 1.09.1914 był w Polskiej Drużynie Strzeleckiej w Warszawie (używał wówczas pseud. „Witalis”), a od 1.09.1914 do 5.08.1915 w Polskiej Organizacji Wojskowej. Kolejny rok, od 22.08.1915 do 15.07.1916, służył w 1. pułku piechoty I Brygady Legionów, od 1.11.1916 do 1.11.1918 ponownie w POW, komendant Obwodu POW w Zawierciu i komendant Szkoły Podchorążych POW w Częstochowie. Pod koniec lipca 1917 aresztowany i więziony przez władze okupacyjne w Wieluniu, następnie w Havelbergu. Po ucieczce, w 1918 został komendantem POW na Podlasiu. Został również sekretarzem Komisji Stronnictw Niepodległościowych. W październiku 1918 uczestniczył w rozbrajaniu Niemców. Od 1.11.1918 do 31.03.1919 w Wojsku Polskim, w randze kapitana rezerwy piechoty, początkowo w 22. pułku piechoty, a następnie w Oddziale II Sztabu Generalnego WP. Podczas ofensywy polskiej na froncie południowym, w okresie wojny polsko-bolszewickiej, organizował polską siatkę wywiadowczą na Ukrainie.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, gdy 1.03. lub 15.12.1921 został mianowany pomocnikiem attaché wojskowego w Poselstwie RP w Rewlu (obecnie Tallinn), Estonia. Pozostał na tym stanowisku do października 1927. Po powrocie do pracy w Oddziale II Sztabu Generalnego WP, podjął również studia w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Przyjęty do służby zagranicznej, od 1.05.1929 prowizoryczny referent w Departamencie Politycznym, mianowany od 1.07.1929 prowizorycznym radcą ministerstwa. Awansował, od 23.07.1929 do 13.02.1931 zastępca naczelnika Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Politycznego. Następnie od 13.02.1931 prowizoryczny naczelnik Wydziału Osobowego (W.O.) i ostatecznie mianowany z dniem 21.06.1933 naczelnikiem tegoż wydziału. Jednocześnie, również od 21.06.1933, został szefem Biura Personalnego Prezydium Rady Ministrów. Zachowując kierownictwo obu placówek personalnych zarówno w MSZ, jak i PRM, został mianowany 15.09.1933 dyrektorem Departamentu Konsularnego MSZ. W okresie 1934–1935 organizator zjazdów młodzieży z zagranicy, współorganizator wystawy „Polska i Polacy w Świecie”. W 1935 stanął na czele zakonspirowanej organizacji o nazwie „Rada Trzynastu”, a następnie „Komitet Siedmiu” (K.7.), która miała zajmować się działalnością propagandową i dywersyjną na terenie Zaozja, Śląska, w przypadku wojny działać na zapleczu frontu. 26.02.1937 został wybrany przewodniczącym Zarządu Koła Rodzin Urzędniczych przy MSZ. W tym samym roku

został też delegatem MSZ do Stowarzyszenia Pomocy Polakom Zagranicą. Przynajmniej od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Służby Zagranicznej, w 1939 został wiceprezesem jego Zarządu.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 organizował ewakuację MSZ, sam się ewakuował do Krzemieńca i Słanic Moldowy (Rumunia). Dzięki zachowaniu swobody poruszania się spełniał rolę łącznika pomiędzy prezydentem Ignacym Mościckim w Bicz a premierem Felicjanem Sławoj-Składkowskim. Miał tam zostać zastępcą ds. krajowych ekspozytury MSZ na Bałkanach i Środkowym Wschodzie i kontynuować działalność w „Komitecie Siedmiu”. 18.10.1939 bezterminowo urlopowany z MSZ. Pozostawał w Rumunii, przebywał w Bukareszcie, czynnie działając w polskiej konspiracji, szczególnie w budowaniu kanałów łączności z okupowanym krajem. W lutym 1940 aresztowany przy próbie nielegalnego przekroczenia granicy z Polską. Zwolniony, został w maju 1940 ponownie zatrzymany przez Węgrów pod zarzutem szpiegowania na rzecz Rumunii lub Sowieców, podczas próby przekroczenia granicy węgiersko-rumuńskiej. Po uwolnieniu z więzienia w Budapeszcie przedostał się do Belgradu. Dotarł do Palestyny, gdzie założył Związek Pracy dla Państwa. Miał wyjechać do Afryki Północnej, a następnie służyć w wojsku polskim na Bliskim Wschodzie i w Anglii, przynajmniej do 1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, początkowo w Egipcie, a od 1947 w Wielkiej Brytanii. W l. 1947–1949 służył w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozsiedlenia w Wielkiej Brytanii. Należał w Londynie do Ligi Niepodległości Polski i do Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. Zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i później w Kanadzie pracował jako tapicer i konserwator antyków. Wyemigrował w 1951 do Kanady, gdzie osiadł w Ottawie, odsunął się od działalności politycznej. Poza przynależnością do SPK w Ottawie był współorganizatorem Teatru Polskiego w Ottawie, którego następnie był administratorem, a także scenografem i reżyserem.

Został pochowany 11.05.1976 na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Żona Helena (Halszka) z d. Trzcńska (1903–1987). Pobrali się 22.08.1920 w Lublinie, byli małżeństwem w l. 1920–1949. W czasie wojny, w grudniu (?) 1939 przedostała się z Rumunii do Francji. Od 1942 czynna w służbie sanitarnej, pracowała w placówkach polskiej YMCA, następnie przełożona Szpitala nr 6 w II Korpusie PSZ. Rozwiedli się w 1947. Mieli córkę Halinę (1921–1985), zamężną Łukasiewicz. Miał też dwóch braci i trzy siostry.

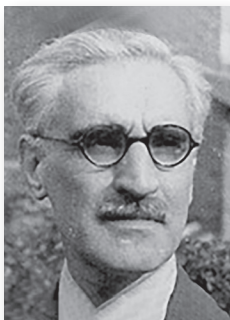
Publikacje: zachował się powielany mps jego wykładu wygłoszonego w dn. 1.04.1935 na Kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej pt. „Zadania Ministerstwa Spraw Zagranicznych w dziedzinie emigracji”. Szerzej pisaniem zajął się po wojnie na emigracji; opublikował m.in.: *Zagadnienie żydowskie w Polsce w latach 1935–1939 (Wspomnienie z pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych)*, „Zeszyty Historyczne” 1968, z. 13, s. 55–77. Napisał również wspomnienia, które po raz pierwszy ukazały się w kolejnych pięciu numerach „Zeszytów Historycznych” w l. 1974–1975 (w 1974, z. 27, s. 172–194, z. 28, s. 173–218, z. 29, s. 157–186, z. 30, s. 196–227, 1975 z. 31, s. 53–121). W wersji książkowej ukazały się one po raz pierwszy pt. *W służbie Polsce*, wydane przez Instytut Historii PAN w 1998; 2. wyd. uzup. pt. *Wspomnienia żołnierza i państwowca z lat 1914–1947* (wraz z informacją, że jest to wydanie poprawione i uzupełnione) ukazało się w Krakowie w 2014.

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych trzykrotnie, Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; boliwijskie: Orden Nacional del Cóndor de los Andes (Order Kondora Andów) I kl.; brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa) II kl.; estońskie: Vabaduse Rist (Krzyż Walecznych) III kl., Kaitseliidu Kotkarist (Krzyż Orła) V kl., Valgetähe teenetemärk (Order Białej Gwiazdy); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 8, 212, sygn. 1459b, s. 229–231, sygn. 1462B, s. 263–283; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 39, 40; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy. Biuro w Warszawie, sygn. 98, s. 37; HI, MSZ, jednostka 209, s. 39 (244.209.2, s. 38), jednostka 290, s. 437–444 (346.290.18, s. 817–823).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 101, 1933, nr 13, s. 133, nr 18, s. 171; RSZ 1932, s. 20, 127; RSZ 1933, s. 24; RSZ 1937, s. 23, 28, 166; RSZ 1939, s. 12, 34; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 527, 566; Kornat Marek, Morzycki-Markowski Mikołaj, *W rumuńskiej pułapce*, Gdańsk 2011, s. 238; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 87, 287, 288, 305; *Zbiór dokumentów ppłk. Edmunda Charaszkiewicza*, oprac. wstęp i przyp. A. Grzywacz, M. Kwiecień, G. Mazur, Kraków 2000, s. 19, 20, 24, 93, 146.

Opracowania: Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy, czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, (wg indeksu); Jędrzejewicz Waław, Wiktor Tomir Drymmer, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 34, s. 203–205; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 152; Świerczek Marek, *Udział Wiktora Tomira Drymmera w aferze MOCR-Trust w świetle jego artykułu z 1965 r. pod tytułem „Trust”*, „Przegląd Bezpieczeństwa Publicznego” 2014, nr 10/6, s. 155–167; Wandycz Piotr, MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 155; *Zmarli członkowie Instytutu*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” R. XXXIII, marzec 1976, s. 10.

Dyगत Stanisław. Ur. 2.03.1891 w Écouen, Val-d'Oise, Île-de-France, Francja; zm. 11.01.1980 w Richmond lub Mortlake, Greater London, Anglia. Syn Ludwika i Konstancji z d. Karpińska.

Do 1918 miał obywatelstwo francuskie, choć wg niektórych przekazów dopiero w 1921 przyjął obywatelstwo polskie. Z wykształcenia historyk, geograf, po ukończeniu Wydziału Historyczno-Geograficznego Uniwersytetu Paryskiego. Powołany do wojska, od 1.04.1914 do 18.11.1919 służył w armii francuskiej, a od 18.11.1919 do 28.02.1927 w Wojsku Polskim, w randze kapitana rezerwy służby administracyjnej.

Służbę zagraniczną rozpoczął, 1.03.1927–31.12.1932, w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ, w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) w Referacie Ligi

Narodów, początkowo w randze referendarza, 1.01.1929 awansowany na radcę ministerialnego. Na tym stanowisku pozostał do 31.12.1932. W tym też czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, 18.11.1932 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem RP w Trieście; ponadto kolejnym dekretem ministra z dnia 29.12.1932 ustanowiony konsulem RP w San Marino z siedzibą w Trieście. Ostatecznie 31.12.1932 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na konsula RP w Trieście, a 26.01.1933 nominację na konsula RP w San Marino. Stanowisko objął od 1.01.1933 i pozostał na nim do 28.02.1937 jako konsul i kierownik konsulatu w Konsulacie RP w Trieście, wraz z kompetencją terytorialną obejmującą Republikę San Marino. Odwołany do centrali MSZ, pracował od 28.02.1937 ponownie w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym i od 1.08.1938 został kierownikiem Referatu Spraw Komunikacyjnych i Granicznych Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.). Pozostał tam do 31.07.1939.

We wrześniu 1939 ewakuowany wraz z żoną i dziećmi do Wiśniowca i Krzemieńca, następnie znalazł się w Botoșani w Rumunii, gdzie był jeszcze 1.10.1939, skąd chciał się udać, jako kapitan rezerwy korpusu nauk oświatowych, do WP we Francji. Po dotarciu do Francji, od 1.01. lub od 1.02.1940 był konsulem w Konsulacie RP w Tuluzie (do 23.09.1940, czyli do jego zamknięcia). Na krótko, po upadku Francji wyjechał z polskim personelem konsularnym do Portugalii, ale powrócił w lipcu na to samo stanowisko w Tuluzie. Po zamknięciu urzędu pozostawał we Francji, od 09.1940 do 28.02.1945, czynnie uczestnicząc w akcji społecznej i opiekuńczej Delegatury PCK, w Grenoble. Po wyzwoleniu Belgii, od 1.03. do 11.07.1945, został konsulem w Konsulacie RP w Antwerpii.

Po wojnie pozostał na emigracji, od 1.07. do 5.11.1945 z ramienia Interim Treasury Committee przeprowadzał likwidację Konsulatu RP w Antwerpii. Członek Instytutu Badań Międzynarodowych w Londynie, Towarzystwa Przyjaciół Teatru Polskiego w Londynie.

Żona Helena z d. Gromnicka, a wcześniej Jadwiga Dygatówna (1896–1962), od 1917 używała nazwiska matki Gromnicka; aktorka. Pobrali się 29.04.1920 w Warszawie; w 1932 porzuciła karierę aktorską i towarzyszyła mężowi. Zmarła i została pochowana w Londynie. Mieli dwoje dzieci: córkę Krystynę (1921–2008), zamężną Kiersnowska, i syna Ludwika Stanisława „Folo” (1923–1970). Brat Antoni Leopold Wincenty (1886–1949), architekt, który zaprojektował m.in. budynki Wytwórni Papierów Wartościowych i Wojskowego Instytutu Geograficznego w Warszawie, a także budynek radiostacji Polskiego Radia we Lwowie.

Odznaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV i V kl., Croix de Guerre (Krzyż Wojenny); międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 8, 214, 223, sygn. 1459B, s. 232; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3 t. 1, s. 265, 268, 272, 274, 277, 278, część VIII, sygn. 240, s. 44–46; HI, MSZ, jednostka 38, s. 178, 179 (52.38.2, s. 755, 756), jednostka 291, s. 459–465 (347.291.5, s. 769–775).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 3, s. 48, 1929, nr 1, s. 9, 1933, nr 1, s. 4; RSZ 1932, s. 20, 128; RSZ 1933, s. 25; RSZ 1937, s. 25, 143, 166; RSZ 1939, s. 30, 165, 188; Kulski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1977, z 42, s. 144.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 45, 50, 98; *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, Warszawa 1973, s. 207.

Strony internetowe: <https://ulezalka.genealogiapolska.pl/getperson.php?personID=I11680&tree=WGU-2019> (12.04.2021); https://www.myheritage.pl/names/ludwik_dy-gat (12.04.2021); <https://www.geni.com/people/Staniław-Dygat/6000000012419044639> (12.04.2021).

Dzianott Juliusz Ludwik Bronisław (v. Dzianot, Castellati Dzianott). Ur. 18.11.1903 w Lubli, pow. Strzyżów, woj. lwowskie; zm. 2.02.1991 w Rosario, Argentyna. Syn Jana Kantego i Bronisławy Natalii z d. Bielańska.

Uczęszczał do gimnazjum w Tarnopolu, ale naukę przerwał wybuch I wojny światowej i ewakuacja całej rodziny z Tarnopola, początkowo do Budapesztu, gdzie zmarł jego ojciec. Wraz z matką przeniósł się do Wiednia i tam uczył się dalej w gimnazjum. Ze względu na trudne warunki materialne powrócił z matką do Małopolski. Podjął dalszą naukę w gimnazjum w Krakowie.

W 1920 jako ochotnik uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej w szeregach 20. Pułku Piechoty Dzieci Ziemi Krakowskiej. Po demobilizacji kontynuował naukę i w 1924 uzyskał maturę w Szkole Handlowej w Krakowie. W maju 1926 wyjechał do Belgii na studia o kierunku ekonomicznym w Wyższej Szkole Handlowej w Antwerpii.

W Belgii rozpoczął w 1927 pracę w służbie zagranicznej w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Antwerpii, choć umowę podpisano z nim 15.06.1928. Początkowo zajmował się sprawami emigracyjnymi w organizującym się Kole Studentów Polskich, następnie pracował jako referent handlowy w konsulacie do 31.03.1933. W związku ze studiami nad problematyką emigracyjną został przeniesiony, od 1.04.1933 do 15.04.1934, jako pracownik kontraktowy, do Konsulatu RP w Strasburgu. Kolejne cztery lata, od 1.04.1934 do 31.12.1937, pozostał pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Lyonie. W tym też czasie podjął dalsze studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Grenoble, które ukończył w 1936 w Instytucie d'Enseignement Commercial. Myślał o przygotowaniu dysertacji doktorskiej na temat prawa administracyjnego na Uniwersytecie w Lyonie. Został jednak odwołany do centrali MSZ w Warszawie, gdzie od 1.01. do 31.12.1938 był praktykantem. Zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny i 1.01.1939 został mianowany referendarzem i przydzielony do Referatu Zamorskiego Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. W 1939 nostryfikował swój dyplom w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, w której również studiował od 1937. W 1939 został wybrany zastępcą członka Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”.

Po wybuchu wojny mianowany wicekonsulem i desygnowany na placówkę, od 15.09. do 1.12.1939 pracował w Konsulacie RP w Czerniowcach. Od 25.10.1939 delegowany do

pracy w Komitecie Polskim Pomocy Uchodźcom w Bukareszcie, z zachowaniem stanowiska w Konsulacie RP w Czerniowcach. Następnie przeniesiony, od 1.12.1939 do 1.03.1940 wicekonsul w Konsulacie RP w Bukareszcie. 29.02.1940 otrzymał bezpłatny urlopu w celu wyjazdu do Francji i zaciągnięcia się do wojska. Od 1.05.1940 służył w Wojsku Polskim we Francji jako kanonier dywizjonu artylerii motorowej 10. Brygady Kawalerii Pancernej gen. Stanisława Maczka. Po upadku Francji, wraz z innymi żołnierzami Brygady, ewakuował się do Wielkiej Brytanii. Dalszą służbę podjął 25.06.1940 jako kanonier w 16. dywizjonie artylerii motorowej PSZ w Wielkiej Brytanii; 16.09.1940 awansowany do stopnia bombardiera. W okresie 11.02.–11.06.1941 odbył studia w Szkole Podchorążych Artylerii w Lintrose w Szkocji, gdzie 13.06.1941 został awansowany do stopnia bombardiera podchorążego. 1.08.1942 uzyskał awans do stopnia kaprała podchorążego, z przydziałem do plutonu ochrony sztabu 1. Dywizji Pancernej. 7.09.1944 awansował do stopnia podporucznika artylerii. Jego pluton w składzie szwadronu sztabowego 1. Dywizji Pancernej odbył cały szlak bojowy, aż do kapitulacji Niemiec.

Przez następne dwa lata wraz z 1. Dywizją Pancerną pozostawał w Niemczech w ramach sił okupacyjnych, i wraz z nią powrócił do Anglii. 1.08.1947 został zwolniony z Polskich Sił Zbrojnych, ale nadal służył, do 3.06.1948, w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozśrodkowania. W 1948 wraz z żoną odpłynął z Southampton statkiem „Empire Trooper” do Argentyny. Osiadł w Rosario, gdzie otworzył warsztat naprawy samochodów, a następnie pracował w transporcie. Udzielał się społecznie, krótko po zamieszkaniu w Rosario został przyjęty do Polskiego Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Rosario, którego od 1969 był prezesem. W 1970 wspomagany przez Marię Pawełek zorganizował i prowadził raz w tygodniu audycję polską w Radio Nacional Rosario, propagując kulturę polską wśród potomków polskich imigrantów i wśród Argentyńczyków.

W Archiwum Akt Nowych przechowywana jest spuścizna jego i żony.

W dniu 18.11.1937 w Lyonie ożenił się Marią Renatą z d. Kozieliń-Poklewska (Poklewska-Kozieliń) (1901–1986). Syn Jacek (1945–1976) był lekarzem w USA. Rodzeństwo: Andrzej (ur. 1901–?), Emilia zw. Milutką (1905–1916) i najmłodszy Jan Kanty (1909–1996).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Order Odrodzenia Polski IV kl., Srebrny Krzyż Zasługi z mieczami, Zasłużony dla Kultury Polskiej; brytyjskie: The 1939–1945 Star (Gwiazda za Wojnę 1939–1945), Defence Medal (Medal za Obronę).

Archiwalia: AAN, Akta Juliusza i Renaty Dzianottów, sygn. 1 i 2; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 4/1; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 208, sygn. 1460, s. 9; HI, MSZ, jednostka 291, s. 466–468 (347.291.5, s. 776–778); Arch. oo. Franciszkanów w Martin Coronado, Argentyna,teczka Dzianott Juliusz.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 71, 160; RSZ 1933, s. 107; RSZ 1937, s. 65, 240; RSZ 1939, s. 11, 35, 188; *Nekrolog*, „Głos Polski” [Buenos Aires], 20.02.1976, nr 8(3540), s. 10; *Nekrolog*, „Życie Warszawy” 16.01.1987, nr 13, s. 12.

Opracowania: Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy, czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, s. 59, 82, 126 (tu mylnie podane imię: Jan i Janusz); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63, 64, 98.

E

Ekes Roman. Ur. 28.02.1905 we Lwowie; zm. w 1947 w Rio de Janeiro. Syn Ludwika, przedsiębiorcy, i Marii z d. Boryk.

Uczęszczał do X Gimnazjum im. H. Sienkiewicza we Lwowie. Studia ukończył w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie. Doktor nauk ekonomicznych i handlowych Uniwersytetu we Florencji.

Od 1.10.1928 do 30.04.1930 pracownik kontraktowy, referent handlowy w Konsulacie Generalnym RP w Mediolanie. Od 1.05.1930 do 31.12.1934 miał przerwę w służbie zagranicznej, w tym czasie przebywał we Lwowie, współpracując z firmą elektryczno-techniczną i fabryką akumulatorów ojca. Po powrocie do MSZ, od 1.01.1935 pracownik kontraktowy, attaché handlowy w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Przeniesiony, od 1.01.1938 attaché handlowy Ambasady RP w Rzymie.

Po wybuchu wojny, 1.12.1939 przeniesiony na urlop bezpłatny z Ambasady RP w Rzymie. 13.06.1940 został zatrudniony przez ppłk. Mariana Romeykę w Attachacie Wojskowym przy Ambasadzie RP w Rzymie, w tym też dniu wraz z całym personelem ambasady ewakuowany z Włoch do Portugalii. W lipcu 1940 wraz z żoną, jako uchodźca, wyjechał z Portugalii do Brazylii. Wylądowali w Rio de Janeiro 4.08.1940. Dorywczo zarabiał, prowadząc akwizycję ogłoszeń. W dniu 1.09.1940 został zatrudniony w biurze Delegata Naczelnego Wodza na Brazylię dla Spraw Zaciągu Ochotników. Następnie w okresie 1.03.1941–1.07.1942 był pomocnikiem attaché wojskowego przy Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Z dniem 2.07.1942 przyjęty do pracy w Poselstwie RP w Rio de Janeiro w charakterze urzędnika do zleceń; m.in. uczestniczył w akcji zbiórkowej na paczki dla polskich jeńców wojennych. Ostatecznie 1.03.1944 przyjęty do służby stałej w Poselstwie RP w Rio de Janeiro.

Po wojnie pozostał na emigracji w Rio de Janeiro. W 1945 został przyjęty do Koła Prawników i Ekonomistów Towarzystwa Polskiego „Polonia” w Rio de Janeiro.

Żona Ludmiła z d. Nikolska (ur. 28.08.1913). Brat Jerzy Stanisław.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi; włoskie: Ordine militare di Savoia (Order Wojskowy Sabaudii).

Archiwalia: IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/E, s. 1, 2; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 151, s. 72 (dawniej pudło 5, teczka 169), sygn. 152, s. 15–18 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153, s. 11 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237, s. 122 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 440, s. 56 (dawniej pudło 6, sygn. 200), sygn. 441, s. 74 (dawniej pudło 16, sygn. 504), sygn. 437, s. 10 (dawniej pudło 16, sygn. 508); Arch. KG RP w Kurtybie – teczka EKES Ludmiła, s. 1–16.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 141, 241; RSZ 1939, s. 163, 271; *Sprawozdanie dyrekcji Gimnazjum (X) im. Henryka Sienkiewicza we Lwowie za rok szkolny 1920/21*, Lwów 1921, s. 14.

English Aleksander Zygfryd (v. Englisch). Ur. 25.02.1900 w Krakowie; zm. w maju 1993 w Brazylii. Syn Jana i Marii z d. Popowicz.

Studia odbył na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, zwieńczone tytułem magistra prawa. Studiował i ukończył również Szkołę Nauk Politycznych w Warszawie lub Krakowie oraz Akademię Handlową w Krakowie. W 1917 od stycznia do marca służył w 6. pułku piechoty Legionów Polskich. W okresie wojny polsko-bolszewickiej służył, od 1.08. do 8.11.1920, jako ochotnik w Wojsku Polskim, z oddelegowaniem do Grupy Samochodowej w 5. dywizjonie samochodowym. Pracował od 1.02. do 1.08.1922 jako urzędnik kancelista i buchalter w Kierownictwie Tartaku hr. Lanckorońskiego w Komarnie.

Służbę zagraniczną rozpoczął, pracując od 8.06. do 8 lub 16.12.1927 jako bezpłatny praktykant w Departamencie Administracyjnym centrali MSZ. Zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego był tam praktykantem od 16.12.1927 do 1.04.1929. Odbył 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ, zakończony egzaminem w dniu 21.03.1929. Mianowany referendarzem, pracował od 1.04.1929 do 1.04.1931 w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.); w tym czasie na sześć miesięcy został oddelegowany do Referatu Traktatowego Departamentu Politycznego. Był wówczas już członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.04.1931 do 30.06.1932 attaché konsularny, a od 1.07.1932 tytułarny wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, od 1.08.1934 jako wicekonsul. Odwołany, pracował w centrali, od 30.09.1935 jako referent w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) w D.K., następnie od 15.05. do 19.09.1936 w Biurze Personalnym pełnił funkcję sekretarza Komisji Dyscyplinarnej przy Biurze Personalnym, a od 20.09.1936 do 15.04.1938 w Departamencie Politycznym był referendarzem w Referacie Propagandy Wydziału Prasowego (P.VI.). Tam też, 1.09.1937 został mianowany radcą. Następnie od 15.04. lub 15.05.1938 do 28.02.1939 pracował w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) D.K. Z dniem 1.03.1939 przydzielony, jako I sekretarz i kierownik Wydziału Konsularnego, do Poselstwa RP w Atenach; pozostał tam do 6.02.1940.

Od 6.02.1940 do 1.07.1943 przebywał na przymusowym urlopie bezpłatnym. Wyjechał z Grecji do Francji, gdzie 4.04.1940 zgłosił się w Paryżu na ochotnika do wojska, ale został uznany za niezdolnego do służby. Przedostał się do Portugalii, skąd odpłynął, by w listopadzie 1940 wraz z żoną dotrzeć do Rio de Janeiro. Od tego czasu do 1.07.1943 pozostawał na urlopie bezpłatnym. Przywrócony do służby pracował, od 1.07. do 25.09.1943, w Poselstwie RP w Rio de Janeiro, choć formalnie miał pracować w Kurytybie, ale oczekiwał na otrzymanie exequatur; od 25.09.1943 do 1945 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Brazylii; w 1947 mieszkał w miejscowości Londrina, w stanie Parana. W 1950 naturalizował się w Brazylii. Działal społecznie, od 1968 w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów w Brazylii, a od 1976 był jego prezesem. Należał do zapalonych szachistów.

Żona Halina z d. Blay (ur. 1908). W 1942 była w gronie założycielek Koła Polek w Rio de Janeiro i została jego skarbniczką. Mieli córkę, zamieszkałą w Brazylii. Siostra Janina zamężna Gołąb. Brat Jerzy Marian (1889–1974), inżynier, żołnierz I Kompanii Kadrowej LP; uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, do 1948 służył w WP, w randze pułkownika dyplomowanego; w 1948 wyjechał z Anglii do Brazylii; w 1959 repatriował się.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 286, s. 65; AAN, MSZ, sygn. 7279, k. 2–15, sygn. 9295, s. 87–91; AAN, PRM, część VIII, sygn. 241, s. 1–3; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/E, s. 5–8; PIASA, Rio de Janeiro, sygn. 151, s. 18 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 153, s. 11 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237, s. 122 (dawniej pudło 6, sygn. 198); Arch. KG RP w Kurytybie,teczka Englisch Aleksander,teczka Englisch Jerzy Marian.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 21, 236; RSZ 1933, s. 25; RSZ 1937, s. 27, 166; RSZ 1939, s. 78, 188; Arciszewska Zofia, *Po obu stronach oceanu. Wspomnienia*, (b.m.w.) 1976, Polska Fundacja Kulturalna, s. 148; *91 anos, diplomata e amante do esporte*, „O Estado” [Florianopolis] 21.07.1991, s. 14.

Opracowania: Budrewicz Olgierd, *Spotkania z Polakami*, Warszawa 1969, s. 372; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54 (lub 45).

F

Figlarewicz Aleksander Julian. Ur. 25.01.1896 w Janowie, pow. częstochowski; zm. w 1974. Syn Teofila i Julianny z d. Bednarska.

Szkołę powszechną ukończył w rodzinnym Janowie, a gimnazjum humanistyczne w 1916 w Częstochowie. W 1918 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, ale je przerwał, by 11.11.1918 ochotniczo wstąpić do wojska. Służył od 16.11.1918 do 30.10.1919 w Wojsku Polskim w szeregach 27. pułku piechoty. Powrócił do studiów, ale ponownie je przerwał, od 16.07. do 30.11.1920 walczył, w stopniu starszego sierżanta rezerwy, w łączności. Zdemobilizowany; w 1924 ukończył studia z tytułem magistra prawa. Kontynuował studia na Wydziale Filologicznym UW, które ukończył w 1928, w roku 1927 obronił pracę doktorską z zakresu prawa.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 15.11.1928 i do 1.10.1929 był bezpłatnym praktykantem w Departamencie Konsularnym MSZ. W lipcu 1929, w czasie I Zjazdu Polaków z Zagranicy w Warszawie, był czynny w Komisji Organizacyjnej Zjazdu. Od 1.10.1929 do 1.04.1930 pracownik kontraktowy, praktykant w Departamencie Konsularnym (D.K.). Dnia 26.10.1929 złożył egzamin wstępny w MSZ, przyjęty do pracy

w charakterze praktykanta służby stałej, od 1.04. do 1.05.1930 nadal pracował w Departamencie Konsularnym. W dniu 30.04.1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ i już następnego dnia, 1.05.1930, pracował jako referendarz; pozostał na tym stanowisku do 1.09.1931. Skierowany na placówkę, od 1.09.1931 do 15.12.1932 pracował jako attaché w Konsulacie Generalnym RP w Opolu (Oppeln). 6.12.1932 czasowo przejął kierownictwo KG RP w Opolu od Leona Malhomme'a; od 16.12.1932 jako attaché konsularny tytularny wicekonsul, a od 1.08.1934 wicekonsul. Odwołany, od 1.05.1935 ponownie w centrali MSZ jako referent w Departamencie Konsularnym; tam też mianowany, od 1.01.1937, radcą w Referacie Ogólnym Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) D.K.; pozostał na tym stanowisku do 4.09.1939. Należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, a w 1939 był gospodarzem Klubu.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ do Krzemieńca. Został 17.09.1939 przydzielony początkowo do Konsulatu RP w Czerniowcach, gdzie był do 15.10.1939, pracując jako dietetariusz. Następnie, od 15.10.1939 do 2.11.1940, przydzielony do Konsulatu RP w Bukareszcie, z tego trzy miesiące był dietetariuszem w Ambasadzie RP w Bukareszcie. Po ewakuacji placówki, od 3 do 15.11.1940 był w Konsulacie Generalnym RP w Stambule, a od 16.11.1940 pracował w Ambasadzie RP w Ankarze. W sierpniu 1942 chciano go ściągnąć do Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Kujbyszewie, ale nie udało się tej informacji potwierdzić. W 1945 był intendentem gmachu Ambasady RP w Ankarze.

W dniu 28.08.1945 w Ankarze został przyjęty do pracy w służbie zagranicznej Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie i powierzono mu kierownictwo Konsulatu Generalnego RP w Stambule, z tytułem p.o. konsula generalnego, na czele placówki stał do maja 1947. Odwołany do centrali z dniem 30.04.1946, trzy miesiące później, 31.07.1947, został przeniesiony w stan spoczynku. Podjął pracę w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Meblami w Warszawie. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Bracia Henryk (1882–1956) i Władysław (1887–1978), siostra Teofila (1884–1919), zameżna Pochwalska.

Publikacje: autor pracy *O Komisji Odszkodowań. Ustrój, kompetencje i działalność na podstawie traktatów pokojowych: w Wersalu, w Saint-Germain, w Trianon, w Neuilly-sur-Seine, w Sèvres i w Lozannie* (Warszawa 1927).

Odznaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 212; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 241, s. 12, 45, sygn. 1457b, s. 10, 208, 220; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 6, 7; AMSZ, BSO, sygn. 4991 – Akta Aleksandra Figlarewicza; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 10, 11.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 20; RSZ 1932, s. 21, 220; RSZ 1933, s. 26; RSZ 1937, s. 29, 167; RSZ 1939, s. 12, 35, 189; *Pamiętnik Igo Zjazdu Polaków z Zagranicy 14–21 lipca 1929*, [b.m.r.w.], s. 31.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 63.

Strony internetowe: <https://www.myheritage.pl/site-family-tree-136803881/pochwalnski?familyTreeID=1&rootIndivudalID=1000027>.

Filcek Antoni. Ur. 18.06.1891 w Gentomie (Gętomie), pow. stargardzki, woj. pomorskie; zm. w 1950 w Londynie. Syn Piotra i Marjanny z d. Brodnicka.

Absolwent z 1911 Seminarium Nauczycielskiego w Grudziądzu. W okresie 1.05.1911–1.10.1913 nauczyciel szkół ludowych w Sandhof (Malborg), Głodowo, Wülfrath i Urdingen nad Renem. Zmobilizowany, od 10.1913 do 09.1914 służył w armii niemieckiej. Wysłany na front po wybuchu wojny, w okresie 10.09.1914–29.09.1919 przebywał w niewoli angielskiej; 1.05.1915–1.07.1917 tłumacz niemiecko-francusko-angielski w obozie represyjnym jeńców w Rouen we Francji, następnie, 1.08.1917–1.02.1918, tłumacz niemiecko-angielski w obozie jenieckim Holypost w Anglii i od 1.02. do 29.11.1918 tłumacz księgowy w obozie jenieckim w Feltham w Anglii. Następnie służył w Armii gen. Józefa Hallera, od 1.11.1918 do 29.11.1919 w Polskim Komitecie Narodowym w obozie jenieckim w Feltham w Anglii.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, od 29.11.1919 do 1.04.1920 był pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Londynie, gdzie zajmował się repatriacją jeńców, od 1.04. do 1.05.1920 w biurze paszportowym; od 1.05. do 10.06.1920 prowadził archiwum. Następnie w okresie 10.06.–10.12.1920 kierował Ekspozyturą Urzędu Emigracyjnego przy Poselstwie RP w Paryżu z siedzibą w Londynie. Od 10.12.1920 do 1.02.1924 w Konsulacie Generalnym RP w Londynie prowadził sprawy emigracyjne, legalizacje, tłumaczenia i przekazy konsularne, a od października 1923 wizowanie i świadectwa pochodzenia; od 1.03.1924 pracował jako księgowy (kasjer) przy wizowaniu świadectw pochodzenia, legalizacji, jako p.o. sekretarz, oraz prowadził dział gospodarczy. Pracując w KG RP w Londynie jako pracownik kontraktowy, doczekał wybuchu wojny. Wojna przyniosła mu nowe obowiązki, w 1940 został zastępcą skarbnika Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńkiej w MSZ. Na stanowisku księgowego pracował prawdopodobnie do końca wojny.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Czynny na polu propagowania kultury polskiej, wraz z żoną tłumaczył na angielski teksty do teki poświęconej polskim tańcom ludowym, wydanej w Londynie przez Irenę Łukaszewiczową. Należał też do bibliofilii, zgromadził bibliotekę dzieł polskich i polski dotyczących oraz archiwum wycinków prasowych. Niestety, jego biblioteka po śmierci została podzielona i jej części zostały sprzedane, m.in.: jedna z części znalazła się w USA w Bibliotece Harvard University, jedna w Bibliotece Polskiej w Londynie, inna zaś w 1953 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Zbiór wycinków prasowych z prasy angielskiej, dotyczących Polski z l. 1915–1944, początkowo został przekazany do Zakładu Systemów Totalitarnych i Dziejów II wojny światowej Instytutu Historii PAN, a z tamąd w 2006 przekazany do Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Żona Janina z d. Szczypiorska. Mieli córkę Janinę Łucję (ur. 1922), również zatrudnioną w służbie zagranicznej (zob.).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1738, s. 30, sygn. 1767, s. 22; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 269 (81.70.4, s. 765); HI, MSZ, jednostka 293, s. 808, 816 (350.290.19, s. 478, 486); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/4/F, s. 14, 15, zesp. A.42, KG RP w Londynie, sygn. 467.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 72, 248; RSZ 1933, s. 107; RSZ 1937, s. 134, 241; RSZ 1939, s. 153, 272.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78; Rudnicka Jadwiga, *Filcek Antoni* (zm. 1950), [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa–Łódź 1972, s. 220.

Strony internetowe: <https://ihpan.edu.pl/wp-content/uploads/2018/10/spisy-zdawczo-odbiorcze-AAN.pdf>.

Filcek Janina Łucja (Filckówna). Ur. 4.05.1922 w Londynie; zm. (?). Córka Antoniego, pracownika Konsulatu RP w Londynie (zob.), i Janiny z d. Szczypiorska.

Do szkół uczęszczała w Wielkiej Brytanii; ukończyła szkołę podstawową Mellon Park Junior Elementary School, a w 1938 Harrow Country Girl's Scholl. Należała prawdopodobnie do Towarzystwa Polsko-Katolickiego w Londynie.

Jeszcze przed wybuchem wojny była od 05. do 09.1939 zatrudniona tymczasowo w Wydziale Paszportowym Konsulatu Generalnego RP w Londynie, gdzie jej ojciec był pracownikiem kontraktowym. Ponadto, od 24.07. do 11.09.1939 została zaangażowana w charakterze sekretarki w Wojskowej Misji Zakupów w Londynie. Po wybuchu wojny, od 1.09.1939 została przydzielona, jako pracownik kontraktowy, stenotypistka, do Attachatu Wojskowego przy Ambasadzie RP w Londynie. Na tym stanowisku pozostała prawdopodobnie do końca wojny. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1738, s. 31, sygn. 1757, s. nlb., sygn. 1767, s. 22, sygn. 1777, s. 98; AAN, MSZ, sygn. 1459B, s. 253; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 5, s. 472, 488–494 (6.5.3, s. 469, 488–492), jednostka 70, s. 272, 273 (81.70.5, s. 768, 769); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 16–19.

Strony internetowe: https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/350480/PDF/NDIGCZAS015695_1933_011.pdf.

Filip Tadeusz. Ur. 11.07.1907 w Winnikach pod Lwowem; zm. w 1992 w Wadowicach. Syn Stanisława, urzędnika monopolu tytoniowego we Lwowie, i Stefanii z d. Podworska.

Po początkowej nauce domowej, w l. 1917–1925 uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, tam też złożył egzamin maturalny. Przez rok, 1925–1926, studiował i ukończył Académie Commerciale pour Étudiants Étrangers w École des Hautes Études Commerciales w Paryżu. Po powrocie do kraju wstąpił do Szkoły Morskiej w Tczewie i odbył rejs na statku szkolnym „Lwów” po Morzu Śródziemnym i Morzu Czarnym w 1928. W l. 1928–1932 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednocześnie już podczas studiów, od 1.12.1929 do 30.09.1930 był zastępcą asystenta Seminarium Filologii Orientalnej. W 1932 uzyskał też dyplom Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, podejmując praktyki, kolejno od 1.07. do 30.09.1931 w Konsulacie RP w Wiedniu, a od 10.1932 do 01.1933 w centrali MSZ.

Po studiach został, od 16.02.1933 do 31.12.1934, pracownikiem kontraktowym w Referacie Prasowym w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Przyjechał do Rio de Janeiro 18.02.1933. Po powrocie do centrali MSZ, od 1.01. do 31.12.1935 był praktykantem. Po złożeniu w grudniu 1935 egzaminu dyplomatyczno-konsularnego został przyjęty do pracy z dniem 1.01.1936 w charakterze referendarza w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Politycznego, gdzie pozostał do stycznia 1937. Skierowany na placówkę, od 1.02.1937 do 31.08.1939 był attaché konsularnym w Konsulacie RP w Antwerpii. Z dniem 1.09.1939 przeniesiony na stanowisko attaché ambasady w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej, gdzie pozostał do końca grudnia 1939. Od 01. do 04.1940 był wicekonsulem w Konsulacie RP w Trieście. Być może 19.05.1940 wyjechał do Francji; tam wstąpił do wojska, służąc od 20.05.1940 jako szeregowiec. Po kampanii francuskiej ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Został przydzielony do Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, pracował w Referacie Kontrwywiadu Ofensywnego Wydziału Wywiadowczego Oddziału II. W wojsku pozostał do 31.01.1944, gdy w randze kaprała z cenzusem został zwolniony. Będąc w Londynie, w l. 1942–1944 studiował w School of Oriental and African Studies. Po powrocie do służby zagranicznej, od 1.01.1944 został zatrudniony w Referacie Uchodźczym MSZ. 15.11.1944 przydzielony, jako kierownik Referatu Włochy, Hiszpania, Portugalia (P.V.b.) w Wydziale Zachodnim (P.V.), do Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Pozostał na tym stanowisku do 5.07.1945.

Po wojnie powrócił do Polski. Początkowo mieszkał w Warszawie, starał się o pracę w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; przyjęty pracował jako radca w centrali MSZ, 30.11.1947 został zwolniony „od pełnienia obowiązków służbowych”, ostatecznie zwolniony 28.02.1948.

Od 1948 mieszkał w Wadowicach, gdzie zajmował się nauczaniem języka angielskiego oraz tłumaczeniami. Dzięki znajomości wielu języków został zatrudniony w 1963 w Krakowie w Przedsiębiorstwie Projektowania i Dostaw Aparatury Chemicznej PEDEA, przemianowanym następnie na Przedsiębiorstwo Projektowania i Dostaw Kompletnych Obiektów Przemysłowych Chemadex. Pracował tam do przejścia na emeryturę w 1972 i powrócił do Wadowic. Nadal zajmował się tłumaczeniami, przede wszystkim z hiszpańskiego, a szczególne miejsce zajmowały jego tłumaczenia wierszy perskiego poety Hafiza. Publikował na łamach „Za i przeciw” oraz „Piśmie literacko-artystycznym”. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Żona Maria z d. Czawska, w 1940 przebywała we Francji, skąd w listopadzie 1940 wyjechała do Portugalii.

Publikacje: w 1947 w Londynie wydał książkę pt. *Moja ojczyzna – polszczyzna: wybór poezji polskiej* (wybrał i ułożył T.M. Filip; przeł. na ang. M.A. Michael). Po wojnie ukazała się druga jego książka pt. *Cypriana Norwida Fortepian Szopena ze stanowiska twórczości poety odczytany*, wyd. krytyczne poematu opatrzone wstępem, przypisami i próbą analizy rytmu (Kraków 1949). Publikował też tłumaczenia, do najbardziej znanych należy: Lodovico Ariosto, *Iskierka. Nowela wierszem*, tłumaczeniem i posło-

wiem opatrzył T. Filip (Kraków 1982); Hafiz, *Gazele. Z perskiego monorytem*, przełożył T.M. Filip (Kraków 1991).

Odznaczenia: brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa) V kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 113–118; AAN, MSZ, sygn. 1459D, s. 99, sygn. 1460, s. 7; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; HI, MSZ, jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 18, 19.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 16, 1939, nr 3, s. 64, 1948, nr 1, s. 10; RSZ 1933, s. 107; RSZ 1937, s. 43, 167; RSZ 1939, s. 47.

Opracowania: Maczuga Tomasz, *Wadowiczanie z przypadku i z konieczności – wspomnienie o Tadeuszu Filipie*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny” 2010, nr 13, s. 193–213 (tu: bibliografia); Perkowska Urszula, *Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Jagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007, s. 78; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 44; Siwiec-Cielebon Michał, *O Tadeuszu Filipie – wadowiczanie z przypadku i konieczności słów kilka jeszcze*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny” 2011, nr 14, s. 264–267.

Frankowski Feliks. Ur. 2.05.1892 w Warszawie; zm. 20.05.1963 w Londynie. Syn Władysława, generała dywizji, i Antoniny z d. Karszo.

Ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Petersburgu (Piotrogradzie) ukończył je na przeł. 1917/1918. Od 05. do 11.1918 pomocnik adwokacki w Biurze Pracy Społecznej w Warszawie.

W dniu 1.11.1918 podjął pracę w Departamencie Stanu z przydziałem do Wydziału Ekonomiczno-Handlowego MSZ. Formalnie został przyjęty 1.12.1918 i do 21.07.1919, jako urzędnik na służbie próbnej, był prowizorycznym referentem Wydziału Ekonomiczno-Handlowego MSZ. Został czasowo przydzielony przez MSZ do organizacji Biura Prac Kongresowych, w porozumieniu z Tymczasową Komisją Rządzącą i Radą Narodową w Cieszynie, w tym celu został delegowany m.in. do Krakowa z Polską Komisją Likwidacyjną, by ustalić przejęcie na potrzeby Biura Prac Kongresowych materiałów w sprawach Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Następnie był referentem ds. Krajów Bałtyckich (Państw Skandynawskich) w Wydziale Ekonomiczno-Handlowym MSZ. 1.04.1919 został przeniesiony do Wydziału Politycznego, gdzie 20.04.1919 wyznaczono go na stanowisko sekretarza min. spraw zagranicznych i czasowo kierownika sekretariatu osobistego prezydenta ministrów i min. spraw zagranicznych Ignacego Jana Paderewskiego. Skierowany na placówkę, od 21.07.1919 do 1.04.1921 był I sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Madrycie, ale z „pozostawieniem na razie w Sekretariacie Prezydenta Ministrów”, gdzie od 1.12.1919 był sekretarzem Gabinetu Ministra. W konsekwencji funkcję I sekretarza Poselstwa RP w Madrycie objął 1.03.1920. W kwietniu 1921 odwołany do centrali ministerstwa, pozostał w niej od 1.04.1921 do 1.07.1922 w Departamen-

cie Politycznym. Początkowo wyznaczony na stanowisko sekretarza Delegacji Polskiej przy Lidze Narodów w Genewie, którego nie objął. Od 1.04.1921 do 1.07.1922 starszy sekretarz w Gabinetie Ministra. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1922 do 1.05.1923 był I sekretarzem legacyjnym w Poselstwie RP w Kopenhadze. Jednocześnie, w związku z nieobecnością posła Zygmunta Michałowskiego, był od 28.06.1922 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Sztokholmie. Z dniem 18.04.1923 został przydzielony do Poselstwa RP przy Stolicy Apostolskiej, gdzie od 1.05.1923 do 10.07.1926 był I sekretarzem poselstwa. Ponownie przeniesiony, od 10.07.1926 do 1.07.1928 I sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu, tam 10.07.1926 awansowany na radcę poselstwa. Jako radca ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu pracował do 1.11.1939. W tym też czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny, od 3.11.1939 został upoważniony do używania tytułu min. pełnomocnego; jednocześnie od 1 lub 3.11.1939 do 14.09.1943 chargé d'affaires, min. pełnomocny w Ambasadzie RP w Paryżu i kierownik placówki. Po upadku Francji i ewakuacji ambasady z Angers do Portugalii, sam pozostał w Madrycie, skąd powrócił do Francji, gdzie przebywał od 18.07. do 2.10.1940 w Vichy w charakterze chargé d'affaires. 19.09.1940 został poinformowany przez min. spraw zagranicznych rządu w Vichy o konieczności likwidacji przedstawicielstwa polskiego do 23 września tr. Na krótko, z początkiem października wyjechał do Madrytu i Lizbony. W październiku 1940 pracował jako min. pełnomocny w centrali MSZ w Londynie. Pismem z dnia 3.01.1941 min. spraw zagranicznych August Zaleski powierzył mu de facto pełnią już funkcję chargé d'affaires RP na Francję z siedzibą w Londynie, z zachowaniem kierownictwa nad placówką łącznikową RP w Lizbonie. Ponadto, w związku z powstaniem 3.01.1942 Francuskiego Narodowego Komitetu, został akredytowany przy nim jako przedstawiciel Rządu RP. Od 1.12.1942 był też zastępcą sekretarza generalnego MSZ w Londynie w zakresie spraw politycznych Niemiec, Danii, Szwajcarii, Francji i jej kolonii i mandatów i innych krajów łacińskich Europy i Ameryki oraz Watykanu (Wydział D.III.). 20.02.1943 został członkiem Komisji Kwalifikacyjnej w MSZ, a od 12.03.1943 również członkiem Komisji Kwalifikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów. W związku z nominacją na stanowisko sekretarza generalnego w MSZ 14.09.1943 został odwołany z funkcji chargé d'affaires i kierownika Ambasady RP na Francję. Sekretarzem generalnym został mianowany 3 sierpnia lub 3 września, zachowały się dwie nominacje z tymi datami, ale wręczono mu ją 15.10.1943. Choć są przekazy, iż sprawował tę funkcję w okresie 11.09.1943–5.07.1945. W dniu 16.06.1944 został Przewodniczącym Komisji Kwalifikacyjnej MSZ i jednocześnie z tym samym dniem powierzono mu administrowanie Funduszem Specjalnym MSZ. Kierował resortem w czasie podróży do USA ministra w lipcu i październiku 1944.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, pracował od 5.05.1945 do 31.03.1947 jako radca prawny w biurze Głównego Polskiego Przedstawiciela w Interim Treasury Committee przy brytyjskim Ministerstwie Pracy w Londynie. W okresie od 04.1947 do 07.1952 był przewodniczącym Komisji Prawniczej organizacji polskich w Londynie dla opracowania Statutu Prawnego Uchodźcy, przy Komitecie Osiedleńczym Zjednoczeniu Polskim i Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów. W dniu 25.06.1952 został wybrany prezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; 16.07.1954

ponownie wybrano go prezesem Stowarzyszenia. Był również wykładowcą Szkoły Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie. Należał również do wielu instytucji polskich i polonijnych w Wielkiej Brytanii, m.in. do Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie, Towarzystwa Historycznego Polskiego w Londynie, a także współpracował z Komisją Historyczno-Filologiczną Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (1951/52–1961/62).

Część jego spuścizny znajduje się w Bibliotece POSK w Londynie.

Został pochowany na Gunnersbury Cemetery w Londynie.

Z Jadwigą z d. Żółtkowska (1894–1962) pobrali się 16.02.1920.

Publikacje: zajmował się też działalnością publicystyczną, m.in. opublikował tekst pt. *Kryzysowy okres w stosunkach polsko-francuskich*, „Zeszyty Historyczne” 1963, z. 4, s. 61–73.

Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; duńskie: Dannebrog orderen (Order Dannebrog); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; papieskie: Ordo Sancti Silvestri Papae (Order Papieża św. Sylwestra) II kl., Ordo Piusus (Order Piusa) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 13–15; HI, MSZ, jednostka 38, s. 177–180 (52.38.2, s. 754–757), s. 883, 976 (350.293.21, s. 555; 350.293.22, s. 976), jednostka 294, s. 9 (350.294.1, s. 823); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 24, 25, sygn. 474/2/160; IPMS, kol. 26, Frankowski Feliks, sygn. 20 (całość); POSK, Biblioteka, spuścizna 3.20, FRANKOWSKI Feliks, sygn. 396/rkps/1.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 34, 1923, nr 8, s. 175, 1926, nr 6, s. 79, 101; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 2; RSZ 1932, s. 22, 178; RSZ 1933, s. 26; RSZ 1937, s. 62, 167; RSZ 1939, s. 66, 189; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, (wg indeksu); Frankowski Feliks, *Kryzysowy okres w stosunkach polsko-francuskich*, „Zeszyty Historyczne” 1963, z. 4, s. 61–73; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 21, 22, 95, 120, 121, 132.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 30; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 150; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 181; Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 22, 29–31, 34–36; Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – Akcja Kontynentalna*, Warszawa 1986, s. 79, 80, 82–84; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 30, 32, 49, 51, 99, 169, 172; Wronikowska Dominika, *Ludzie, siedziby, archiwa*, [w:] *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 206, 207.

Strony internetowe: http://www.ptno.org/wp-content/uploads/2013/06/V-Kolejne_Zarzady_PTNO_1.pdf (23.03.2021).

Frąckiewicz Janina (Frąckiewiczówna). Ur. 20.02.1896 w Radomiu; zm. (?). Córka Jana, urzędnika, i Jadwigi z d. Jeżewska.

Maturę uzyskała w 1914 w pensji Leonji Rudzkiej w Warszawie. Od 1.01. do 06.1915 pracowała w dziale statystycznym warszawskiej filii Newskiej Fabryki Nici w Łodzi-Widzew (znanej również jako Towarzystwo Akcyjne Łódzkiej Fabryki Nici w Widzewie pod Łodzią). Ewakuowana wraz z zakładem z Warszawy w 1915 na wschód. W Moskwie pracowała od 1.06.1917 do początku 1919 jako nauczycielka w Szkole Komitetu Polskiego w Moskwie. Powróciła do kraju i zgłosiła się do pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Pracę w centrali MSZ podjęła 23.03.1919; początkowo, do 1.06.1930, jako pracownik kontraktowy, od 1.12.1920 starsza kancelistka i od 1.07.1925 rejestratorka w Referacie Pretensji i Odszkodowań Departamentu Konsularnego MSZ. Skierowana na placówkę, od 1.06.1930 do 30.09.1931 pracowała w Konsulacie RP w Kijowie. Odwołana do kraju, od 1.10.1931 przydzielona do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Politycznego, była rejestratorką w kancelarii; 1.02.1934 mianowana pomocnikiem kancelaryjnym. Awansowana 1.09.1937 na sekretarza administracyjnego, 15.04.1938 została p.o. kierownika kancelarii Wydziału Prasowego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowana do Krzemieńca. Pozostała w kraju i wróciła do Warszawy. Od 1940 do wybuchu powstania 1.08.1944 pracowała w Radzie Głównej Opiekuńczej. Po powstaniu zamieszkała w Milanówku.

Podjęła pracę w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, 13.10.1945 została przydzielona do Wydziału Paszportowo-Wizowego Departamentu Konsularnego jako sekretarz administracyjny. 1.01.1947 została mianowana referendarzem. 31.03.1949 odeszła z MSZ, przechodząc do pracy w Ministerstwie Administracji Publicznej, gdzie została przydzielona, w randze referendarza, do Zarządu Centralnego MAP. Dalsze losy nieznane.

Rodziny nie założyła. Brat Romuald, urzędnik sądowy, został rozstrzelany w Krakowie przez Niemców.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 9295, s. 96–98.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 6, s. 104, 1947, nr 1, s. 18; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; RSZ 1932, s. 22, 135; RSZ 1933, s. 27; RSZ 1937, s. 27, 168; RSZ 1939, s. 33, 189.

Frenkiel Aron (Aaron, Ahanor, Aharon, Ahron). Ur. 13.02.1891 w miejscowości Miłobądz (obecnie dzielnica Będzina); zm. po 1.10.1939. Syn Joachima i Karoliny (Kajli) z d. Lewicka. Narodowość polska, wyznanie mojżeszowe.

Ukończył w 1909 siedmioklasową szkołę średnią w Będzinie. W l. 1910–1918 zajmował się dziennikarstwem, pracując dla prasy codziennej i periodycznej. Odbił studia filozoficzno-humanistyczne we Fryburgu w Szwajcarii (4 semestry) i na Uniwersytecie Jagiel-

łońskim w Krakowie (2 semestry). We Fryburgu związał się z polskimi młodzieżowymi organizacjami niepodległościowymi. Od 17.09.1914 do 29.12.1917 w stopniu sierżanta piechoty służył w 5. pułku piechoty, początkowo walczył w 6. baonie, a później w 5. baonie 5. pułku piechoty I Brygady Legionów Polskich. Zwolniony ze służby ze względu na stan zdrowia. W niektórych opracowaniach mylony z Mateuszem Frenkilem. Od 15.01. do 1.04.1918 pomocnik referenta Wydziału Prasowego Departamentu Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu; od 1.04. do 1.07.1918 urzędnik, a od 1.07. do 28.11.1918 sekretarz w Wydziale Prasowym Prezydium Rady Ministrów. Ukończył również 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ, choć nie udało się ustalić kiedy.

Do pracy w służbie zagranicznej przeszedł tuż po odzyskaniu niepodległości, początkowo, od 28.11.1918 do 1.12.1919 był młodszym referentem na próbnej służbie w Wydziale Prasowym Departamentu Stanu, a następnie MSZ, zajmował się prasą żydowską. 1.12.1919 mianowany referentem Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Politycznego, przydzielony do Wydziału Ogólnego (D.I.). Pracował tam do 1.11.1923, gdy został zwolniony ze służby stałej w MSZ. Pracował nadal w tym samym miejscu, ale jako pracownik kontraktowy, z umową podpisywaną okresowo od 1.01.1924 do 1.10.1928. Ponownie przyjęty do służby stałej, od 1.10.1928, w charakterze prowizorycznego referendarza nadal w Wydziale P.VI. W początku l. 30. XX w. został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1932 był referentem Referatu Politycznego Wydziału P.VI., tam też od 1.08.1934 prowizorycznym radcą. W 1937 pracował jako radca w Biuletynie Wydziału P.VI. Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1.05.1937 w Gabinetie Ministra. W 1939 radca w Referacie Archiwalnym.

We wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, następnie dotarł do Botoșani w Rumunii, (był tam jeszcze 1.10.1939), skąd jako sierżant rezerwy piechoty chciał wyjechać do Wojska Polskiego we Francji. Dalsze losy nieznane. Istnieją podejrzenia, że zmarł w czasie wojny.

Żona Bronisława z d. Sercarz, syn Józef Henryk (ur. 1919), oboje towarzyszyli mężowi i ojcu w drodze do Rumunii; żona być może wyemigrowała do USA.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Odznaka „Za Wierną Służbę”.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, dopływ 1997, 1/21, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 10, 214, 223 (tu data ur.: 12.02.1891), sygn. 9295, s. 99–101, sygn. 12478, s. 5 (tu z imieniem Aron); AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 3, s. 81, 82, sygn. 242, s. 16–18; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 26, 27.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90, nr 14, s. 277; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; RSZ 1932, s. 22, 135; RSZ 1933, s. 27; RSZ 1937, s. 27, 168; RSZ 1939, s. 28, 189.

Strony internetowe: <http://www.bramacukermana.com/new/dr-aron-mateusz-frenkiel/> (tu pomyłony z Mateuszem Frenkilem) (6.04.2021); <https://sosnowiec.online/zaglebiacy-na-frontach-pierwszej-i-drugiej-wojny-swiatowej-oraz-w-okresie-powojennym-wybrane-sylwetki/> (6.04.2021); https://www.ushmm.org/online/hsv/person_advance_search.php?SourceId=40747&MaxPageDocs=25&start_doc=2676.

Friedrich Juliusz. Ur. 15.07.1900 w Nowym Sączu; zm. (?). Syn Seweryna i Ireny z d. Kaczkowska.

W czasie I wojny światowej zmobilizowany, służył w stopniu kaprała w armii austriackiej. W 1925 ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, z tytułem magistra prawa. Ukończył też jednoroczny kurs w Akademii Handlowej w Wiedniu.

Ze służbą zagraniczną związał się, gdy od 15.06.1919 do 1.06.1922 pracował jako urzędnik kontraktowy w Poselstwie RP w Wiedniu, następnie od 1.06.1922 prowizoryczny starszy kancelista, a od 1.07.1923 starszy kancelista; pozostał na tym stanowisku do 1.01.1925. Przeniesiony, pracował, od 1.01.1925 do 1.09.1931, w Poselstwie RP w Pradze; awansowany, od 1.07.1925 I sekretarz konsularny, od 27.11.1928 tytularny attaché poselstwa, a od 1.05.1930 attaché poselstwa. W maju 1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Przydzielony do centrali MSZ, od 1.09.1931 referent w Gabinetie Ministra, a od 4.11.1932 do 1.04.1937 sekretarz ministra, gdzie od 1.01.1937 został radcą. Został w tym czasie członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.04.1937 do 31.10.1939 I sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Kopenhadze. Znalazł się w kolejnej placówce, w okresie 16.01.–28.02.1940 przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Paryżu, był tam urzędnikiem do zleceń na prawach dietetariusza. Przeniesiony, pracował od 1.03.1940 do 1.07.1944 w Algierze. Od 1.03. do 29.09.1940 kierownik Konsulatu RP w Algierze, początkowo jako I sekretarz poselstwa na urlopie bezpłatnym przydzielony do konsulatu z prawem używania tytułu wicekonsula, a po likwidacji konsulatu, od 25.09.1940 zastępca dyrektora Biura Polskiego w Algierze, ostatecznie od 1.02.1942 urzędnik Biura Administracji Polaków (Bureau d'Administration des Polonais) tamże. Prawdopodobnie pracował tam również po wyzwoleniu spod okupacji, od 1.02. do 1.07.1944 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Algierze. Odwołany 1.07.1944 do centrali MSZ, tam od 15.11.1944 kierownik Biura Szyfrów w Gabinetie Ministra MSZ w Londynie; pracował na tym stanowisku do 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, nadal w centrali MSZ Rządu RP na Uchodźstwie, aż do 1.10.1954. Czynny na polu społecznym, w 1948 wybrany prezesem Zrzeszenia byłych Pracowników Rządu RP w Londynie. 16.07.1954 wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Był członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

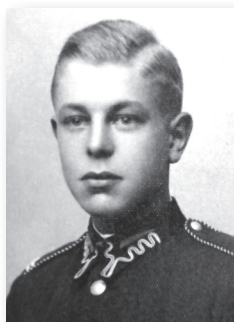
Żona Helena z d. Żyrycka; mieli syna.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) V kl.; duńskie: Dannebrog ordenen (Order Dannebrog) IV kl.; estońskie: Kaitseliid Kotkarist (Order Krzyża z Orłem) IV kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Biała Róża) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) IV kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 657, s. 20; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 19–21; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy. Biuro w Warszawie, sygn. 98, s. 17; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 32, 33.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100, nr 10, s. 195, 1925, nr 6, s. 104, 1929, nr 4, s. 84; RSZ 1932, s. 22, 125; RSZ 1933, s. 27; RSZ 1937, s. 53, 168; RSZ 1939, s. 56, 190.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 32, 47, 50, 53, 99, 172.

Fudakowski Zygmunt Jan. Ur. 12.05.1915 w Warszawie; zm. 5.06.2000 w Johannesburgu. Syn Jerzego Ignacego, inżyniera elektryka, i Janiny z d. Waydl (Waydel).

Początkowe nauki pobierał w domu. Od 1925 uczęszczał do Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie. Ze względu na stan zdrowia wyjechał do Rabki, tam w l. 1927–1929 uczęszczał do gimnazjum dr. Wieczorkiewicza. Po powrocie do Warszawy, w roku szkolnym 1929/1930 uczył się w V Gimnazjum oo. Marjanów na Bielanach. W 1930 powrócił do Gimnazjum im. J. Zamoyskiego i tam też złożył egzamin maturalny w 1933.

Odbił, jako ochotnik, służbę wojskową w 1. pułku strzelców konnych, w trakcie której w 1933–1934 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii, ze stopniem kaprała podchorążego rezerwy. Następnie, od 1934 studiował w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, kończąc ją w 1937, z tytułem magistra nauk ekonomiczno-handlowych, po przedstawieniu pracy magisterskiej pt. „Wymiana towarowa pomiędzy Polską a Unią Południowo-Afrykańską i możliwości jej dalszego rozwoju”.

Do służby zagranicznej został przyjęty 1.09.1937 w charakterze urzędnika kontraktowego. Skierowany na placówkę, od 1.11.1937 zatrudniony w Konsulacie Generalnym RP w Londynie z przydziałem do Konsulatu Honorowego RP w Cape Town (Kapsztad, Związek Południowej Afryki, obecnie RPA) jako sekretarz-praktykant. Oddelegowany, w okresie od 16.11.1938 do 15.06.1939 w Agencji Konsularnej RP w Johannesburgu, zastępując kierownika Stanisława Lisiewicza. Miał być odwołany do centrali MSZ w styczniu 1940 w celu odbycia dalszego szkolenia dyplomatyczno-konsularnego.

Po wybuchu wojny, 15.09.1939 otrzymał urlop bezpłatny w celu wstąpienia do wojska. Wyjechał do Francji, gdzie w stopniu plutonowego podchorążego w 10. pułku strzelców konnych 10. Brygady Kawalerii Pancernej gen. Stanisława Maczka walczył na froncie. Po upadku Francji przedostał się przez Hiszpanię i Portugalię do Wielkiej Brytanii i w Szkocji brał udział w formowaniu 1. Dywizji Pancernej. Od 13.07.1941 tłumacz w Gabinetie Naczelnego Wodza i min. spraw wojskowych, tamże 20.01.1942 mianowany adiutantem. Po reorganizacji Gabinetu NW w 1943 został przydzielony do Referatu III Protokołu Politycznego (Referat Polityczno-Protokolarny). Pozostał do czerwca 1944 w Sztabie Naczelnego Wodza w randze porucznika, a następnie w 1. Dywizji Pancernej. W tym czasie miał być również praktykantem w MSZ, po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ

w Londynie zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza. Pozostał w wojsku i wraz z 1. Dywizją Pancerną przeszedł szlak bojowy od walk w Normandii, przez Belgię i Holandię.

Po wojnie zdemobilizowany w 1945 w stopniu rotmistrza, pozostał na emigracji. W 1946 osiadł w Republice Południowej Afryki. Pracował w firmach żywnościowych, kolejno Maconochie Bros przez dwa lata, w Muller& Phipps przez rok i w Simba. Quix przez kolejnych 12 lat. Przez dalszych 17 lat pracował jako niezależny konsultant i w 1988 przeszedł na emeryturę. Czynnie działał wśród Polonii w RPA, w l. 1954–1957 był prezesem Zjednoczenia Osadników Polskich. W sposób szczególnie poświęcił się w l. 1964–1994 pracy jako prezes Komitetu Obchodu Lotów nad Warszawą. Mieszkał w Benmore na przedmieściach Johannesburga.

Dwukrotnie żonaty. Pierwsze małżeństwo zawarł w Londynie 2.05.1942 z Sheelag-Fyfe Jamieson (1920–2001), rozwiódł się w 1958; mieli dwoje dzieci: Annę Marię (ur. 1943), zamężną Stoneham, i Dominika Andrzeja Jerzego (ur. 1949). Po raz drugi ożenił się w 1963 z Ann Bohlen (Bohlen-Fluri) (1911–2002). Siostra Renata Maria (ur. 1911), zamężna Sobańska.

Publikacje: autor dwóch prac: *Polacy w Afryce Południowej przed II wojną światową*, (Johannesburg 1983) i *Reminiscences* (Johannesburg 1989). Ukazały się też jego wspomnienia: „*Co oko widziało a ucho słyszało*” w *gabiniecie i adiutanturze Gen. W. Sikorskiego 1941–1943* (Londyn 2003).

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.

Archiwalia: AAN Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczką 2/1; AAN, Posel. w Bernie, sygn. 276, s. 109; Arch. SGH, sygn. 8065/SGH; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 42, 43, zesp. A.42, sygn. 504, s. 105, 110, 122, 166, zesp. A.XII.1, Sztab Naczelnego Wodza i MSWojsk/MON, sygn. 7, s. 16, 27, 28, 35, 50, 67.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 156, 272; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 913, 914, 920; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 507; Morawski Kajetan, *Na przełaj*, Londyn 1969, s. 24.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 87; Romanowski Andrzej, *Śp. Zygmunt Fudakowski*, „Notatnik Technika” 2000, nr 28 [<https://warsawflights.wordpress.com/2015/07/31/sp-zygmunt-fudakowski/>]; Żukowski Arkadiusz, *Początki tworzenia polskich urzędów konsularnych w Unii Południowej Afryki*, „Forum Politologiczne” 2006, t. 3, s. 101–122.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I039493>; <https://www.geni.com/people/Zygmunt-Fudakowski/6000000110995972889>; https://www.myheritage.com/names/zygmunt_fudakowski; <https://docplayer.pl/204232259-S-p-zygmunt-fudakowski-magister-nauk-ekonomicznych.html>.

G

Gacki Stefan Kordian. Ur. 3.07.1901 w Paryżu; zm. 5.12.1984 w Nowym Jorku. Brak danych o rodzicach.

Gdy miał pięć lat, w 1905, wraz z rodziną zamieszkał w Warszawie. Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, które ukończył w 1926. W czasie studiów, w okresie 1924–1925, redagował pismo ówczesnej awangardy poetyckiej „Almanach Nowej Sztuki” w Warszawie.

Po wybuchu II wojny światowej, służył w Wojsku Polskim we Francji i w Wielkiej Brytanii. Przeszedł do służby zagranicznej. W okresie 1.09.1941–26.04.1943 był tytularnym I sekretarzem ambasady w Ambasadzie RP w Moskwie i Kujbyszewie. Przyjechał z Londynu do Moskwy na początku października 1942 i przejął po Wacławie Brunerze kierownictwo Działu (Wydziału) Opieki w Ambasadzie RP. Po zerwaniu stosunków dyplomatycznych z Polską przez ZSRS, likwidacji polskich placówek i ewakuacji ich personelu, w Teheranie porządkował archiwum ambasady, po czym wyjechał do Londynu. 21.10.1943 został przydzielony do Gabinetu Ministra w charakterze kierownika Referatu Dokumentacji Placówek (G.M.D.), którym pozostał do 6.04.1944, a być może i do 15.11.1944. Jednocześnie, w okresie od 1.01.1944 do 31.07.1945, był kierownikiem Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego. Ponadto, choć nie udało się ustalić od kiedy, na pewno w marcu 1944 pracował również w Referacie Bliskiego i Dalekiego Wschodu (P.VII.). Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, pracował nadal w MSZ, w Referacie Spraw Sowieckich.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Jesienią 1945 był członkiem założycielem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, należał do jego Komitetu Organizacyjnego. W 1946 wchodził w skład prezydium „Niepodległość i Demokracja” w Londynie. W 1952 wyjechał do USA, zamieszkał w Nowym Jorku i pracował jako komentator polityczny Radia Wolna Europa. Współpracował również z „Nowym Dziennikiem”, wydawanym w Nowym Jorku. W 1969 przeniósł się do Włoch, a być może w 1971 wyjechał do USA. Jako poeta na przeł. 1975 i 1976 podpisał tzw. Memoriał 59, list otwarty intelektualistów polskich przeciw zmianom w konstytucji PRL, prowadzącym do uznania kierowniczej roli PZPR i wiecznego sojuszu z ZSRS.

Należał do uznanych poetów i krytyków literackich. W swej działalności literackiej używał pseud. i krypt. „S.K.G.”, „St.K.G.”. Uznawany za jednego z prekursorów futurystu w poezji polskiej.

Żona Barbara; mieli syna Bronisława. Brak bliższych danych.

Publikacje: wydał wiele tomików poezji, m.in: *Przemiany* (Warszawa 1923); *Rozmyślenia* (Londyn 1965, Oficyna Poetów i Malarzy); *Rozmyślenia. Wiersze wybrane 1924–1970* (Albany, N.Y. 1971); *Rozmyślań część trzecia. 1969–1975* (Albany, N.Y. 1975); *Wiersze dla Ireny – rozmyślań część czwarta* (Albany, N.Y. 1979); *Bajki współczesne, satyry, figliki, nagrobki itp.* (Bruksela 1984). Ukazały się też tłumaczenia jego prac, jak: *Vibrations: choix de*

poèmes 1924–1971, trad. de Lucienne Rey (Genève 1972), *Vers pour Irène et autres poèmes*, tłum. z jęz. polskiego Lucienne Rey (Paris 1982).

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i rodziny, sygn. 16, s. 125; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/G, s. 3, 4, sygn. 474/2/181 – Gacki Stefan.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 333, 334, 356, 384, 515, 596, 606.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 245, 295, 332, 336, 346, 351, 385, 414; Klimaszewski Bolesław, *Gacki Stefan Kordian*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 67 (tu: bibliografia); *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 93; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 74; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 43, 107, 180; eadem, *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978) dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014, s. 173, 197.

Gawroński Jan. Ur. 25.01.1892 w Warszawie; zm. 22.01.1983 w Rzymie. Syn Stanisława i Heleny z d. Lubomirska.

Przez sześć lat przebywał w Anglii, gdzie ukończył szkołę średnią. Zaliczył dwa semestry studiów klasycznych w Oksfordzie. Drugą maturę uzyskał w Galicji. Studiował chemię i rolnictwo na Uniwersytecie Wrocławskim. Wybuch I wojny światowej przerwał przygotowania do obrony pracy doktorskiej z ekonomii politycznej we Wrocławiu. Wczesną jesienią 1918 odbył misję na wschodzie, docierając na Krym do wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza w celu wysondowania jego stosunku do niepodległości Polski. Powrócił do Polski przez Odessę i od 25.10.1918 do 1.06.1919 służył w Wojsku Polskim. Uczestniczył w usuwaniu władz niemieckich z Warszawy w listopadzie 1918. Po ukończeniu Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi w 1919, i awansie do stopnia podporucznika rezerwy, skierowany do 13. pułku piechoty ułanów. Następnie przydzielony do Sztabu Generalnego jako tłumacz i od razu skierowany do Szwajcarii.

W służbie zagranicznej od maja 1919, gdy jako podporucznik został przydzielony do attaché wojskowego przy Poselstwie RP w Bernie. Od maja 1919 przeszedł na stałe do służby zagranicznej i od 15.12.1919 do 1.05.1920 pracował w randze II sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Bernie. Na krótko, od 1.05. do 1.11.1920, odwołany do centrali MSZ i awansowany na I sekretarza ministra. Powrócił do Szwajcarii, od 1.11.1920 do 1.10.1921, z tytułem I sekretarza poselstwa. Następnie, 1.08.–1.10.1921, przebywał na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Powrócił do służby w centrali, gdzie od 1.10. do 15.11.1921 był II sekretarzem poselstwa z tytułem I sekretarza poselstwa. Skierowany na placówkę, od 15.11.1921 do 6.12.1924 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Ponownie, od 12.06.1922 do 6.12.1924, przebywał na urlopie bezpłatnym.

W dniu 6.11.1924 zwolniony, ale jednocześnie powołany na stanowisko honorowego sekretarza legacyjnego w Poselstwie RP w Hadze; przebywał tam od 6.12.1924 do 1.10.1925, początkowo jako honorowy sekretarz poselstwa, a od 1.02.1925 II sekretarz poselstwa. Odwołany do centrali, od 1.10.1925 do 1.10.1927 sekretarz legacyjny w Departamencie Politycznym (D.P.). W dniach 19 i 21.12.1925 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Zatrudniony, od 1.10.1927 do 1.03.1929, jako radca ministerstwa w D.P. Skierowany na placówkę, od 1.03.1929 do 1.11.1932 radca poselstwa w Poselstwie RP w Ankarze w Turcji. Odwołany, ponownie w centrali, od 1.11.1932 do 30.09.1933, w Wydziale Wschodnim (P.III.) D.P. jako radca ministerstwa. Został w tym czasie członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.10.1933, do Poselstwa RP w Wiedniu jako radca poselstwa i chargé d'affaires; od 25.10.1934 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny tamże. Na stanowisku pozostał do 24.03.1938, do Anschlussu Austrii. Miesiąc później, 30.04.1938 zrezygnował ze służby dyplomatycznej. Wyjechał do Włoch, gdzie od 1938 do 1943 przebywał przemennie w Rzymie i Warszawie.

Wojna zastała go w Warszawie, wyjechał do Włoch. W randze majora miał służyć w armii brytyjskiej na Zachodzie, a następnie w Wojsku Polskim. W 1944 przebywał w Algierze.

Po wojnie osiadł w Rzymie. Utrzymywał dobre relacje z władzami PRL, dzięki czemu publikował w Polsce. Został pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Luciana z d. Frassati (1902–2007). W 1939, jako obywatelka włoska, przewiozła instrukcje min. Stanisława Kota do kraju, pomogła wyjechać spod okupacji Helenie Sikorskiej; pomagała w akcji uwolnienia profesorów UJ z obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. Mieli sześcioro dzieci: Helena (Nelli) (ur. 1926), zamężna O'Meara; Wanda Janina (ur. 1927), zamężna De Luca, założycielka, w 1973, Centrum Spotkań i Studiów Europejskich w Rzymie, aktywnie działająca na rzecz współpracy włosko-polskiej w dziedzinie kultury, wyróżniona m.in. *Gratae Memoriae Signum Universitatis* KUL; Alfred (Alf) (1929–2021), filozof, miłośnik antyku; Giovanna (ur. 1931), zamężna Gilardini; Maria Grazia (ur. 1933), zamężna Salviati; Jaś (Jan) (ur. 1936), dziennikarz i polityk włoski, w l. 1999–2009 poseł do Parlamentu Europejskiego.

Publikacje: autor wspomnień: *Moja misja w Wiedniu 1932–1938* (Warszawa 1965) oraz *Drogi prowadzą do Rzymu* (Kraków 2000).

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2908, s. 1–15; AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 198–200; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VIII, sygn. 4, s. nlb., sygn. 243, s. 4–6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 35, 1922, nr 2, s. 26, 1923, nr 6, s. 98, 1925, nr 1, s. 7, nr 5, s. 71, nr 9, s. 133, 1927, nr 8, s. 129, 1929, nr 4, s. 87; RSZ 1933, s. 28; RSZ 1932, s. 22, 242; RSZ 1937, s. 169; RSZ 1939, s. 116; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. 1: I 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk.

J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 383, 465, 466; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris [b.r.w.], s. 184; *Nekrolog*, „Życie Warszawy” 27.01.1983, nr 22, s. 4.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 95; Opiola Monika, *Gawroński Jan*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 82.

Gawroński Wacław Marian Teofil. Ur. 5.03.1893 w Petersburgu; zm. 27.03.1979 w Chicago. Syn Teofila i Jadwigi z d. Rawa.

Ukończył Szkołę Handlową w Kielcach, maturę uzyskał w kieleckim gimnazjum filologicznym. W Kielcach kierował tajną organizacją młodzieżową pod nazwą „Organizacja Postępowo-Niepodległościowa”. Studia prawnicze odbył na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Kazaniu. W czasie I wojny światowej pracował od jesieni 1915 do 22.03.1918 jako kierownik Sekcji Mieszkaniowej Oddziału Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny w Kazaniu. Pod koniec wojny podjął pracę, od 17.05 do 3.11.1918, jako sekretarz Wydziału Reemigracji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego. W okresie 4.11.1918–1.07.1919 formalnie używał tytułu komisarz ds. reemigracji w Agencji Konsularnej Departamentu Stanu w Taganrogu, w czerwcu 1919 miał odbyć podróż z Francji do Polski w charakterze kuriera dyplomatycznego. Następnie pracował, od 1.07. do 6.09.1919, na stanowisku prowizorycznego urzędnika w Wydziale Konsularnym centrali MSZ, tam też 1.08.1919 został mianowany referendarzem. Od 6.09.1919 do 18.02.1920 był referendarzem i kierownikiem Biura, a następnie Wydziału Emigracyjnego (Emigracyjno-Likwidacyjnego) Misji Polskiej na południu Rosji, na terenach kontrolowanych przez gen. Antona Denikina. Odwołany, od 18.02.1920 do 1.10.1924 pracował w Departamencie Konsularnym MSZ. W tym czasie trzykrotnie otrzymał urlop bezpłatny, od 1.02. do 1.05.1921, od 1.06. do 1.08.1921 i od 1.01. do 1.06.1922, w celu kontynuowania studiów. Uzyskał doktorat z zakresu prawa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Był, przynajmniej w 1923, zatrudniony jako referent w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego (D.K.), tam też 1.01.1924 awansowany na starszego referenta. 1.10.1924 został kierownikiem Referatu Uchodźstwa i Repatriacji D.K. Jednocześnie od 1.10.1924 do 30.06.1928 pracował w Konsulacie RP w Lille, początkowo jako konsul, a od 26.10.1925 kierownik konsulatu; wg innych źródeł kierował Konsulatem RP już od 1 października tr. W tym czasie, 1932, został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali, pozostał tam od 1.07.1928 do 1.09.1930 jako naczelnik Wydziału Departamentu Politycznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.09.1930 do 30.09.1934 kierował, w randze konsula generalnego, Konsulatem Generalnym RP w Berlinie; de facto przejął KG RP w Berlinie od dr. Samuela Fenigera w dniu 8.09.1930. Na następną placówkę został nominowany dekretem min. spraw zagranicznych z dnia 22.05.1934, ustanawiającym go konsulem generalnym RP

w Chicago; 21.07.1934 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na to stanowisko. Kierownikiem w randze konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Chicago pozostał od 1.10.1934 do 30.10., a raczej 30.11.1939. W dniu 4.11.1939 przekazał placówkę swemu zastępcy Aleksandrowi Mocowi. Od 31.12.1939 przebywał na urlopie bezpłatnym.

W czasie wojny od 05.1940 do 12.1946 czynny jako dziennikarz w „Wiadomościach Codziennych” (Cleveland, Ohio, USA) i „Dzienniku Polskim” (Detroit). Kontynuował tę pracę i po wojnie, od 1947 jako dziennikarz, później redaktor i wydawca tygodnika „Ameryka-Echo” w Toledo, Ohio. Tam też założył Klub Sztuki Polskiej. Był również członkiem korespondentem Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku, a także członkiem Komitetu „Skarbu Narodowego” w Cleveland. Krótco, od 18.10.1956 do 10.04.1957, pozostawał nieoficjalnym przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie przy ONZ. Z Toledo przeniósł się w 1961 do Chicago, gdzie uczestniczył w życiu polonijnym, np. w 1965 należał do Komitetu Honorowego obchodów 47. rocznicy Święta Niepodległości.

Zmarł w szpitalu; pochowany na cmentarzu Calvary (Calvary Toledo Cemetery) w hrabstwie Lucas, w stanie Ohio, gdzie wcześniej spoczęła jego żona.

Jego spuścizna przechowywana jest w Muzeum Polskim w Chicago. W Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce znajduje się zbiór wycinków z prasy chicagowskiej Zofii i Wacława Gawrońskich związanych ze śmiercią Józefa Piłsudskiego.

Żona Zofia z d. Popławska (1886–1957); pobrali się 27.01.1917. Druga żona nosiła imię Halina.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III, IV, V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i rodziny, sygn. 52, s. 164; AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 22; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2990, s. 4; AAN, MSZ, sygn. 1459C, s. 29; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3 t. 1, s. 160, 163, 165, część VIII, sygn. 243, s. 7, 8; HI, Amb. Polski w Stanach Zjednoczonych, jednostka 39, s. 1082 (55.39.9, s. 625); HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 3, s. 870, 871 (4.3.8, s. 869, 870); HI, MSZ, jednostka 291, s. 476 (347.291.5, s. 786).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 38, 1923, nr 6, s. 98, 1925, nr 12, s. 191, 1926, nr 12, s. 173; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 20; RSZ 1932, s. 22, 211; RSZ 1933, s. 28; RSZ 1937, s. 99, 121, 169; RSZ 1939, s. 69, 106, 133; Drymmer Wiktor Tomir, *Wspomnienia*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 27, s. 173.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 81, 82; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 100.

Strony internetowe: http://www.wietrzykowski.net/dyplomacja_Gawronski.Waclaw.Marian.Teofil.pdf; <https://www.findagrave.com/memorial/130936226/waclaw-gawronski>; <https://ohiogravestones.org/view.php?id=187892>.

Gimzicka Kazimiera. Ur. 28.01.1900 w Poznaniu; zm. (?). Córka Piotra i Marii Magdaleny z d. Paterka.

Ukończyła ośmioklasową szkołę średnią i półroczne kursy handlowe. Po maturze została zatrudniona, od 4.11.1915 do 30.11.1916, jako stenotypistka w Königl. Generalkommissariat zur militär. Vorereitung d. Jugend Seejungmänner-Abteilung w Berlinie, następnie od 1.12.1916 do 31.10.1917 w AEG Fabriken Brunnenstrasse również w Berlinie. Od 1.11.1917 do 29.11.1919 pracowała jako stenotypistka w biurze obrońcy patentowego Kazimierza Ossowskiego w Berlinie, a od 9.02. do 15.07.1920 stenotypistka w Departamencie Handlowo-Przemysłowym Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 1.12.1919 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, pozostała tam do 1.03.1922. W tym też czasie, 19.07.1920–1.03.1921, była zaangażowana w charakterze sekretarki w Biurze Plebiscytowym w Konsulacie RP w Hamburgu, a wg innych przekazów było to w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Miała przerwę w pracy w służbie zagranicznej, od 1.03.1921 do 1.07.1926. W tym czasie była zatrudniona, od 1.06. do 30.09.1922, jako korespondentka i stenotypistka w Diplo.-Ing. F. Hertzman & H. Kino G.m.H., Technisches Handelsbüro w Berlinie, a następnie, od 1.10.1922 do 15.08.1923, korespondentka w Banku Przemysłowców Tow. Akc., Filia w Berlinie. Kolejnym miejscem pracy, od 15.08.1923 do 30.11.1925, było stanowisko samodzielnej korespondentki i daktylografki w Biurze Technicznym „GRAFIKA” Alb. Pieczarskiego w Warszawie; ponownie znalazła się w Berlinie, od 1.12.1925 do 30.06.1926 pracowała jako stenotypistka w MAN Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg A.G. w Berlinie. Powróciła do pracy w służbie zagranicznej, od 1.07.1926 do 30.06.1928 została zatrudniona w Poselstwie RP w Berlinie. Następnie odeszła na własną prośbę ze służby stałej i pracowała dalej, aż do września 1939, w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP, a po podniesieniu rangi placówki w Ambasadzie RP w Berlinie. W 1932 zatrudniona była jako maszynistka, kancelistka w Poselstwie RP, następnie była sekretarką ambasadora Józefa Lipskiego w Berlinie.

We wrześniu 1939 ewakuowana do Krzemieńca i dalej do Botoșani w Rumunii; wizę wyjazdową władze rumuńskie wystawiły jej 3.10.1939. Choć formalnie od 30.09.1939 była zatrudniona w Referacie Europa i Bliski Wschód Wydziału Politycznego MSZ we Francji, to jeszcze 1.10.1939 przebywała w Rumunii. Po dotarciu do Francji podjęła pracę na tym stanowisku 3.11.1939, pozostając na nim do 17.06.1940. W czasie ewakuacji władz polskich z Francji należała do niewielkiej grupy pracowników MSZ, która opiekowała się radiostacją Ambasady RP w Paryżu, archiwum szyfrowym MSZ oraz skarbami wawelskimi. Statek s.s. „Chorzów”, na który weszła z grupą pracowników, 21.06.1940 zawiął do portu w Falmouth – stamtąd wszystkich przewieziono do Londynu. Została zatrudniona już 14.07.1940 w Wydziale Konsularnym i Administracyjno-Budżetowym Kancelarii MSZ w Londynie, ale urzędniczką kancelaryjną była od 22.06. do 28.08.1940. Również od 1940 była zastępczynią skarbnika Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńkiej w MSZ. Następnie od 28.08.1940 do 18.09.1941 pracowała w Kancelarii Protokołu Dyplomatycznego (P.D.). Przeniesiona, od 18.09.1941 do 18.12.1942, jako sekretarz ministra, zajmowała się również sprawami wizowymi oraz paszportów służbowych i dyplomatycznych. Od

18.12.1942, a wg niektórych przekazów już od 1 grudnia, do 1.08.1943 w Referacie Personalno-Organizacyjnego (Referat I, A.I.), gdzie nadal zajmowała się sprawami wizowo-paszportowymi. Zajmując się tymi samymi sprawami, od 1.08.1943 do 6.04.1944 kierowała Referatem Komunikacji w Referacie Personalno-Organizacyjnym (Pers.) Wydziału Personalno-Administracyjnego (A.I.). Po kolejnej reformie organizacyjnej, od 6.04.1944 do 5.07.1947, kierowała Referatem Komunikacji (A.Kom.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.).

Po wojnie pozostała na emigracji, pracowała w Central Polish Resettlement Office, w Wydziale Wizowo-Komunikacyjnym. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2980, s. 146–150, 157, 170, 185–206, sygn. 2993, s. 274; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 210, 214, 227, sygn. 1459C, s. 31–40; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 16; HI, MSZ, jednostka 293, s. 977, 1075 (350.293.22, s. 649; 350.293.24, s. 747); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/170 – Gimzicka Kazimiera.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 73, 211; RSZ 1933, s. 108; RSZ 1937, s. 98, 241; RSZ 1939, s. 105, 273; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasośliwe (fragment książki)*, „Zeszyty Historyczne” 1983, z. 63, s. 192; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 581 (tu: Gimzicka Kazimiera).

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29.

Głębocki Jan. Ur. 20.09.1890 w Żytomierzu; zm. (?). Syn Józefa i Stanisławy z d. Kaczyńska.

Z wykształcenia inżynier-technolog. Służył od 13.08.1916 do 1.06.1917 w armii rosyjskiej jako oficer inżynier marynarz.

Pierwszą pracą w służbie zagranicznej było stanowisko p.o. sekretarza konsularnego, od 10.01.1921 do 30.06.1923, w Konsulacie RP w Marsylii. Przerwał ją, by w okresie od 1.07.1923 do 1.03.1927 pracować jako inżynier w Zakładach „Forges et Chantiers” w Marsylii. Po raz drugi podjął pracę w służbie zagranicznej, gdy od 1.03.1927 do 1.11.1928 został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego ponownie w Konsulacie RP w Marsylii. Tam też awansowany na stanowisko II sekretarza konsularnego, od 1.11.1928 do 1.05.1930 kierował działem emigracyjnym. Po kolejnym awansie, od 1.05. do 16.07.1930 był attaché konsularnym tamże. W 1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Przeniesiony, pracował od 16.07.1930 do 31.05.1932 w Konsulacie RP w Tuluzie, od 15.10.1930 uzyskał prawo używania tytułu wicekonsula. Odwołany do centrali MSZ, był od 1.06.1932 referendarzem w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Został też od października 1932 członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ; należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, pracował od 1.09.1934 jako referendarz w Konsulacie RP w Bukareszcie. 30.11.1936 został mianowany wicekonsulem. Przeniesiony, pracował od

1.12.1936 do 17.09.1939 jako wicekonsul w Wydziale Konsularnym Ambasady RP w Moskwie, choć 1 września zastał go w Warszawie.

Po wybuchu wojny, 1.09.1939 mianowany konsulem z jednoczesnym powierzeniem mu kierownictwa Konsulatu Honorowego RP w Malmö. Wyjechał z Warszawy 2.09.1939, dotarł do Malmö 11 września i urzędowanie rozpoczął 12 września. Był w Szwecji bardzo krótko, gdyż już od 30.09.1939 do 17.06.1940 pracował w Wydziale Konsularnym centrali MSZ we Francji w Paryżu i w Angers. Po upadku Francji i ewakuacji rządu polskiego do Wielkiej Brytanii pozostał na kontynencie i od 06.1940 do 01.1945 współpracował z Delegatem Rządu w PCK we Francji. W 1941 kierował z ramienia Dyrekcji Schronisk Polskich Hôtel de la Poste w miejscowości Voiron w ramach Delegatury TOPF w Grenoble. Aresztowany przez gestapo we Francji, przebywał w więzieniu w okresie 6–21.03.1944. Po wyzwoleniu Francji pracował od 1.01. do 5.07.1945 jako konsul w Konsulacie RP w Tuluzie.

Po wojnie pozostał na emigracji we Francji; od 08.1945 do 02.1950 był sekretarzem Klubu Federacyjnego Europy Środkowej w Paryżu. Prowadził działalność społeczną i dziennikarską we Francji.

Żona z d. Parisot de la Valette, obywatelka rosyjska; mieli córkę.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 654, s. 4–23, sygn. 655, s. 5, sygn. 658, s. 8, sygn. 767, s. 9, 14; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 166, sygn. 5260A, s. 8; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 14–16.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 204; RSZ 1932, s. 23, 189; RSZ 1937, s. 169; RSZ 1939, s. 168, 191.

Opracowania: Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 164; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 28, 53, 74, 87, 100, 145.

Głogowski Adam. Ur. 6.11.1901 w Perepie, pow. Tomaszów Lubelski; zm. w 1994 w Londynie. Syn Adama i Haliny z d. Gintowt-Dziemałtowska.

Uczestniczył w walkach o niepodległość Polski, służąc w wojsku od 11.1918 do 03.1919 i ponownie od 06.1920 do 07.1921. Studia ukończył w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, w okresie 28.01.1928–1.01.1933, jako pracownik kontraktowy konsulatu, od 1931, w Konsulacie Generalnym RP w Lille; od listopada 1928 był kierownikiem Referatu Ekonomicznego tamże. Po odwołaniu do centrali MSZ, od 1.01.1933 odbywał praktykę w Departamencie Politycznym. Od stycznia 1934 przyjęty na etat i przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.). Tam też otrzymał awans, 1.02.1934, na referendarza. Przez dziewięć miesięcy, od 1.01.1935, attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Przeniesiony, od 1.10.1935 był attaché poselstwa w Poselstwie RP w Teheranie, objął kierownictwo Wydziału Konsularnego. Odwołany do centrali, gdzie od 31.01.1937 został sekretarzem dyrektora Departamentu Konsularnego (D.K.). Ponownie skierowany na placówkę, od 1.06.1937 re-

ferent w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, tam został mianowany, od 1.01.1939, radcą. Na tym stanowisku pozostał do wybuchu wojny.

Po wybuchu wojny aresztowany przez Niemców i wraz z innymi pracownikami Komisariatu RP przewieziony do Tylży; wszyscy zostali przekazani na stronę litewską 5.09.1939, 7 września przekroczył granicę litewsko-polską. Po dotarciu do Warszawy, ewakuowany, przebył drogę przez Krzemieniec, aż do Słanic Moldowy w Rumunii. Za wiedzą Wiktora Tomira Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem wyjazdu do Francji, został jednak przydzielony czasowo, do listopada 1939, do Konsulatu RP w Bukareszcie. Wyjechał następnie do Francji, gdzie od 5.04.1940 do upadku Francji służył w Wojsku Polskim, od czerwca tr. w randze podchorążego. W MSZ przebywał na urlopie bezpłatnym w okresie od 04.1940 do 07.1941. W sierpniu 1941 został przydzielony do Ambasady RP w Moskwie z prawem używania tytułu II sekretarza ambasady. Dotarł do Moskwy w pierwszych dniach sierpnia, od czerwca 1942 awansowany na I sekretarza Ambasady RP już w Kujbyszewie. Został delegatem Ambasady RP w Aszchabadzie i pracował tam od 29.01. do 19.07.1942, w którym to dniu został aresztowany przez NKWD. Zmuszony do wyjazdu, przebywał w Kairze, skąd 1.07.1943 został odwołany do centrali MSZ w Londynie, z przydziałem do Referatu Konsularnego. Tam też pracował jako referent przynajmniej od 1.09.1943 do co najmniej 15.08.1944. Został przydzielony do Referatu Emigracyjnego, w którym w drugiej poł. 1944 został kierownikiem. W styczniu 1945 odbył 4-tygodniowy kurs UNRRA w Reading. 10.04.1945 skierowano go do SHAEF, a 31.05.1945 rozwiązano z nim umowę o pracę w związku z objęciem funkcji oficera łącznikowego pozostającego w dyspozycji Delegata Rządu RP dla spraw uchodźców cywilnych w Europie Zachodniej i Szefa Oficerów Łącznikowych SHAEF G.5. (Displaced Persons, Refugees and Welfare Branch). Mimo to do 5.07.1945 znajdował się na liście urzędników w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Dalsze losy nieznane. Jeszcze w 1990 mieszkał w Londynie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Medal Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 13, 219, sygn. 1459C, s. 48, sygn. 1460, s. 5; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 36, s. 32 (48.36.1, s. 305), jednostka 241, s. 38 (280.241.1, s. 382), jednostka 291, s. 485–492 (347.291.5, s. 795–802), jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/185 – Głogowski Adam.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 74, 184; RSZ 1933, s. 108; RSZ 1937, s. 28, 170; RSZ 1939, s. 171, 191.

Opracowania: Buczek Roman, *Działalność opiekuńcza Ambasady R.P. w ZSSR w latach 1941–1943*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 29, s. 81; Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 81, 278, 328, 342, 356, 370, 371; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954,

s. 36, 63, 74, 75, 85; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 37, 181.

Głuski Stanisław. Ur. 5.08.1895 w Kijowcu, pow. Biała Podlaska; zm. 21.09.1972 w Warszawie. Syn Władysława i Heleny z d. Serwińska.

W l. 1917–1920 służył w Legionach Polskich, chociaż istnieją przekazy, że od 1.07.1915 do 11.12.1917 był zastępcą naczelnika Oddziału Lotnego Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej przy Armii Rosyjskiej, z którym od grudnia 1917 do 1918 był na froncie rumuńskim. W randze podporucznika piechoty służył od 10.11.1918 do 20.10.1920 w Wojsku Polskim, w tym w Szkole Podchorążych 1. Pułku Ułanów Krechowieckich w Warszawie i w Sekcji Historii Operacji Naczelnego Dowództwa. Odbił kurs prawa międzynarodowego w Hadze. W 1922 ukończył Wydział Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od bezpłatnej praktyki, 10.09.–15.10.1922, w centrali MSZ. Dalszą praktykę, już jako dietetariusz, odbywał od 15.10.1922 do 1.08.1923 w Wydziale Osobowym (W.O.), a od 1.08.1923 do 1.01.1924 został także pracownikiem kontraktowym. Mianowany pomocniczym referendarzem, w tej randze pracował od 1.01.1924 do 1.01.1925, następnie referendarzem, od 1.01.1925 do 16.10.1926, nadal w centrali MSZ. W tym też czasie ukończył 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny, w dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Skierowany na placówkę, od 16.10.1926 do 1.04.1930 pracował jako II sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Był tam m.in. członkiem Komisji dla Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w Brazylii. Przeniesiony, pracował od 1.04.1930 do 31.12.1932 w randze wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu (Königsberg); od 2.06.1932 tytularny konsul, również w tym czasie, od 19.02. do 1.09.1932, był p.o. kierownikiem KG RP w Królewcu. 2.09.1932 przekazał kierownictwo KG RP w Królewcu Tomaszowi Konstantemu Morawskiemu. Należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeszedł, od 1.01.1933, do pracy w Biurze Komisarza Generalnego RP w Gdańsku, został mianowany 1.02.1935 referendarzem i tytularnym radcą Biura Komisarza. Działał aktywnie wśród Polaków, będąc członkiem Zarządu Głównego i od października 1934 II wiceprezesem Rady Naczelnej Związku Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku. Odwołany do centrali MSZ, 1.05.1935, z równoczesnym mianowaniem radcą w Departamencie Politycznym (D.P.). Ponownie skierowany na placówkę, od 1.12.1935 był I sekretarzem ambasady w Ambasadzie RP w Moskwie. We wrześniu 1938 odwołany, od 30.09.1938 pracował w D.P., być może od razu przydzielony do Referatu Sowieckiego Wydziału Wschodniego (P.III.) D.P., gdzie pozostał do wybuchu wojny.

We wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, a stamtąd do Rumunii, skąd bez zgody ministra wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża, co mu się udało. W okresie 30.09.1939–17.06.1940 pracował w Wydziale Szyfrów MSZ we

Francji. Po upadku Francji otrzymał urlop bezpłatny i w czerwcu 1940 przez Hiszpanię i Portugalię ewakuował się do Wielkiej Brytanii. W drodze na dłużej zatrzymał się w Lizbonie i czasowo był zatrudniony w Poselstwie RP w Lizbonie. W Wielkiej Brytanii od 1.10.1940 do 5.07.1945 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, a jednocześnie, przynajmniej w lipcu 1942, w centrali MSZ w Londynie był kierownikiem Wydziału Konsularnego, do 31.03.1944. W poł. 1942, będąc podporucznikiem rezerwy, prawdopodobnie ochotniczo wstąpił do Home Guard. W związku z planowanym delegowaniem go na Bliski Wschód został zwolniony 15.12.1943 i przydzielony, od 16.12.1943, do Referatu Bliskiego i Dalekiego Wschodu; ponieważ wyjazd nie doszedł do skutku, pozostał na dawnym stanowisku. Zwolniony, 1.04.1944 powierzono mu funkcję kierownika Referatu Bliskiego i Dalekiego Wschodu, od 15.11.1944 zaś kierownictwo Referatu Bliskiego Wschodu Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. Był też członkiem Komisji Badawczej MSZ. W 1945 desygnowany na radcę Poselstwa RP w Kopenhadze, ale nie zrealizowano tego. W 1945 reprezentował MSZ w Komisji ds. polsko-sowieckich przy Rządzie RP.

Po wojnie, od 08.1945 do 06.1946, pracował w Interim Treasury Committee w Londynie, skąd został skierowany na kontynent, gdzie od 06.1946 do 06.1947 był oficerem łącznikowym we Frankfurcie nad Menem. Następnie od 12.1947 do 11.1948 pracował jako Welfare Officer w National Coal Board (Krajowej Radzie ds. Węgla). Od marca 1949 pracował jako kierownik Oświaty Pozaszkolnej w Komitecie dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii. W l. 50. XX w. mieszkał w Monachium. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Miał siostrę Janinę (ur. 1910).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Medal Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy); rumuńskie: Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 99, sygn. 2992, s. 55; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 219, sygn. 5260, s. 25, sygn. 12590, s. 13–17; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 2/109; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 17–19; HI, MSZ, jednostka 291, s. 63 (347.291.1, s. 375), jednostka 293, s. 949, 1035, 1075 (350.293.21, s. 621; 350.293.24, s. 707, 747); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/185A – Głuski Stanisław; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 336, s. 62 (dawniej pudło 15, sygn. 452).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 1, s. 8, 1926, nr 7, s. 86, nr 12, s. 169, 170; RSZ 1932, s. 23, 217; RSZ 1937, s. 103, 144, 170; RSZ 1939, s. 31, 109, 191; Kułski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1978, z. 43, s. 147.

Opracowania: Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla*, Warszawa 1983, s. 114, 115 (tu: bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 33, 100.

Gorzechowski Józef. Ur. 17.12.1880 w Siedlcach; zm. w 1966 w Bromley, Anglia. Syn Henryka, powstańca 1863, urzędnika Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie, i Zofii z d. Tąkiel (v. Tonkel).

Ukończył w 1899 III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, w latach akademickich 1899/1900–1903/1904 jako student zwyczajny i pierwszy semestr roku akademickiego 1906/1907 jako student nadzwyczajny. Tam też zrobił doktorat prawa w 1909. Studiował przez rok w Akademii Handlowej w Wiedniu. Od 15.12.1911 do 07.1915 pracował jako „zarządca ogólny interesów” hr. Raczyńskiego w Warszawie, początkowo jako zastępca szefa biura, a od 1.01.1913 jako pełnomocnik. W Rosji, od 15.08.1915 do 30.06.1917, był kuratorem schroniska dla uchodźców polskich i sekretarzem Wydziału Opieki nad inteligencją Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny.

Po powrocie do kraju, od 18.12.1918 starszy referent próbnej służby ds. budżetowych w Wydziale Konsularno-Handlowym Departamentu Konsularnego (D.K.) MSZ. Tam też został awansowany i od 1.01.1919 do 30.09.1920 był starszym referentem służby stałej. W okresie od 30.09.1920 do 1.06.1921 p.o. naczelnika Wydziału Prawno-Konsularnego (K.II.) D.K., a następnie od 1.06.1921 do 6.02.1929 naczelnik tego Wydziału. W okresie 28.09.1925–28.08.1928 przewodniczył Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Na stanowisku kierownika D.K. pracował od 6.02.1929 do 1.10.1930. Skierowany na placówkę, w okresie od 1.10.1930 do 31.07.1932 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mediolanie. Odwołany do centrali, objął w niej 1.08.1932 stanowisko naczelnika Wydziału Szyfrów, a od 1.02.1934 był kierownikiem Referatu Szyfrów w Gabiniecie Rady Ministrów. Pozostał na tym stanowisku do wybuchu wojny. W październiku 1933 został przewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, powtórnie powierzono mu tę funkcję zarówno w styczniu 1936, jak i w styczniu 1939. Był również członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca. Następnie internowany w Botoșani w Rumunii, skąd jako specjalista od szyfrów chciał udać się do Francji, do Wojska Polskiego. Władze rumuńskie wystawiły mu wizę wyjazdową 3.10.1939. Formalnie od 30.09.1939, gdyż jeszcze 1.10.1939 przebywał w Rumunii, do 17.06.1940 pracował w Wydziale Szyfrów w MSZ we Francji; zajmował się opracowaniem nowego szyfru, nadal kierując Wydziałem. W lutym po raz kolejny został przewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, tym razem zajmując się sprawą Franciszka Charwata. Po upadku Francji nie ewakuował się i w okresie od 06.1940 do 09.1944 podjął pracę społeczną i opiekuńczą wśród uchodźców polskich na południu Francji (Lourdes, Hyères, Aix-les-Bains). Jest też przekaz, że został już we wrześniu 1942 wezwany do Londynu, ale brak potwierdzenia tej informacji. Po wyzwoleniu Francji, od 09.1944 do 20.03.1945 pracował w Referacie Szyfrów w Ambasadzie RP w Paryżu. Wezwany do Londynu, wyjechał tam wraz z żoną i od 20.03. do 5.07.1945 był radcą prawnym Wydziału Osobowego Działu Ogólnego MSZ w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, gdzie od 1.08.1945 do 04.1947 pracował w Interim Tereasury Committee w Londynie, następnie od 15.04.1947 zajmował się sprawami spadkowymi w Komitecie Pomocy Polakom w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy nieznane.

Żona Zofia z d. Sutkiewicz (ur. 1890). Nie wiadomo, czy mieli dzieci. Miał liczne rodzeństwo. Siostry: Maria (1883–1961); Helena (1884–1972), zamężna Ziemięcka; Zofia (zm. 1975), zamężna Pogorzelska; Bronisława, zamężna Racięcka. Bracia: Jan Tomasz (1874–1948), generał WP, legionista, członek POW, dyrektor Policji Państwowej, dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa w MSW, dowódca patrolu PPS, który przeprowadził akcję uwolnienia dziewięciu działaczy uwięzionych na Pawiaku, jego żoną była Zofia Nałkowska, autor obrazu Matki Boskiej Katyńskiej; Witold Henryk (Henryk Witold) (1892–1940), porucznik WP, zamordowany w Katyniu; Stanisław (zm. 1915?).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości, Brązowy oraz Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; rumuńskie: Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 214, 224, sygn. 12478, s. 4; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 2/64; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 4, s. nlb., sygn. 243, s. 20–22; HI, MSZ, jednostka 287, s. 25 (343.287.1, s. 24), jednostka 294, s. 636, 637 (351.294.10, s. 471, 472); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 2, s. 51, 52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, 1925, nr 9, s. 123, 1933, nr 21, s. 203, 1936, nr 1, s. 4, 1939, nr 1, s. 3; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 18; RSZ 1932, s. 23, 198; RSZ 1937, s. 22, 142, 170; RSZ 1939, s. 28, 164, 192; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 587.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 462, 463; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 27, 34, 101.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Józef-Gorzechowski/6000000082799939858>.

Gottlieb Ludwik Henryk. Ur. 4.04.1914 w Przemyślu; zm. (?). Syn Maurycego, inżyniera elektryka, i Czarnej z d. Koerner.

Szkołę powszechną ukończył w Przemyślu. Szkołę średnią rozpoczął w Warszawie, gdzie w l. 1925–1927 uczęszczał do Gimnazjum Towarzystwa „Ascola”, następnie kontynuował naukę w Berlinie w „Werner Simens Realgymnasium” oraz „Falkrealgymnasium” (1928–1930), a maturę uzyskał w Przemyślu w 1932. W 1932 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, które ukończył z tytułem magistra prawa w 1936; uczęszczał również na Studium Dyplomatyczne UJK i otrzymał tytuł magistra nauk dyplomatycznych. Równolegle, w l. 1934–1936, studiował w Instytucie Orientalistyki UJK, szczególnie języki turecki i perski, gdzie dyplom uzyskał w 1936. Służbę wojskową odbył w 1936–1937 w Szkole Podchorążych Rezerwy 24. Dywizji Piechoty w Jarosławiu, po której awansował do stopnia podporucznika rezerwy piechoty. Pierwszą pracę podjął w 1937 w kancelarii adwokackiej dr. Rafała Lemkina w Warszawie, zajmując się tematyką porównawczego prawa dewizowego. Pozostał w kancelarii do początku 1938, w którym to

roku otrzymał stypendium Rady Handlu Zagranicznego i odbywał praktyki w Warszawie i Gdyni, a od czerwca 1939 do wybuchu wojny w Londynie.

Wybuch wojny przerwał jego stypendium i od 10.1939 do 02.1940 został zatrudniony w dzienniku „Daily Mirror” w Londynie w dziale zagranicznym. Jednocześnie pracował w Stacji Zbornej w Londynie, zajmującej się wysyłaniem ochotników do Wojska Polskiego we Francji. Zrezygnował z tej pracy, by wyjechać do Francji, gdzie 3.03.1940 wstąpił do Armii Polskiej i w randze podporucznika służył jako oficer łącznikowy i tłumacz w 10. pułku piechoty. Po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii. Od 17.07.1940 w WP w Szkocji, został przydzielony do 7. Brygady Kadrowej Strzelców, a następnie do II Baku Oficerskiego Brygady Szkolnej, z funkcją oficera łącznikowego i tłumacza. Z dniem 1.02.1940 urlopowany z wojska, podjął pracę, 03.–12.1944, w Sekcji Polskiej Radia Brytyjskiego, BBC, jako speaker polski. Jednocześnie od 18.05.1942 został praktykantem w MSZ. Tamże, po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie, zdał 5.05.1944 egzamin dyplomatyczno-konsularny i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Od 10.05.1944 przydzielony do Referatu Ustawodawstwa Międzynarodowego (U.M.) w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. W październiku 1944 przydzielony jako członek z ramienia MSZ i sekretarz delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Lotniczą w USA, która rozpoczęła się 1.11.1944. Pracował w MSZ do końca wojny. Dalsze losy nieznanne.

Żonaty z Joan z d. Elam, obywatelką angielską, mieli córkę Adrienne (ur. 1945). Obie przebywały w czasie wojny w Wielkiej Brytanii. Żona w 1945 pracowała w Metropolitan Water Board na Wydziale Bakteriologicznym. Miał brata Norberta (ur. 1919), który w czasie wojny przebywał w Przemysłu.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; HI, MSZ, jednostka 293, s. 950 (350.293.21, s. 622); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/G, s. 51, 52, sygn. 474/2/191 – Gottlieb Ludwik.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 33.

Gruja Józef. Ur. 7.04.1894 w Gabrielówce, pow. Krzemieniec; zm. (?). Syn Stanisława Jana i Marii z d. Rudzka.

Miał wykształcenie średnie, być może ukończył szkołę rolniczą w Olkuszu. Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Legionów Polskich i od 30.10.1914 do 02.1918 służył w 2. pułku ułanów II Brygady Legionów, aż do rozwiązania Polskiego Korpusu Posiłkowego. Z Legionów przeszedł do Wojska Polskiego, w którym służył do 10.09.1921 jako rotmistrz 2. Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich, ze swoim pułkiem brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej.

W służbie zagranicznej pracował od 1.06.1924, początkowo jako pracownik kontraktowy, skierowany do Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Ankarze (do 1923 – Angora) mieszczącego się w Stambule (Konstantynopolu). 5.06.1924 wyjechał pociągiem ze Lwowa przez Bukareszt do Stambułu, gdzie 1.07.1926 objął stanowisko II sekretarza konsularnego. Po przekształceniu Wydziału Konsularnego Poselstwa RP, od 18.04.1929, w Konsulacie Generalnym RP w Stambule, pracował tam do 1933. W placówce zajmował się prowadzeniem działu paszportowego i wizowego, referowaniem pism, szyfrów

itd. W październiku 1932 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Odwołany do centrali MSZ, od 1.02.1933 był sekretarzem w Wydziale Osobowym (W.O.), przydzielony, od 15.04.1933, do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; tam mianowany od 1.10.1933 asesorem, a od 1.02.1934 podreferendarzem. Skierowany na placówkę, od 1.10.1934 do 30.06.1936 pracował jako sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie (Brazylia), z tytułem wicekonsula. Odwołany 30.06.1936 do centrali, pracował w Departamencie Konsularnym. Następnie, od 10.01.1937 do 31.08.1938, został delegowany do Konsulatu RP w Rydze jako podreferendarz w Referacie Archiwalnym (G.M.A.) w Gabinecie Ministra. Po powrocie do ministerstwa przydzielony od 1.09.1938, a być może dopiero od 3.01.1939, do Referatu Spraw Komunikacyjnych i Granicznych Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca i dalej do Francji. Od 29.09.1939 do 10.08.1941 służył w Wojsku Polskim we Francji i w Wielkiej Brytanii. Wyreklamowany z wojska został pracownikiem Ambasady RP w Moskwie, gdzie od 10.08.1941 do 06. lub 19.08.1942 był II sekretarzem ambasady w Referacie Konsularnym. Ponadto 8.10.1941 został mianowany Delegatem Ambasady RP w Kujbyszewie w Archangielsku, gdzie dotarł 9.10.1941. Formalnie pracę tam mógł podjąć od stycznia 1942. Pod fałszywymi zarzutami aresztowany przez NKWD 26 lub 29.06.1942 i wydany z ZSRS jako persona non grata. Został desygnowany do Indii, gdzie od 15.10.1942 do 12.10.1943 pracował jako wicekonsul oddelegowany do Karaczi; przez pewien czas, od 29.10.1943, był tymczasowym delegatem MPiOS w ekspozyturze ministerstwa w Karaczi. Następnie skierowany, w charakterze tytularnego wicekonsula, do Konsulatu Generalnego RP w Nairobi, Kenia, 24.11.1943–23.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, nadal zajmując się opieką nad uchodźcami; pracował od 11.1945 do 12.1946 w Polish Consular Advisor to the East Africa Refugee Administration. Wrócił do służby wojskowej i od 1.01.1947 do 02.1950 służył w Egipcie, Anglii i ostatecznie w Polskim Komitecie Przysposobienia i Rozsądkowania. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych trzykrotnie, z trzema okuciami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 55, 58; AAN, KG RP w Kurytybie, sygn. 59, s. 1–6; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, sygn. 1459C, s. 75–77, sygn. 2504, k. 68; AAN, Związek Legionistów Polskich, sygn. 425, s. 423, 424; HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 25, s. 797, 813 (34.25.3, s. 211, 227); HI, MSZ, jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 6, s. 79, 1933, nr 4, s. 29, nr 8, s. 72, nr 21, s. 204; RSZ 1932, s. 24, 242; RSZ 1937, s. 22, 171; RSZ 1939, s. 30, 193; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 63, 80.

Opracowanie: Buczek Roman, *Działalność opiekuńcza Ambasady RP w ZSSR w latach 1941–1943*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 29, s. 101; Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*. Warszawa 1978, s. 401; *Polacy w Indiach*

1942–1948 w świetle dokumentów i wspomnień, praca zbior., Londyn 2000, s. 42, 189; *Pol-ska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 71, 74, 85, 101; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 67, 68, 80, 110, 181.

Strony internetowe: http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/Content/1682/J_763_JED_INW_763.pdf; https://www.biblioteka.olkusz.pl/images/do-pobrania/ilcusiana_11.pdf.

Grzybowski Wacław Józef. Ur. 21.03/4.04.1887 w Zamiechowie, Podole; zm. 30.09.1959 w Paryżu. Syn Włodzimierza, inżyniera agronoma, zamieszkałego w Zamiechowie, i Józefy Izydory z d. Miłkowska; wnuk Zygmunta Miłkowskiego (Teodora Tomasza Jeża).

Do szkoły średniej, gimnazjum realnego, uczęszczał w Kijowie, tam też uzyskał w 1904 maturę klasyczną w roku szkolnym 1904/1905. Studia prawnicze rozpoczął w Kijowie w roku akademickim 1905/1906, ale po roku przeniósł się do Krakowa i kontynuował je na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w l. 1906–1910, absolutorium uzyskał 17.03.1911, doktorem filozofii z zakresu filozofii został 28.06.1911 po przedstawieniu dysertacji z psychologii pt. „Pragmatyzm dzisiejszy (próba charakterystyki)”. Następnie kontynuował studia w Wiedniu, Florencji i Oxfordzie. W 1912 wrócił na Podole i pracował w organizacjach społecznych i kulturalnych, m.in. w Związku Właścicieli Ziemi Podola. W okresie 1917–1918 kierował samopomocową organizacją rolniczą o nazwie Syndykat Wołyński w Równem. Gdy przebywał w Winnicy, został aresztowany przez bolszewików i skazany na śmierć, ale zbiegł z więzienia. W maju 1920 powołany do Komitetu Ekonomicznego przy rządzie Symona Petlury. W styczniu 1920 został dyrektorem Departamentu Gospodarczego w Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich. W okresie od 06. do 09.1920 służył jako ułan-ochotnik w 14. pułku ułanów, brał udział w walkach na Podolu. Uczestniczył jako ekspert ds. gospodarczych Ukrainy w konferencji ryskiej od jesieni 1920 do marca 1921. W 1921 należał do założycieli Przemysłowo-Handlowego Towarzystwa „Polkopodol” z siedzibą w Warszawie, znanego również pod nazwą Zrzeszenie Właścicieli Polaków na Podolu. W tym czasie zajmował się pracą naukową. Do polityki powrócił, gdy w 1925 został wybrany sekretarzem generalnym Partii Pracy. Po przewrocie majowym, od 24.06. do 1.09.1926 był pracownikiem kontraktowym, p.o. naczelnika Wydziału Prasowego Prezydium Rady Ministrów, a następnie od 1.09.1926 do 31.07.1927 szefem gabinetu prezesa Rady Ministrów, w gabinecie prof. Kazimierza Bartla. Od 05. do 10.1927 prezes Rady Nadzorczej Polskiej Agencji Telegraficznej.

W służbie zagranicznej znalazł się, gdy w okresie 31.08.1927–31.10.1935 był posłem w Poselstwie RP w Pradze. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po powrocie z Czechosłowacji, od 11.1935 do 06.1936 pracował na stanowisku podsekretarza stanu w Prezydium Rady Ministrów. 18.06.1936 mianowany, od 1.07.1936, ambasadorem RP w Moskwie. Pozostał na tym stanowisku do 17.09.1939.

Po rozpoczęciu agresji wobec Polski ze strony ZSRS, został wezwany w nocy do Komisariatu Spraw Zagranicznych, gdzie usiłowano wręczyć mu notę mówiącą o rozpadzie

państwa polskiego, której nie przyjął. Wraz z personelem Ambasady RP zdołał wyjechać dopiero w październiku 1939. Dotarł do Francji, gdzie od 19.10.1939 do 13.06.1940 był przedstawicielem Rządu RP w Komisji Międzynarodowej Badania Przestępstw Wojennych w Paryżu. Prawdopodobnie w tym czasie pozostawał na etacie Ambasady RP w Paryżu. Następnie od 1.11.1940 do 15.10.1944 kierował Ośrodkiem Intelktualistów Polskich w Grenoble.

Po wojnie pozostał na emigracji. Osiedł w Paryżu, związał się z Biblioteką Polską w Paryżu, gdzie przy Bibliotece w okresie 1945–1946 założył i kierował Wyższymi Kursami Naukowymi. Uczestniczył w pracach Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. W 1947 należał do założycieli i był przewodniczącym Klubu Federalnego Europy Środkowej w Paryżu. W 1950 otrzymał członkostwo międzynarodowej Académie Internationale Libre des Sciences et des Lettres. Pozostał również czynny politycznie, będąc w okresie 1952–1953 prezesem IV Rady Narodowej RP w Londynie.

Jego spuścizna, w której znajduje się również jego pamiętnik, znajduje się w zasobie Biblioteki Polskiej w Paryżu.

Żona Ewa z d. Orlikowska (1898–1919). Pobrali się ok. 1910. Mieli trzy córki: Magdalenę (1914–1972), zamężną Sadowska, pseud. „Ena”, „Growska”, nauczycielkę matematyki, w 1940 była więziona przez NKWD w Kowlu, porucznik AK, uczestniczka powstania warszawskiego; Elżbietę (1915–1998), zamężną Gutkowska; Ewę (1917–1993), zamężną Franciszkowska, uczestniczkę Ruchu Oporu we Francji 1940–1944. Po raz drugi ożenił się w grudniu 1920 z siostrą pierwszej żony Magdaleną z d. Orlikowska, z którego to małżeństwa miał syna Henryka (ur. 1920). Rodzeństwo: brat Mieczysław (1889–1926), inżynier agronom; siostra Maria (1898–1968), zamężna Wojciechowska; brat Józef (1900–1918).

Publikacje: jego spuścizna pisarska składa się zarówno z tekstów wspomnieniowych, jak i prac o tematyce politycznej, m.in. opublikował w 1940 w Paryżu pod pseud. „Józef Growski” pracę pt. *Z.S.S.R.: notatki ze wspomnień*. Publikował też artykuły w takich czasopismach, jak: „Wiadomości” [Londyn], „Niepodległość” [Nowy Jork–Londyn], „Kultura” [Paryż]. Wybraną bibliografię jego prac opublikował Marek Kornat.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) I kl.; francuskie: Légion d’honneur (Legia Honorowa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i jego rodziny, sygn. 52, s. 34; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 101; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 33, 34; HI, MSZ, jednostka 291, s. 573–581 (348.291.7, s. 21–29).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 7, s. 121; RSZ 1932, s. 24, 168 (tu mylnie: Władysław); RSZ 1937, s. 49, 172; RSZ 1939, s. 53, 167, 194; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 65; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 60; *Nowe spółki akcyjne*, „Kurjer Polski” 15.10.1921, s. 7.

Opracowania: Bojarska Teresa, Getter Marek, *Sadowska z Grzybowskich Magdalena*, [w:] PSB, t. 34, 1992–1993, s. 292, 293 (tu: bibliografia); *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986,

s. 152; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 606; Dopierała Kazimierz, Grzybowski Wacław, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 171, 172; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 45, 64; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy – w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 157; Kornat Marek, Wacław Grzybowski ambasador w Moskwie (1936–1939). *Biografia polityczna*, Warszawa 2016; Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 95, 96; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 165, 166, 207, 268–270; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74, 102; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 47, 48.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.27830.2> (20.08.2021); <https://gw.geneanet.org/fboulanger85?lang=fr&pz=martin&nz=boulanger&p=wacław+józef&n=grzybowski> (20.08.2021); <https://gw.geneanet.org/fboulanger85?lang=fr&pz=martin&nz=boulanger&p=włodzimierz&n=grzybowski> (20.08.2021).

Gubrynowicz Adam Ludwik (v. Gubry-Gubrynowicz de Mengen). Ur. 22.12.1906 we Lwowie; zm. 25.02.2000 w Montrealu. Syn Bronisława Ludwika, historyka literatury, kustosa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, i Heleny Angeli z d. Löwenthal (Löwent), działaczki Katolickiego Związku Polek we Lwowie.

Do szkoły powszechnej, czteroletniej, uczęszczał we Lwowie i ukończył ją w 1916, następnie uczył się w III Gimnazjum im. Króla Stefana Batorego we Lwowie, gdzie w 1924 uzyskał maturę. W 1924 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, w 1928 uzyskał tytuł magistra prawa. Studia kontynuował, 1928–1929, w London School of Economics and Political Sciences, a także w Zimmern School of Diplomatic Studies w Genewie.

Po studiach rozpoczął bezpłatną praktykę w l. 1929–1931 w MSZ. Powrócił do Lwowa i kontynuował studia historyczne na UJK we Lwowie, ukończone w 1935. W tym czasie zaangażował się w działalność Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Sanockiej, w zarządzie którego 25.07.1934 został wybrany sekretarzem. Nie udało się ustalić, od kiedy mieszkał na stałe w Wiedniu wraz z rodziną. W l. 1936–1939 odbywał studia archiwalno-historyczne na Uniwersytecie Wiedeńskim, następnie w Rzymie. We wrześniu 1936 otrzymał na rok prawo używania tytułu attaché honorowego przy Poselstwie RP w Wiedniu, w Poselstwie RP w Bernie, a następnie w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej. W tym czasie zaopiekował się m.in. księgozbiorem swego ojca Bronisława przechowywanym w Polskiej Stacji PAU w Rzymie. Pracował tam do ewakuacji placówki w czerwcu 1940, która nastąpiła po przystąpieniu Włoch do wojny. Wyjechał do Jugosławii, a stamtąd na Węgry, gdzie przebywał w l. 1940–1944. Pracował tam jako urzędnik i robotnik leśny na prowincji. Po zajęciu Węgier przez wojska sowieckie, repatriował się w kwietniu 1945.

Zgłosił się do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej i 18.07.1945 został przyjęty „do ponownej służby” i w randze referendarza przydzielony do Protokołu

Dyplomatycznego. 1.08.1945 mianowany radcą, w Gabinetie Ministra kierował Referatem Tłumaczeń. Jednak już 10.08.1945 został ponownie przydzielony do Protokołu Dyplomatycznego na stanowisko zastępcy dyrektora. W dniu 1.11.1945 został p.o. dyrektora, a 1.12.1945 mianowany dyrektorem departamentu. Opracował na polecenie min. spraw zagranicznych nowy ceremoniał dyplomatyczny. Pracował do 1.09.1949, gdy oficjalnie został wydany ze służby. Wyjechał w sierpniu tr. do Szwajcarii, mieszkał w miejscowości Zollikofen pod Bernem. Powiadomił warszawskie MSZ o swym odejściu ze służby. Podjął starania o uzyskanie azylu politycznego w USA. Wyjechał do Wielkiej Brytanii, a stamtąd wyemigrował do Australii, gdzie w l. 50. XX w. był sekretarzem Akcji Katolickiej (National Catholic Rural Movement) w Melbourne. Dalsze losy nieznane.

Był mecenasem kultury; jeszcze przed II wojną światową ofiarował Muzeum Historycznemu w Sanoku kolekcję kilkudziesięciu medali i plakiet. W 1935 ofiarował seminarium duchownemu Zakonu Karmelitów Bosych wzgórze z ruinami tzw. Karmelu Zagórskiego. Od 1928 do 1939 był kolatorem obu zagórskich świątyń: kościoła rzymsko-katolickiego oraz cerkwi prawosławnej. Przed wojną, w 1939 ufundował witraże dla kościoła w Starym Zagórzu; przed 1939 został współwłaścicielem dziennika „Kurier Warszawski” i członkiem komisji rewizyjnej tegoż.

Żona Fryderyka Henrieta Mariela Gabriela z d. von Salis-Samaden. Pobrali się 31.03.1932 w Wiedniu. Mieli córkę Ludwikę (ur. 1933). Siostra Janina Helena Tekla (ur. 1910), po raz pierwszy zamężna z Michałem Kazimierzem Sobańskim, po drugim mężu Bednorz.

Publikacje: *Baronowie z Gubrynowicze de Mengen herbu własnego: szkic genealogiczny* (Zagórz 1932).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl.; bułgarskie: Order Narodowej Zasługi Cywilnej, Orden 9 septemwri 1944 (Order 9 września 1944); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; duńskie: Dannebrog ordenen (Order Dannebrog); fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii); jugosłowiańskie: Order Zasługi Narodowej II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 9295, s. 125–138; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 273, s. 208, 209, 210, sygn. 290, s. 84; AMSZ, BSO, sygn. 6151 – Akta Adama Gubrynowicza; AMSZ, zesp. 16, wiązka 2, sygn. 24 – Gubrynowicz Adam.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 2, s. 18, 1947, nr 1, s. 23; RSZ 1939, s. 162.

Opracowania: Judycki Zbigniew Andrzej, *Mała encyklopedia Polonii francuskiej*, Warszawa 2021, s. 463, 464; Kruszewski Tomasz, *Bronisław Gubrynowicz i uformowanie jego warsztatu badawczego w Stacji Naukowej PAN w Rzymie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2018, t. 109, s. 269–283.

Strony internetowe: Elżbieta Woźnica, Paulina Zajda, *Protokół dyplomatyczny. Analiza*, 2009; <https://web.archive.org/web/20140226030258/http://www.sknhp.ujk.edu.pl/index.php/prace/34-stmiedz/53-protoko-dyplomatyczny>; <http://muzeum.sanok.pl/pl/zbiorry/40-historia>; https://www.xn--meb.pisz.pl/Adam_Gubrynowicz.

H

Haczyński Feliks Tadeusz. Ur. 21.01.1890 w Radzynie lub Gradowie, Podlasie; zm. 6.10.1946 w Rio de Janeiro. Syn Władysława i Marii z d. Roszkowska.

Przed I wojną światową ukończył Seminarium Nauczycielskie w Warszawie. W 1915 ewakuowany z Królestwa Polskiego do Moskwy, a stamtąd starał się przedostać na Daleki Wschód. Schwytyany przy próbie przekroczenia granicy z Chinami, został wcielony do rosyjskiego garnizonu w Chabarowsku. Po wybuchu rewolucji współpracował z organizacjami charytatywnymi amerykańskimi oraz ze Szwedzkim Czerwonym Krzyżem. W lutym 1920 z Władywostoku, przez Japonię, wyjechał do Stanów Zjednoczonych. W l. 1920–1924 pracował w redakcji „Dziennika Chicagoskiego”, redagując dział zagraniczny, a od 1922 będąc jego redaktorem naczelnym. W 1924 redaktor gazety „Nowy Świat” wydawanej w Nowym Jorku, publikował wówczas pod pseud. „Kaki-Bej”, „Hak-Bey”. Jednocześnie studiował i ukończył w 1923 Wydział Filozoficzny Uniwersytetu w Chicago. Wyjechał do Europy i w 1926 ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych (École des Sciences Politiques) w Paryżu. W poł. 1926 powrócił do Polski i objął stanowisko administratora i redaktora tygodnika „Wyzwolenie”, ukazującego się w Warszawie, skąd odszedł w sprzecznie przeciw linii politycznej redakcji.

Pracę w służbie zagranicznej, od 1.05.1927 do 1.05.1930, podjął jako pracownik kontraktowy w Wydziale Prasowym Departamentu Politycznego centrali MSZ, a następnie od 1.05.1930 do 1.08.1931 prowizoryczny referendarz tamże. Skierowany na placówkę, pracował od 1.08.1931 do 31.01.1933 jako prowizoryczny attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku. Odwołany do centrali, został mianowany prowizorycznym referendarzem, ale z dniem 28.02.1933 zwolniony z MSZ w związku z przejściem do Polskiej Agencji Telegraficznej. W marcu 1933 wszedł w skład redakcji ogólnej PAT. Wysłany do ZSRS, w l. 1937–1939 kierował placówką PAT w Moskwie, skąd po agresji sowieckiej na Polskę wyjechał przez Sztokholm do Paryża. We Francji pracował w Wydziale Propagandy Polskiego Czerwonego Krzyża w Paryżu. Po upadku Francji przedostał się do Portugalii, skąd w sierpniu 1940 wraz z żoną i córką przyjechał z Portugalii do Rio de Janeiro, gdzie początkowo założył jadalnię. W 1945 pracował w Centrum Informacji Ministerstwa Informacji i Dokumentacji RP w Rio de Janeiro, współpracował z Poselstwem RP w Rio de Janeiro, a także pracował przez pewien czas w ambasadzie Wielkiej Brytanii. Nauczał również języka angielskiego.

Żona Lucyna z d. Olszewska (1905?–1981). Towarzyszyła wraz z córką mężowi, w 1942 współzałożycielka i sekretarka Koła Polek w Rio de Janeiro; na tym ostatnim stanowisku była jeszcze w 1945; cznie działała w PCK. Mieli córkę Danutę (ur. 1929), zamężną de Nobrega, wykładowczynię języka francuskiego i angielskiego.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Chile, sygn. 52, s. 85; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 1, 2; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 152, s. 15, 16 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153, s. 8 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237, s. 126 (dawniej pudło 6, sygn. 198).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, s. 41; RSZ 1932, s. 25, 255; Arciszewska Zofia, *Po obu stronach oceanu. Wspomnienia*, 1976, Polska Fundacja Kulturalna, s. 148.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 81, 210, 246, 312; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 243; Malczewski Zdzisław, *Haczyński Feliks Zdzisław*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 181 (tu: bibliografia).

Strony internetowe: https://archiwumemigranta.pl/pl/posluchaj/danuta_haczynska_de_nobrega.

Harajewicz Henryk Władysław. Ur. 29.04.1896 w Marienbadzie (dziś Mariańskie Łaźnie); zm. (?). Syn Władysława i Marii z d. Bukowska.

Uczęszczał do szkół w Wiedniu. Od 1911 należał do Drużyn Strzeleckich w Krakowie (do 1913). Podjął studia w Akademii Handlowej w Krakowie, które ukończył w 1919. Po wybuchu I wojny światowej, zmobilizowany do armii austriackiej, w której służył od 15.04.1915 do 31.10.1918. Wstąpił do Wojska Polskiego i służył w nim od 13.12.1918 do 1.03.1922; w trakcie wojny polsko-bolszewickiej 18.05.1920 został kontuzjowany. Odszedł z wojska w stopniu porucznika marynarki wojennej. 19.03.1923 podjął pracę jako zastępca kierownika Wydziału Giełdowo-Dewizowego i Delegata na Giełdę Banku Gospodarki Krajowej w Warszawie; pozostał na tym stanowisku do 1.07.1926.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Rio de Janeiro, gdzie pozostał do 1 lub 15.03.1928. Został przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Montrealu, pracował tam od 20.04. do 31.07. lub 15.08.1928 jako referent prasowy. Następnie podjął pracę, od 1.08. lub 20.08.1928 do 15.04.1937, w Konsulacie RP w Winnipeg. Od 1.05.1940 do 31.07.1945 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Ottawie. Dalsze losy nieznane.

Ożeniony z Norah Ailee z d. Dawson, Kanadyjką. Nie mieli dzieci.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 122 (tu: Hilary) (81.70.4, s. 618); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/H, s. 8, 9, zesp. A.39, Posel. RP w Ottawie, sygn. 24.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 76, 203, 251; RSZ 1933, s. 109; *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*, Warszawa 1922, s. 92.

Helcman Jan (Jan Franciszek). Ur. 27.01.1894 w Warszawie; zm. (?). Syn Feliksa i Jadwigi z d. Obuchowicz.

Ukończył gimnazjum w Kielcach i studiował przez pięć semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Aktywnie uczestniczył w ruchu niepodległościowym, będąc w czasie nauki w gimnazjum członkiem Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”, a następnie od 1.11.1915 do 1.11.1918 służył w POW. W niepodległej Polsce służył, od 1.11.1918 do 30.04.1931, w Wojsku Polskim, w randze porucznika rezerwy saperów. W roku akademickim 1924/1925 studiował w Polskiej Szkole Nauk Politycznych w Krakowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako prowizoryczny referendarz w Wydziale Szyfrów (A.I.) Departamentu Administracyjnego centrali MSZ, od 1.05.1931 do 31.03.1934. W tym też czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, mianowany z dniem 1.04.1934 prowizorycznym sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Teheranie. Odwołany do centrali, 1.09.1935 został przydzielony do Wydziału Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego, a od 1.12.1935 skierowany do Wydziału Prasowego (P.VI.). Po pół roku, od 1.05.1936 przydzielony do pracy w Gabinecie Ministra. Tam też 1.01.1937 mianowany prowizorycznym radcą. Od 1.06.1937 przebywał na urlopie bezpłatnym, został zatrudniony jako pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Berlinie, gdzie objął nadzór nad niższymi pracownikami ambasady (woźnymi i portierami). Pracował tam do wybuchu wojny.

W dniu 3.09.1939 został przydzielony do Poselstwa RP w Kopenhadze, gdzie przebywał do 15.10.1939. Odwołany, do 20.06.1940 pracował w Wydziale Szyfrów w centrali MSZ w Paryżu i Angers, a właściwie do 17.06.1940, czyli do ewakuacji Rządu RP do Wielkiej Brytanii. Ewakuowany, w Wielkiej Brytanii od 5.08.1940 ponownie pracował w Wydziale Szyfrów. Tam został w czerwcu 1942 mianowany radcą. W 1943 przygotowywał na zlecenie MSZ nowy szyfr. Nie udało się ustalić, do kiedy, ale od 15.11.1944 kierował Referatem Ogólnym Biura Szyfrów w Gabinecie Ministra. W Biurze Szyfrów pozostał do 1.01.1945. Delegowany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, od 20.01 do 15.05.1945, pozostając na etacie MSZ. Jednocześnie istnieją przekazy, iż pracował od 1.01. do 5.07.1945 w MSW w Londynie, chociaż inne źródła podają, że w Referacie Ogólnym Biura Szyfrów MSZ pozostał do 5.07.1945. Dalsze losy nieznanne.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Niepodległości z mieczami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2981, s. 1–28; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1756, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 6359, s. 1, sygn. 9295, s. 149, 150; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 3, 4; HI, MSZ, jednostka 293, s. 951, 1075 (350.293.21, s. 623; 350.293.24, s. 747); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/H, s. 14, 15, sygn. 474/2/225.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 210, 1936, nr 1, s. 20; RSZ 1932, s. 25, 140; RSZ 1937, s. 173; RSZ 1939, s. 195, 263; *Sprawozdanie Koła uczniów i byłych uczniów Polskiej Szkoły Nauk Politycznych za rok 1925/26*, Kraków 1926, s. 8.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 32, 102.

Strony internetowe: [http://sbc.wbp.kielce.pl/Content/8556/PDF/Bibliografia I LI-CEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. STEFANA ŻEROMSKIEGO W KIELCACH.pdf](http://sbc.wbp.kielce.pl/Content/8556/PDF/Bibliografia%20LI-CEUM%20OGÓLNOKSZTAŁCĄCE%20IM.%20STEFANA%20ŻEROMSKIEGO%20W%20KIELCACH.pdf).

Hempel Jan Andrzej. Ur. 19.07.1909 w Węglinie (obecnie dzielnica Lublina); zm. 18.05.1997 w Victorii, Australia. Syn Stanisława Pawła i Marii Zofii z d. Świda-Polny.

W okresie 1928–1929 służył w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii, którą ukończył w stopniu plutonowego podchorążego. Po kursie został skierowany do 9. dywizjonu artylerii konnej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 24.06. lub 1.07.1930 w charakterze pracownika kontraktowego, gdzie był referentem handlowym i prasowym w Konsulacie RP w Hamburgu. Pozostał na tym stanowisku do 1.10.1933. Podjął pracę korespondenta S.A. Żegluga Polska w Hamburgu, od 1.10.1933 do 1.05.1935, następnie był urzędnikiem tej spółki w Gdyni. W czasie pobytu w Hamburgu w l. 1930–1935 studiował nauki ekonomiczne na Uniwersytecie Hamburskim, które zakończył doktoratem. Skierowany na placówkę, otrzymał nominację 1.09.1935, ale stanowisko pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Bombaju objął od 1 listopada tr.; pozostał tam do 1.19.1937. Po powrocie do kraju ponownie pracował, od 1.12.1937 do 1.08.1939, jako urzędnik w S.A. Żegluga Polska w Gdyni.

W początku wojny znalazł się na Bliskim Wschodzie i pracował jako przedstawiciel Komitetu Transportowego na tym terenie od, jak sam podawał, 1.08.1939 do 1.04.1940. Być może występował w tym czasie z tytułem attaché z siedzibą w Konsulacie Generalnym RP w Stambule, ale nie udało się tego potwierdzić, poza faktem, że tam z Kowna dotarła jego żona. Wstąpił do Armii Polskiej we Francji, gdzie od 1.04. do 22.06.1940 służył w 4. Dywizji Piechoty. Po upadku Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii, służył do 26.08.1943 w 1. Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej. Wyreklamowany z wojska, został praktykantem w MSZ, gdzie po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w dniach 13 i 14.07.1944 i otrzymał stopień referendarza. 10.05.1944 został przydzielony do Referatu Środkowo-Europejskiego (P.V.) MSZ w Londynie. W okresie 20.09.1944 do 1947 oficer łącznikowy, major czasu wojny, przy IX i III Armii amerykańskiej w Niemczech, w ramach SHAEF. W tym czasie formalnie pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie.

Po demobilizacji, w stopniu podporucznika rezerwy artylerii w 1947, pozostał na emigracji. Osiadł w Australii, gdzie od 1950 pracował w „State Migration Office” w Australii jako rzeczoznawca w sprawach portowych, żeglugowych i emigracyjnych. W 1990 mieszkał w miejscowości Burwood w stanie Victoria.

Pochowany na Box Hill Cemetery w Box Hill, Victoria.

Żona Zofia Anna z d. Romer (ur. 1912). Pobrali się 5.06.1938 w Cytowianie, Litwa. Mieli troje dzieci: Joachima (ur. 1939), Stanisława (ur. 1946) i Annę Zofię Marię (ur. 1952). Miał siostrę Marię (ur. 1908) i brata Stanisława Gustawa (1912–1976).

Odznaczenia: Krzyż Zasługi dwukrotnie; amerykańskie: Bronze Star Medal (Brązowa Gwiazda); brytyjskie: France and Germany Star 1939–1945 (Gwiazda za Francję i Niemcy), Defence Medal (Medal za Obronę), War Medal (Medal za Wojnę).

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1; AAN, MSZ, sygn. 12721A, s. 31; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277,

s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, Posel. RP w Oslo, sygn. 26, s. 17; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 83; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/H, s. 16, 17, sygn. 474/2/226.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 76, 217; RSZ 1933, s. 110; RSZ 1937, s. 138, 243.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 36, 102.

Strony internetowe: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Kursy_Wołyńskiej_Szkoły_Podchorążych_Rezerwy_Artylerii#II_Kurs_\(1927–1928\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Kursy_Wołyńskiej_Szkoły_Podchorążych_Rezerwy_Artylerii#II_Kurs_(1927–1928)) (20.04.2021); <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.26438.7> (20.04.2021); <https://www.geni.com/people/Jan-Andrzej-Hempel/6000000013155558533> (20.04.2021).

Hiller Władysław. Ur. 19.04.1893 w Łodzi; zm. w 1962 w Londynie (?). Syn Józefa i Julii z d. Jarzęcka.

Miał wykształcanie średnie, w 1909 ukończył sześcioklasowe gimnazjum polskie w Łodzi. Pierwszą pracę podjął, w okresie 1.10.1910–1.05.1913, jako pomocnik handlowy w firmie „J. Pogonowski” w Łodzi. Wyjechał do Londynu, w l. 1913–1915 ukończył tam kurs inżynierii mechanicznej oraz kurs inżynierii elektrycznej w Regents Street Polytechnic. Od 1.08.1913 do 1.08.1914 był zatrudniony na stanowisku rysownika technicznego w firmie Warwick Trading Co. Ltd w Londynie. Kiedy po wybuchu I wojny światowej został powołany w Londynie Polski Komitet Informacyjny, podjął tam pracę biuralisty i pozostał w niej do 1915. Prawdopodobnie wówczas został członkiem Towarzystwa Polskiego w Londynie. Następnie zajmował stanowisko, od 1.06.1917 do 1.03.1918, rysownika i konstruktora aeroplanów w Russian Government Committee w Londynie. W okresie 14.03.–1.10.1918 pracował jako rysownik aeroplanów w Handley Page Ltd w Cricklewood; w 1918 też jako rysownik-konstruktor aeroplanów w Technic Ltd.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, gdy podjął pracę, od 1.10. lub 11.12.1918 do 1.10.1919, biuralisty w Biurze Prasowym przy Poselstwie RP w Londynie. Następnie od 1.10.1919 pracował, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, gdzie był archiwistą, przynajmniej do 1932.

Po wybuchu wojny, 1.11.1939 zgłosił się ochotniczo do wojska, ale został odrzucony ze względu na stan zdrowia. Nie udało się ustalić, od kiedy, ale na pewno w maju 1940 był już kierownikiem kancelarii i kasjerem w KG RP w Londynie. Nie udało się też ustalić, do kiedy pracował na tym stanowisku, być może do 5.07.1945. Dalsze losy nieznane.

Żona Kazimiera Łucja z d. Chonarzewska (ur. 1896). Pobrali się w Middlesex w Anglii. Mieli jedno dziecko.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1767, s. 22; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; HI, MSZ, jednostka 293, s. 808, 818 (350.293.19, s. 478; 350.293.19, s. 488); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/H, s. 22, 23, zesp. A.42, KG RP w Londynie, sygn. 479, s. 1–3.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 76, 248; RSZ 1933, s. 110; RSZ 1937, s. 134, 243; RSZ 1939, s. 153.

Opracowania: *The Collected Letters of Joseph Conrad*, vol. 5, Cambridge University Press 1996, s. 479, p. 2.

Himmelsjerna Mikołaj Samson (v. Himmelstjern, Himelstjern, Samson-Himmelstjern). Ur. w 1880; zm. 10.09.1931 w Warszawie. Brak danych o rodzicach.

Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Petersburgu. Być może w 1912 należał do „Sokoła” na Wileńszczyźnie.

Nie udało się ustalić okoliczności, w jakich podjął pracę w służbie zagranicznej, ale w czerwcu 1918 pracował w kancelarii jako szef biura Przedstawicielstwa Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Moskwie. Formalnie od 1.12.1918 był chargé d'affaires Poselstwa RP w Helsingforsie (Helsinki) w Finlandii. Problemy z dotarciem z Rosji do Helsingforsu spowodowały, że placówkę objął dopiero w maju 1919. Ponadto, dopiero 13.11.1919 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego listy akredytacyjne na stanowisko konsula. Funkcję chargé d'affaires przestał pełnić 31.12.1919, a od 1.01.1920 był konsulem w Helsingforsie. Przeniesiony, pracował od 30.07.1921 do 15.10.1922 jako konsul i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Moskwie. Być może początkowo był w randze wicekonsula, ale brak potwierdzenia tej informacji. Z dniem 1.03.1923 przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Zagrzebiu. Jako konsul i kierownik KG RP pracował do 31.12.1926, chociaż w niektórych opracowaniach podawana jest niepotwierdzona data zakończenia misji – 30.01.1927. Odwołany do centrali MSZ, pozostał tam do poł. października 1927. Ponownie skierowany na placówkę, pracował od 16.10.1927 do 30.06.1928 w Konsulacie Generalnym RP w Londynie jako wicekonsul. Powrócił do centrali, gdzie pozostał od 1.07.1928 do 1.05.1929. Od 1.05.1929 pracował na stanowisku zastępcy kierownika Konsulatu RP w Monachium, a następnie od 1.08.1930 do 30.09.1931 w randze konsula był kierownikiem tegoż Konsulatu.

Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Był żonaty; żona mieszkała pod Grodnem w 1931. Brak bliższych danych.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 62–80; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 73, 74, 89; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217; AAN, Posel. RP w Sztokholmie, sygn. 92, s. 15, 71; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, sygn. 19, s. 8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 39, 1925, nr 12, s. 193, 1926, nr 11, s. 147 [tu: Samson], 1927, nr 8, s. 130; RSZ 1937, s. 60, 86, 102, 145; RSZ 1939, s. 63, 93, 108, 168; *Zabawy*, „Kurier Wileński” 2/15.02.1912, nr 27, s. 2.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 97.

Hołowko Tadeusz, pseud. „Kirgiz”, „Horodyński”, „Otfinowski”. Ur. 3.09.1889 w Semipałatyńsku, Kazachstan; zm. 29.08.1931 w Truskawcu, woj. lwowskie. Pochodził z rodziny zesłańców po powstaniu styczniowym, syn Wacława i Marii z d. Maciejewska.

Ukończył ośmioklasowe gimnazjum filologiczne w Wiernym (dziś Ałmaty, Ałma-Ata), Turkiestan. Początkowo, w l. 1909–1912, odbywał studia przyrodnicze na Uniwersytecie Petersburskim. Tam też nawiązał kontakt z organizacją Socjalistów-Rewolucjonistów. W Petersburgu związał się z PPS, a poprzez tę partię ze Związkiem Walki Czynnej. Za udział w ruchu strajkowym

młodzieży polskiej w Rosji relegowany z uczelni w 1912, wyjechał do Krakowa i podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. W okresie 1912–1913 był sekretarzem Zarządu Głównego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej i redaktorem pisma „Głos Młodych”. W 1913 powrócił do Petersburga, gdzie kontynuował studia prawnicze, do 1915, i na nowo podjął działalność w tamtejszych organizacjach ZWC i PPS-Frakcja Rewolucyjna. Po wybuchu I wojny światowej przyjechał do Warszawy i był wśród współorganizatorów POW, a także bardzo czynnym działaczem PPS. Za tę działalność został aresztowany przez Niemców i osadzony, 1915–1916, kolejno: w Saldwedel, Stendhal i Celle Schloss pod Hanowerem. Po uwolnieniu powrócił do pracy w POW, m.in. jako redaktor jej prasy. Współzałożyciel Stronnictwa Niezależności Narodowej. Od 05. do 09.1917 pracował w Radzie Głównej Opiekuńczej jako referent Wydziału Prasowego; od 09.1917 do 01.1918 w Biurze Pracy Społecznej jako referent prawny. W tym czasie m.in. współpracował z redakcją pisma „Rząd i Wojsko”. Działal czynnie w terenie, w 1918 w Ukrainie i w Moskwie.

W listopadzie 1918 uczestniczył w tworzeniu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie, obejmując w rządzie Ignacego Daszyńskiego tekę wicemin. propagandy (od 6 do 11 listopada), a po jego ustąpieniu, w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego pracował w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. W 1919 i w 1922 kandydował do Sejmu RP, ale bez rezultatu. W okresie rządu Ignacego Jana Paderewskiego pracował od 1.04.1919 jako urzędnik kontraktowy w Wydziale Prasowym Departamentu Ogólnego MPiOS, 1.05.1919 awansowany na starszego referenta, a 1.09.1919 został radcą ministerstwa. Zwolniony 1.03.1920.

Być może już w 1919 podejmował próby przejścia do pracy w MSZ, a po 1.03.1920 nawet rozpoczął pracę w ministerstwie, choć nie udało się tego potwierdzić. W poł. 1920 ochotniczo zgłosił się do wojska, służył w 201. pułku piechoty. Uczestniczył w walkach frontowych, 2.08.1920 został ciężko ranny w czasie obrony Warszawy. Po wyzdrowieniu od 1921 do 1927 pracował w Biurze Propagandy przy Prezydium Rady Ministrów, równocześnie w tych samych latach był radnym Warszawy. W 1921 założył Związek Zbliżenia Narodów Odrodzonych. W l. 1921–1925 członek Rady Naczelnej PPS. Będąc w 1925 we Francji, współtworzył towarzystwo „La Prométhée”, głoszące ideę oderwania od ZSRS narodów nierosyjskich. Przeniósł tę ideę do Polski, stając się jednym z najaktywniejszych działaczy ruchu prometejskiego. Od 1925 do 1927 był dyrektorem Instytutu Spraw Narodowościowych w Warszawie. Po zamachu majowym 1926 przeszedł do obozu sanacyjnego, konkretnie do BBWR, a w 1927 wystąpił z PPS. Podjął pracę w służbie zagranicznej; od 1.03.1927 do 1930 był naczelnikiem Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Politycznego.

Wybrany w 1930 do Sejmu RP III kadencji z listy BBWR, objął funkcję wiceprezesa Klubu BBWR i wiceprzewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych. Zginął zamordowany w Truskawcu przez nacjonalistów ukraińskich.

Pochowany na cmentarzu Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie.

Dwukrotnie żonaty, po raz pierwszy z Heleną Walentyną z d. Derewojed (1889–1983), lekarką, działaczką niepodległościową; działała w Związku Młodzieży Niepodległościowej w Petersburgu, członkini POW, członkini Zarządu Głównego Związku

Peowiaków, wiceprzewodnicząca Zrzeszenia Lekarzy Ubezpieczalni Społecznych. Mieli syna Stefana Tadeusza (1921–2009), architekta, i córkę Helenę (1917–1945), zamężną Okulicz. Drugą żoną była Janina z d. Goszczyńska (1896–1963), l.v. Świdorska, pobrali się w 1928; mieli córkę Marię, zamężną Thomas. Rodzeństwo: Maria, Władysław i Witold (ur. 1921).

Publikacje: czynny jako publicysta w prasie socjalistycznej; pisał przede wszystkim na tematy międzynarodowe w „Robotniku” i „Trybunie”. Opublikował prace wspomnieniowe i biograficzne: *Przez dwa fronty* (Warszawa 1931, reedycja 2020), *Przez kraj czerwonego caratu* (Warszawa 1932), a także *O zmianę konstytucji. Uwagi z powodu rządowego projektu wzmocnienia władzy wykonawczej* (Warszawa 1926). Pośmiertnie wydano jego pracę *Ostatni rok* (Warszawa 1932).

Odnaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Niepodległości. Pośmiertnie proponowany do odnaczenia Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski II kl.

Archiwalia: AAN, Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem. Sekretariat Generalny i Klub Parlamentarny w Warszawie, sygn. 52, s. 22; AAN, PRM, część VIII, sygn. 4, s. nlb.; AAN, KC PPR, sygn. 70, s. 4.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 3, s. 47; Thugutt Stanisław, *Autobiografia*, Warszawa 1984, s. 99–102, 110, 111, 137, 139; *Zbiór dokumentów ppłk. Edmunda Charaszkiewicza*, oprac. wstęp i przyp. A. Grzywacz, M. Kwiecień, G. Mazur, Kraków 2000, s. 61, 66, 67, 75–77.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 297; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 234–236 (tu: bibliografia); Werschler Iwo, *Z dziejów obozu belwederskiego. Tadeusz Hołówko życie i działalność*, Warszawa 1984.

Hoszard Jerzy (v. Hoszard Esterhazy). Ur. 6.06.1903 w Dorohucz, woj. lubelskie; zm. (?). Syn Władysława Mariana i Julii z d. Klamrych-Niemirycz.

W l. 1921–1925 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył z tytułem magistra prawa. W okresie wojny polsko-bolszewickiej, od 14.07. do 10.10.1920, służył w Wojsku Polskim. Od 1.10.1922 do 13.09.1923 pracował jako urzędnik na służbie przygotowawczej w Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie; od 13.10.1923 do 9.08.1926 był urzędnikiem nadal na służbie przygotowawczej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. W tym czasie, od 15.07.1925 do 1.07.1926, odbył służbę wojskową, którą zakończył w randze podporucznika rezerwy piechoty. Od 9.08.1926 do 31.07.1930 miał przerwę w służbie państwowej. W okresie 1926–1927 ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, 31.07.1930–1.07.1931, jako bezpłatny praktykant w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego (D.P.) MSZ. Pozostał tam w charakterze pracownika kontraktowego i praktykanta od 1.07.1931 do 1.02.1932. Przeniesiony do Wydziału Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) D.P., w takim samym charakterze pracował tam od 1.02. do 1.03.1932. Następnie został skierowany, od 1.03.1932, do

pracy jako radca i p.o. sekretarza w Komisji Mieszanej dla Górnego Śląska w Katowicach. Pozostał tam do 1.07.1932. W tym czasie uzyskał płatny urlop, od 1.05. do 12.06.1932, na studia. W dniu 16.06.1932 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ, po którym od 1.07.1932, już w randze referendarza, powrócił na stanowisko p.o. sekretarza, członka Komisji Mieszanej dla Górnego Śląska. Tam też powierzono mu funkcję, 15.05.1933, zastępcy Delegata Polski w Urzędzie Rozjemczym dla kart cyrkularnych na Górnym Śląsku. Nie udało się ustalić, do kiedy pełnił tę funkcję. W centrali MSZ, od 1.02.1936, przydzielony w charakterze referenta do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Konsularnego. Skierowany na placówkę, od 1.03.1936 pracował w randze attaché poselstwa w Poselstwie RP w Hadze, a od 1.01.1937 II sekretarza.

Po wybuchu wojny w Poselstwie RP w Hadze pozostał do 20.05.1940. Od 19.05.1940 służył w Armii Polskiej, we Francji, a następnie w Wielkiej Brytanii. Od 1.05.1944 powrócił do pracy w służbie zagranicznej i w okresie 1.05.1944–5.02.1945 pracował w Wydziale Niemieckim (P.II.), tam też od 15.11.1944 był kierownikiem Referatu Spraw Okupacyjnych. Prawdopodobnie równolegle, od 26.05. do 15.11.1944, zatrudniony w Biurze II Radcy Prawnego MSZ, gdzie sporządzał opinie prawne dla Działu Ogólnego i Konsularnego. Od 5.02. do 31.07.1945 kierownik Referatu Europejskiego (U.I.) Wydziału Uchodźczego Działu Konsularnego MSZ. Dalsze losy nieznane.

Żona Aleksandra H. z d. Łubieńska (ur. 16.09.1919 w Wiedniu). Pobrali się w 1938. W 1944 przebywała w Szwajcarii. Mieli syna Andrzeja (ur. 27.10.1939 w Hadze), który w grudniu 1944 przebywał w Bretenoux, dep. Lot, ojciec sprowadził go do Londynu.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 4, sygn. 5260, s. 6; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 10, 11; AAN, Przedstawiciel Państwa Polskiego przy Komisji Mieszanej i Trybunale Rozjemczym dla Górnego Śląska w Bytomiu, sygn. 2, s. 42; HI, MSZ, jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151), jednostka 334, s. 36–45 (398.334.1, s. 798–807).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 11, s. 112, 1936, nr 3, s. 67; RSZ 1932, s. 77, 259; RSZ 1937, s. 76, 173; RSZ 1939, s. 83, 195.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 334, 350, 351, 357; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 55.

Houwald Władysław (Houwalt). Ur. 30.08.1907 w Wilnie; zm. 2.01.1977 w Paryżu. Syn Witolda, właściciela majątku Rakliszki, pow. grodzieński, i Marii z d. Moszyńska.

Do szkoły średniej uczęszczał w Wilnie, gdzie w 1925 otrzymał świadectwo dojrzałości. W l. 1925–1929 studiował na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, które ukończył z tytułem magistra. W okresie 1930–1931 odbył służbę wojskową, w Szkole Oficerów Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, a następnie praktykę w 13. Pułku Ułanów Wileńskich. Mianowany podporucznikiem rezerwy kawalerii. Odbył aplikanturę w Sądzie Grodzkim w Wilnie, od 1932 do poł. 1933. Następnie podjął pracę w Departamencie Obrotu Pieniężnego Ministerstwa Skarbu: od 1.04.1934 do końca 1937 jako prowizoryczny referendarz, przyjęty na etat, do 1.06.1939 jako referendarz.

Przeszedł do służby zagranicznej, gdy od 1.06.1939 podjął pracę jako radca finansowy przy Ambasadzie RP w Paryżu. Pozostał na tym stanowisku do 1.09. lub 10.1940, od czerwca tr. przebywając w Vichy. 2.10.1940 wraz z ambasadorem Feliksem Frankowskim i innymi pracownikami Ambasady RP ewakuował się przez Hiszpanię, by dotrzeć do Wielkiej Brytanii, ale w związku z utworzeniem w listopadzie 1940 w Lizbonie placówki, zajmującej się przekazywaniem pieniędzy do PCK we Francji na pomoc dla uchodźców polskich, pozostał w Lizbonie. Od 2.01.1941 do 1.09.1943 był radcą finansowym w Poselstwie RP w Lizbonie. Następnie został skierowany i pracował, od 1.09.1943 do 09. lub 10.1944 w Przedstawicielstwie (Ambasadzie) RP przy Francuskim Komitecie Narodowym w Algierze. Po wyzwoleniu Francji powrócił do przywróconej Ambasady RP w Paryżu, gdzie w okresie 25.08.1944–5.07.1945 był radcą finansowym.

Po wojnie pozostał na emigracji, zamieszkał w Paryżu. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na podparyskim cmentarzu Montmorency.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 334, s. 45–56 (398.334.1, s. 807–818); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/H, s. 26, 27.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 66, 265.

Opracowania: *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986, s. 154, 227, 269; Frankowski Feliks, *Kryzysowy okres w stosunkach polsko-francuskich*, „Zeszyty Historyczne” 1963, z. 4, s. 64; Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 36, 40; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49, 51, 103 (tu: Houwałt).

I

Ihnatowicz Władysław. Ur. 6.07.1907 w Satanowie, Podole; zm. w październiku 1968 (?). Syn dr. Walentego i Julii z d. Zakrzewska.

Maturę uzyskał w Gimnazjum Państwowym w Buczaczu w 1928. W 1929 ukończył trzymiesięczną Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Podjął dalszą naukę, w 1934 ukończył Wyższą Szkołę Handlową w Krakowie, a następnie Szkołę Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego; być może jednocześnie roczny Wyższy Kurs Nauk Spółdzielczych i Ekonomicznych Wydziału Rolnictwa UJ. Po przeniesieniu się do Warszawy, w l. 1936–1938 pracował w Zarządzie m.st. Warszawy jako sekretarz w Prezydium Miasta. Być może w tym czasie ukończył roczne seminarium narodowościowe w Instytucie dla Badania Spraw Narodowościowych w Warszawie.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, od 16.07.1938 do 31.01.1939 jako pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Rydze był p.o. attaché prasowym i narodowościowym. Od 1.02. do 1.10.1939 referent ds. społecznych. Miał być odwołany do centrali MSZ 1.10.1939, ale zostało ono przyspieszone i wyznaczone na dzień 16.08.1939. Jednocześnie został przydzielony, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, do Konsulatu

Generalnego RP w Berlinie, gdzie miał być referentem ds. społecznych. Przeniesienie nie zostało zrealizowane, a 2.09.1939 Wiktor Tomir Drymmer anulował decyzję i pozostawił go w Poselstwie RP w Rydze. Po ewakuacji Poselstwa dotarł do Francji, gdzie od 14 lub 18.10.1939 służył w Wojsku Polskim, był w szkole podchorążych. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii przebywał w Szkocji, w Edynburgu; jako kapral podchorąży służył w 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej. Tam też od 15.09.1942 do 1.04.1943 pracował w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji na stanowisku referent prasy. Wyreklamowany z wojska powrócił do służby zagranicznej, od 1.03 lub 1.04.1944 był praktykantem w MSZ, gdzie od 10.05.1944 został przydzielony do Referatu Sowieckiego (Bałtycko-Sowieckiego) Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego; pracował na tym stanowisku do 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji. 31.05.1951 został wybrany członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Zofia z d. Kępińska (1909–2002); mieli córkę Joannę Grażynę (ur. 1944).

Archiwalia: AAN, KG RP w Berlinie, Akta Personalne – Ihnatowicz Władysław; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, MSZ, sygn. 1459C, s. 114, 115, sygn. 12480, s. 17; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/I, s. 1, 2.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 98, 275; *Sprawozdanie dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Buczaczu za rok szkolny 1927/28*, Buczacz 1928, s. 30.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 168.

J

Jakubski Zbigniew. Ur. 23.01.1901 w Krzemieńcu, woj. wołyńskie; zm. (?). Syn Józefa i Kazimiery z d. Niepokojczycka.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej zgłosił się ochotniczo do wojska i służył do 6.11.1920 jako kanonier w 1. pułku artylerii ciężkiej. W 1923 uzyskał maturę w Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym im. E. Rontalera w Warszawie. W okresie 1925–1926 był zastępcą kierownika Działu Sprzedaży Towarzystwa Kopalń Węgla „COLPET” S.A. w Warszawie. Ukończył w 1929 Wyższą Szkołę Handlową w Warszawie.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 1.08. do 10.10.1926 odbywał praktykę w Konsulacie RP w Nicei. Kontynuował ją w centrali MSZ, gdzie od 1.07. do 30.11.1927 był bezpłatnym praktykantem w Departamencie Konsularnym. Przyjęty do pracy, od 1.12.1927 do 31.05.1929 został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Awansowany, jako prowizoryczny asesor nadal tam pracował, od 1.06.1929 do 15.07.1930. Skierowany na placówkę, od 15.07.1930 do 1.03.1932 zatrudniony w Konsulacie RP w Brukseli jako sekretarz konsularny z tytułem attaché konsularnego. Odwołany do centrali z równoczesnym awansem na asesora, pozostawał od 1.03. do 31.12.1932 w Wydziale Polaków Zagrani-

cą (E.II.) D.K. W tym czasie należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W związku ze złożeniem w dniu 1.12.1932 egzaminu dyplomatyczno-konsularnego w MSZ, 1.01.1933 awansowany na referendarza, został przydzielony do Wydziału K.I., gdzie pozostał do 31.08.1933. Ponownie skierowany na placówkę, został mianowany z dniem 1.09.1933 attaché konsularnym w Konsulacie RP w Bratysławie, tam też został mianowany, od 1.08.1934, wicekonsulem. Odwołany do centrali, został kierownikiem Referatu Środkowo-Europejskiego Wydziału Wschodniego (P.III.) D.K. Następnie od 28.02.1937 referendarz w Referacie Osadniczym Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.) D.K.; był nim do wybuchu wojny. 1.09.1937 mianowany radcą, a 24 listopada tr. kierownikiem Referatu Osadniczego Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.). W 1939 był członkiem Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej.

Po wybuchu wojny, 5.09.1939 ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca i dalej do Rumunii. Czasowo przydzielony, w okresie 15.09.1939–15 lub 31.05.1940, do Konsulatu RP w Czerniowcach, następnie otrzymał urlop bezpłatny. Po wyjeździe na Bliski Wschód, ochotniczo służył, w randze plutonowego podchorążego, od 21.06.1940 w wojsku, przydzielony, od 2.07.1940 do 23.12.1942, do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, m.in. uczestniczył w walkach o Tobruk. Przywrócony do służby zagranicznej, pracował w okresie 1.12.1942–26.04.1943 jako I sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Po zerwaniu przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z Polską, od 26.04. do 29.12.1943 kierował likwidacją agend Ambasady RP w Kujbyszewie z siedzibą w Teheranie. Pozostał na Środkowym Wschodzie, w okresie od 29.12.1943 do 31.10.1944, a wg niektórych przekazów nawet do 15.12.1944, pracował od 1.01.1944 jako I sekretarz poselstwa i kierownik w Biurze (Wydziale) Pomocy w Teheranie. Odwołany do centrali MSZ 30.11.1944, od 15.12.1944 do 5.07.1945 kierownik Wydziału Osadniczego Działu Konsularnego w Londynie. Od 11.02.1945 zastępca przedstawiciela MSZ do Komisji dla Spraw Polaków w Niemczech oraz jej przedstawiciel na terenie okupacji francuskiej.

Po wojnie pozostał na emigracji, w Londynie. Od 1.08.1945 do 31.03.1947 pracował w Interim Treasury Committee w Londynie, a następnie od 1.04.1947 do 31.07.1951 w Central Polish Resettlement Office w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Żona Maria Danuta. Nie ustalono bliższych danych.

Odznaczenia: Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: Africa Star (Gwiazda Afryki), Defence Medal (Medal za Obronę), War Medal 1939–1945 (Medal za Wojnę 1939–1945).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 208, sygn. 1460, s. 4, sygn. 5259, s. 8; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 245, s. 3, 4; HI, MSZ, jednostka 241, s. 12 (281.241.1, s. 1374); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 13, 14.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 13, s. 133; RSZ 1932, s. 26, 145; RSZ 1937, s. 28, 174; RSZ 1939, s. 34, 196; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne” 1977, t. 16, s. 187–235.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 34, 56, 64, 74, 102, 103.

Jankowski Henryk. Ur. 26.06.1895 w Rydze, Łotwa; zm. (?). Syn Antoniego i Marii z d. Ostrowska.

Ukończył gimnazjum, następnie studiował dwa semestry w Liceum Prawnym w Moskwie. Służył w armii rosyjskiej.

Pierwszą pracę w służbie zagranicznej wykonywał, od 7.01. do 21.06.1919, jako urzędnik Konsulatu RP w Odessie. W okresie 21.06.1919–23.02.1920 miał przerwę w służbie państwowej, w tym czasie, na przeł. 1919/1920 został wraz z żoną aresztowany w Odessie przez bolszewików. Nie udało się potwierdzić tego faktu. Wysłany na placówkę, był od 23.02. do 1.11.1920, a wg niektórych źródeł do 1.03.1921, II sekretarzem konsularnym na próbnej służbie w Konsulacie RP w Kolonii. Odwołany do centrali MSZ, został przydzielony do Referatu Międzynarodowego Obrotu Prawnego Departamentu Konsularnego, gdzie pracował od 1.03.1921 do 28.08.1922. Ponownie skierowany na placówkę, od 28.08. do 22.11.1922 II sekretarz konsularny służby stałej w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. Tam też otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula, w okresie od 22.11.1922 do 1.07.1924. Mianowany I sekretarzem z tytułem wicekonsula, nadal, od 1.07.1924 do 16.09.1927, w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. W dniu 5.11.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ, pozostając, aż do 1.08.1928, na tej samej placówce i na tym samym stanowisku. Skierowany, pracował w okresie 1.08.1928–30.04.1930 jako II sekretarz poselstwa i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mińsku. Przeniesiony, od 1.05. do 1.07.1930 II sekretarz poselstwa i zastępca kierownika w Konsulacie RP w Kijowie, a następnie tamże, od 1.07. do 1.10.1930, I sekretarz poselstwa. Istnieją przekazy, że kierownictwo Konsulatu RP w Kijowie przejął już w maju 1930. Mianowany konsulem 1.10.1930, nadal kierował konsulem do 28.02.1933. Miał też jednocześnie kierować placówką wywiadu o krypt. „Kh” Oddziału II Sztabu Głównego. Odwołany do centrali MSZ w marcu 1933 z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym pozostawał w stanie nieczynnym, a z dniem 31.08.1933 zwolniony ze służby państwowej. W czasie wojny miał przebywać w Polsce. Dalsze losy nieznanne.

Żona Helena z d. Szymańska.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 90, s. 73; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 17; AAN, MSZ, sygn. 5258, s. 11, sygn. 6774, s. 50, 51; AAN, PRM, część VIII, sygn. 246, s. 7, 8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 113, 1927, nr 8, s. 129, 1933, nr 17, s. 168; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; RSZ 1932, s. 26, 77, 215, 254; RSZ 1937, s. 146, 147; RSZ 1939, s. 168, 169.

Opracowania: Bruski Jan Jacek, *Nieznane polskie dokumenty na temat Hołodomoru. Efekty rekonesansu archiwalnego w Moskwie*, „Nowa Ukraina” 2008, nr 1–2, s. 67; Nałkowska Zofia, *Dzienniki czasu wojny*, Warszawa 1970, s. 435.

Jankowski Stefan. Ur. 23.05.1903 w Warszawie; zm. (?). Syn Stefana i Teodory z d. Dziewulska.

W 1921 ochotniczo służył w Straży Obywatelskiej. W okresie 1922–1923 uczęszczał do Państwowej Szkoły Rolniczej w Czernichowie, specjalizując się w hodowli zwierząt gospodarczych. Podjął studia, przez dwa semestry w 1924 studiował w Wyższej Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. W l. 1922–1924 odbywał praktyki rolne, kolejno: w majątku hr. Alfreda Potockiego w Łańcucie, w majątku „Rudno” koło Krakowa, w majątku Rasztów koło Warszawy. W 1925 kontynuował studia na Wydziale Handlu Uniwersytetu w Liège, następnie dwa lata (1926–1927) studiował w Akademii Handlowej w Liège, gdzie uzyskał dyplom z tytułem inżyniera handlowego. Dodatkowo, jeszcze w Belgii, w 1929 ukończył Wyższy Kurs Hodowli Zwierząt Futerkowych (lisów syberyjskich). Po powrocie do Polski był współwłaścicielem firmy „Stefan Jankowski i S-ka w Warszawie”. W okresie 15.11.1931–1.07.1934 pracował w Wydziale Obrachunkowym Elektrowni Warszawskiej, należącej do Warszawskiego Towarzystwa Elektryczności S.A. Wyjechał do Brazylii i od 1.04.1935 do 31.12.1937 był sekretarzem i kierownikiem Biura Głównego Związku Zawodowego Rolników Polskich w Brazylii, jednocześnie od 15.07.1936 do 1.03.1937 zastępcą kierownika Biura Głównego Centralnego Związku Polaków w Brazylii w Kurytybie.

Jeszcze przed wojną, od 1.01.1938, został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego na stanowisku sekretarza-referenta i księgowego w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie, pozostał na tym stanowisku do 16.12.1939; od 12.10.1939 był drugim sekretarzem Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w Kurytybie. Od 15.09.1940 do 15.10.1941 pracował w sekcji topograficznej firmy „Light and Power” w São Paulo. Następnie od 15.11.1941 do 15.01.1942 pracował jako agent handlowy w São Paulo. Zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego, ale został uznany za niezdolnego do służby. Powrócił do Kurytyby i tam od 1.02.1942 do 1.06.1943 zarabiał jako rysownik reklamowo-techniczny. 7.06.1943, choć są przekazy wskazujące, że 15.03.1943, powrócił do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie, i do 19.10.1943 zatrudniony był jako dietetariusz. Od 1.01.1944 przyjęty jako pracownik kontraktowy i pozostał tam do 31.07.1945, na stanowisku sekretarza-referenta i księgowego, a ponadto od 15.02.1944 do 1.09.1945 był zastępcą referenta wojskowego tamże.

Po wojnie nadal mieszkał w Kurytybie, przynajmniej w 1947, zajmując się handlem. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, KG RP w Kurytybie, sygn. 12, s. 1–4, sygn. 64, s. 1–32; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 23–26; Arch. księży Wincentynów w Kurytybie, Komitet Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce, sygn. 1, s. 4; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 378, s. 48 (dawniej pudło 5, sygn. 154), sygn. 466, s. 117 (dawniej pudło 5, sygn. 161).

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 275.

Januszevska Kazimiera z d. Odrowąż-Łaniewska. Ur. 11.05.1899 w Żytomierzu; zm. w 1951 w Londynie. Córka Kazimierza i Marii z d. Krzyżanowska.

Uczęszczała do polskiego gimnazjum w Kijowie, gdzie uzyskała maturę w 1918. W 1920 pracowała w Polskim Czerwonym Krzyżu na froncie wojny polsko-bolszewickiej. W l. 1921–1923 była zatrudniona w biurze emigracyjnym YWCA. Kolejnym miejscem pracy, w l. 1927–1930, było stanowisko kierowniczkii propagandy Polskiego Związku Przewigrużliczego.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej podjęła w Konsulacie Generalnym RP w Char-kowie, gdzie od 1.03.1930 do 1.11.1931 była archiwistką, maszynistką i sekretarką w charakterze pracownika kontraktowego. Przeniesiona do Francji, od 1.11. lub 12.1931 nadal jako pracownik kontraktowy i sekretarka w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Pozostała na tym stanowisku do 1.07.1938. W tym czasie odbyła 3-letni kurs Historii Sztuki w École du Louvre Paris oraz kurs języka francuskiego na Uniwersytecie Paryskim.

Wojna zastała ją we Francji, skąd po upadku Francji, wraz z mężem Tadeuszem, wówczas pracownikiem Ambasady RP w Paryżu, przez Madryt dotarła do Lizbony. Tam od 06.1941 do 1.08.1943 została zatrudniona w charakterze pracownika kontraktowego, jako sekretarka, maszynistka i archiwistka w Polskim Komitecie Opieki w Lizbonie, podległym Ministerstwu Opieki Społecznej. Po odwołaniu męża do centrali MSZ w Londynie, razem z nim wyjechała do Wielkiej Brytanii. Od września 1943 została zatrudniona, jako sekretarka, w Konsulacie Generalnym RP w Londynie.

Pochowana na South Ealing Cemetery w Londynie, tam też został pochowany jej mąż Tadeusz Włodzimierz.

Prawdopodobnie dwukrotnie wychodziła za mąż; jej pierwszym mężem był Aleksander Kaszyn, drugim Tadeusz Włodzimierz Januszevski (1892–1969), pracownik polskiej służby zagranicznej (zob.).

Archiwum: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 30, 31.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 63, 249.

Strony internetowe: <http://www.nieobecni.com.pl/index.php?s=grob&id=232505>.

Januszevski Tadeusz Włodzimierz. Ur. 25.08.1892 w Słobódce, Podole; zm. w 1969 w Londynie. Syn Józefa i Zofii z d. Załęska.

Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu w Odessie w 1915. Ukończył również, od 10.08. do 21.12.1915, Szkołę Artylerii Ciężkiej w Odessie. 1.08.1915 podjął pracę jako pomocnik adwokata przy Sądzie Okręgowym w Odessie.

Do polskiej służby zagranicznej wstąpił w Odessie, gdzie od 15.03.1919 do 31.03.1920 pracował w Konsulacie RP w Odessie jako sekretarz, a od 1.11.1919 kierownik kancelarii. Od 1.04.1920 do 20.07.1921 miał przerwę w służbie państwowej, w tym od 21.05.1920, jak sam podawał, do 20.01.1922 służył w wojsku, ale jednocześnie od 20.07.1921 miał być na urlopie bezpłatnym z MSZ. Od 20.07.1921 do 31.08.1931 zatrudniony w Poselstwie RP w Moskwie, początkowo jako kancelista w Wydziale Konsularnym (czasami podawane jest niesłusznie jako Konsulat Generalny RP w Moskwie), a od 1.01.1922 pracownik kontraktowy na urlopie bezpłatnym, prowizoryczny II se-

kreতারz tamże, by 1.02.1923 awansować na starszego kancelistę; od 1.04.1922 urzędnik prowizoryczny, pozostał jako starszy kancelista i sekretarz w Wydziale Konsularnym RP w Moskwie do 31.08.1931. Odwołany do centrali MSZ, od 1.09.1931 sekretarz, kontroler w Biurze Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (K.Z.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego. 1.06.1933 został przydzielony do Wydziału Budżetowego (A.II.) w tym samym Departamencie. Udzielono mu od 1.01.1934 urlopu bezpłatnego, by mógł podjąć od tego dnia pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Lille, tam też został awansowany 1.02.1934 na podreferendarza. Przeniesiony, od 1.12.1934 pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Paryżu, której aż do 24.06.1940 był kierownikiem administracyjnym. Formalnie na etacie Ambasady RP w Paryżu był do 30.09.1940. Po ewakuacji z Francji wraz z żoną przez Madryt dotarł do Lizbony. Od 1.10.1940 równocześnie kierownik Działu Finansowego Polskiego Komitetu Pomocy Uchodźcom w Lizbonie z ramienia Delegatury MPiOS, początkowo jako prowizoryczny urzędnik, który został ustabilizowany na stanowisku od 1.01.1942; na tym stanowisku pozostał do 31.07.1943. Od 1.07.1941 do 31.07.1943 pracował jako urzędnik Poselstwa RP w Lizbonie. Odwołany do centrali MSZ w Londynie 1.07. lub 1.08.1943, pracował tam do 31.07.1945; od 1.10.1944 jako kierownik referatu budżetowego, cały czas p.o. kierownika Wydziału Budżetowego Działu Ogólnego MSZ w Londynie, którego kierownictwo powierzono mu ostatecznie 15.11.1944.

Po wojnie pozostał na emigracji. Pracował od 1.08.1945 do 31.03.1947 w Interim Treasury Committee w Londynie; następnie od 1.04.1947 do 1.10.1954 w Komitecie dla Spraw Oświaty dla Polaków w Wielkiej Brytanii. Czynny społecznie, został 9.08.1945 wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; 31.05.1951 i 16.07.1954 był wybierany na tę funkcję. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na South Ealing Cemetery w Londynie, tam też wcześniej została pochowana jego żona Kazimiera.

Żona Kazimiera z d. Odrowąż-Łaniewska (1899–1951), towarzyszyła mu przynajmniej we Francji, Hiszpanii i Portugalii; pracowała w służbie zagranicznej (zob.).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 1456N, s. 20, 21; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; HI, MSZ, jednostka 291, s. 619, 621 (348.291.8, s. 68–70); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 32, 33, sygn. 474/2/244 – Januszewski Tadeusz.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 9, s. 98, 1923, nr 5, s. 86, nr 6, s. 113, 1933, nr 11, s. 111, nr 21, s. 212; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 43; RSZ 1932, s. 26, 145; RSZ 1937, s. 175, 233; RSZ 1939, s. 66, 197, 263.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 62, 103, 164, 168, 172.

Strony internetowe: [http://www.polishheritage.co.uk/index.php\(?\)option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302](http://www.polishheritage.co.uk/index.php(?)option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302) (26.04.2021).

Jarczyński Jan. Ur. 14.02.1893 w Radomiu lub Skalbmierzu, woj. kieleckie; zm. (?). Syn Jana i Jadwigi z d. Koperska.

Studiował dwa lata na Wydziale Handlowym Uniwersytetu w Leodium (Liège). Po wybuchu I wojny światowej, od 08.1914 do 16.08.1917 służył w Legionach Polskich, których szeregi opuścił w randze sierżanta jako inwalida.

W służbie zagranicznej pracę rozpoczął, w okresie od 19.06.1920 do 1.11.1921, jako pracownik kontraktowy, był sekretarzem konsularnym w Agencji Konsularnej RP w Bóguminie (obecnie Czechy), a po awansie, od 1.02.1921 II sekretarzem konsularnym tamże, również kierownikiem Agencji Konsularnej RP. Stanowisko kierownika zajmował wg jednych źródeł do 1.07.1921, a wg innych do 1.11.1921; ostatnia data raczej wiąże się z czasem likwidacji Agencji. Odwołany do centrali MSZ, od 1.11.1921 do 1.05.1928 pracował jako II sekretarz konsularny w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Po złożeniu w dniach 6 i 9.06.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSZ, od 1.07.1927 został mianowany referendarzem. W Wydziale K.II. pracował do 28.02.1928. Mianowany, od 1.03.1928 został wicekonsulem z przydziałem do Konsulatu RP w Strasburgu, choć w niektórych źródłach datą przydziału jest dzień 1 maja tr. Przeniesiony, pracował od 1.02.1930 do 31.01.1932 jako wicekonsul w Konsulacie RP w Lille. Odwołany ponownie do centrali MSZ, pracował tam od 1.02. do 1.04.1932 jako referendarz w Wydziale Administracyjno-Gospodarczym (A.III.) Departamentu Administracyjnego. Następnie w okresie od 1.04. do 28.07.1932 postawiony w stan nieczynny. Został w tym czasie członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie powołany do służby, 28.07.1932–28.02.1933, powrócił do Wydziału A.III. na to samo stanowisko. Z dniem 1.03.1933 nadal w charakterze referendarza przydzielony do Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) D.K. Do Departamentu Administracyjnego powrócił 20.02.1934, tam 1.08.1934 został mianowany radcą. Ostatnim miejscem pracy przed wojną był, od 15.01.1937 do wybuchu wojny, Referat Szyfrów w Gabinetie Ministra.

We wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca i Kut. Po przekroczeniu granicy rumuńskiej przebywał w Botoșani, będąc tam jeszcze 1.10.1939; jako szyfrant chciał udać się do Wojska Polskiego we Francji. Pozostał w Rumunii, w 1943 mieszkał w Turnu Severin. Dalsze losy nieznane.

Żona Zofia z d. Markowska. Mieli syna Mieczysława (ur. 1927). Oboje towarzyszyli mężowi i ojcu w ewakuacji do Rumunii.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości, Krzyż Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 274, s. 214, sygn. 1457b, s. 16, 214, 224; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 246, s. 15–17.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, 1927, nr 5, s. 94, 1933, nr 5, s. 39; Monitor Polski, 1928, nr 129 z 6.06.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 26; RSZ 1937, s. 22, 51, 175; RSZ 1939, s. 28, 54, 197; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. II, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 1269, 1281.

Jarocki Tadeusz. Ur. 28.10.1897 w Opocznie; zm. 7.07.1959 w Meksyku. Syn Antoniego i Anny z d. Świerczyńska.

Studiował w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie, następnie przez dwa lata na Wydziale Prawa Uniwersytetu Paryskiego; uzyskał także dyplom Institute des Hautes Études Internationales. W okresie 06.1917–02.1919 pracował dorywczo w prywatnych firmach w Zagłębiu Donieckim i na Krymie. W początkach niepodległej Polski ochotniczo zgłosił się do wojska i od 15.02.1919 służył w 4. Dywizji Strzelców gen. Lucjana Żeligowskiego. Następnie, do 15.01.1920 służył w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich. 16.01.1920 podjął pracę w Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich Okręgu Mińskiego i pozostał tam do czerwca 1920. W okresie wojny polsko-bolszewickiej, od 07. do 15.12.1920, ochotniczo służył w 216. pułku artylerii polowej. Pod koniec służby, od 20.11. do 15.12.1920 był przydzielony do Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych w Warszawie, do Referatu Bezpieczeństwa Publicznego. Zdemobilizowany w stopniu podporucznika rezerwy kawalerii. Przeszedł do pracy w Delegaturze Rządu RP w Wilnie, w roli referenta ds. mniejszości narodowych i politycznych, od 20.11. lub 15.12.1920, i pozostał tam do 15.09.1921.

Po przejściu do pracy w MSZ, od 15.09.1921 do 15.03.1924 pracownik kontraktowy w Dyrekcji Spraw Politycznych, w tym do 31.08.1923 w Wydziale Wschodnim (D.V.) w Referacie Państw Bałtyckich Departamentu Politycznego; od 1.09.1923 do 15.01.1924 w Departamencie Konsularnym w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) jako podreferendarz; od 16.01. do 15.03.1924 ponownie w Wydziale D.V. Skierowany na placówkę, pracował od 15.03.1924 do 30.04.1927 w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu (Königsberg) jako prowizoryczny II sekretarz konsularny, a od 1.07.1924 II sekretarz konsularny służby stałej. Odwołany, od 1.05.1927 do 30.11.1931 pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, w Referacie Biuletynu i Skorowidza Informacyjnego, ale od 1.11.1927 do 30.06.1930 udzielono mu urlopu bezpłatnego, by mógł podjąć pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Biurze Prasowym Ambasady RP w Paryżu. Wrócił do Warszawy 30.09.1928. Do 31.11.1931 pozostawał w centrali MSZ w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych, w Referacie Spraw Komunikacyjnych i Granicznych (P.I.K.); 1.07.1930 mianowany asesorem. Ponownie skierowany na placówkę, w listopadzie 1931 wyjechał do Meksyku, gdzie od 1.12.1931 do 31.08.1937 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP w Meksyku, w randze tytularnego attaché poselstwa. W okresie od 31.01. do 24.09.1936 chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Meksyku, 1.01.1937 mianowany tytularnym II sekretarzem poselstwa. 7.07.1937 pełnił funkcję chargé d'affaires tamże. Odwołany, pozostawał w okresie od 1.09.1937 do 28.02.1938 w charakterze pracownika kontraktowego w ministerstwie, w Wydziale Polityki Emigracyjnej (E.I.). 28.02.1938 na własną prośbę został zwolniony ze służby dyplomatycznej. Od 1.03.1938 pracownik kontraktowy, z tytułem konsula honorowego w Poselstwie RP w Buenos Aires, przydzielony do Konsulatu Honorowego RP w Asunción (Paragwaj). Pozostawał na tym stanowisku od 1.04.1938 do 15.04.1940.

W okresie wojny został ponownie przyjęty do pracy w resorcie spraw zagranicznych, pracował od 15.04.1940 do 10.02.1945, jako tytularny II sekretarz, w Poselstwie RP

w Buenos Aires. Awansowany, od 10.02.1945 do 19.04.1946 był tytularnym I sekretarzem poselstwa tamże.

Po wojnie osiadł w Meksyku. W 1946 podjął pracę w firmie Shenley importującej whisky do Meksyku.

Żona Maria Simonne z d. Bernier, obywatelka francusko-kanadyjska. Mieli córkę Ludwikę (ur. 1939?)

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; paragwajskie: Orden Nacional del Merito (Order Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2094, k. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 122, k. 95–100, sygn. 1459C, s. 157–163, sygn. 9545, k. 1–3, sygn. 9622, k. 107, 108, sygn. 9624, k. 159–163, sygn. 13131, s. 7; HI, MSZ, jednostka 334, s. 258–265 (398.334.3, s. 1020–1027); AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 8; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 38, 39; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 606, s. 109 (dawniej pudło 16, sygn. 502); AHSRE, sygn. 24-15-39; Dzienniki Henryka Stebelskiego, marzec 1948, rkps, kopia w posiadaniu autora.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 26; RSZ 1937, s. 95, 175; RSZ 1939, s. 101, 124, 276.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 637; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 98; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1839 r.*, Londyn 1954, s. 44, 103.

Jaruga Józef. Ur. 12.11.1901 w Starej Wsi, pow. grójecki, woj. warszawskie; zm. (?). Syn Jakuba, cieśli, i Józefy z d. Lesiak.

W 1912 wraz z rodziną zamieszkał w Warszawie. Służbę wojskową odbył w okresie od 1.02. do 20.03.1920. W 1922 podjął naukę w czteroklasowej średniej Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców w Warszawie, którą ukończył w 1927.

Pracę w służbie zagranicznej podjął wcześniej, będąc od 15.09.1919 pracownikiem kontraktowym w MSZ. Do 31.07.1928 zatrudniony był w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego, gdzie zajmował się prenumeratą wydawnictw urzędowych i czasopism dla centrali i urzędów zagranicznych. Od 1.08.1928, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, został zatrudniony w bibliotece Wydziału P.VI., gdzie do 31.03.1934 zajmował się ekspedycją książek dla urzędów zagranicznych, w 1932 przejściowo był kancelistą w Referacie Propagandy tego samego Wydziału P.VI. Z dniem 1.04.1934 został przeniesiony do Ekspedycji Kurierskiej w Referacie Komunikacji Wydziału Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego, gdzie zajmował się ekspedycją i przyjmowaniem poczty kurierskiej. Stamtąd został oddelegowany do Referatu Archiwalnego (G.M.A.) w Gabinetie Ministra, skąd wyjechał w celu przeprowadzenia brakowania akt z l. 1918–1935 do Poselstwa RP w Wiedniu, gdzie przebywał od 10.01. do 10.05.1937, następnie być może przeprowadził taką samą pracę w Poselstwie RP w Budapeszcie. Powrócił do pracy w Ekspedycji Kurierskiej, tam 1.04.1939 został mianowany sekretarzem administracyjnym. Na tym stanowisku pracował do wybuchu wojny.

We wrześniu 1939 ewakuował się z Warszawy do Krzemieńca, ale zdecydował się pozostać w kraju. W październiku 1939 wraz z rodziną zatrzymał się we wsi Króle, gm. Rudki, pow. łomżyński, która została przez okupanta włączona do Prus Wschodnich. Prowadził tam tajne nauczanie dzieci z klas II–VI.

Do Warszawy powrócił w lipcu 1945. Z dniem 6.09.1945 został powołany do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie, w charakterze sekretarza administracyjnego, i przydzielony do Wydziału Budżetowego Departamentu Ogólno-Administracyjnego. 1.07.1946 mianowany podreferendarzem w Biurze Finansowo-Ekonomicznym Wydziału Budżetowego w warszawskiej centrali MSZ. W związku z „oczyszczaniem” MSZ z przedwojennych pracowników przeznaczony do zwolnienia jako „wrogi element”. W dniu 31.01.1950 wypowiedziano mu stosunek służbowy, ale jego wygaśnięcie miało nastąpić 31.05.1950. Dalsze losy niezane.

Żona Barbara z d. Zająchkowska, nauczycielka szkoły powszechnej. Mieli dwoje dzieci: syna Janusza Konrada (ur. 1934) i córkę Urszulę Marię (ur. 1937). Brat Jan (1910–1942), został zamordowany w Auschwitz.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 168, s. 42; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 3 z 16.08.1946, s. 13; RSZ 1932, s. 78, 135; RSZ 1933, s. 111; RSZ 1937, s. 22, 243; RSZ 1939, s. 37, 197.

Jaworski Stanisław Alfred. Ur. 31.01.1906 w Kijowie; zm. 31.12.1983 w Orleanie, Francja. Brak danych o rodzicach.

Absolwent Liceum im. T. Rejtana w Warszawie. Ukończył studia w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy, od 1.07. do 1.09.1929, w Konsulacie RP w Pradze. Następnie, od 6.10.1930 do 31.03.1932, pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Przeniesiony, pracował w takim samym charakterze, od 1.04.1932 do 31.08.1934, w Konsulacie Generalnym RP w Chicago. Odwołany do centrali MSZ, w okresie od 1.09.1934 do 31.01.1936 w ministerstwie, jako pracownik kontraktowy, był praktykantem. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.02. do 30.11.1936 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Bernie. Odwołany, od 1.12.1936 pracownik kontraktowy w ministerstwie, gdzie od 1.01.1937 miał być przydzielony, wg jednych przekazów do Departamentu Konsularnego, a wg innych, jako referendarz, do Departamentu Administracyjnego. Żadnego z tych przydziałów nie udało się potwierdzić. W 1937 był sekretarzem Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ.

Wojna zastała go w centrali MSZ; we wrześniu 1939 został ewakuowany do Krzemieńca i internowany w Słanic Moldowie w Rumunii. Przedostał się do Francji i od 12.1939 do 09.1944 służył w wojsku. Początkowo we Francji, gdzie m.in. służył w obozie w Coëtquidan w Bretanii. Po upadku Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Odkomenderowany na Bliski Wschód, uczestniczył w bitwie o Monte Cassino. Wyreklamowany z wojska, wrócił do służby zagranicznej, gdzie od 10.1944 do 07.1945 pracował

jako II sekretarz Ambasady RP przy rządzie Republiki Chińskiej w Ambasadzie RP w Czungkingu.

Po wojnie pozostał na emigracji. Dalsze losy niezane.

Pochowany na cmentarzu w Laully-en-Val we Francji.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 17, sygn. 1460, s. 8; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/J, s. 46, 47.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 78, 36; RSZ 1933, s. 111; RSZ 1937, s. 26, 226; RSZ 1939, s. 197; *Nekrolog*, „Życie Warszawy” 27.01.1984, nr 23, s. 12.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46, 104.

Jeleński Konstanty. Ur. 4.09.1888 w Wielkim Dworze, gub. wileńska; zm. 29.05.1955 w Londynie. Syn Bolesława i Katarzyny z d. Gieczewicz.

Ukończył gimnazjum klasyczne w Petersburgu i trzy lata studiów na Wydziale Finansowo-Ekonomicznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu. Od 20.03.1918 przebywał w Szwajcarii. W okresie 04.–05.1919 referent i sekretarz Departamentu Politycznego Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu.

Kontynuacją pracy w KNP było przejście do służby zagranicznej, gdy poczynając od 24.05.1919 do 1.05.1923 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP przy Rządzie Królewsko-Włoskim w Rzymie (przy Stolicy Apostolskiej); w czerwcu 1919 wraz z żoną wyjechał z Francji do Rzymu w celu objęcia stanowiska. Przeniesiony, pracował od 1.05.1923 do 31.05.1926 jako I sekretarz legacji i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Madrycie; od 1.07.1923 do 1.12.1924 był tam również chargé d'affaires a.i. Odwołany, od 1.06.1926 do 1.10.1927 w centrali MSZ przydzielony do Departamentu Politycznego. Ponownie skierowany na placówkę i jako radca poselstwa pracował od 1.10.1927 do 1.03.1929 w Poselstwie RP w Bukareszcie. Przeniesiony, od 1.03.1929 do 1.03.1932, w randze radcy poselstwa, do Poselstwa RP w Wiedniu. Odwołany do centrali, w okresie 1.03.1932–30.04.1933 był radcą ministerialnym, a od 12.04.1932 został kierownikiem Referatu Zachodniego w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Politycznego. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.05.1933 mianowany konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Królewcu (Königsberg), przebywał tam od 5.05.1933 do 28.02.1935. Odwołany do centrali 1.03.1935, pracował tam do 31.01.1937 w Departamencie Politycznym. Mianowany 29.10.1936 przez min. spraw zagranicznych i podpisaniu przez prezydenta RP jego listów komisyjnych 23.11.1936 został konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Monachium, gdzie pracował od 1.02.1937 do 28.02.1939. Odwołany do centrali, 31.07.1939 przeniesiony w stan spoczynku.

Losy wojenne niezane. Po wojnie pozostał na emigracji. Być może w 1947 przez kilka miesięcy pracował w Rzymie w Polskim Biurze Emigracyjnym, a następnie przeszedł do pracy w International Refugees Organization (IRO). Później, choć nie wiadomo od kiedy, mieszkał w Londynie.

Żona Maria Teresa z d. Skarżyńska (1892–1969), dziennikarka, tłumaczka z języka angielskiego i włoskiego, m.in. *Folwarku zwierzęcego* George’a Orwella; w czasie II wojny światowej w Wielkiej Brytanii pracowała w „Dzienniku Polskim”. Mieli syna Konstantego Aleksandra (1922–1987), prozaika, publicystę i krytyka literackiego, który często był mylony z ojcem.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii) III kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) III kl.; francuskie: Légion d’honneur (Legia Honorowa) IV kl.; hiszpańskie: Orden de Isabel la Católica (Order Izabeli Katolickiej) II kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.; włoskie: Corona d’Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 107, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 238, s. 93–98 [tu, s. 97 data ur.: 17.09.1888], sygn. 245, s. 9; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 212; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 20, 21, 24, część VIII, sygn. 246, s. 23, 24; HI, MSZ, jednostka 291, s. 625–627 (348.291.8, s. 73–75); HI, Amb. Polski w Stanach Zjednoczonych, jednostka 1, s. 217, 218 (1.1.11, s. 211, 212).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 34, 1923, nr 5, s. 87, nr 6, s. 106, nr 7, s. 133, 1925, nr 12, s. 192, 1926, nr 3, s. 36, nr 5, s. 63, 1927, nr 7, s. 123, 1929, nr 4, s. 86, 1933, nr 8, s. 72; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; RSZ 1932, s. 27, 130; RSZ 1937, s. 103, 105, 176; RSZ 1939, s. 80, 109, 111, 125, 198; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 352.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 98; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 300, 301; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 149, 150.

K

Kackowski Jan Paweł. Ur. 26.06.1874 w Moniatyczach, woj. lubelskie; zm. w 1942 w Warszawie. Syn Gustawa i Marii z d. Jaworska.

Po ukończeniu gimnazjum przez dwa lata studiował na kursach handlowych w Lipsku. W okresie 1897–20.06.1918 pracował w prywatnych przedsiębiorstwach handlowych, instytucjach finansowych oraz zajmował się dziennikarstwem i literaturą. Do 1914 mieszkał w Hamburgu. Pisał o życiu kulturalnym w Niemczech do różnych pism, m.in. do „Wieku” w 1896, do „Biblioteki Warszawskiej” (1905–1909) i do „Krytyki” (1909–1911).

Od 20.06. do 18.12.1918 zatrudniony w Przedstawicielstwie Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Berlinie, przekształconym w Poselstwo RP w Berlinie, w charakterze sekretarza. Odwołany, w okresie 18.12.1918–12.03.1919 urzędnik, starszy referent w Wydziale Prasowym Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Następnie od 15.03.1919 do 12.03.1920 starszy referent w Departamencie Politycznym. Ponownie przydzielony do placówki, od 12.03.1920 do 1.08.1928 był konsulem i kierownikiem, a następnie do 1.04.1932 konsulem generalnym i kierownikiem w Konsulacie RP w Rotterdamie. Po przeniesieniu konsulatu z Rotterdamu do Amsterdamu był tam, od 1.04.1932 do 31.03.1935, konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu RP w Amsterdamie. Po odejściu, nie wiadomo w jakich okolicznościach, skoncentrował się na działalności literackiej, którą prowadził od 1905. Obok korespondencji pisywanych do czasopism polskich i niemieckich był bardzo aktywnym tłumaczem arcydzieł literatury polskiej na niemiecki. Tłumaczył m.in.: Cypriana Kamila Norwida, Jana Kasprowicza, Marię Konopnicką, Juliusza Słowackiego, Kazimierza Tetmajera, Władysława Reymonta. Teksty i tłumaczenia podpisywał zarówno swoim nazwiskiem, jak i pseudonimami, przede wszystkim: Jean Paul d'Ardeschah, pod którym był najbardziej znany, czasami też – Jean-Paul de Kackowski-Ardeschai. Dalsze losy nieznane.

Był żonaty, owdowiał. Brak bliższych danych.

Publikacje: C.K. Norwid *Eine Auswahl aus seinen Werken*, 1907. Obok tłumaczenia *Chłopów* W. Reymonta, przetłumaczył również inne dzieła: *Die Emporung* (1924), *Der Aufruhr* (1926), *Tomek Baran*, *Der Schneesturm* (1927), *Nil desperandum* (1936), J. Weyssenhoffa *Der Zobel und die Fee* (1937). Przetłumaczył także pracę W. Lipińskiego *Józef Piłsudski der grosse Marschall* (1935), znaczną część 4-tomowego wydania pism Józefa Piłsudskiego *Erinnerungen und Dokumente* (1935–1936). Przekład *Dysku olimpijskiego* J. Parandowskiego zdobył trzecią nagrodę na Olimpiadzie w Berlinie (1936).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 1, 2.

Źródła drukowane: RSZ 1933, s. 35, 90, 169; RSZ 1935, s. 68.

Opracowania: Sierotwiński Stanisław, *Jan Paweł, pseud. Jean Paul d'Ardeschah (1874–1942)*, [w:] PSB, t. 11, 1964–1965, s. 371, 372 (tu: bibliografia); Zajas Paweł, *Literatura światowa w czasach wielkiej wojny (1914–1918). Jan Paweł Kackowski jako aktor polsko-niemiecko-belgijskiego transferu literackiego*, „Pamiętnik Literacki” 2015, z. 2, s. 191–222.

Strony internetowe: https://pl.wikisource.org/wiki/Autor:Jan_Pawe%C5%82_Kackowski (17.07.2021).

Kałużyńska Halina z d. Czerwińska. Ur. 8.11.1890 w Warszawie; zm. 9.10.1976. Córka Seweryna i Marii z d. Scholz.

Ukończyła pensję A. Jasińskiego w Warszawie, a następnie trzyletnie Kursy Pedagogiczne dla Kobiet pod kierunkiem Jana Miłkowskiego w Warszawie (w sekcji literackiej). Przed 1919 pracowała przez trzy lata w męskiej szkole jako polonistka.

W 1919 podjęła pracę na etacie w Wydziale Komunikacji MSZ. Od 1.01.1920 do 1.11.1923 pracownik kontraktowy w centrali MSZ. W 1921 była sekretarką przydzieloną do Oddziału Komunikacji Wydziału Osobowego MSZ. Od 1.03.1923 urzędniczka Oddziału Kurierów (O.K.) Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego. 1.12.1923 zwolniona ze służby etatowej w MSZ, ale już od 1.11.1923 do 1.10.1925 była pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Przeniesiona, od 1.11.1925 do 15.07.1927 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Antwerpii. Odwołana, w centrali od 15.07.1927 do 31.10.1931 pracownik kontraktowy, a następnie być może na etacie do 1.12.1931 w Wydziale Południowym (P.IV.). Ponownie została skierowana na placówkę, w charakterze pracownika kontraktowego, od 1.12.1931 do 5.07.1945 w Poselstwie RP w Sztokholmie. Była tam kancelistką, być może naczelnikiem kancelarii, a w 1939 prowadziła księgowość Poselstwa.

Po wojnie pozostała na emigracji. W 1946 pracowała w Interim Treasury Committee w Sztokholmie. Działała również społecznie, członkini „Związku Kobiet Polskich” i „Zjednoczenia Polskiego” w Sztokholmie. Miała również pracować w redakcji „Wiadomości Polskich” i być może była też członkinią komisji „Skarbu Narodowego” w Szwecji.

Niewiele wiadomo o jej sytuacji rodzinnej, poza faktem, że była rozwiedziona.

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 293, s. 1113 (350.293.24, s. 785); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 1, 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 94, nr 15, s. 291; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 13; RSZ 1932, s. 79, 240; RSZ 1933, s. 111; RSZ 1937, s. 126, 244; RSZ 1939, s. 140, 276; Patek Władysław, *W polskim poselstwie w Szwecji*, „Dziennik Polski” [Nowy Jork] 27.08.1992, s. 3.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 104.

Strony internetowe: http://www.nekrologi-baza.pl/?page_id=1149&nazwisko=Kałużyńska&imie=Halina&nazwisko_rodowe=Czerwińska&data_smierci=&search=Szukaj&wpnonce=decbl4e198&wp_http_referer=%2F%3Fpage_id%3D1149&paged=1.

Kamieniecki Andrzej. Ur. 12.01.1913 w Warszawie; zm. 20.07.2014 w Poznaniu. Syn Witolda i Jadwigi z d. Stępkowska.

Naukę rozpoczął w szkole powszechnej Anny Kamienieckiej 1.09.1920. W 1924 podjął naukę w drugiej klasie Gimnazjum im. J. Lelewela, by od 1927 uczęszczać do Gimnazjum Państwowego im. A. Mickiewicza w Warszawie, tam też złożył egzamin dojrzałości w maju 1931. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1935 jako magister prawa. W trakcie studiów podjął starania o pracę w służbie zagranicznej, odbywając od 1.07. do 30.09.1933 praktykę w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie: 1–9.07. w Wydziale Administracyjnym, 10.07.–8.08. w Wydziale Paszportowo-Wojskowym, 9–25.08. w Wydziale Wizowym i 26.08.–30.09. w Wydziale Emigracyjnym. Po studiach odbył w okresie 20.09.1935–19.09.1936 służbę wojskową, ukończył wówczas Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, po której został w stopniu podporucznika przeniesiony do rezerwy. Odbił kolejne praktyki – od 1.03. do 24.07.1937

w Polskich Zakładach Solvay w Warszawie oraz 1.11.1937–31.07.1938 w British Overseas Bank Ltd w Londynie.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.10.1938 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Londynie; m.in. w 1942 był tam referentem prawnym. 1.07.1944 mianowany attaché konsularnym. Odbił też 8-miesięczną praktykę w Centrali MSZ w Londynie, po zdaniu egzaminu dyplomatyczno-konsularnego w 1944 otrzymał stopień referendarza w MSZ. 1.11. lub 1.12.1944 mianowany wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Pracował tam do końca wojny.

Po wojnie pozostał na emigracji, w l. 1945–1947 zatrudniony w Interim Treasury Committee. Zajmował się tam likwidacją agend polskich instytucji rządowych. Następnie został zatrudniony przez władze brytyjskie dla załatwiania spraw spadkowych po polskich żołnierzach, którzy stracili życie na Zachodzie. W 1953 odbył eksternistyczne studia prawnicze na Uniwersytecie Londyńskim; pracował jako prawnik w Londynie. Przez wiele lat był doradcą prawnym gen. Władysława Andersa. W 1977 otworzył własną kancelarię prawną w Londynie, którą prowadził do 1988. W lutym 1967 został wybrany przewodniczącym Komitetu Obywatelskiego Pomocy Uchodźcom Polskim w Londynie, był nim do 1995. Był też wiceprezesem Polskiej YMCA; od 1990 do 1995 sekretarz Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. W 1992 uczestniczył w Warszawie w zjeździe pracowników polskiej służby zagranicznej II RP. W 1995 powrócił do Polski i osiadł w Poznaniu.

Został pochowany na Starych Powązkach w Warszawie.

Żona, Halina z d. Waberska. Mielł syna Witolda Jerzego (ur. 1943).

Publikacje: *August Zaleski jako dyplomata*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 2002, nr 2, s. 221–236.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1778, s. 101; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 191, s. 4–11; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; HI, MSZ, jednostka 293, s. 808, 829, 832 (350.293.19, s. 478, 499, 502); Arch. UW, sygn. RP-37 255 – Kamieniecki Andrzej; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 3, 4.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 153, 276; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Ze wspomnień dyplomatycznych, żołnierskich i innych*, Warszawa 1999, s. 86, 88, 94, 121, 126; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 260; *Nekrolog*, „Gazeta Stołeczna” 25.07.2014, s. 17.

Opracowania: Janik Zbigniew, *Komitet Obywatelski Pomocy Uchodźcom Polskim*, [w:] *Materiały do dziejów polskiego uchodźstwa niepodległościowego 1939–1990. Uzupełnienia do tomów I, II, V, VI*, praca zbior., red. Z. Błazyński, Londyn 1996, s. 136, 137; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 70; Sudoł Adam, Kamieniecki Andrzej, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 361, 362 (tu: bibliografia); *Warszawa nad Tamizą. Z dziejów polskiej emigracji politycznej po drugiej wojnie światowej*, pod red. A. Friszke, Warszawa 1994, s. 142, 143.

Karolewicz Stanisław. Ur. 15.10.1908 w Warszawie; zm. 18.06.1988 w Bydgoszczy. Syn Stefana i Romany z d. Stokdrejer (Sztockdrejer).

W 1920 rozpoczął naukę w męskim Gimnazjum Stowarzyszenia Oświatowego „Unia” w Warszawie, tam też uzyskał maturę w 1929. Podjął studia w sekcji chemicznej Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Warszawskiego w 1930, ale po dwóch latach ze względu na stan zdrowia ojca musiał je przerwać. W okresie 1.07.1930–1.04.1932 pracował jako korektor w Domu Prasy Polskiej.

Po przyjęciu do służby zagranicznej, od 1.09. do 31.12.1932 pracował jako dietariusz, a od 1.01. do 3.05.1934 pracownik kontraktowy w Wydziale Gospodarczym (A.III.) Departamentu Administracyjnego (D.A.) MSZ. Przeniesiony, od 1.06.1934 do 30.09.1936 pracownik kontraktowy w Wydziale Budżetowym (A.II.). Skierowany na placówkę, był pracownikiem kontraktowym, księgowym, kancelistą i ds. paszportowych, od 1.10.1936 do likwidacji 1.11.1940 Poselstwa RP w Bukareszcie. Po likwidacji poselstwa, od 11.1940 do 1.03.1941 pracował w sekcji polskiej Poselstwa Chilijskiego w Bukareszcie, które opiekowało się sprawami polskimi w Rumunii. Aresztowany przez Rumunów na polecenie Niemców, od 1.03.1940 do 6.06.1941 internowany w obozie w Târgu Jiu. Po uwolnieniu, od 07.1941 do 03.1944 utrzymywał się z wynajmu mieszkania i z zasiłków. Następnie w okresie 15.03.–31.10.1944 był sekretarzem Ośrodka Polskiego w Roşiorii de Vede; od 1.11.1944 do 31.07.1945 pracował w garażu firmy „Automar” w Bukareszcie. W maju 1945 wstąpił do Polskiego Zjednoczenia Demokratycznego w Rumunii.

Po zakończeniu wojny, od 1.08. do 30.11.1945, pracował w Biurze Pełnomocnika Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie dla Spraw Rewindykacji Mienia Polskiego w Rumunii. Powrócił do Polski 19.02.1946. Zgłosił się do pracy w MSZ TRJN i 1.03.1946 został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego i przydzielony do Biura Finansowo-Ekonomicznego. Pracując tam, 1.07.1946 mianowany podreferendarzem, na stałym etacie, 1.08.1947 mianowany referendarzem i 1.05.1951 radcą w Wydziale Finansowym. Umowę o pracę wypowiedziano mu 30.09.1951, a zwolniono go 31.12.1951. W okresie 1951–19.09.1955 pracował w Komitecie do Spraw Radiofonii „Polskie Radio”, jako kontroler, a po likwidacji Biura Kontroli przeniesiony do Wydziału Organizacji i Etatów w Biurze Planowania. Należał w tym czasie do TPPR. Następnie przeniesiony, 20.09.1955, do Zarządu Osiedla „Przyjaźń” na Jelonkach w Warszawie, gdzie został kierownikiem Sekcji Księgowości. Jeszcze w 1958 starał się o reaktywację w MSZ, uważając, że został zwolniony z powodów politycznych. Mieszkał w Warszawie, ale prawdopodobnie zmarł w Bydgoszczy i został tam pochowany na cmentarzu przy ul. Lotników. Niestety nie udało się tego potwierdzić.

Z Jadwigą z d. Czuliwska pobrali się we wrześniu 1936. Małżeństwo było bezdzietne.

Archiwalia: Arch. UW, sygn. RP-36088 – Karolewicz Stanisław; AMSZ, BSO, sygn. 8341 – Akta Stanisława Karolewicza; IPMS, zesp. A.26, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 3 z 16.08.1946, s. 13; RSZ 1937, s. 116, 244; RSZ 1939, s. 127, 277.

Strony internetowe: <http://cmentarze.bydgoszcz.pl/grobonet/start.php?id=detale&idg=92931>.

Kicki Władysław. Ur. 22.06.1899 w Warszawie; zm. w czerwcu 1983 w Nowym Jorku. Syn Marcina i Ludwiki z d. Osuchowska.

Ukończył, choć bez dyplomu, Wyższą Szkołę Handlową w Warszawie. W l. 1918–1920 jako ochotnik służył w Wojsku Polskim; w maju 1920 zaliczył kurs oficerów rachunkowych w randze sierżanta.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w okresie od 13.02.1922 do 15.09.1923 w charakterze pracownika kontraktowego na prowizorycznej służbie w Delegaturze Reewakuacyjnej w Moskwie, powołanej do życia po podpisaniu traktatu ryskiego. 15.09.1923 jako urzędnik prowizoryczny został przydzielony do Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Moskwie; tam też 1.07.1924 przyjęty do służby stałej pracował do 31.12.1924. Odwołany do Warszawy, od 1.01. do 31.03.1925 pozostawał w centrali MSZ, w tym czasie był zatrudniany jako kurier dyplomatyczny. Skierowany na placówkę, od 1.04.1925 do 1.04.1927 pozostawał w Wydziale Konsularnym w Poselstwie RP w Tallinnie w charakterze II sekretarza konsularnego. Przydzielony na równorzędne stanowisko pracował od 1.04., a de facto od 10.04.1927 do 30.04.1928 jako II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Marsylii. Odwołany do centrali 1.05.1928, pracował do 1.01.1929 w Departamencie Konsularnym. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.01.1929 do 16.05.1931 sekretarz konsularny w Konsulacie RP w São Paulo. Przeniesiony do Poselstwa RP w Buenos Aires, w okresie od 16.05.1931 do 30.04.1933 kierował tam Wydziałem Konsularnym jako tytularny wicekonsul. Formalnie na stanowisko kierownika został mianowany przez min. spraw zagranicznych Józefa Becka dopiero od 1.07.1931, jeszcze jako sekretarz konsularny. Przyłynął do Buenos Aires 2.05.1931, a 7.08.1931 został mianowany wicekonsulem. W październiku 1932 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, w tym też czasie należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali, odpłynął z Buenos Aires 2.05.1933. Z dniem 1.06.1933 jako asesor został przydzielony do Wydziału Osobowego, a od 25.09.1933 do Wydziału Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego. Od 15.04.1934 zaczął pracować w Departamencie Konsularnym. Skierowany na placówkę do Kanady, od 1.03.1935 do 31.10.1938 konsul w Konsulacie Honorowym RP w Montrealu, w tym od 1.04.1937 do 31.10.1938 kierował Konsulatem Honorowym RP. Odwołany do Warszawy, od 1.11.1938, i przydzielony jako radca do Referatu Morskiego Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, pracował tam do wybuchu wojny.

We wrześniu 1939 ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca, miał się odłączyć od transportu MSZ w Kutach. Przydzielony w 1940 lub od stycznia 1941 pozostawał do 1942 na stanowisku konsula w Konsulacie Generalnym RP w Ottawie. Przeniesiony, pracował do października 1942 jako sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Ottawie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Czynny jako propagator i organizator koncertów i festiwali muzyki polskiej w Kanadzie i USA. Był też członkiem komisji „Skarbu Narodowego” w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany w Montgomery, Count Orange, stan Nowy Jork, na Saint Mary's Cemetery. Był żonaty, ale się rozwiódł. Brak bliższych danych o rodzinie.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1221, s. 41–49; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 236; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 204, 208, 222, sygn. 1459D, s. 104–106, sygn. 3669, s. 15, sygn. 9616, k. 82, 83; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 203, s. 1–128; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 12, s. 246, 1925, nr 1, s. 6, nr 5, s. 72, 1927, nr 3, s. 49, 1933, nr 11, s. 111, nr 18, s. 173, nr 21, s. 204; Monitor Polski, 1928, nr 129 z 6.06.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 28, 153; RSZ 1937, s. 88, 177; RSZ 1939, s. 30, 159, 200.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 72, 105.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/133129145/wladyslaw-kicki> (23.04.2021).

Kłopotowski Jerzy Tadeusz. Ur. 22.10.1892 w Karyszkowie, Podole; zm. 25.03.1970 w São Paulo. Brak danych o rodzicach.

Inżynier-agronom, absolwent Akademii Rolniczej w Dublanach. Od 25.04. do 18.11.1918 walczył w formacjach polskich na Ukrainie, następnie od 12.11.1918 do 31.12.1932, jako porucznik zawodowy, w Wojsku Polskim. Miał m.in. służyć w 16. pułku ułanów jako podporucznik ze starszeństwem od 1.01.1922. Przynajmniej w lutym 1929 porucznik przydzielony do Attachatu Wojskowego i Morskiego przy Poselstwie RP w Tokio, nie udało się tego potwierdzić. Oddelegowany przez MSW do dyspozycji MSZ.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 1.05.1932 do 30.09.1933, pracował w Departamencie Politycznym; 1.01.1933 mianowany referendarzem tamże w Wydziale Wschodnim (P.III.). Wówczas też został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę został mianowany od 1.10.1933 konsulem i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi), ale być może data została przesunięta na 1 listopada; pozostał na tym stanowisku do 31.08.1936. Odwołany do centrali MSZ, z równoczesnym mianowaniem radcą ministerstwa w Departamencie Politycznym. W okresie 22–31.03.1938 był delegowany do Kowna z Departamentu Politycznego. Mianowany od 5.04.1938 radcą poselstwa w Poselstwie RP w Rydze i jednocześnie chargé d'affaires; od 1.07.1938 objął kierownictwo Poselstwa RP w Rydze już jako poseł.

Wybuch wojny zastał go w Rydze, pozostał tam do czasu likwidacji placówki (5.10.1939). Po wydostaniu się z Łotwy prawdopodobnie przedostał się do Francji, gdzie

wstąpił do wojska, w randze porucznika (rotmistrza). W 1940 został skierowany do Wojska Polskiego w Syrii, w 1942 przebywał w Egipcie.

Po wojnie pozostał na emigracji, wyjechał do Brazylii, osiadł w São Paulo. Był tam czynny społecznie – członek Klubu Polskiego w São Paulo i Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich w Brazylii.

Żona Maria z d. Daukszanka. Mieli dwóch synów: Jerzego Tadeusza (ur. 1932?) i Krzysztofa Jana (ur. 1940). Żona w pierwszej poł. 1940 przebywała we Francji, w miejscowości Arcehon.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 109, s. 160; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 104, 108; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 22, 23; HI, MSZ, jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 1, s. 4, nr 15, s. 152; RSZ 1937, s. 25, 148, 178; RSZ 1939, s. 98, 200; *Nekrolog*, „Głos Polski” [Buenos Aires] 17.04.1970, nr 16(3236), s. 5.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 100; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 58.

Koczwański Mieczysław Andrzej. Ur. 5.09.1886 w Słupcu, pow. Dąbrowa Tarnowska; zm. (?). Syn Władysława i Anny z d. Sierosławska.

Uczęszczał przez dziewięć lat do szkoły ludowej w Słupcu, którą ukończył w 1901. W 1903 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie osiadł w Nowym Jorku. Dwa lata uczęszczał do Polish Preparatory School to Cooper Union New York City. W 1908 wstąpił do armii amerykańskiej. Prawdopodobnie w tym czasie otrzymał obywatelstwo Stanów Zjednoczonych, w miejsce austriackiego, które posiadał. W l. 1911–1914 pobierał nauki prawa w kancelarii adwokackiej O.H. Droege w Nowym Jorku jako pisarz kancelista. Następnie, 1.05.1916–31.05.1919, był magazynierem w New York Dock Co. w Brooklynie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 20.08.1919 w Referacie Prawnym jako pracownik kontraktowy Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku; pracował tam do 29.07. lub 20.08.1922, gdy odszedł na własną prośbę. W lutym lub od 1.04.1923 podjął pracę, również w charakterze pracownika kontraktowego, w Wicekonsulacie RP w Saint Louis, w Referacie Prawnym. Pozostał tam do 1.03.1924, tzn. do likwidacji placówki. Przeszedł do Konsulatu Generalnego RP w Chicago, również do Referatu Prawnego, gdzie objął stanowisko pracownika kontraktowego, od 1.03. do 1.07.1924, skąd odszedł na własną prośbę. Zatrudnił się w redakcji tygodnika „Polonia”, ukazującego się w Syracuse w stanie Nowy Jork. Następnie powrócił do pracy w polskich konsulatach, poczynając od Konsulatu RP w Detroit, gdzie w okresie od 5.02.1927 do 29.02.1932, jako pracownik kontraktowy, pracował w Referacie Prawnym, aż do likwidacji konsulatu. Następnie od 1.03.1932

do 1.01.1940 w takim samym charakterze pracował w Referacie Prawnym Konsulatu RP w Pittsburghu, gdzie był referentem ds. spadkowych. W czasie wojny prowadził hodowlę kur na Florydzie w miejscowości Korona.

Po wojnie zgłosił 1.12.1945 chęć pracy w konsulacie tworzoną przez przedstawicieli Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Pittsburghu, podjął ją od 15.12.1945, początkowo w charakterze prowizorycznym, pracownika kontraktowego. Zajmował się sprawami spadkowymi. Pozostał tam do wypowiedzenia mu pracy w dniu 31.08.1950 zarówno w związku z likwidacją konsulatu, jak i uznania go za „wrogi element” i podejrzany.

Żona Czesława z d. Dąbrowska. Mieli czworo dzieci; córki: Irenę, zamężną Faligowska, Olę, zamężną Krzyżowska, oraz Anitę Annę (ur. 1933), a także syna Mieczysława Mariana (ur. 1930).

Odznaczenia: Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/4, s. 15; AMSZ, zesp. 20, Biuro Konsularne, t. 16, s. 119; AMSZ, BSO, sygn. 7403 – Akta Mieczysława Koczwalskiego.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 81, 238; RSZ 1933, s. 113; RSZ 1937, s. 123, 246; RSZ 1939, s. 136, 278.

Kołodziejczak Ignacy (v. Kołodziejczyk). Ur. 10.11.1883; zm. (?) w Sachsenhausen. Brak danych o rodzicach.

W 1905 ukończył „sekundę” gimnazjum niemieckiego w Wągrowcu (równoważne sześciu klasom gimnazjum polskiego). Miał podjąć studia w Handelshochschule w Berlinie, ale nie udało się tego potwierdzić. W okresie 1.09.1906–30.06.1911 pracował w filii berlińskiej firmy B. Kasprowicza w Gnieźnie; następnie od 12.07.1912 do 31.10.1913 w firmie L. Loewe&Co. w Berlinie, a w okresie 1.11.1913–1.08.1914 w Banku „Skarbona” w Poznaniu.

W służbie zagranicznej zatrudniony od 10.12.1918 jako pracownik kontraktowy, starszy kancelista w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie w Wydziale Robotniczym (Socjalno-Społecznym), a następnie od 1.02.1920 do 1.11.1921 był kierownikiem Registratury Paszportowej. Od 1 lub 17.05.1921 mianowany starszym kancelistą. Od 1.11.1921 ponownie w Wydziale Robotniczym, gdzie też został zastępcą kierownika Wydziału. 1.05.1928 mianowany skarbnikiem w KG RP w Berlinie, w tym też czasie, prawdopodobnie 1.01.1928, został mianowany starszym kancelistą i kierownikiem Wydziału Kasowego i Intendencji KG RP. Od 1.10.1932, jako pracownik kontraktowy, otrzymał urlop bezpłatny, by pracować w Konsulacie RP w Szczecinie (Stettin). 30.09.1939 został odwołany do centrali MSZ.

Po wybuchu II wojny światowej ewakuowany wraz z żoną i dwiema córkami, pozostał w Krzemieńcu lub Kutach. Dalsze losy nieznanne. Miał zginąć w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen.

Brak bliższych danych o rodzinie.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 272; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 198, s. 52, 53, sygn. 190, s. 113, sygn. AP L-Ż; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 1457b, s. 210, sygn. 1459D, s. 121, sygn. 11749, s. 10, 26.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, 1933, nr 18, s. 174; Monitor Polski, 1928, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; RSZ 1932, s. 29, 211; RSZ 1937, s. 107, 178; RSZ 1939, s. 113, 201, 263.

Komarnicki Tytus (v. Sas-Komarnicki). Ur. 15.01.1896 w Jordanowicach, woj. warszawskie; zm. 9.09.1967 w Londynie. Syn Tytusa, właściciela fabryki wyrobów żelaznych, i Józefy z d. Suszycka.

Początkowo naukę pobierał w domu, a od sierpnia 1906 uczęszczał do prywatnego ośmioklasowego Gimnazjum Filologicznego W. Górskiego, które ukończył w grudniu 1913. Państwowy egzamin maturalny złożył w maju 1914 w VI Gimnazjum męskim w Warszawie. Studia podjął na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Dorpacie, gdzie studiował przez dwa semestry. Nie mogąc kontynuować studiów w Dorpacie w skutek działań wojennych, podjął dalsze studia na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Uczęszczał wówczas na studium historyczne prowadzone przez prof. Marcelę Handelsmana. Nie dokończył studiów. Czynny w POW, ukończył Szkołę Podchorążych POW 15.02.1917. Od 1.10.1917 w Departamencie Spraw Politycznych, gdzie m.in. zorganizował bibliotekę; od 1.07.1918 do 1.01.1919 był sekretarzem w Departamencie Stanu. Równocześnie 22.11.1917 ponownie został studentem Wydziału Prawa UW. W związku z pogarszającą się sytuacją na froncie polsko-bolszewickim otrzymał urlop bezpłatny, by od 1.01.1919 do 20.11.1920 służyć w WP w stopniu podporucznika rezerwy piechoty, początkowo na froncie, a następnie w Oddziale III Sztabu Generalnego. Po przeniesieniu z frontu do Warszawy, za zgodą władz wojskowych, w 1920 kontynuował studia na warszawskiej uczelni. Również w 1920 uczestniczył w rokowaniach polsko-fińskich jako sekretarz delegacji polskiej.

W październiku 1920 wystąpił z wojska, by wstąpić do służby zagranicznej. Pracę rozpoczął w centrali MSZ, obejmując w Wydziale Wschodnim Departamentu Politycznego Referat Krajów Bałtyckich, od 20.11.1920. Tam też 1.06.1921 został mianowany referendarzem. Od 20.10.1921 do 1.01.1924 przebywał na urlopie bezpłatnym, w celu odbycia studiów na Wydziałach Dyplomatycznym i Politycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu, gdzie w 1923 uzyskał stopień doktora prawa. Po ich ukończeniu powrócił do Wydziału Wschodniego, gdzie pracował od 1.01. do 1.02.1924. Skierowany na placówkę, od 1.02. do 1.12.1924 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Belgradzie. Odwołany do centrali, od 1.12.1924 do 20.10.1925 jako II sekretarz legacji, a następnie od 20.10.1925 do 1.03.1926 jako referendarz pracował w Departamencie Politycznym. W tym samym Departamencie od 1.03.1926 do 1.01.1928 – radca ministerialny. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.01.1928 do 1.01.1929 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie; stanowisko objął 15.01.1928. Przeniesiony, pracował od 1.01.1929 do 31.05.1930 w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej jako radca poselstwa. Odwołany, pozostawał

od 1.06. do 1.08.1930 w centrali jako radca ministerialny. Skierowany na kolejną placówkę, od 1.08.1930 do 31.07.1931 radca poselstwa w Poselstwie RP w Hadze. Odwołany, od 1.08.1931 do 1.02.1932 w Departamencie Politycznym jako radca ministerialny został kierownikiem biura prac przygotowawczych do międzynarodowej konferencji rozbrojeniowej w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.). Kontynuując pracę, od 2.02.1932 został zastępcą delegata i sekretarzem generalnym Delegacji RP na powszechną Konferencję Rozbrojeniową w Genewie. Od 22.11.1934 do 1.11.1938 pracował jako min. pełnomocny i delegat w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. W październiku 1938 uczestniczył w kilkudniowej konferencji zorganizowanej w Rzymie przez Międzynarodowy Instytut Rolniczy. W tym czasie był już członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, a także miał wykład podczas kursu naukowego dla urzędników służby zagranicznej (12.03.1935) pt. „Polska a Liga Narodów w roku 1934”. Przeniesiony, pracował od 1.11.1938 do 25.04.1940 jako poseł RP w Poselstwie RP w Bernie.

W trakcie wojny, w maju 1940 wyjechał ze Szwajcarii do Francji, a jego listy odwołujące przedstawił władzom Konfederacji Szwajcarskiej nowy poseł Aleksander Ładoś. Tam do 30.12.1942 był Delegatem Okręgowym PCK w Marsylii i inspektorem, a także zastępcą sekretarza generalnego „Towarzystwa Opieki nad Polakami” we Francji. Pozostając na terenie Francji, od 10.12.1942 do 10.10.1943 działał w nieoficjalnym przedstawicielstwie – Delegaturze Rządu RP we Francji. Następnie znalazł się w Londynie, gdzie 15.11.1943 spotkał się z prezydentem Władysławem Raczkiewiczem. Od 1.01. do 30.09.1944 był członkiem Państwowej Rady Lotniczej. W tym czasie pracował w Referacie Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Od 1.09. lub 1.10.1944 mianowany posłem RP przy Rządzie Holenderskim w Londynie. Listy uwierzytelniające złożył królowej holenderskiej Wilhelminie 10.11.1944. Urzędował w Londynie, a następnie po wyzwoleniu w Hadze, aż do 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji. Wykładowca w Akademii Prawa Narodów w Hadze (Fundacja Carnegie’go), gdzie zajmował się przede wszystkim tematem problematyki neutralności we współczesnym systemie prawa międzynarodowego. Wykładał również na Uniwersytecie Paryskim oraz w Kolegium Wolnej Europy w Strasburgu. Członek założyciel, 25.09.1946 wybrany wiceprezesem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Ponownie wybrany na tę funkcję na kadencję 1953/1954. Od 1949 kierownik Działu Prawa Międzynarodowego i wykładowca w Szkole Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie. 31.05.1951 został wybrany prezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a 16.07.1954 wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia. W 1955 habilitował się z zakresu prawa w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. Współzałożyciel Studium Zagadnień Międzynarodowych i prezes Komitetu Bibliotecznego Polish Research Centre, a także wiceprezes Komitetu Naukowego Instytutu im. gen. Sikorskiego. W 1961 był członkiem Sądu Honorowego Zrzeszenia Profesorów i Docentów Polskich Szkół Akademickich na Obczyźnie. Czynnie działał w Lidze Niepodległości Polski.

Pochowany na Putney Vale Cemetery w Londynie.

Żona Chiara z d. Sigray di San Marzano, obywatelka włoska. Mieli dwoje dzieci: syna Juliusza i córkę Teresę. Brat Wacław (1891–1954), prawnik i działacz społeczny.

Publikacje: poza licznymi artykułami, za najważniejszą jego publikację uznaje się *The Rebirth of the Polish Republic: a Study in the Diplomatic history of Europe* (London 1957). Był również wydawcą źródeł, przede wszystkim tomów 1–3 *Diariusza i tek Jana Szembeka* (London 1964–1966) oraz *Documents on Polish Soviet Relation (1939–1941)* (b.m.w. 1961).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i V kl., Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III i IV kl.; watykańskie: Ordo Sancti Silvestri Papae (Order Papieża św. Sylwestra) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2982, s. 137–164; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1744, s. 236; AAN, MSZ, sygn. 1459D, s. 122–124, sygn. 1462B, s. 96–123; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 273, s. 112, 200, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 305, 306, sygn. 247, s. 37, 38; HI, MSZ, jednostka 215, s. 16; Arch. UW, sygn. RP-139 – Komarnicki Tytus.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, 1926, nr 3, s. 35, 1927, nr 9, s. 137; RSZ 1932, s. 29, 130; RSZ 1937, s. 149, 179; RSZ 1939, s. 137, 138, 201; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 153, 389, 426, 493, 494.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 100, 101; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 353; Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – Akcja Kontynentalna*, Warszawa 1986, s. 79, 80, 85, 86; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 39, 114; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49, 55, 66, 107, 166, 168, 170, 172; Redzik Tadeusz, *Komarnicki Tadeusz*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, pod. red. K. Dopierały, Toruń 2003, s. 440, 441 (tu: bibliografia); Wronikowska Dominika, *Ludzie, siedziby, archiwa*, [w:] *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 212, 213.

Komierowski Kazimierz Ludwik. Ur. 31.10.1881 w Warszawie; zm. (?). Syn Józefa i Wiktorii z d. Łempicka.

Studia odbył na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Odesie, ukończył je w 1906. Po przeniesieniu się do Warszawy, od 29.10.1907 do 3.04.1909, pracował jako aplikant sądowy w Sądzie Okręgowym w Warszawie, a od 3.04.1909 do 29.12.1914 pomocnik adwokata przysięgłego w warszawskiej Okręgowej Izbie Sądowej. Od 29.12.1914 do 15.09.1916 adwokat przysięgły tamże. Kolejnym miejscem pracy, od 15.09.1916 do 1.09.1917, było stanowisko młodszego referenta w Urzędzie Dyscyplinarnym Prezydenta m.st. Warszawy. Powrócił do pracy w wymiarze sprawiedliwości, od 1.09.1917 do 1.07.1918 jako sędzia śledczy Sądu Okręgowego w Mławie, a następnie od 1.07.1918 do

10.03.1919 sędzia śledczy Sądu Okręgowego w Warszawie; z kolei od 10.03. do 23.08.1919 referent w Sekcji Służbowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

Przeszedł do pracy w służbie zagranicznej i został zaangażowany, od 16.08. do 25.08.1919, jako referent w centrali MSZ. Skierowany na placówkę, pracował od 25.08.1919 do 11.05.1920 jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, następnie od 11.05. do 1.11.1920 wicekonsul z tytułem konsula i kierownik KG RP w Londynie; 1.11.1920 mianowany konsulem, a 1.07.1927 konsulem generalnym, pracował tam do 30.09.1932. Odwołany do centrali 30.09.1932 pozostawał w stanie nieczynnym, a z dniem 1.05.1933 przeniesiony w stan spoczynku. Należał wówczas do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 18.11.1933 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem honorowym RP w Southampton, a 17.01.1934 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne, ale pracował tam prawdopodobnie od 20.12.1933. Pozostał na tym stanowisku do 1945. Tam też należał do Anglo-Polish Society. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Buchowska; mieli jedno dziecko. Brak bliższych danych.

Publikacje: autor pracy pt. *O szkołach miejskich w Warszawie* (Warszawa 1917); odb. z „Pamiętnika Dziesięciolecia Stowarzyszenia Właścicieli Nieruchomości st.m. Warszawy” pt. „Własność nieruchoma warszawska”.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1225, s. 147, 189, 201, 205, 209–211; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 219; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 108; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 203, 206, 210, część VIII, sygn. 247, s. 39–41; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 26, s. 9 (30.26.1, s. 264), jednostka 70, s. 118 (81.70.4, s. 614).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 38, 1923, nr 6, s. 115, 1925, nr 12, s. 200, 1926, nr 12, s. 183, 1927, nr 1, s. 7, nr 5, s. 93, 1933, nr 8, s. 74, nr 21, s. 210; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 48; RSZ 1932, s. 29, 248; RSZ 1937, s. 134, 136, 266; RSZ 1939, s. 153, 154, 299.

Korsak Witold Adam. Ur. 21.05.1900 w Póljezierzu, pow. lepelski, gub. witebska, Białoruś; zm. po 1958. Syn Józefa i Marii z d. Urbanowicz.

Ukończył liceum w Moskwie i studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Noworosyjsku. Pracował pięć miesięcy w misji repatriacyjnej. W 1919 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu w Odessie.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, pracując od 15.03.1919 do 24.04.1920 jako pracownik kontraktowy w Misji Państwowego Urzędu ds. Jeńców, Uchodźców i Robotników (J.U.R.); z tego w okresie od 1.06. do 1.11.1919 w Misji J.U.R. w Gałacz (Galac, Rumunia). Z takim samym zakresem obowiązków pracował od 1.11.1919 do 20.01.1920, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie RP w Odessie, skąd powrócił do Misji J.U.R. w Rumunii. Przeniesiony, pracował od 24.04. do 1.06.1920 w Konsulacie RP w Królewcu (Königsberg). Odwołany do centrali MSZ, od 1.06.1920 do 1.06.1921 zatrudniony jako urzędnik na próbnej służbie w Departamencie Administracyjnym; przyjęty do służby stałej, od 1.06.1921 pomocnik referenta tamże. Został przeniesiony, od 6.03.1923, do Departamentu

mentu Politycznego, był attaché w Oddziale Szyfrów (O.S.) Protokołu Dyplomatycznego, a od 1.08.1924 został sekretarzem dyrektora tegoż Departamentu. Mianowany referendarzem 1.01.1925 pozostał w Departamencie Administracyjnym do 1.10.1925. Skierowany na placówkę pracował od 1.10.1925 do 30.04.1933 w charakterze II sekretarza legacyjnego w Poselstwie RP w Pradze. W 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali z dniem 30.04.1933, został przydzielony 16.05.1933, jako referendarz, do Sekretariatu Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Następnie, już 19.06.1933 przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.), gdzie 1.01.1935 został kierownikiem Referatu Środkowo-Europejskiego. Skierowany na placówkę, od 1.02. do 1.12.1936 konsul i kierownik Konsulatu RP w Essen, chociaż decyzja o powierzeniu mu kierownictwa konsulatu jest datowana na 9.12.1935, a listy komisyjne zostały wystawione z datą 14.01.1936. Przeniesiony, od 1.12.1936 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Düsseldorfie; 1.09.1937 mianowany konsulem generalnym, tamże. Pracował w Niemczech do września 1939.

Po wybuchu II wojny światowej poszukiwany przez gestapo, przedostał się do Francji. W okresie 30.09.1939–17.06.1940 pracował w Wydziale Konsularnym MSZ we Francji. Po upadku Francji wraz z rodziną ewakuował się do Portugalii, skąd wypłynął z Lizbony i w lipcu 1940 wylądował, jako uchodźca wojenny, w Rio de Janeiro. Starał się o pracę w Poselstwie RP w Rio de Janeiro, gdzie miał lub chciał zostać komisarzem ds. emigracyjnych.

Po wojnie pozostał w Brazylii, mieszkał w Rio de Janeiro. Naturalizował się w lub przed 1958, zajmował się wówczas handlem. Dalsze losy nieznane.

Żona Ludmiła z d. Rašínová (ur. 1901); w Brazylii uczestniczyła w zbiorcach organizowanych przez Komitet Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w Rio de Janeiro. Mieli córkę Ewę (ur. 1937?), która razem z rodzicami od 1940 mieszkała w Brazylii.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 11; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 361, 362, sygn. 247, s. 45–47; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, sygn. 1416, s. 17, sygn. 1419, s. 3; HI, MSZ, jednostka 291, s. 721, 728 (348.291.10, s. 169, 176), jednostka 300, s. 543 (358.300.10, s. 465); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 151, s. 18, 23 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 153, s. 11 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237, s. 130 (dawniej pudło 6, sygn. 198).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90, 1925, nr 1, s. 8, nr 9, s. 133, 1933, nr 3, s. 23, nr 11, s. 111, nr 13, s. 135, 1936, nr 1, s. 16; RSZ 1932, s. 30, 168; RSZ 1937, s. 100, 180; RSZ 1939, s. 107, 203.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 28, 60; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 142.

Kowalewski Przemysław. Ur. 18.01.1890 w Żydówku, gub. warszawska; zm. w 1947 w Sztokholmie. Syn Przemysława i Władysławy z d. Gockowska.

Ukończył siedmioklasową szkołę handlową, nie udało się ustalić, gdzie i kiedy. Inżynier górnik, absolwent Uniwersytetu w Leodium (Liège). Po studiach odbywał praktykę, w okresie 1.01.–1.05.1915, jako inżynier praktykant w kopalni węgla „Oranja Nassau” w Heerlen, tamże od 18.05.1915 do 25.07.1916 jako inżynier rysownik. W 1917 pracował jako inspektor artylerii, attaché w ambasadzie rosyjskiej w Londynie, zajmował się w tym czasie odbiorem stali dla rządu rosyjskiego w Anglii przez Russian Gor. Committee.

Podjął działalność w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu; 15.07.1918, jako delegat KNP w Holandii, przeszedł do służby zagranicznej i od 1.07.1918 do 15.09.1921 pracował w charakterze urzędnika kontraktowego w Konsulacie RP w Rotterdamie i w Poselstwie RP w Hadze. Mianowany, od 15.09.1921 do 28.07.1923 pracował jako I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula w Poselstwie RP w Sztokholmie; od 28.07.1923 do 1.08.1927 nadal tam pracował. W 1923 miał być skierowany do Konsulatu Generalnego RP w Monachium, decyzję z dnia 25.11.1922 jednak anulowano. Odwołany, od 1.08.1927 do 1.07.1928 pracował jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu (Königsberg), a po mianowaniu konsulem pozostał tam do 30.09.1931. Odwołany do centrali MSZ, od 1.10.1931 do 11.01.1932 pozostawał jako konsul w stanie rozporządzalności. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany 11.01.1932 radcą ministerialnym i kierownikiem Referatu Komunikacji i Transportu w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.K.) w centrali MSZ; przeniesiony w stan nieczynny z dniem 1.07.1933. Dalsze losy nieznane.

Żona Hermance z d. Stégen, Belgijka.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; szwedzkie: Nordstjärnorden (Order Gwiazdy Polarnej) IV kl.

Archiwalia: AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 213; AAN, KNP, sygn. 238, s. 120; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 215; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 60, 61.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 115, 1925, nr 12, s. 200, 1926, nr 12, s. 182, 1927, nr 5, s. 94, 1933, nr 13, s. 136; Monitor Polski, 1928, nr 137 z 16.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 47; RSZ 1932, s. 31, 129; *O Niepodległą i granice. Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wyb., oprac. i przygot. do druku M. Jabłonowski, D. Cisowska-Hydzik, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 401, 402.

Kowalski Tadeusz Alfred. Ur. 25.01.1896 w Warszawie; zm. 17.07.1947 w Jeruzolimie. Syn Aleksandra Maksymiliana i Ireny z d. Kuczborska.

Po ukończeniu szkoły średniej przez rok studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Czynny w harcerstwie, delegat Związku Harcerstwa Polskiego na Zjazd Organizacji Skautowych w Warszawie, 1–2.11.1916. W grudniu 1916 szef Wydziału Pracy

Wewnętrznej Kwatery Głównej Związku Harcerstwa Polskiego. Uczestnik walk o niepodległość, członek POW. Na przeł. 1917/1918 więziony przez Niemców. W Wojsku Polskim służył w 66. pułku piechoty, a w 1921 w randze porucznika służył w Oddziale II Naczelnego Dowództwa; pozostał w służbie do 1931.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy, referent prasowy, od 1.04.1931 do 1.05.1932, w Poselstwie RP w Tallinnie. W tym czasie, 4–27.04.1932, odbył praktykę w centrali MSZ; został też przyjęty do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony z Tallinna, pracował od 1.05.1932 do 30.09.1933 jako prowizoryczny attaché konsularny w Konsulacie RP w Dyneburgu (Dźwińsk, obecnie Daugavpils) w Estonii. Odwołany z dniem 30.09.1933 do centrali z równoczesnym mianowaniem prowizorycznym referendarzem od 1.10.1933 i przydziałem do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. 1.08.1934 mianowany prowizorycznym radcą, a od 1.01.1936 zastępcą naczelnika wydziału. Od września 1935 należał do konspiracyjnego „Komitetu Siedmiu” (K.7.), zajmującego się niejawnymi operacjami zagranicznymi, w którym kierował sekcją polityczną. Urlopowany z MSZ, by od 1.10.1936 do 30.09.1937 objąć funkcję wicedyrektora Światowego Związku Polaków z Zagranicy i zastępcy przewodniczącego sekcji finansowej Komisji Budowy Domu Polonii Zagranicznej. Następnie powrócił na stanowisko zastępcy naczelnika Wydziału E.II. W 1939 został członkiem Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, a po przekroczeniu granicy przydzielony do Konsulatu RP w Czerniowcach. Nie udało się ustalić, co się z nim działo w l. 1939–1947, ale do 17.07.1947 był pracownikiem Delegatury MPIOS Rządu RP na Uchodźstwie na Bliskim Wschodzie. Tego ostatniego nie udało się potwierdzić.

Ożenił się 18.03.1919 w Warszawie z Jadwigą Wandą z d. Kopczyńska (1898–1979), l.v. Rakowska. Miał pasierbicę Teresę Jadwigę z d. Rakowska (1927–2012), zamężną Harmstone. Miał rodzeństwo.

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości z mieczami, Krzyż Walecznych pięciokrotnie, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Eesti Punase Risti teenetemärk II kl., Kaitseliid Kotkarist (Order Orła) V kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 208; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 62, 63; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 98, s. 91.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 15, s. 153, nr 18, s. 173; RSZ 1932, s. 83, 176; RSZ 1937, s. 23, 181; RSZ 1939, s. 35, 204; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne” 1977, t. 6, s. 187–235; *Ministerstwo Spraw Wojskowych. Wykaz oficerów, którzy nadesłali swe Karty kwalifikacyjne, do Wydziału prac przygotowawczych, dla Komisji Weryfikacyjnej przy Departamencie Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych*, Warszawa 1920, s. 55; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 315, 316; *Rocznik Oficerski Rezerw*, Warszawa 1934, s. 20, 1049.

Opracowania: Patek Artur, *Polski cmentarz w Jerozolimie. Polacy pochowani na cmentarzu katolickim na górze Syjon*, Kraków 2009, s. 28, 41; Skóra Wojciech, *Czy Ministerstwo Spraw Zagranicznych Drugiej Rzeczypospolitej... było zdominowane przez byłych oficerów Wojska Polskiego?*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2018, t. 2(32), s. 443, 448, 458.

Strony internetowe: https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9214d_&sy=335&kt=1&pplik=136.jpg#zoom=0.9867052023121388&x=0&y=78 (1.07.2021); <https://www.geni.com/people/Tadeusz-Alfred-Kowalski/6000000041056002483> (1.07.2021); http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/Content/3543/0006_korpus_intendentow.pdf (7.08.2021).

Kraczkiewicz Karol. Ur. 18.08.1904 w Pohrebyszczach, ziemia kijowska; zm. w l. 80. XX w. (?) we Włoszech (?). Pochodził z rodziny ziemiańskiej, syn Bolesława i Karoliny z d. Sawicka.

Nauki początkowe pobierał w szkole Polskiego Towarzystwa Popierania Szkoły Średniej w Kijowie, skąd po ukończeniu sześciu klas przeniósł się do męskiego Gimnazjum Towarzystwa im. J. Zamoyskiego. Tam też w 1922 uzyskał maturę. Na studia zapisał się w 1922, na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale w związku z przeprowadzką rodziny do Warszawy w 1923, przeniósł się na Wydział Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie studiów należał do Towarzystwa „Bratnia Pomoc” Studentów UW. Studia ukończył w 1926 z tytułem magistra prawa.

Po studiach podjął pracę w służbie zagranicznej, odbywając od 17.07.1926 do 1.02.1927 bezpłatną praktykę w centrali MSZ. Po złożeniu w dniu 10.12.1926 egzaminu wstępnego do MSZ, od 1.02. do 16.08.1927 został pracownikiem kontraktowym, praktykantem. 16.08. lub 1.09.1927 przyjęty na służbę prowizoryczną z przydziałem do Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Pracował tam od 16.08.1927 do 30.06.1930 jako prowizoryczny attaché poselstwa. Po złożeniu w dniu 22.10.1928 egzaminu dyplomatyczno-konsularnego został przyjęty do służby stałej i pracował od 1.11.1928 do 30.06.1930 jako attaché poselstwa w Delegacji RP przy Lidze Narodów. Odwołany do centrali MSZ, od 1.07.1930 do 30.04.1933 zatrudniony w Gabinetie Ministra. Przydzielony do Sekretariatu Ministra, mianowany w 1932 referendarzem, był sekretarzem ministra. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 12.12.1932 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany wicekonsulem, kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Buenos Aires. 26.01.1933 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Stanowisko kierownika Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Buenos Aires objął 1.05.1933, tam też został attaché poselstwa od 1.08.1934, a od 1.02.1935 II sekretarzem poselstwa; od kwietnia 1934 chargé d'affaires Poselstwa RP w Buenos Aires. W październiku 1934 członek honorowy Komisji Polskiej Kongresu Eucharystycznego w Buenos Aires. Odwołany do centrali, został ponownie przydzielony, od 1.05.1935, jako referendarz do Gabinetu Ministra. 1.01.1936 mianowany radcą, pozostał w Gabinetie Ministra do 30.09.1936. Przeniesiony, od 1.10.1936 został przydzielony do Referatu Propagandy Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, 1.12.1937 mianowany I sekretarzem ambasady i przydzielony do Ambasady RP w Berlinie i w tym dniu objął stanowisko.

Na stanowisku I sekretarza ambasady w Ambasadzie RP w Berlinie zastała go wojna. 3.09.1939 ewakuowany wraz z personelem Ambasady RP i Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, 5.09.1939 dotarł do Kopenhagi. Następnie przez Sztokholm, Helsinki, Tallinn i Rygę 9.09.1939 dotarł do Wilna. 10 września pojechał dalej i przez Baranowicze, Łuniniec, Sarny, Równe i Dubno dotarł do Krzemieńca, gdzie dołączył do przebywającego tam MSZ. 18.09.1939 przekroczył, wraz z żoną, granicę węgierską, by przez Użhorod i Budapeszt dotrzeć 23 września do Paryża. Powrócił do pracy w MSZ, od 30.09.1939 (1.10.1939) do 17.06.1940 pracował w sekretariacie min. spraw zagranicznych we Francji, będąc sekretarzem osobistym min. Augusta Zaleskiego, m.in. regularnie, co dwa tygodnie, prezentował na zlecenie ministra informacje z placówek prezydentowi RP Władysławowi Raczkiewiczowi. Po upadku Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii; do Londynu dotarł 7.07.1940; od 10.07.1940 zatrudniony w Sekretariacie Ministerstwa. Pracował tam do 1.12.1940, kiedy przeszedł na stanowisko referenta w Referacie Niemieckim (P.II). W styczniu 1941, jako radca ministerialny, został też delegatem MSZ do Komitetu Międzyministerialnego dla spraw celów wojny, w którym pracował od 7.03.1941 do 6.07.1945. 4.01.1941 stanął przed Komisją Poborową do Wojska Polskiego w KG RP w Londynie; został jednak wyreklamowany. Przynajmniej pomiędzy 18.09.1941 a 16.07.1943 kierował terytorialnym Referatem IVa, obejmującym Watykan, Szwajcarię, Włochy, Hiszpanię, Portugalię, Amerykę Łacińską, a także zagadnienia żydowskie, w ramach Referatu Łacińskiego. 1.08.1943 został trzecim zastępcą sekretarza generalnego MSZ. Od 1.10.1944 kierował Działem Ogólnym (D.O.) MSZ w Londynie, a od 11 października tr. powierzono mu również administrowanie Funduszem Specjalnym MSZ. Na tym stanowisku pozostał do 5.07.1945. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, od 28.06.1945 został przedstawicielem MSZ w Komisji Likwidacyjnej polskich urzędów.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, kontynuując pracę, w okresie 1.08.–1.09.1945, jako kierownik Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions. 9.08.1945 został wybrany wiceprezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. W 1952 pracował w ONZ, był wówczas szefem Sekcji Działów Merytorycznych. W 1954 został szefem Wydziału i Służb Sztabowych Biura Kadr ONZ. Blisko współpracował z Sithu U'Thantem, gdy ten objął stanowisko sekretarza generalnego ONZ. Z ramienia ONZ pracował w l. 60. XX w. w Rabacie, przez dłuższy czas w Radzie Społecznej ONZ w Genewie. W 1968 był specjalnym doradcą dyrektora generalnego Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej. Następnie z rodziną przeniósł się do Florencji. Dalsze losy nieznane.

Żona Helena; mieli dwoje dzieci: syna Marka (ur. 1941) oraz córkę Monikę Annę (ur. 1945).

Publikacje: po wojnie, w ramach współpracy z „Kulturą Paryską” Jerzego Giedroycia, opublikował artykuły dotyczące polskiej polityki zagranicznej: *Przyczyny drugiej wojny światowej i rola polityki polskiej w ostatnich latach przed jej wybuchem (próba syntezy)*, „Zeszyty Historyczne”, 51 (314) (1980), s. 66–83; *Przedwojenna „Wierzbowa”*, „Zeszyty Historyczne”, 55 (334) (1981), s. 107–143; *Jesień 1938 – jesień 1939 (narastanie konfliktu polsko-niemieckiego)*, „Zeszyty Historyczne” 1984, z. 70, s. 156–193.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; hiszpańskie: Orden de Carlo Tercero (Order Karola III) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2982, s. 318–323; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1696, k. 108–110; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 19, 210, sygn. 7235, s. 15–17, sygn. 9296, s. 75, 76, sygn. 10223, k. 2, 3; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3 t. 1, s. 274, 277, 283, część VIII, sygn. 247, s. 72–74; HI, MSZ, jednostka 293, s. 921, 922, 1075, jednostka 294, s. 9 (350.293.21, s. 593, 594; 350.293.24, s. 747; 350.294.1, s. 823), jednostka 291, s. 11, 14, 19, 23, 70–72 (347.291.1, s. 324, 327, 332, 336, 382–384); Arch. o.o. Franciszkanów w Martin Coronado, Argentyna, zespół Polacy w Argentynie, teczka Jerzy Bekier, s. 27; Arch. UW, sygn. RP-14284 – Krackiewicz Karol; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 176, 177, sygn. 474/2/32, s. nlb., sygn. 474/2/349; Informacje prof. Jana Milewskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 6, s. 103, 1936, nr 1, s. 16; RSZ 1932, s. 31, 125; RSZ 1937, s. 271; RSZ 1939, s. 105, 205; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, (wg indeksu), t. II: 1943–1947, s. 405, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu); Hobbin A.J., *Human Rights inside the United Nations: The Humphrey Diaries, 1948–1959*, by ..., „Fontanus” 1991, vol. 4, s. 143–173; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 34, 60, 164.

Strony internetowe: <https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1960/infcirc22r3.pdf>.

Krasicki Kazimierz (Józef Kazimierz). Ur. 4.01.1906 w Kołędzianach, pow. Czortków, woj. tarnopolskie; zm. 16.12.2000 w Nowym Jorku. Syn Jana i Marii z d. Kleczyńska.

Pierwsze nauki pobierał w domu, w 1917 podjął naukę w drugiej klasie gimnazjum w Kijowie. Po przyjeździe z rodzicami do Warszawy w 1918, kontynuował naukę w trzeciej klasie Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego, a ukończył w Gimnazjum Filologicznym im. A. Mickiewicza w Warszawie w 1924. W l. 1924–1930 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W ich trakcie wyjechał do Francji i tam studiował w Sekcji Dyplomatycznej Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu w 1927. W 1925 miał być członkiem akademickiej Korporacji Regia w Warszawie.

Po studiach podjął pracę w służbie zagranicznej. Od 3.11.1930 do 31.12.1932 odbywał praktykę w centrali MSZ, początkowo w Biurze Radcy Ekonomicznego jako bezpłatny praktykant. W dniu 5.11.1931 złożył egzamin konsularny. Od 1.12.1931 do 31.12.1932 pracował jako pracownik kontraktowy, referent w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.01.1933 attaché konsularny w Konsulacie RP w Brukseli, skąd został prawdopodobnie oddelegowany do Konsulatu RP w Antwerpii, którym kierował od 20.09. do 31.10.1933.

Powrócił do Konsulatu RP w Brukseli, gdzie od 1.01. lub 1.02.1937 został mianowany wicekonsulem. Odwołany do centrali, od 31.12.1937 pracował jako referendarz w Referacie Skandynawsko-Bałtyckim Departamentu Politycznego. Został przeniesiony, od 21.03.1938, do Gabinetu Ministra, gdzie objął stanowisko sekretarza ministra; w lipcu 1938 towarzyszył min. Józefowi Beckowi w podróży do państw skandynawskich. 1.01.1939 mianowany radcą ministerialnym w Gabinetzie Ministra. 27.04.1939 wyjechał z kraju do Nowego Jorku, gdzie 2.05.1939 brał udział w otwarciu Pawilonu Polskiego na Wystawie Światowej. Tam też został przydzielony, od 1.05.1939, jako konsul, do Konsulatu Generalnego RP w Chicago. Następnie, od 1.10.1939, przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. 2.11.1939 zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego, ale nie został przyjęty. Pozostał w KG RP w Nowym Jorku i pracował tam do lipca 1945. W dniu 15.07.1945 odsłaniał pomnik króla Władysława Jagiełły w nowojorskim Central Park.

Po wojnie pozostał na emigracji, zamieszkał w Nowym Jorku. W l. 1945–1971 pracował jako menager w American Express Co. New York. Od 1978 radca imigracyjny w Catholic Legal Immigration Network Inc. w Nowym Jorku. Angażował się w pomoc imigrantom, fundując kilka stypendiów uniwersyteckich dla Polaków i współpracując z archidiecezją nowojorską w udzielaniu pomocy imigrantom z Europy Wschodniej do USA. Był też członkiem Koła Filistrów Polskich Korporacji Akademickich w Chicago.

Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie w grobie rodzinnym.

Żona Jadwiga z d. Boguszewicz, sybiraczka.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi; belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) V kl.; duńskie: Dannebrogordenen (Order Dannebrog) IV kl.; estońskie: Valgetahe teenetemark (Order Białej Gwiazdy) IV kl.; francuskie: Komandoria Templariuszy III kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order św. Olafa) I kl.; watykańskie: Sacro Militare L'Ordine equestre del Santo Sepolcro di Gerusalemme (Order Grobu Świętego) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 183; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1, 4/1, 30/7; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 3; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 78, 79; Arch. UW, sygn. RP-18529 – Krasicki Kazimierz; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 10, s. 127–132.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 31, 137; RSZ 1937, s. 42, 181; RSZ 1939, s. 133, 205.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 110.

Strony internetowe: <https://www.archiwumkorporacyjne.pl/index.php/muzeum-korporacyjne/warszawa/k-regia/>.

Królikowski Roman (Roman Feliks Stanisław Antoni) (v. Poraj-Królikowski). Ur. 7.10.1902 we Lwowie; zm. 23.02.1973 w Johannesburgu. Brak danych o rodzicach.

Jako bardzo młody człowiek uczestniczył w obronie Lwowa w listopadzie 1918. W l. 20. XX w. oficer 40. pułku piechoty we Lwowie, porucznik piechoty ze starszeństwem

od 1.09.1921. Oddelegowany do Korpusu Ochrony Pogranicza służył w Kamionce Strumiłkowej od stycznia 1924 do 1932, gdy przeszedł do dyspozycji Szefa Departamentu Piechoty MSW.

Po studiach podjął pracę w MSZ, od 1.07.1935 do 31.03.1936, jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Wiedniu. Przeniesiony, od 1.04. do 18.11.1936 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Budapeszcie, tam w listopadzie 1936 otrzymał prawo używania tytułu attaché dla spraw handlowych. W tym samym czasie, od 1.04.1936 do wojny, jako kapitan Oddziału II Sztabu Głównego kierował placówką wywiadowczą w Budapeszcie. Przeniesiony, od 18.11.1936 do 1.09.1940 był tytularnym II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Budapeszcie. W maju 1937 zapisał się do Ligi Morskiej i Kolonialnej, Oddział przy MSZ. Po likwidacji placówki w Budapeszcie przedostał się na Bliski Wschód, gdzie od 3.12.1940 do 1.01.1943 służył w Legii Oficerskiej Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich. Reaktywowany w służbie zagranicznej, w okresie 1.01.1943–1.07.1944 tytularny wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Stambule, jednocześnie pozostając w dyspozycji Sztabu Naczelnego Wodza. Od 1.07.1944 do 23.02.1949 ponownie służył w Wojsku Polskim, w Sztabie Naczelnego Wodza, oficer łącznikowy w Kairze, i od 27.04.1948 oficer łącznikowy Inspektora Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia przy East Africa Command w Nairobi. W ramach swych obowiązków wizytował polskie obozy w Afryce. Po demobilizacji, w l. 1949–1954 sekretarz konsulatu belgijskiego w Nairobi. W l. 1949–1953 delegat Stowarzyszenia Polskich Kombatantów na Afrykę Wschodnią i Prezes Koła SPK w Nairobi. Od 1961 mieszkał w Johannesburgu, był prezesem Zjednoczenia Osadników Polskich w Afryce Południowej.

Brak bliższych informacji o rodzinie.

Publikacje: po wojnie publikował w prasie emigracyjnej, przede wszystkim w „Dzienniku Polskim” i „Wiadomościach” w Londynie i „Kulturze” w Paryżu. Używał pseud. „ERKA”. W „Kulturze” (1968, z. 5, s. 81–87) zamieścił artykuł pt. *O Polakach w Afryce Południowej*, w „Zeszytach Historycznych” (1968, z. 14, s. 150–188) pt. *Operation Polejump*, dotyczący ewakuacji polskich uchodźców z Afryki w latach powojennych, oparty częściowo na własnych wspomnieniach.

Odnaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921; brytyjskie: The 1939–1945 Star (Gwiazda za Wojnę 1939–1945), Defence Medal (Medal za Obronę), War Medal 1939–1945 (Medal za Wojnę 1939–1945), Africa Star (Gwiazda Afryki).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 177; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 166, s. 139.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 132, 247; RSZ 1939, s. 149, 279; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 242, 455; *Rocznik Oficerski 1932*, Warszawa 1932, s. 93, 436; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn [b.r.w.], s. 72; Morawski Kajetan, *Na przełaj*, Londyn 1969, s. 23; *Z żałobnej karty*, „Biuletyn Koła Lwowian” [Londyn] R. 12, czerwiec 1973, nr 24, s. 107.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna, po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67, 69, 110; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 763, 805–807.

Kruczkiewicz Adam. Ur. 7.07.1891 we Lwowie; zm. 15.01.1983. Syn Bronisława, profesora filologii, latynisty Uniwersytetu Lwowskiego, i Franciszki z d. Moraczewska, bratania Jędrzeja Moraczewskiego.

Naukę początkową, przez cztery lata, pobierał w szkole prywatnej. W l. 1902–1908 uczęszczał do III Gimnazjum we Lwowie, gdzie w 1909 złożył egzamin maturalny. Studiował w l. 1909–1914 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, tam też uzyskał doktorat z prawa. Od 1.08.1914 do 1.11.1918 służył w armii austriackiej. Od 10.11.1918 do 10.10.1921 służył w Wojsku Polskim w randze kapitana rezerwy artylerii; w 1921 ukończył kurs oficerów sztabowych. W 1919 został przydzielony do Francuskiej Misji Wojskowej.

Po przejściu do pracy w służbie zagranicznej, od 15.10.1921 do 1.07.1924, pracownik kontraktowy, pomocnik referenta na próbnej służbie w Referacie Pretensji i Odszkodowań Departamentu Konsularnego (D.K.) MSZ, od 1.04.1922 przyjęty na stały etat. 1.03.1923 mianowany referentem tamże. Od 1.03.1923 pomocnik referenta w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) D.K. Skierowany na placówkę, pracował, od 1.07.1924 do 1.01.1927, jako I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie RP w Londynie. Tam też został mianowany wicekonsulem, od 1.01. do 30.09.1927 pozostawał nadal na placówce. Odwołany do centrali MSZ, pracował tam od 30.09.1927 do 1.07.1931 jako referent, a od 1.07.1929 jako radca ministerialny. Członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1931 mianowany konsulem w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, zastępca konsula generalnego. Od 1.03.1936 p.o. kierownika KG RP w Berlinie. Kierował placówką do 31.10.1938; nie udało się ustalić, kiedy został mianowany kierownikiem. W 1937 mianowany konsulem generalnym, z zachowaniem kierownictwa konsulatu, jednocześnie powierzono mu funkcję referenta ds. emigracji sezonowej w Ambasadzie RP w Berlinie. Odwołany do centrali 1.11.1938, jednocześnie mianowany radcą Departamentu Konsularnego, a 15.11.1938 został p.o. zastępcy naczelnika Wydziału Opieki Prawnej (E.III.) D.K., w 1939 jednocześnie był kierownikiem Referatu Prawnego w Wydziale E.III. Pozostał na tym stanowisku do 31.08.1939. Miał być od 1.09.1939 przeniesiony do Wydziału Prawnego (P.V.), ale do tego nie doszło.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany z Warszawy do Wiśniowca i Czerniowiec, następnie do Rumunii. Przebywał w Botoșani, skąd jako kapitan rezerwy artylerii chciał wyjechać do wojska we Francji; uzyskał od władz rumuńskich wizę wyjazdową 3.10.1939, ale 19.10.1939 przebywał w Turnu Severin, skąd wyjechał do Bukaresztu. W okresie 10.11.1939–31.01.1940 został zatrudniony w Komisji Samochodowej przy Ambasadzie RP w Bukareszcie. Po przedostaniu się na Zachód, od 02.1940 do 10.1943 służył w wojsku. Wyreklamowany wrócił do pracy w MSZ; od 21.08.1943 do 30.09.1944 radca, kierownik Działu Konsularno-Opiekuńczego. 30.09.1944 zwolniony, jako urzędnik w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie pozostał tam do 5.07.1945. 14.11.1944 został na prośbę MON przeniesiony, w stopniu podpułkownika, do SHAEF. Dalsze losy nieznane.

Żona Izabela (Izabella) z d. Mikucka (ur. 1910?), w 1942 przebywała w Portugalii. Mieli córkę Krystynę (ur. 1936). Rodzeństwo: siostra Maria (1892–1988), doktor praw, nauczycielka gimnazjum we Lwowie, po wojnie pracowała w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu; bracia Władysław (1894–1911) i Antoni (1897–1944), doktor praw, sekretarz generalny Polskiej Prokuratury Generalnej w Warszawie, zmarł w obozie koncentracyjnym.

Publikacje: pozostawił manuskrypt pt. „Wspomnienia Adama Kruczkiewicza” (ok. 1968).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi z mieczami, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 115–126; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1744, s. 237; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 186, 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 214, sygn. 1459d, s. 167; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 80, 82; HI, MSZ, sygn. 294, s. 328 (351.294.6, s. 160); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/K, s. 194, 195.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, nr 7, s. 130, 1927, nr 2, s. 22, nr 8, s. 130; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; RSZ 1932, s. 32, 211; RSZ 1937, s. 99, 182; RSZ 1939, s. 35, 106, 206; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 579.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 117, 120, 245, 342, 355, 370; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zest. J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 270; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 36, 70; Skowrońska Janina, *Kruczkiewicz Bronisław Ignacy (1849–1918)*, [w:] PSB, t. 15, 1970, s. 382, 383.

Kukliński Wacław. Ur. 18.08.1882 w Warszawie; zm. po 1953. Syn Teodora i Antoniny z d. Kuna.

Ukończył sześcioklasową szkołę miejską i kursy buchalteryjne Chnat-Czyńskiego. W l. 1898–1916 pracował w Zakładach Żyrardowskich Hielle i Dittricha, jako pomocnik buchalteryjny i kalkulator, w biurze w Warszawie. W 1916 podjął pracę w Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych od Ognia; od 1.05.1917 kancelista w Wydziale „Pogorzelowym”, a od 1.01.1918 pomocnik referenta tamże.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 13.02.1920 pomocnik referenta w Rachubie Centrali Biura Rachuby i Kontroli, Wydziału Finansowego Departamentu Administracyjnego (D.A.) MSZ; po reformie organizacyjnej MSZ jego miejsce pracy to Oddział Rachuby Centrali Wydziału Organizacyjno-Budżetowego (A.II.) D.A. Tam też 1.02.1930 mianowany księgowym, a 1.02.1934 sekretarzem rachunkowym. Nie zmieniał miejsca pracy, ale zmieniano nazwę jego komórki organizacyjnej, i tak od 1.01.1936 jako referendarz pracował w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.) D.A.

W 1939 był zastępcą członka Komisji Kontrolującej (Rewizyjnej) Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”.

Z wybuchem wojny, 1.09.1939 został I zastępcą szefa (komendanta) służby OPL w schronach gmachu MSZ. Kilka dni później ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca; miał pozostać wraz z żoną i dziećmi w Krzemieńcu lub Kutach, skąd wrócił do Warszawy. W okresie 7.03.1940–1.08.1944 pracował w Zakładzie Oczyszczania Miasta jako starszy robotnik. W czasie okupacji był również opiekunem dzielnicowym Rady Głównej Opiekuńczej. Po powstaniu warszawskim wysiedlony w okolice Tomaszowa. Po przejściu frontu wrócił do Warszawy i od 1.02. do 15.04.1945 pracował jako skarbnik ZOM. Przeszedł do pracy w przedsiębiorstwie „Agril”, gdzie pracował od 15.04. do 15.11.1945. W tym czasie wstąpił do PPS.

Od 26.10.1945 „reaktywowany” w randze podreferendarza przyjęty do MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej i przydzielony do Wydziału Budżetowego w Biurze Finansowo-Ekonomicznym. Tam też 1.04.1946 mianowany radcą. Z PPS przeszedł do PZPR, w której został skreślony z listy członków w listopadzie 1951. 1.10.1952 mianowany starszym radcą i 31.10.1952 przeniesiony w stan spoczynku. W 1953 starał się o pracę w Centrali Handlu Zagranicznego „Prasa i Książka”. Dalsze losy nieznane.

Żona Maria z d. Zienkiewicz. Mieli dwie córki: Teresę (ur. 1926) i Mirandę (ur. 1921).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 210, sygn. 12721, s. 75, 79; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 518, 519; AMSZ, BSO, sygn. 8866 – Akta Wacława Kuklińskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95, 1936, nr 1, s. 16, 1946, nr 1 z 15.05.1946, s. 17; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 14; RSZ 1932, s. 32, 141; RSZ 1937, s. 30, 183; RSZ 1939, s. 11, 36, 207.

Kuśniewicz Andrzej, pseud. „Bondy”, „Karol”, „Mott”. Ur. 30.11.1904 w Kowenicach k. Sambora, woj. lwowskie; zm. 14.05.1993 w Warszawie. Syn Bolesława Izzydora, nauczyciela, zarządcy rolnego, i Joanny Marii z d. Ostrowska-Tworkowska.

Nauki początkowe pobierał w domu, następnie przez rok w Grazu, w Austrii, czwartą zaś klasę w szkole powszechnej w Zakopanem, tam też podjął naukę w gimnazjum; kontynuował ją w Chyrowie, ponownie w Zakopanem, a maturę zdał w 1923 w Samborze. Następnie studiował w l. 1923–1925 w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie. Ze względu na swą sytuację materialną przerwał studia i w l. 1925–1928 pracował we Lwowie w przedstawicielstwach samochodowych, m.in. w zastępstwie firmy „Alfa-Romeo” na Polskę. Z tego ostatniego powodu dłużej przebywał w Mediolanie. Uczestniczył w wielu rajdach samochodowych. W l. 1929–1931 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w pracowniach profesorów Sichulskiego, Jarockiego i pracowni rzeźby Dunińskiego. W l. 1931–1935 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego i w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium w maju 1935. W l. 1932–1934 należał do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej, w tym od

grudnia 1933 do „Legionu Młodych”. Jednocześnie, w okresie 12.1934–07.1935 urzędnik Izby Skarbowej w Krakowie.

Pracę w służbie zagranicznej podjął, odbywając od 06. do 10.1935 praktykę w Konsulacie RP w Użhorodzie, następnie w centrali MSZ i ponownie w Użhorodzie. Od 01.1936 do 08.1937 pracownik kontraktowy w Bibliotece Jagiellońskiej, w dziale rękopisów francuskich. Od 1.09.1937 do 30.06.1939 pracownik kontraktowy umysłowy w Konsulacie RP w Użhorodzie, który po rozbiórce Czechosłowacji w 1938 znalazł się w granicach Węgier i zmienił nazwę na Ungvár. Przeniesiony, pracował od 1.07. do 31.12.1939 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Tuluzie; tam w czerwcu 1939 został attaché konsularnym.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 został zmobilizowany i skierowany do Biura Rekrutacyjnego Armii Polskiej we Francji w Paryżu. Następnie od 1.01. do 10.06.1940 był sekretarzem w Delegaturze Cywilnej do Spraw Wojskowych Ambasady RP w Paryżu. Po upadku Francji pozostał na miejscu, powrócił do Tuluz, gdzie od 1.08. do 23.09.1940 pracował w Biurze Opieki nad Polakami, następnie, 24.09.–15.12.1941, był referentem w Biurze Polskim (Office Polonais) w Tuluzie. Po likwidacji Biur Polskich referent, od 15.12.1941 do 9.01.1943, w powołanych na ich miejsce Biur Administracji Polaków (Bureau d'Administration des Polonais), też w Tuluzie. Członek POWN we Francji, w siatce wywiadowczej F-II, miał używać wówczas pseud. „Bondy”, „Karol” i „Mott”. Aresztowany przez gestapo 8.01.1943. Początkowo przebywał w areszcie w Tuluzie, następnie w więzieniu w Paryżu, gdzie został skazany na karę śmierci, zamienioną na obóz koncentracyjny. Kolejno przebywał: w obozie w Neue-Bremm, następnie od wiosny 1944 w obozie koncentracyjnym w Mauthausen, wyzwolonym przez armię amerykańską 5.05.1945. Powrócił do Francji.

Po zakończeniu wojny pozostał we Francji, gdzie wstąpił w styczniu 1946 do PPR (od 1948 w PZPR) i działał w placówce PKWN w Tuluzie. W czerwcu 1945 podjął pracę w powstającym Konsulacie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Tuluzie w charakterze pracownika kontraktowego jako tymczasowy referent i p.o. sekretarz, jednocześnie kierownik placówki. Przeniesiony, od 1.01.1947 kierownik Konsulatu TRJN w Strasburgu, gdzie pozostał do października 1947. Skierowany na kolejne stanowisko, mianowany od 1.10.1947 konsulem i kierownikiem Konsulatu TRJN w Lille. Pozostał na tym stanowisku do stycznia 1950, być może w tym czasie mianowany konsulem generalnym. Odwołany do kraju, został przeniesiony w stan nieczynny w MSZ. Jak sam podawał, „zostałem skierowany na polecenie K.C. P.Z.P.R.” do Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego, od czerwca 1950. Kolejno był tam kierownikiem działu propagandy, sekretarzem Zarządu, a od września 1951 redaktorem działu w Biurze Wyrobów Artystycznych i Ludowych. Jednocześnie w tym czasie wyrzucony z PZPR, a po interwencji Komisji Kontroli Partyjnej przywrócony do partii w 1952. W l. 1951–1953 redaktor wydawnictwa „Sztuka”. W 1955 pracował w redakcji Katalogów Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła. Pracował tam do 1.10.1955. Następnie podjął pracę w Polskim Radio; gdzie w l. 1955–1970 kierował redakcją Polskiego Radia dla Zagranicy. Wiele lat współpracował z redakcją „Miesięcznika Literackiego”, w l. 1966–1982 był zastępcą redaktora naczelnego. Od 1959 aż do rozwiązania w grudniu 1981 członek Związku Literatów.

Żona Maria z d. Brejnakowska (1907–?); pobrali się w 1931. We Francji pracowała w PCK w Tuluzie, członkini POWN, aresztowana przez gestapo w marcu 1941 przebywała w Ravensbrück, a następnie w Belsen-Bergen; po powrocie do Polski pracowała w Zjednoczonym Przedsiębiorstwie Rozrywkowym w Warszawie.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi; francuskie: Médaille Commémorative de la Guerre (Medal Pamiątkowy za Wojnę).

Archiwalia: AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 29; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 73, s. 2; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1; IPN, sygn. BU 01286/1146.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 19; RSZ 1939, s. 73, 280.

Kwiecień Roman. Ur. 26.02.1897 w Zawierciu; zm. (?). Syn Stanisława, cieśli, zesłańca syberyjskiego, i Marii (Marjanny) z d. Zasada.

Podstawowe wykształcenie zdobywał w szkole Huldczyńskiego w Zawierciu, do 1905; po wywiezieniu ojca musiał przerwać naukę i pomagać matce, pracując w fabryce Huldczyńskiego i Krawczyka w Zawierciu, a od 10.1913 do 7.09.1915 jako pomocnik magazyniera i biuralista w Akcyjnym Towarzystwie Przemysłu Cementowego „WIEK” w Ogrodzieńcu. Następnie 1915–1916 pracował jako robotnik w zakładach Thyssena w Mülheim am der Ruhr w Westfalii. Po przedostaniu się w 1916 do Holandii, od 3.01.1917 do 1.08.1918, urzędnik Oddziału Rosyjskiego Międzynarodowego Towarzystwa Pomocy Rannym i Jeńcom Wojennym w Hadze. Od 07. do 11.1918 pracował w Polskim Biurze Prasowym NKN w Hadze.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w Holandii, gdzie od 1.08.1918 do 1.07.1920 był pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Hadze, następnie od 1.07.1920 do 1.02.1921 kancelistą na próbnej służbie tamże. Po przeniesieniu, od 1.02. do 1.10.1921, był kancelistą na próbnej służbie w Konsulacie RP w Brukseli i w tym samym charakterze, od 1.10.1921 do 1.12.1924, w Poselstwie RP w Brukseli. W tym czasie, w 1921 zdał egzamin maturalny i podjął studia na Uniwersytecie w Brukseli, gdzie w 1923 uzyskał licencjat z nauk politycznych, a w 1924 uzyskał licencjat nauk ekonomicznych. Awansowany, od 1.12.1924 do 1.12.1925 II sekretarz konsularny na prowizorycznej służbie w Poselstwie RP w Brukseli. W dniu 29.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ, po czym od 1.12.1925 do 1.07.1927 był już II sekretarzem konsularnym służby stałej w Poselstwie RP w Brukseli. Tamże, w okresie 1.07.1927–18.01.1929, I sekretarz konsularny, od 18.01. do 1.06.1929 otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula. Przeniesiony, od 1.06.1929 do 1.07.1930 pracował jako tytularny wicekonsul w Konsulacie RP w Brukseli, a następnie od 1.07. do 31.12.1930 I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula tamże. Odwołany do centrali MSZ, od 1.01.1931 do 1.07.1932 asesor, referent w Referacie Francuskim Wydziału Ogólno-Konsularnego (K.I.) Departamentu Konsularnego; następnie w Referacie Organizacyjnym Wydziału Osobowego. W czerwcu 1932 złożył egzamin dyplomatycz-

no-konsularny w MSZ; awansowany, od 1.07.1932 do 31.03.1933 był referendarzem, nadal w Wydziale K.I. W tym też czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany, od 1.04.1933 wicekonsul, przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, dokąd przyплыł s.s. „Pułaskim” 27.03.1933 i 1 kwietnia tr. objął obowiązki; 1.02.1934 został mianowany konsulem. Z dniem 30.04.1936 odwołany do centrali MSZ z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym w ministerstwie. W centrali urzędował od 30.04.1936 do 31.03.1937 jako radca, pracownik kontraktowy. 31.03.1937 zwolniony z etatowej służby państwowej w związku z ponownym skierowaniem w charakterze pracownika kontraktowego do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, gdzie pozostał od 1.04.1937 formalnie do 31.12.1937. Przeniesiony, pracował od 1.01.1938 do 30.04.1939 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, z przydziałem do Konsulatu Honorowego RP w San Francisco. Od 1.05.1939 ponownie w Nowym Jorku. Sam po wojnie podawał, że w Konsulacie Honorowym RP w San Francisco pracował do 31.12.1939. Następnie otrzymał urlop bezterminowy. W l. 1940–1945 pozostawał poza służbą państwową.

Po wojnie zgłosił akces do MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie i został skierowany do Pittsburgha w celu przejęcia istniejącego tam konsulatu. Przyjechał do Pittsburgha, ale 12.10.1945 przejął tylko budynek. Formalnie od 1.10.1945 do 1.10.1947 kierował tą placówką. W 1947 sześć miesięcy przebywał w Polsce w centrali MSZ, zgłosił wtedy akces do organizacji PPR w MSZ. 1.07.1947 mianowany konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Pittsburghu. Od 1.10.1947 został przeniesiony do Konsulatu Generalnego MSZ w Nowym Jorku. Pozostał na tym stanowisku do 31.08.1950, w którym to dniu rozwiązano z nim stosunek służbowy. Dalsze losy nieznane.

Żona Prudence z d. Paine (ur. 1905); pobrali się w sierpniu 1937 w Nowym Jorku. Miał siostrę Marię, zamężną Manterys.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) IV kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) V kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 14; AAN, MSZ, sygn. 11684, s. 27; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VIII, sygn. 247, s. 112, 113; AMSZ, zesp. 20, Dep. Polityczny, t. 16, s. 89, 112–114; AMSZ, BSO, sygn. 7556 – Akta Romana Kwietnia; IJP-NY, Akta KG RP w Nowym Jorku, sygn. 11 – Roman Kwiecień.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 11, s. 165, 1927, nr 5, s. 94, 1929, nr 4, s. 84, 1933, nr 3, s. 22; RSZ 1932, s. 33, 137; RSZ 1937, s. 122, 248; RSZ 1939, s. 135, 280.

L

Langer Bronisław. Ur. 22.09.1885 w Daszowie, k. Kijowa; zm. (?). Syn Ludwika B. i Marceliny z d. Kędzierska.

Po śmierci ojca, wraz z matką przeniósł się do Galicji, początkowo do Stanisławowa, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej. Naukę kontynuował we Lwowie, ukończył tam szkołę podstawową oraz Wyższą Szkołę Realną. Odbił również dwuletnie kursy handlowe: buchalteryjne (handlowe i bankowe), handel wewnętrzny i zagraniczny w Wiedniu. Otrzymał pracę urzędnika w austro-węgierskim komisariacie cywilnym w mieście Taslidża (wcześniej i obecnie Plevlja) w sandżaku Hercegowiny w Turcji, na pograniczu z Czarnogórą. W 1913 został przeniesiony do Wiednia, następnie przydzielony do konsulatu austro-węgierskiego w Kurytybie w Brazylii.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę przeszedł do polskiej służby zagranicznej, od stycznia 1920 przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Buenos Aires w charakterze referenta. Po przekształceniu Konsulatu Generalnego w Wydział Konsularny Poselstwa RP w Buenos Aires, pracował tam od 1.10.1922 do 31.12.1928 jako prowizoryczny starszy kancelista, a od 1.03.1923 starszy kancelista. 1.07.1924 mianowany sekretarzem konsularnym i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Buenos Aires. Pozostał na tym stanowisku do 31.12.1928. Odwołany do centrali MSZ, od 1.01.1929 został przydzielony w charakterze referenta do Referatu Kontroli Placówek Zagranicznych w Warszawie z powierzeniem kontroli placówek w Czechosłowacji i w Stanach Zjednoczonych. Tam też został 1.07.1929 mianowany adiunktem kancelaryjnym i pracował formalnie do 1.06.1931, przydzielony od tego dnia do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. 1.06.1931 przyłączył się do Nowego Jorku na pokładzie s.s. „Kościuszko” i objął stanowisko naczelnika kancelarii z tytułem sekretarza konsularnego. Pracując tam do 1932, prowadził księgowość, sprawy administracyjne oraz czasowo referat paszportowy, wizowy i legalizacyjny. 1.07.1932, wobec redukcji etatów w KG RP w Nowym Jorku przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Chicago jako pracownik kontraktowy i referent ds. administracyjnych oraz księgowości. Tam też od 1.02.1934 mianowany pomocnikiem rachunkowym, a 1.01.1938 starszym rejestratorem, w 1939 był księgowym konsulatu, pracował w KG RP w Chicago do września 1945.

Po wojnie, w związku z opowiedzeniem się za Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej, został zwolniony z pracy. Po powołaniu do życia Konsulatu Generalnego TRJN w Chicago, od 1.10.1945 objął tam stanowisko księgowego i referenta administracyjnego. 1.07.1948 mianowany attaché konsularnym. W 1950 został uznany za powiązanego „z miejscową reakcją” przez warszawską centralę MSZ. Ostatecznie 31.07.1952 zwolniony z pracy. Dalsze losy nieznanne.

Żona Katarzyna z d. Zakrajewska (?–1948). Mieli dwóch synów: Ludwika Rene Eugeniusza (ur. 1923) i Alberta Bolesława (ur. 1927).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 185, sygn. 2990, s. 4; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/41, s. 3, 16; AMSZ, zesp. 20, Biuro Konsularne, t. 16, s. 26, 42, 45; AMSZ, BSO, sygn. 8804 – Akta Bronisława Langer; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 12, s. 2–18; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/L, s. 1, 2; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 249, s. 32 (dawniej pudło 15, sygn. 447).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100, 1925, nr 12, s. 187, 1926, nr 12, s. 169, 1933, nr 19, s. 187; RSZ 1932, s. 34, 236; RSZ 1937, s. 121, 185, 233; RSZ 1939, s. 133, 209, 263; Szygowski Juliusz, *Urywki wspomnień*, „Zeszyty Historyczne” 1985, z. 73, s. 157.

Lepecki Zbigniew. Ur. 17.05.1902 w Kluczkowicach, woj. lubelskie; zm. 2.05.1949 w Belo Horizonte, stan Minas Gerais, Brazylia. Syn Leopolda i Bronisławy z d. Depner.

Początkowo uczył się w domu, następnie w miejskiej szkole niemieckiej w Mysłowicach, a od 1917 w gimnazjum realnym w Będzinie. Tam związał się z ruchem niepodległościowym, uczestnicząc w l. 1914–1918 w ruchu harcerskim, a także peowiacko-legionowym. Jako uczeń ósmej klasy gimnazjum w 1918 ochotniczo wstąpił do wojska, ale został zwolniony jako zbyt młody. Egzamin maturalny złożył przed sekcją MWRiOP w lutym 1920. Podjął studia matematyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, które przerwał w związku z sytuacją wojenną i po raz drugi wstąpił ochotniczo do wojska. Udział w wojnie zakończył w randze podchorążego, służąc w batalionie zapasowym 11. pułku piechoty. W 1920 ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Warszawie, awansowany do stopnia podporucznika. Kontynuował studia na UW, zwieńczone dyplomem nauczyciela w 1924. Należał do Towarzystwa „Bratnia Pomoc” Studentów UW. Doktoryzował się na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Od 1.09.1924 do 31.08.1931 pracował jako nauczyciel gimnazjum w Warszawie. Od 1.09.1931 do 31.12.1936 zatrudniony w MWRiOP jako wizytator szkół średnich Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego. Członek prezydium Komitetu Wychowania Narodowego przy Światowym Związku Polaków z Zagranicy, w ramach którego zorganizował i przewodniczył Komisji „Książki”. Prezes Rady Szkolnej m.st. Warszawy. Od 1932 związany był z masonerią jako członek Wielkiej Loży Narodowej.

Przeszedł do pracy w służbie zagranicznej; od 1.01.1937 w Ambasadzie RP w Berlinie, jako pracownik kontraktowy, miał się zajmować sprawami szkolnictwa polskiego w Niemczech. Po kilku miesiącach jednak zrezygnował z tego stanowiska i powrócił do Warszawy. Wybrany do Rady Miejskiej Warszawy, blisko współpracował z prezydentem Stefanem Starzyńskim.

W 1937 wyjechał za granicę na studia z zakresu organizacji i planowania. Po powrocie do kraju dyrektor Biura Studiów i Planowania Obozu Zjednoczenia Narodowego; członek prezydium Rady Naczelnej OZN. Był też przewodniczącym komitetów redakcyjnych takich wydawnictw, jak „Książka w Polsce”, „Likwidacja analfabetyzmu w Polsce” i „Zasady racjonalnego planowania inwestycji państwowych”. W okresie 1938–1939 poseł do Sejmu RP, gdzie był zastępcą przewodniczącego Komisji Inwestycji, a także pracował w komisjach: budżetowej, kontroli długów państwa, oświatowej, dla zmiany ordynacji wyborczej i Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP.

W grudniu 1939 przyjechał wraz z żoną oraz synami z Francji do Kurytyby. W l. 1940–1944 prowadził, jako profesor matematyki, na zlecenie wykłady z zakresu matematyki wyższej na Wydziale Filozofii Uniwersytetu w Kurytybie. W 1944 przeniósł się do Belo Horizonte. Pracował również na tamtejszym uniwersytecie.

Żona Zofia z d. Kłaczyńska (1903–1977); zajmowała się literaturą dla dzieci i młodzieży. Mieli dwóch synów: Jerzego (ur. 1929), inżyniera elektryka, wieloletniego pracownika Centrais Elétricas de Minas Gerais (Cemig), i Witolda (ur. 1936), inżyniera, absolwenta Uniwersytetu Minas Gerais w Belo Horizonte, doktora fizyki w zakresie fizyki jądrowej.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2983, s. 117–130; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 36; Arch. UW, sygn. RP-6749 – Lepecki Zbigniew; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 516, s. 41, 42 (dawniej pudło 4, sygn. 132), sygn. 237, s. 134, 135 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 173, s. 50 (dawniej pudło 6, sygn. 199), sygn. 178, s. 12, 29 (dawniej pudło 7, sygn. 234), sygn. 465, s. 110 (dawniej pudło 8, sygn. 257).

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 98, 248; *Nekrolog*, „Lud” [Kurytyba] 1949, nr 20, s. 5; *Nekrolog*, „Lud” [Kurytyba] 1977, nr 7, s. 2; Lepecki Jerzy Z., *Aniversario. História de uma viagem e suas circunstâncias*, Rio de Janeiro 2003.

Opracowania: Dr Zbigniew Lepecki (*Wspomnienie pośmiertne*), „Lud” [Kurytyba] 1949, nr 20, s. 1; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 271; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 344; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. III: K–Ł, Warszawa 2005, s. 328, 329.

Lisiecki Stanisław Fabian. Ur. 9.01.1910 w Warszawie; zm. 25.06.1968 w Ngobevu, Afryka Południowa. Syn Juljana i Felicji Jadwigi z d. Tuszkó.

W 1928 ukończył Gimnazjum im. Króla Stefana Batorego w Warszawie. Od 1.05. do 1.09.1929 pracował jako praktykant w firmie „Kornauburger Mineraloelraffinerie” A.G. w Wiedniu. Następnie podjął studia w Akademii Handlowej w Antwerpii (Institut de Commerce), którą ukończył w 1932. Jednocześnie w okresie 1.12.1931–1.02.1932 tłumacz lekarza okrętowego w „Canadian Pacific” Co. Linie okrętowe w Antwerpii. Po studiach, od 12.09.1932 do 30.06.1934, odbył praktykę biurowo-handlową w „Stocznia Gdańskiej” w Gdańsku. Służbę wojskową, 19.09.1933–17.09.1934, pełnił w 6. pułk piechoty Legionów Polskich, którą zakończył w stopniu plutonowego podchorążego rezerwy. Po ćwiczeniach, w okresie 25.09.–4.11.1935, 4.11.1935 awansował do stopnia sierżanta podchorążego. Pracował, od 15.12.1934 do 30.06.1936, jako referent działu eksportowego Izby Przemysłowo-Handlowej w Sosnowcu.

Po podróży, odbytej w dniach 22.07.–3.09.1936 z Warszawy przez Gdynię, Gdańsk, Geteborg, Oslo i Fredrikstad do Cape Town (Kapsztad), podjął pracę, formalnie od 1.09.1936 do 30.04.1938, jako pracownik kontraktowy Konsulatu Generalnego RP w Londynie delegowany do Agencji Konsularnej RP w Kapsztadzie (Cape Town, Związek Południowej Afryki, obecnie RPA). Już 1.11.1937 miał być powołany na stanowisko agenta konsularnego RP w Johannesburgu, ale wyjechał tam dopiero 20.04.1938, Agencję Konsularną zaś uruchomił 2.05.1938. Ze względu na stan zdrowia, od 1.02. do 10.05.1939

przebywał na urlopie wypoczynkowym. Powrócił do pracy i od 11.03. do 30.06.1939 pozostawał pracownikiem kontraktowym w Agencji Konsularnej RP w Johannesburgu, tam też 11.03.1939 otrzymał zgodę na używanie tytułu wicekonsula na czas pełnienia funkcji kierownika. 1.07.1939 został przeniesiony, nadal w charakterze pracownika kontraktowego z prawem używania tytułu wicekonsula, do nowo utworzonego Konsulatu Honorowego RP w Salisbury (Rodezja, obecnie Zimbabwe).

Po wybuchu wojny, 18.09.1939 złożył podanie o zgodę na wstąpienie do wojska. Od 1.12.1939 formalnie urlopowany z MSZ, choć już 12.11.1939 służył w stopniu podporucznika w 1. Dywizji Grenadierów WP we Francji. W trakcie kampanii francuskiej dostał się 26.06.1940 do niewoli niemieckiej i do 29.05.1941 przebywał jako jeńiec wojenny w stalagu VII.A, Moosburg w Bawarii. Po „wydostaniu się z niewoli” (nie udało się ustalić, czy uciekł, czy został zwolniony) we wrześniu 1941 przebywał już we Francji w dep. Puy de Dome, być może ukrywał się pod nazwiskiem Florian Górny. Po przedostaniu się do Wielkiej Brytanii, powrócił do wojska i od 2.10. do 1.12.1941 był w brygadzie kadrowej w Szkocji. Został odkomenderowany do armii brytyjskiej, gdzie służył w Royal West African Frontiers Force, I Gambia Battalion na terenie Afryki Zachodniej, Indii i w Burmiej (obecnie Mjanma). 1.12.1946 został zdemobilizowany w Cape Town w randze majora. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Publikacje: opublikował artykuł pt. *Z Chrzanowa do Gibraltaru*, „Tygodnik Kulturalny” 1970, nr 51/52, s. 11.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych; francuskie: Croix de Guerre (Krzyż Wojenny).

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii sygn. 337, s. 8; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 110; HI, MSZ, jednostka 291, s. 869, 870 (348.291.12, s. 317, 318); IPMS, zesp. A.42, KG RP w Londynie, sygn. 504, s. 1–204.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 137, 249; RSZ 1939, s. 156, 281, 299; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny” 23.02.1969, nr 8, s. 5.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 113.

Litewski Jerzy Bogumił. Ur. 22.04.1891 w Raciążu, pow. plocki; zm. 22.06.1980 w Sydney. Syn Witalisa i Stanisławy z d. Jordanowska.

W 1910 ukończył plockie Gimnazjum Macierzy Szkolnej. Od 1914 do 1917 służył w armii rosyjskiej, następnie od 1917 do 1933 jako oficer zawodowy w armii polskiej; rotmistrz 1. Pułku Ułanów Krechowieckich, od 21.04.1930 w Oddziale II Sztabu Głównego.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 16.10.1933 do 31.08.1936, pracownik kontraktowy, attaché ds. handlowych w Konsulacie Generalnym RP w Stambule. Równocześnie miał też kierować placówką wywiadu o krypt. „Ghazi”. W 1934 mianowany agentem KG RP w Stambule w Trebizondzie (Tabryz, obecnie Trabzon), które to biuro miał zorganizować. Przeniesiony, od 1.09.1936 do 30.09.1937 był pracownikiem kontraktowym w Ambasadzie RP w Ankarze jako attaché ds. handlowych. Odwołany do centrali MSZ, odbył tam w okresie od 1.10.1937 do 31.01.1938 praktykę, po której został mianowany, od 1.02.1938, konsulem w Konsulacie Generalnym RP w Harbinie, Mandżuria. Wyjechał z kraju drogą morską, 12.08.1938, i przez Tokio dotarł do Har-

binu. Po wybuchu wojny Japonii z USA, powołał Polski Komitet Opiekuńczy w Harbinie. Komitet został uznany przez władze Mandżukuo za przedstawicielstwo Polaków w Mandżurii, 10.01.1942. Konsulat Generalny RP w Harbinie zaprzestał działalności 15.12.1941. W grudniu 1941 ewakuował się do Japonii, gdzie przebywał do 10. lub 11.1942. Od 1.11.1942 figurował na liście plac Poselstwa RP przy Rządzie Czechosłowackim w Londynie, ale wydaje się, że była to tylko formalność. Od stycznia 1943 pracował w Biurze Szyfrów centrali MSZ w Londynie, mianowany 16.08.1943 kierownikiem tego Biura. 30.06.1944 został odwołany ze stanowiska. 1.07.1944 mianowany konsulem generalnym RP w Bombaju, dokąd dotarł i objął kierownictwo Konsulatu Generalnego RP w Bombaju 21.09. lub 1.10.1944. Pozostał na tym stanowisku do 5.07.1945, a faktycznie do likwidacji placówki.

Pozostał na emigracji w Indiach, kierując od 08.1945 do 11.1946 Polskim Komite-tem Opieki nad Uchodźcami w Indiach, powołanym w miejsce zlikwidowanego Konsu-latu Generalnego RP w Bombaju. Następnie wyjechał do Australii. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na Rookwood Cemetery Lutheran Section koło Sydney.

Żona Maria, nie mieli dzieci. Brak bliższych danych.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 28, s. 18, 19; AAN, MSZ, sygn. 1455b, s. 1–6, sygn. 5260, s. 123; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 5; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/L, s. 61, 62, sygn. 474/2/416 – Litewski Jerzy Bogumił.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 129; RSZ 1939, s. 100, 211; „The London Gazette”, 10 september 1943, s. 4031; *Daleki Wschód w świetle wewnętrznych biuletynów centra-li MSZ oraz raportów polskich placówek z lat 1920–1941*, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2014, s. 328, 329, 350; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 340.

Opracowania: Borysiewicz Mariusz, *Polish settlement in Manchuria (1898–1950). A brief historical survey*, „Studia Polonijne” [Lublin] 2018, t. 39, s. 147, 148, 155; *Polacy w Indiach 1942–1948 w świetle dokumentów i wspomnień*, praca zbior., Londyn 2000, s. 60, 61, 401; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 59, 72, 113; Winiarz Adam, *Zarys dziejów Gimnazjum Polskiego w Harbinie (1915–1949)*, „Przegląd Polonijny” R. 12, 1986, z. 4, s. 88; Wojaś Beata Z., *Dzieje Polonii Charbińskiej*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 30, s. 12.

Lubaczewski Tadeusz. Ur. 23.06.1895 w miejscowości Krupa, Bośnia; zm. w 1959 w Kanadzie (?). Syn Franciszka i Zofii z d. Obst.

Absolwent gimnazjum w Travniku, Bośnia. Studiował na Uniwersytecie Lwowskim i tam prawdopodobnie uzyskał tytuł doktora prawa. Ukończył również Szkołę Podoficerską we Freibergu. Po wybuchu wojny, od 15.09.1914 do 30.10.1918 służył w armii austriackiej. 2–22.11.1918 uczestniczył w randze podporucznika w obronie Lwowa jako komendant placówki Biłohorszcze, a następnie, do 30.04.1920, służył w 1. Pułku Strzelców Lwowskich.

W służbie zagranicznej od 1.05.1920, pozostając do 5.05.1920 w centrali MSZ jako prowizoryczny pomocnik referendarza. Przydzielony do placówki, od 5.05. do 7.06.1920 sekretarz konsularny w Agencji Konsularnej RP w Boguminie (obecnie Czechy). Po miesiącu przeniesiony, od 7.06.1920 do 1.02.1922 początkowo jako II, a następnie I sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu. Odwołany do centrali, od 1.02.1922 do 15.10.1923 I sekretarz legacyjny w Departamencie Konsularnym jako referent w Wydziale Ogólnym (K.I.). Ponownie skierowany na placówkę, od 15.10.1923 do 31.08.1924 w Konsulacie RP w Lille wicekonsul z tytułem konsula, kierownik placówki. Z nieznanых powodów od 1.09.1924 do 4.06.1925 miał przerwę w służbie państwowej, w niektórych źródłach podano, że był „zawieszony w służbie”. Po powrocie, od 4.06.1925 do 1.06.1926, jako tytularny konsul, pracował w Departamencie Konsularnym MSZ. W dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany, od 1.06.1926 do 1.01.1927 był kierownikiem referatu w Departamencie Konsularnym. 1.01.1927 ponownie skierowany na placówkę, 1.04.1927 został mianowany konsulem i kierownikiem w Konsulacie RP w Pradze. Pozostał tam do 11.05.1931. Przeniesiony, od 1.05. do 1.08.1931 p.o. radcy handlowego w Poselstwie RP w Belgradzie. Ponadto z dniem 1.08.1931 mianowany radcą poselstwa i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Belgradzie, skąd został odwołany, początkowo 31.10.1933, ale następnie przesunięto datę na dzień 31 grudnia tr., do centrali MSZ, z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym od 1.11.1933. Po powrocie do kraju pracował w Biurze Radcy Ekonomicznego (R.E.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z początkiem maja 1936 został delegowany, jako przedstawiciel MSZ, do udziału w pracach Zarządu „Sepewe” Eksport Przemysłu Obronnego Sp. z o.o.; w listopadzie 1936 powołano go z ramienia MSZ do Rady Polskiego Instytutu Rozrachunkowego. 26.02.1937 został wybrany członkiem Zarządu Koła Rodzin Urzędniczych przy MSZ. Kolejną placówką, do której został skierowany, była Ambasada RP w Berlinie, gdzie objął stanowisko radcy handlowego w okresie od 7.09.1937 do 21.01.1938. Należąc do Stowarzyszenia Samopomocy Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, w 1938 został wybrany członkiem jej Komisji Kontrolującej (Rewizyjnej). W 1937 również miał wykłady na kursach naukowych MSZ, gdzie zajmował się problematyką organizacji administracji handlu zagranicznego. Po powrocie do centrali pracował ponownie w Biurze Radcy Ekonomicznego (R.E.), tam też został zastępcą radcy ekonomicznego.

Po wybuchu wojny, od 1.09.1939 do 5.11.1940 pracował na stanowisku radcy handlowego w Ambasadzie RP w Bukareszcie. W okresie od 1.03.1941 do 1.09.1943 był delegatem MPiOŚ na Środkowym Wschodzie z siedzibą w Jerozolimie, gdzie zajmował się akcją pomocy uchodźcom z Rosji i ewakuowanemu wojsku. W okresie 1.01.–1.11.1944 był radcą poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP przy Rządzie Jugosłowiańskim w Kairze, a po przeniesieniu rządu, od 1.11.1944 do 5.07.1945, radcą poselstwa w Poselstwie RP przy Rządzie Jugosłowiańskim w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, pracując od 1.11.1945 do 1.04.1951 w centrali MSZ w Londynie. Po powstaniu we wrześniu 1946 Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie został jego członkiem. Również w 1946 został wybrany wiceprezesem Sto-

warzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a 29.05.1947 jego prezesem, 19.05.1949 zaś wybrany członkiem Zarządu Stowarzyszenia. Od 1952 do (?) redaktor *Free Poland Bulletin*. Miał się przenieść do Kanady, gdzie być może zamieszkał w Toronto. Dalsze losy nieznanne.

Żona z d. Rudnicka; mieli jedno dziecko. Brat: Jan Zbigniew (1894–1975), dr, adwokat lwowski, po II wojnie światowej sędzia wojskowy w Rzeszowie i Olsztynie.

Publikacje: będąc zainteresowany szczególnie sprawami jugosłowiańskimi, opublikował m.in.: *Jugosławja* (Warszawa 1921); *Osadnictwo polskie w Bośni* (Warszawa 1932); *Jugosławia na polu gospodarczym* (Warszawa 1932). Jednocześnie starał się propagować sprawy polskie, m.in. wydał: *Vývoj hospodářské konjunktury v Polsku: 1924–1928* (Praga 1929); *Kaj je treba vedeti o Poljski?* (Lubljana 1932); *Privredni život Poljske* (Zagreb 1932); *Poljska i more* (Zagreb 1930), książka ta równolegle ukazała się w jęz. czeskim pt. *Polsko a morě* (Mladá Boleslav 1930); *Polsko: turistický průvodce se 106 ilustracemi a mapou Polska* (Praha 1931); *Josef Piłsudski* (Praha 1930). Pisał też na inne tematy, jak np. *Sądownictwo polowe w armii polskiej*, „Placówka” [Lwów] R. I, 1919, nr 26, s. 8–10.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III i IV kl., Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2983, s. 133–148; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 263; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 1459D, s. 221, sygn. 1462D, s. 148–159, sygn. 5260, s. 90, 173; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 21–23; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); HI, MSZ, jednostka 229, s. 50 (265.229.1, s. 274), jednostka 239, s. 46 (278.239.1, s. 841); IPMS, zesp. A.26, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, nr 14, s. 275, 1927, nr 2, s. 21, 1933, nr 16, s. 166, nr 19, s. 172, nr 20, s. 197, 198; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 39; RSZ 1932, s. 35, 113, 201; RSZ 1937, s. 27, 49, 187; RSZ 1939, s. 33, 53, 69, 211; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 496, 523, 587, 623; XLVI *Sprawozdanie Czytelni Akademickiej we Lwowie za r. 1913*, Lwów 1914, s. 17; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne” 1978, z. 44, s. 181; Lubaczewski T., *Chodzę po Toronto*, „Głos Polski” 1958 (lut).

Opracowania: *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzukowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 138, 179; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 57, 63, 113, 165, 167.

Ł

Łaciński Waław. Ur. 26.08.1891 w Symferopolu, Krym; zm. (?). Syn Waława i Pauliny z d. Piotrowska.

Ukończył szkołę realną w Symferopolu. Studiował na Politechnice w Pradze. Pracował jako kierownik biura informacyjno-handlowego w Pradze. Ukończył trzy semestry na Wydziale Chemii Instytutu Technologicznego w Charkowie.

Pracował w służbie zagranicznej od 21.09. do 1.12.1919 jako prowizoryczny urzędnik w Wydziale Finansowo-Gospodarczym MSZ. Desygnowany na placówkę, od 1.12.1919 do 30.06.1925 był w Poselstwie RP w Pradze początkowo jako prowizoryczny naczelnik kancelarii, a od 1.12.1920 do 30.06.1925 naczelnik kancelarii Poselstwa RP. Odwołany, od 30.06.1925 do 1.08.1932 w centrali MSZ; po złożeniu w dniu 8.10.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSZ zaczął pracować od 1.01.1927 jako referendarz, od 8.07.1927 kierownik Referatu Spraw Komunikacyjnych i Granicznych (P.I.K.), od 1.07.1930 zaś radca ministerialny w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Politycznego. W 1932 kierował Referatem Komunikacji i Transportu w Wydziale P.I. W tym czasie był członkiem Klubu Polskich Urzędników Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę; 17.03.1932 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem RP w Bratysławie, prezydent RP podpisał nawet dwukrotnie jego listy komisyjne na to stanowisko – 29.10. i 31.12.1932. Jednocześnie objął kierownictwo Konsulatu RP i pracował tam jako konsul od 1.08.1932 do 7.10.1938, a w okresie od 8.10.1938 do 1.04.1939 konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Bratysławie. Po powrocie do centrali, od 15.04.1939 przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie pracował w Referacie Propagandy.

Po wybuchu wojny ewakuowany na południowy wschód Polski i tam po napaści sowieckiej został aresztowany przez NKWD w Krzemieńcu. Przebywał, od 28.09.1939 do 22.08.1941, kolejno: w obozie jenieckim w Szepietówce, Kozielsku, Pawliszczew Borze, Griazowcu i w więzieniu na Łubiance. Po ogłoszeniu tzw. amnestii dla obywateli polskich w ZSRS, we wrześniu 1941 przebywał w Taszkencie, gdzie się leczył. Po wydostaniu się z ZSRS, w okresie 1.04.–30.11.1942 radca MSZ, zatrudniony w Biurze Pomocy w Teheranie. Został przydzielony, jako konsul, do Konsulatu Generalnego RP w Nairobi, gdzie przebywał przynajmniej od marca 1943 do 1944. W okresie od 1.10.1944 do 30.09.1945 był na urlopie bezpłatnym. Dalsze losy nieznanne.

Żona Zeltowa z d. Chomiczewska. Mieli dwie córki; jedna zginęła w 1939, a druga w Warszawie w marcu 1941.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) V kl.; jugosłowiańskie:

Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1740, s. 28; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 208, sygn. 5260, s. 204; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 49, 114, 117, 118, 265, 268, 271, część VIII, sygn. 6, s. 3, 4, sygn. 249, s. 1-3; HI, MSZ, jednostka 291, s. 909-920 (348.291.12, s. 357-368); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/Ł, s. 1, 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 101, 1925, nr 5, s. 72, 1927, nr 1, s. 8, 1933, nr 7, s. 57; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; *RSZ 1932*, s. 35, 129; *RSZ 1937*, s. 50, 188; *RSZ 1939*, s. 33, 131, 212.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 56, 85.

Łasiński Zbigniew. Ur. 15.09.1904 w Krakowie; zm. (?). Syn Edmunda, wynalazcy, profesora gimnazjalnego, i Jadwigi z d. Kiernik.

Rodzina jego przeniosła się w 1919 do Poznania, gdzie ojciec pracował jako profesor gimnazjalny. W 1920 współpracownik Komisariatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska. W 1922 ukończył Gimnazjum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu.

W służbie zagranicznej od 1923. Jako pracownik kontraktowy był zaangażowany, od 25.09.1923 do 31.01.1924, w Poselstwie RP w Pradze. Z kolei od 1.02.1924 do 23.11.1926 miał przerwę w służbie państwowej, prawdopodobnie w celu ukończenia studiów prawnych, zwieńczonych tytułem magistra prawa. Następnie od 23.11.1926 do 14.06.1927 był bezpłatnym aplikantem sądowym w Sądzie Powiatowym w Rybniku. Ponownie miał przerwę, od 14.06.1927 do 1.04.1928, w służbie państwowej. Powrócił do służby zagranicznej, od 1.04.1928 do 30.09.1929 pracował w charakterze pracownika kontraktowego jako referent w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Przez kilka kolejnych miesięcy, od 1.10.1929 do 15.07.1930, pozostawał poza służbą państwową. Po powrocie, od 15.07.1930 do 1.07.1931 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Antwerpii. Odwołany do centrali MSZ, od 1.07. do 1.12.1931 prowizoryczny referendarz w Biurze Radcy Prawnego MSZ. Przeniesiony, od 1.12.1931 do 1.06.1932 prowizoryczny referendarz w Referacie Urzędników Kontraktowych i Referacie Specjalnym Wydziału Osobowego MSZ. Z kolei od 1.06. do 31.12.1932 prowizoryczny referendarz w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego, tam, po mianowaniu referendarzem, pozostał do 15.05.1933. Po ukończeniu 6-tygodniowego kursu dyplomatyczno-konsularnego w MSZ, w dniu 1.12.1932 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Choć został mianowany attaché poselstwa z dniem 15.04.1933 i przydzielony od tej daty do Poselstwa RP w Moskwie, to nominacja została anulowana. Od 16.03.1933 attaché poselstwa, kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP

w Tallinnie, pozostał tam do 31.01.1936. Odwołany do centrali 31.01.1936 z jednoczesnym mianowaniem referendarzem, z przydziałem do Departamentu Politycznego, początkowo miał pracować w Wydziale Wschodnim (P.III.). Po zmianie przydziału znalazł się w Referacie Wschodnim Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, tam 1.09.1937 mianowany radcą, a następnie kierownikiem tego Referatu. Pozostał na tym stanowisku do wybuchu wojny.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ z Warszawy do Krzemieńca. Po przedostaniu się do Francji, ochotniczo służył w Wojsku Polskim, dostał się do niewoli niemieckiej. Uciekł z niej i ukrywał się wraz z żoną i dwójką dzieci w Hyères (Var) we wrześniu 1941. W pracy konspiracyjnej był szyfrantem podziemnego przedstawiciela Rządu RP we Francji Stanisława Zabiełły. 23.10.1942 został aresztowany przez Niemców, we własnym mieszkaniu, gdzie pracowała podziemna radiostacja. Przebywał w więzieniu w Clermond-Ferrand, następnie we Fresnes pod Paryżem. Wysłany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen. Po wyzwoleniu obozu powrócił do Francji.

Po wojnie pozostał na emigracji. Współpracował z Radiem Wolna Europa. Dalsze losy nieznane.

Żona Barbara z d. Krzyżanowska; mieli dwoje dzieci. W okresie wojny przebywała wraz z dziećmi w schronisku Salies-du-Salat we Francji. Miał siostrę Marię (ur. 1901).

Publikacje: *Sprawa polskiej niepodległości*, „Horyzonty” [Londyn] 1969, nr 157–158.

Odznaczenia: Medal Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Kaitseliid Kotkarist (Order Krzyża z Orłem) III kl., Eesti Puukane Rist (Order Czerwonego Krzyża) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 22, sygn. 1460, s. 4, sygn. 5260, s. 8, sygn. 9296, s. 154–158, sygn. 11749, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 249, s. 7–9; AP w Poznaniu, Akta miasta Poznania, sygn. 14717, s. 927, 946; HI, MSZ, jednostka 291, s. 922, 923 (348, 291.12, s. 370, 371).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 5, s. 38, nr 7, s. 54, 55, 1936, nr 1, s. 9; RSZ 1932, s. 36, 127; RSZ 1937, s. 27, 188; RSZ 1939, s. 33, 212.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne” 1976, z. 38, s. 73; Drywa Danuta, *Poselstwo RP w Bernie. Przemilczana historia*, Warszawa–Oświęcim 2020, s. 138, 139; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24; Zabiełło Stanisław, *Na posterunku we Francji*, Warszawa 1967, s. 83, 123, 130.

Strony internetowe: <https://myzmarcinka.pl/absolwenci/lista-absolwentow/> (5.09.2021); Kartoteka ewidencji ludności 1870–1931 <https://e-kartoteka.net/pl/search> (5.09.2021).

Łepkowski Stanisław (v. Łebkowski). Ur. 15.10.1892 w Krakowie; zm. 15.08.1961 w Pretorii lub Johannesburgu (?). Syn Karola Józefa i Wandy z d. Oświęcimska.

Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Wiedniu w latach akademickich 1910/1911–1914/1915; absolutorium uzyskał w 1917. Studiował następnie na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie 9.07.1918 uzyskał doktorat. Ukończył również Akademię Eksportową w Wiedniu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od stanowiska II sekretarza konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, gdzie przebywał od 15.04.1919 do 1.04.1920. W styczniu 1920 był tam już I sekretarzem konsularnym. Przeniesiony, pracował od 1.04. do 2.07. lub 2.08.1920 jako I sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Chicago. W okresie od 2.08.1920 do 28.11.1921 miał przerwę, by odbyć służbę wojskową. Od 6.05.1921 został adiutantem Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego w Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa; w okresie od 28.11.1921 do 1.05.1922 był tam referentem, zastępcą Szefa Kancelarii. Awansowany, od 1.05.1922 do 1.07.1923 był naczelnikiem wydziału w Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa, przekształconej w grudniu 1922 w Kancelarię Cywilną Prezydenta RP. Po powrocie do MSZ, od 1.07.1923 do 1.12.1924, w randze I sekretarza legacyjnego kierował Referatem Politycznym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Przeniesiony, pracował od 1.12.1924 do 31.07.1926 jako I sekretarz legacyjny w Poselstwie RP w Moskwie. Odwołany do centrali, od 1.08.1926 do 1.07.1927 był I sekretarzem poselstwa i zastępcą naczelnika wydziału w Departamencie Politycznym; awansowany na radcę ministerialnego, pozostał w centrali jeszcze 1.07.–1.11.1927. Ponownie przydzielony do placówki, od 1.11.1927 do 19.02.1930 pracował jako radca poselstwa w Poselstwie RP w Waszyngtonie, a po podniesieniu rangi placówki, od 19.02.1930 do 30.04.1931 radca ambasady w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Odwołany, krótko od 1 do 22.05.1931, pozostawał jako radca ministerialny w centrali. Został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany, od 22.05.1931 do 15.05.1936 był posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Budapeszcie. 21.06.1931 przedstawił listy uwierzytelniające Mikłósowi Horthy'emu. 17.04.1936 prezydent Ignacy Mościcki podpisał jego odwołanie z dniem 30.04.1936 z funkcji posła w Budapeszcie. Od 15.05.1936 do 12.10.1940 był szefem Kancelarii Prezydenta RP najpierw Ignacego Mościckiego, a następnie Władysława Raczkiewicza.

We wrześniu 1939 ewakuował się do Rumunii, gdzie jeszcze w początku października przebywał w gm. Bicaz. Jego zasługą było ewakuowanie najważniejszych dokumentów Kancelarii Prezydenta RP do Francji. W Paryżu na nowo zorganizował tę instytucję. Po ukonstytuowaniu się trzeciego rządu gen. Władysława Sikorskiego złożył dymisję ze stanowiska szefa Kancelarii Prezydenta RP. Powrócił do służby zagranicznej i został mianowany 1 lub 3.10.1940 konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Kapsztadzie (Cape Town, Związek Południowej Afryki, obecnie RPA), ale już z dniem 30.11.1940 został mianowany konsulem generalnym, z tytułem min. pełnomocnego w Konsulacie Generalnym RP w Pretorii, również w Związku Południowej Afryki; listy komisyjne przesłano mu z Lon-

dynu dopiero w lutym 1941. Odpłynął statkiem z Liverpoolu do Afryki 17.10.1940. Pozostał na tym stanowisku do 1945.

Po wojnie przebywał w Afryce Południowej.

Żona Zofia z d. Szmidecka; mieli jedno dziecko.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; węgierskie: Magyar Érdemrend (Order Węgierski Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 21–28; AAN, MSZ, sygn. 888, s. 98–106, sygn. 5260, s. 61, 81; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 151, s. 28; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 249, s. 10, 11; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 235, 241, 251 (81.70.4, s. 731, 737, 747).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 39, 1923, nr 9, s. 187, 1926, nr 6, s. 79, 1927, nr 5, s. 93, nr 7, s. 122; RSZ 1932, s. 36, 246; RSZ 1937, s. 1083; RSZ 1939, s. 149; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 302, 322; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 25; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 239; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 123.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–Ł, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 1083; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, ss. 103; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 214; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 441; Piotrowski Jacek, *Dzieje Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej na uchodźstwie w latach 1939–1945 (zarys problematyki)*, „Res Historica” 2013, nr 35, s. 149–151, 155, 156, 158–162, 168; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 71; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 57.

Łopatto Walerjan (Walerian). Ur. 9.02.1888 w Kamyszlowie, Rosja; zm. 31.12.1948 w Lusace, Rodezja (obecnie Zimbabwe), w literaturze podawana jest też data 1952, Paryż. Syn Waleriana Jana i Faustyny z d. Gonczarowicz (Hanczarewicz).

Członek Związku Walki Czynnej w l. 1910–1912, był kometantem oddziału w Mińsku od 1912 do 1914; członek POW od 12.1914 do 05.1918. Od 14.06.1913 do 1.10.1914 zarządzający w Wydziale Statystycznym Zarządu Miejskiego m. Mińska Litewskiego. W 1916 ukończył Wydział Ekonomiczny Instytutu Politechnicznego w Piotrogradzie. Zwolniony z wojska rosyjskiego (rana na wojnie). Od 11.07.1916 do 20.04.1917 starszy rachmistrz Zarządu Permskiej Drogi Żelaznej Wydziału Mechanicznego. Członek zarządu Polskiego Towarzystwa Po-

mocy Ofiarom Wojny, Permski Oddział. Od 04. do 12.1917 referent w Komisji Likwidacyjnej ds. Królestwa Polskiego podległej Rządowi Tymczasowemu Rosji. Od 10. do 12. 1918 komendant oddziału polskiej straży bezpieczeństwa w Petersburgu. Od 1.07.1918 do 22.10. lub 31.12.1919 był referentem (referendarzem) na próbnej służbie w Sekcji Administracyjnej MSW w Warszawie. Od 1.01. lub 15.03.1920 jako referendarz odbył staż konsularny w Wydziale Prasowym Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 15.03. do 26.07.1920 był wicekonsulem w Konsulacie RP w Rydze; w źródłach występują też daty pracy w Rydze: 04.–09.1920. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski 31.10.1921 podpisał jego listy komisyjne na stanowisko konsula w Lipawie (Łotwa), chociaż już od 26.07.1920 w randze wicekonsula kierował Konsulatem RP w Lipawie; 31.08.1921 otrzymał prawo używania tytułu konsula. Kierował placówką do 1.02.1925. Przeniesiony, od 1.02.1925 do 1.03.1929, jako tytularny konsul, był kierownikiem Konsulatu RP w Rydze. 1.03.1929 otrzymał nominację na kierownika Konsulatu RP w Trebizondzie (obecnie Trabzon, Turcja), którego miał być organizatorem, ale nie doszło do tego. Pozostał przez miesiąc, od 1.03. do 1.04.1929, w Wydziale Konsularnym. Mianowany 1.04.1929 (był nim do 17 kwietnia) konsulem i kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Konstantynopolu. Należał do grona osób zajmujących się sprowadzeniem do Polski prochów gen. Józefa Bema. W związku ze zmianami organizacyjnymi w poselstwie, od 17.04.1929 do 1.04.1930 pozostawał kierownikiem Wydziału Konsularnego przydzielonym do Poselstwa RP. Po przekształceniu Wydziału Konsularnego w Konsulat Generalny RP w Stambule, od 18.04.1929 konsul generalny i jego kierownik – na tym stanowisku do 31.08.1932; w międzyczasie był również radcą handlowym w Poselstwie RP w Ankarze. Odwołany do centrali MSZ, od 1.09.1932 przydzielony w randze radcy ministerialnego do Wydziału Budżetowo-Gospodarczego Departamentu Administracyjnego, gdzie został kierownikiem Biura Kontroli Urzędów Zagranicznych. Pozostał nim do 30.06.1933, następnie odwołany, od 1.07. do 31.12.1933 w stanie nieczynnym. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Zwolniony ze służby w MSZ w związku z przejściem od 1.01.1934 do Ministerstwa Skarbu, w którym w randze radcy pracował do 1.11.1935. W tym czasie został wybrany, od 1.11.1935, prezydentem Suwałk, a w Ministerstwie Skarbu otrzymał urlop bezpłatny od 1.11.1935 do 31.12.1936, następnie od 1.01. do 30.06.1937 radca ministerialny w stanie nieczynnym i z dniem 1.07.1937 zwolniony z pracy w ministerstwie. Jako prezydent Suwałk, którym był do 17.09.1939, był również komendantem OPL.

Po wybuchu wojny, po inwazji sowieckiej 17.09.1939, opuścił Suwałki i przez Wilno, Wiłkomierz i Kowno udał się do Francji. Został reaktywowany w służbie zagranicznej i od 15.11.1939 do 16.06.1940 był urzędnikiem do zleceń szczególnych przy Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Po upadku Francji i ewakuacji do Wielkiej Brytanii, od 1.07.1940 został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Londynie; pozostał tam do 1.08.1941. Skierowany 11.08.1941 w randze I sekretarza ambasady do Ambasady RP w Moskwie. Rozpoczął pracę w Moskwie 1.09.1941, był pierwszym kierownikiem Referatu Konsularnego i pracował do 13 lub 23.04.1942. Następnie przydzielony, od 14.04. do 23.08.1942, do Poselstwa RP w Teheranie. Z dniem 24.08.1942 podjął pracę w Konsulacie Generalnym RP w Bejrucie, do 30.05.1943. A następnie został skierowany, od 1.06.1943,

do Konsulatu Generalnego RP w Lusace (Rodezja, obecnie Zimbabwe), z równoczesnym przydziałem do ekspozytury Konsulatu RP w Livingston, jako kierownik i konsul. Przebywał tam do likwidacji Ekspozytury 15.04.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji w Lusace.

Być może początkowo został pochowany na Aylmer May Cemetery, Rhodes Park w Lusace, a później prochy zostały przewiezione do Polski i złożone w grobie, w którym pochowana jest jego żona na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Równie możliwe, że któryś z grobów jest tylko symboliczny.

Żona Jadwiga Emilia z d. Kamińska (1889?–1973); pobrali się 3.05.1919. Mieli córkę Jolanę Krystynę.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 117, sygn. 1757, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 132; AAN, MSZ, sygn. 11771, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 249, s. 15–17; HI, MSZ, jednostka 240, s. 16, 35 (280.240.1, s. 15, 34), jednostka 138, s. 35 (168.138.1, s. 444).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, 1925, nr 3, s. 31, nr 6, s. 103, nr 12, s. 194, 1926, nr 12, s. 176, 1929, nr 1, s. 11, 1933, nr 14, s. 146, nr 21, s. 213; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 40; RSZ 1932, s. 36, 113, 242; RSZ 1937, s. 93, 129; RSZ 1939, s. 99, 145.

Opracowania: Jaskulski Waldemar, *Dyplomacja polska a sprowadzenie prochów generała Józefa Bema do Tarnowa w 1929 roku*, [w:] *Wschód muzułmański w ujęciu interdyscyplinarnym. Ludzie – teksty – historia*, red. nauk. G. Czerwiński, A. Konopacki, Białystok 2017, s. 103–119; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 443; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 37, 80, 183.

Strony internetowe: <https://www.sejm-wielki.pl/s/cmentarze.php?grob=211317> (8.07.2021).

Łukasiewicz Krzysztof. Ur. 3.01.1893 w miejscowości Gizdyta, Besarabia; zm. (?). Syn Michała i Marii z d. Donigiewicz. Deklarował wyznanie ormiańskokatolickie.

Maturę uzyskał w 1918 w gimnazjum klasycznym w Czerniowcach. Zmobilizowany, od 01. do 11.1918 służył w 24. pułku piechoty armii austriackiej w Kołomyi. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Czerniowcach, gdzie uzyskał absolutorium, a dyplom Wydziału Prawa uzyskał na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Galacu (Gałacz) od 1.01.1921 do 31.05.1928; przynajmniej w 1926 był referentem spraw paszportowych; awansowany, od 1.06.1928 do 31.03.1931 pracował jako adiunkt kancelaryjny. Odwołany, od 1.04.1931 do 1.04.1933 był sekretarzem administracyjnym w centrali MSZ, referentem w Referacie Politycznym w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego. Następnie otrzymał roczny urlop bezpłatny, od 16.04.1933 do 31.03.1934, by mógł podjąć pracę w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku w charakterze pracownika kontraktowego. Jako sekretarz administracyjny pozostał tam

do 15.11.1934; przeniesiony, od 16.04.1934 do 31.01.1936 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Kijowie. Odwołany do centrali, pracował od 31.03. do 31.07.1936 w Departamencie Administracyjnym. Skierowany ponownie na placówkę, po otrzymaniu kolejnego urlopu bezpłatnego, od 1.08.1936 został pracownikiem kontraktowym Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie (Brazylia), pozostając tam do 31 października tr. Przeniesiony, od 1.11.1936, do Poselstwa RP w Rio de Janeiro, gdzie był sekretarzem administracyjnym.

Po wybuchu wojny nadal pracował w Poselstwie RP w Rio de Janeiro jako księgowy i kierownik kancelarii, przynajmniej do 1942. Pozostał w Rio de Janeiro, czynnie uczestniczył w życiu tamtejszej Polonii; był członkiem Towarzystwa Polskiego „Polonia”, a w 1945 członkiem jego Komisji Rewizyjnej. Dalsze losy nieznane.

Brak informacji o rodzinie.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 76, s. 70; AAN, MSZ, sygn. 1459D, s. 248, 249, sygn. 12721C, s. 23, 27, 30; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/Ł, s. 29, 30; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 148, s. 42, 43 (dawniej pudło 5, sygn. 144), sygn. 150, s. 60 (dawniej pudło 5, sygn. 168), sygn. 151, s. 159 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 152, s. 63 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153, s. 77 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 365, s. 99 (dawniej pudło 5, sygn. 177), sygn. 437, s. 10, 15 (dawniej pudło 5, sygn. 508), sygn. 440, s. 56 (dawniej pudło 6, sygn. 200).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 6, s. 50, nr 8, s. 73; RSZ 1932, s. 36, 135; RSZ 1937, s. 44, 189, 233; RSZ 1939, s. 48, 214, 263.

M

Malhomme Henryk Adam Celestyn (Malhomme de la Roche). Ur. 22.09.1894 w Petersburgu; zm. w 1977. Syn Mikołaja, adwokata, i Julii z d. Orłowska.

Studiował osiem semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Petersburgu. W trakcie studiów wstąpił do Związku Walki Czynnej, a w 1915 do POW. Od 3.07.1914 do 6.04.1916 pracował jako urzędnik Zarządu Towarzystwa Ubezpieczeń „Rosja” w Piotrogradzie, następnie od 7.04.1916 do 2.06.1917 urzędnik Rosyjskiego Czerwonego Krzyża. W okresie od 1.05. do 1.11.1918 był zatrudniony w Związku Przemysłowców i Kupców Polskich w Petersburgu.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.11.1918 jako pracownik kontraktowy, II sekretarz w Przedstawicielstwie RP na Rosję, z siedzibą w Petersburgu. Zatrudniony był tam do 14.10.1921, ale już 2.06.1919 został aresztowany i więziony do 1.10.1921. Powrócił do centrali MSZ w Warszawie, gdzie pracował, od 15.10.1921 do 1.11.1922, jako pomocnik referenta w Departamencie Administracyjnym. Z dniem 1.11.1922 został, jako stypen-

dysta, oddany do dyspozycji Poselstwa RP w Paryżu, z jednoczesnym udzieleniem mu urlopu bezpłatnego w celu odbycia studiów; w okresie wakacyjnym zatrudniany był jako pracownik kontraktowy. Ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu i z dniem 1.07.1924 został skierowany do Konsulatu RP w Lille, gdzie pozostał do 31.10.1934, był tam zastępcą kierownika placówki. Odwołany do centrali, od 1.11.1924 do 1.07.1925 pracował w Wydziale Osobowym jako pomocnik referenta. 1.07.1925 mianowany referendarzem, z jednoczesnym przydziałem do Poselstwa RP w Kopenhadze; pracował tam początkowo jako tytularny II sekretarz poselstwa i wicekonsul, a od 1.01. do 1.05.1928 II sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego. Przeniesiony, od 1.05.1928 do 1.01.1929 – wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen), a jednocześnie od 1.11.1928 do 1.02.1929 p.o. kierownika placówki. Kolejny raz przeniesiony, od 1.01.1929 II sekretarz poselstwa z tytułem I sekretarza w Poselstwie RP w Belgradzie. Pozostał tam do 31.08.1933, gdy został odwołany do centrali z jednoczesnym mianowaniem referendarzem. W październiku 1932 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, w tym czasie był też członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.09.1933 przydzielony do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; od 1.08.1934 do 1.05.1935 zastępca kierownika Wydziału P.III. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.05.1935 do wybuchu wojny pracował na stanowisku I sekretarza Ambasady RP w Berlinie.

Po wybuchu wojny wraz z personelem Ambasady RP ewakuowany do Danii, dokąd dotarł 5.09.1939. Przydzielony czasowo do Poselstwa RP w Kopenhadze, jako I sekretarz ambasady, przebywał tam od 5.09. do 2.10.1939. Ochotniczo wstąpił do wojska i od 15.10.1939 do 5.01.1942 we Francji służył w I Dywizji Grenadierów. Po upadku Francji i ewakuacji do Wielkiej Brytanii pracował w Referacie Politycznym w Gabinetie Naczelnego Wodza, w tym czasie był współpracownikiem redakcji „Białej Księgi” w Paryżu i Londynie. W okresie 23.02.1941–5.01.1942 pełnił funkcję oficera łącznikowego Naczelnego Wodza w Poselstwie RP w Kairze ds. kontaktów z dowództwem polskim i brytyjskim. W związku z powołaniem do życia Poselstwa RP w Bagdadzie w Syrii, będąc radcą poselstwa, mianowany chargé d'affaires i kierownikiem placówki od 5.01.1942. Po zorganizowaniu placówki pozostał tam do 31.12.1944. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, od 1.01.1945 pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego w Dziale Ogólnym. Z Bagdadu odleciał w lutym 1945 do Kairu, a stamtąd do Londynu. Z dniem 1.05.1945 przeszedł na etat wojskowy, przydzielony do SHAEF w randze podpułkownika, jako zastępca Szefa Oficerów Łącznikowych ds. uchodźców cywilnych i repatriacji. Był też delegatem MSZ w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec; na tym stanowisku do 6.04.1949, następnie do 1.08.1949 w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozsiedlenia.

Pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, tam też w 1957 naturalizował się wraz z żoną. Czynnie działał w organizacjach kombatanckich. Być może mieszkał w Londynie, w dzielnicy Wimbledon, położonej w pd.-zach. części miasta. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się 2.09.1928 z Różą Heleną z d. Chołoniewska (Myszka-Chołoniewska) (ur. 1902, w miejscowości Samostrzel, pow. nakielski). Mieli dwoje dzieci: Adama (1930–2011), Kawalera Zakonu Maltańskiego, i Mikołaja Jana (1930–1982). Brat Leon (1888–1940), pracownik służby zagranicznej (zob. tom I). Siostra miała na imię Zofia lub Maria.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych czterokrotnie, Medal Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Medal Wojska Polskiego; brytyjskie: War Medal (Medal za Wojnę), France and Germany Star (Gwiazda za Francję i Niemcy); duńskie: Dannebrog ordenen (Order Dannebrog) IV kl.; francuskie: Croix de Guerre (Krzyż Wojenny), Medaille Commémorative de la Guerre (Medal Pamiątkowy za Wojnę); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl., Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej); niemieckie: Deutsche Olympia Ehrenzeichen (Odznaka Honorowa Olimpijska) II kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat Honorowy RP w Nicei, sygn. 45, s. 34, 35; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 238–240; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 3/151; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 324, s. 67; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 15–17; HI, MSZ, jednostka 264, s. 18–24 (312.264.1, s. 755–761), jednostka 291, s. 949–965 (348.291.12, s. 397–413); AP w Bydgoszczy, Urząd Stanu Cywilnego Samostrzel, sygn. 286, s. 54; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/M, s. 17, 18.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 10, s. 128, 1923, nr 6, s. 98, 1925, nr 6, s. 103, nr 12, s. 189, 1926, nr 12, s. 171, 1927, nr 11, s. 148, 1929, nr 1, s. 9, 10, nr 4, s. 84, 1933, nr 8, s. 73, nr 15, s. 153, nr 21, s. 204; Monitor Polski, 1928, nr 69 z 23.02.1928, s. 5, nr 133 z 12.06.1928, s. 1, nr 137 z 16.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 37, 201; RSZ 1937, s. 98, 190; RSZ 1939, s. 105, 215; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, (wg indeksu); *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, s. 109, 246, 412, t. II: 1943–1947, s. 402, 403, 427, 455, 503, 547, 602, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 36, 47, 56, 60, 115.

Strony internetowe: http://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021); <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/41200/page/5926/data.pdf> (7.07.2021); <http://zakonmaltanski.pl/wp-content/uploads/2020/02/malta24.pdf> (7.07.2021); <https://genealodzy.pl/forum-genealogiczne-viewtopic-p-569498.phtml> (7.07.2021).

Mantuszewski Walery Feliks (Walerjan). Ur. 20.11.1897 w Warszawie; zm. 17.07.1971 w Warszawie. Syn Jana i Antoniny z d. Górecka.

Ukończył cztery klasy Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców w Warszawie, tam też w 1917 uzyskał świadectwo dojrzałości. Od 1.07.1917 do 1.12.1918 pracował w firmie Tarnowski–Tomaszewski jako biuralista. W 1919 ukończył kursy naukowe Szkoły Handlowej w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w centrali MSZ, od 5.12.1918 do 1.08.1931 początkowo jako kancelista-dietetariusz, a od 15.02. do 1.07.1919 kancelista na próbnej służbie w Wydziale Prezydyjnym Sekcji Ogólnej MSZ. Przeniesiony na etat, od 1.07.1919 do 1.07.1922 starszy kancelista w Departamencie Prawno-Administracyjnym, m.in. w 1921 w Oddziale Podawczym Kancelarii Ogólnej MSZ. Następnie od 1.07.1922 do 30.06.1929

starszy kancelista w Departamencie Administracyjno-Gospodarczym, w tym np. w marcu 1923 urzędnik w Kancelarii Głównej (A.III.K.) Wydziału Administracyjno-Budżetowego Departamentu Administracyjnego (D.A.). Od 1.07.1929 do 1.08.1931 adiunkt kancelaryjny w Kancelarii Głównej MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.08.1931 do 30.09.1932 naczelnik kancelarii w Poselstwie RP w Moskwie. Po uzyskaniu urlopu bezpłatnego w centrali pozostał w placówce moskiewskiej jako pracownik kontraktowy – od 1.10.1932 do 30.09.1933. Powrócił do centrali i od 6.10.1933 pracował jako naczelnik kancelaryjny w Gabinetie Ministra. Od 1.12.1933 urzędował w Departamencie Administracyjnym, tam też miał być mianowany 1.02.1934 pomocnikiem kancelaryjnym. Powrócił na placówkę, od 1.08.1931 do 11.1938 – kierownik kancelarii w Ambasadzie RP w Moskwie. Tam też 1.09.1937 mianowany sekretarzem administracyjnym. Po powrocie do centrali, od 31.01.1938 pracował w podreferacie uposażeń zagranicznych w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.) D.A.

Po wybuchu wojny, zgodnie z planem mobilizacyjnym ministerstwa, 1.09.1939 był komendantem drużyny schronowej OPL w gmachu MSZ. We wrześniu 1939 ewakuowany z personelem ministerstwa dotarł do Krzemieńca, ale stamtąd wrócił do Warszawy. Od 1.11.1939 do 1.08.1944 pracował dorywczo w administracjach prywatnych domów. Po wybuchu powstania warszawskiego, 22.08.1944 został wywieziony na roboty do Niemiec, gdzie pracował przymusowo przy torach kolejowych w miejscowości Körprich w rejonie Metzu. Wyzwolony 19.03.1945, przez pewien czas przebywał w obozie polskim w Landstuhl (Nadrenia-Palatynat), skąd wrócił do kraju 23.03.1946.

Po powrocie do Warszawy zwrócił się o przyjęcie do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Formalnie został odwołany z urlopu bezpłatnego i 8.04.1946 przydzielony do Biura Finansowo-Ekonomicznego. Tam od 1.07.1946 mianowany podreferendarzem, a 1.07.1947 referendarzem w Wydziale Finansowo-Budżetowym, p.o. kierownika Referatu Kontroli Urzędów Zagranicznych. W związku z zajmowanym stanowiskiem w 1947 objechał i skontrolował finanse placówek w Sztokholmie, Helsinkach, Oslo i Kopenhadze. Z dniem 30.11.1949 został zwolniony, ale rozwiązanie stosunku służbowego miało nastąpić 31.03.1950. Przeszedł na emeryturę w MSZ. Następnie prawdopodobnie pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Jeszcze przed wojną należał do PPS; działał w Związku Zawodowym Pracowników Handlowych i Biurowych w Warszawie. Należał do PZPR.

Żona Kazimiera z d. Rosińska (1902–1959); pobrali się 16.06.1947 w Warszawie. Dzieci nie mieli. Brat Franciszek, wywieziony z Warszawy w sierpniu 1944 na roboty do Niemiec, tam zginął.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Polski Ludowej.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457a, s. 103, sygn. 1457b, s. 210, sygn. 12478, s. 10, sygn. 12721, s. 79; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 47, 48, sygn. 250, s. 11, 12.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 96, 1933, nr 17, s. 167, 1946, nr 1 z 15.05.1946, s. 17, nr 3 z 16.08.1946, s. 13; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 16; RSZ 1932, s. 37, 252; RSZ 1937, s. 191; RSZ 1939, s. 36, 215.

Strony internetowe: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/nadanie-od-znaczen-panstwowych-16831237> (14.03.2021); <http://www.nekrologi-baza.pl/zmarly/394301> (14.03.2021).

Mańkowski Józef. Ur. 21.02.1904 w Krasілowie, Wołyń; zm. (?). Syn Emeryka i Marii z d. Jaroszyńska.

Egzamin dojrzałości zdał w 1922 w gimnazjum we Lwowie. Studiował na Wydziale Ogólnym Politechniki Lwowskiej. Pierwszym miejscem pracy był dział sprzedaży „Hurtowni Maszyn i Narzędzi Rolniczych” S.A. we Lwowie, gdzie był zatrudniony od 1.06.1924 do 1.07.1927. W okresie 1927–1928 odbył służbę wojskową w stopniu podporucznika rezerwy artylerii. Z kolei od 1928 do 1931 był przedstawicielem firm handlowych na terenie Ameryki Południowej. Od 1.12.1933 został zatrudniony w Kompanii Handlu Zamorskiego S.A. w Warszawie jako kierownik działu importowego; pozostał nim do 1.01.1937. Jednocześnie został oddelegowany, jako prokurent, do Polskiego Towarzystwa Handlu z Afryką Zachodnią w Warszawie, w okresie od 1.12.1934 do 1.01.1935.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.01.1937 w charakterze pracownika kontraktowego w centrali MSZ i pozostał nim do 28.02.1937 jako pracownik Wydziału Opieki Prawnej (E.I.). Skierowany na placówkę, od 1.03. do 1.05.1937 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Marsylii. Od 1.05.1937 zatrudniony jako umysłowy pracownik kontraktowy, attaché handlowy w Dakarze i Konakry (Conacry). Dodatkowo 16.02.1938 został konsulem honorowym RP w Monrowii, w Liberii. Z Monrowii de facto kierował również placówką w Dakarze.

Na placówce w Monrowii zastała go wojna, pozostał na niej do 24.09.1940. Następnie od 24.09.1940 do 5.03.1943 był sekretarzem Biura Polskiego w Dakarze, a po jego likwidacji pozostał w powstałym na jego miejsce Biurze Administracji Polaków w Dakarze. Po przywróceniu Konsulatu Honorowego RP w Dakarze, objął jego kierownictwo od 5.03.1943, tam też z dniem 1.06.1943 został upoważniony do używania tytułu wicekonsula. Jednocześnie kierował Konsulatem Honorowym RP w Monrowii, ale z Dakaru. Pozostał na tych stanowiskach do 1945.

Po wojnie przebywał na emigracji w Dakarze. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się 20.03.1944 z obywatelką angielską Eleonorą Whitakker (ur. 1910?). Mieli syna Mikołaja (ur. 1949) i córkę Marię (ur. 1952). Rodzeństwo: siostry Stefania i Maria (ur. 1892), bracia Karol (1895–1959) i Emeryk (ur. 1900?).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 17, 23; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 337, s. 7, sygn. 660, s. 241; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 106; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/M, s. 25, 26.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 69, 250; RSZ 1939, s. 96, 282, 299.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 50, 53, 58.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I007452> (4.07.2021).

Marlewski Józef. Ur. 16.03.1901 w Marcinkowie, pow. Kozienice, Wielkopolska; zm. 7.02.1955 w Londynie. Syn Nikodema i Pelagii z d. Werda.

W grudniu 1918 zgłosił się ochotniczo do wojska i służył w stopniu bombardiera od 10.01.1919 do 15.03.1920. Pracował, od 1.06.1920 do 30.04.1921, jako sekretarz Polskiego Komitetu Plebiscytowego na pow. rybnicki. Następnie miał przerwę, od 1.05.1921 do 1.12.1923, w służbie państwowej. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w Gdańsku, gdzie od 12.06.1922 do 1.08.1927 był początkowo pracownikiem kontraktowym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, przyjętym 1.09.1925 na stanowisko urzędnika służby prowizorycznej. W dniach 22 i 24.03.1926 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ i 16.04.1926 awansowany na referendarza. W Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku pracował do 1.08.1927. Został przeniesiony do pracy w Trybunale Rozjemczym Polsko-Niemieckim w Paryżu, od 1.08.1927 jako II sekretarz, a od 1.02.1928 p.o. I sekretarza, pozostał tam do 10.10.1929. Odwołany do centrali MSZ, został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.), od 10.10.1929 (pracował tam do 1.12.1931). W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.12.1931 do 31.03.1933 był wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Montrealu, pozostał tam po przekształceniu placówki 1.04.1933 w Konsulat Honorowy RP; kierował nim od 1.03.1933 do 28.02.1935, 1.02.1934 awansowany na konsula. Odwołany do centrali 1.03.1935 z równoczesnym mianowaniem radcą; 1.12.1936 objął stanowisko kierownika Referatu Morskiego (P.I.Mor.) w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) D.P.

W dniu wybuchu wojny, 1.09.1939 był p.o. kierownika Referatu Ligi Narodów i Organizacji Międzynarodowych oraz kierownikiem Referatu Morskiego w Wydziale P.I. We wrześniu został ewakuowany przez Krzemieniec do Rumunii. Od transportu ewakuacyjnego miał odłączyć się w Czerniowcach, wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dalszej podróży do Paryża. Na miejscu, w centrali MSZ w Paryżu i Angers pracował od 30.09.1939 do 17.06.1940 w Referacie Ameryki, Dalekiego Wschodu i Organizacji Międzynarodowych. Po upadku Francji i ewakuacji do Wielkiej Brytanii, prawdopodobnie od 14.07.1940 kierował Referatem Uchodźczym MSZ w Londynie, który zajmował się pomocą uchodźcom, jeńcom, pomocą dla kraju, Polakom w Rosji (kierował nim do 30.09.1943). W dniu 31.08.1941 stawał przed Komisją Poborową w KG RP w Londynie. Oddelegowany na sześć miesięcy, od 1.10.1943 do 1.04.1944, do pracy w Urzędzie Ministra Stanu Delegata Rządu dla Spraw Bliskiego Wschodu, uzyskał na ten czas prawo używania tytułu radcy ambasady; w okresie 1943–1944 był zastępcą min. stanu ds. Bliskiego Wschodu. Po powrocie do centrali MSZ, od 15.11.1944 do 5.07.1945, kierownik Wydziału Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, pracując od 08.1945 do 04.1947 w Interim Treasury Committee w Londynie; następnie do 1949 był kierownikiem Działu Emigracyjnego w Central Polish Resettlement Office. Współpracował, aż do 1952, z „Dziennikiem Pol-

skim i Dziennikiem Żołnierza” w Londynie, był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Pochowany na Brompton Cemetery w Londynie.

Żona Irena z d. Wawkonowicz.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1778, s. 98; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 23, 209, 219, sygn. 2434, k. 40; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 24, 25; HI, MSZ, jednostka 291, s. 74–76 (347.291.1, s. 386–388), jednostka 293, s. 889, 1075 (350.293.21, s. 561; 350.293.24, s. 747), jednostka 294, s. 818, 819, 823 (350.294.1, s. 4, 5, 9); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/M, s. 41, 42.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 9, s. 134, 1926, nr 5, s. 61, 1927, nr 6, s. 104, 1933, nr 8, s. 72; RSZ 1932, s. 38, 203, 250; RSZ 1937, s. 24, 88, 191; RSZ 1939, s. 30, 159, 216; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, s. 263, 276, 300, 549, 641, t. II: 1943–1947, s. 200, 391, 392, 524, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 27, 33, 116.

Strony internetowe: http://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021).

Mikucki Adam Stanisław. Ur. 14.11.1892 w Krakowie; zm. (?). Syn Jana, urzędnika powiatowego, i Leokadii z d. Brzeska.

Uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, gdzie złożył egzamin maturalny w 1911. Początkowo studia podjął na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wiedeńskiego w roku akademickim 1911/1912. Po roku przeniósł się na Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie studiował od 1912/1913 do 1913/1914. Po wybuchu wojny, od 14 lub 16.08.1914 do 1.02.1918, służył w 2. pułku ułanów LP. W czasie służby kontynuował studia, w II semestrze roku akademickiego 1915/1916, otrzymał absolutorium w 1916; po opuszczeniu szeregów Legionów, w lipcu 1918 został doktorem prawa. Od 1.11.1918 do 5 lub 15.05.1920 kontynuował służbę wojskową w 2. pułku szwoleżerów w Wojsku Polskim; od 11.11.1919 mianowany pomocnikiem attaché wojskowego przy Poselstwie RP w Bernie, w randze rotmistrza rezerwy. W następnym roku ponownie znalazł się w 2. pułku szwoleżerów, od 20.08.1920 do 02.1921.

Po przejściu do służby zagranicznej, w okresie 15.05.–20.08.1920, był pomocnikiem referenta (referendarza) na próbnej (prowizorycznej) służbie w Wydziale Niemcy–Austria (D.III.) Departamentu Politycznego (D.P.). Od 20.08.1920 do 20.02.1921 ponownie służył w WP. Powrócił do MSZ na swe poprzednie stanowisko, był tam w okresie 20.02.–1.06.1921. Od 1.06.1921 do 1.07.1923 przydzielony jako referent do Wydziału Północnego D.P. Skierowany na placówkę, pracował od 1.07. lub 1.08.1923 do 1.01.1925 w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu jako wicekonsul i referent z tytułem I sekretarza konsularne-

go. W 10. i 11.1924 przejściowo kierował Konsulatem RP w Marsylii. Przeniesiony, od 1.01.1925 do 28.02.1926 wicekonsul w Konsulacie RP w Hawrze. W tym czasie, w dniach 14 i 15.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Ponownie przeniesiony, w okresie 1.03.–1.05.1926 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Kolejną placówką na stanowisku wicekonsula, od 1.05.1926 do 1.01.1929, był Konsulat RP w Lille. Tam też od 1.01.1929 był tytularnym konsulem, by następnie od 1.01.1929 do 1.02.1930 objąć funkcję konsula i zastępcy kierownika placówki. Przeniesiony, od 1.02.1930 do 1.07.1931 konsul w Konsulacie RP w Lyonie, a od 1.04.1931 jego kierownik. W 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Następnie od 1.07.1931 do 31.03.1933 konsul, kierownik Konsulatu RP w Tuluzie. Odwołany, od 1.04.1933, do centrali MSZ, podjął pracę jako radca ministerialny, kierownik referatu w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) D.P. Od 11.07.1935 ponownie skierowany na placówkę – konsul i kierownik Konsulatu RP w Bukareszcie.

Wojna zastała go w Bukareszcie, gdzie został awansowany, w okresie 8 lub 15.05.–6.11.1940, na konsula generalnego w Konsulacie RP w Bukareszcie. Po likwidacji placówki ewakuował się z resztą personelu do Turcji, gdzie już 17.11.1940 przebywał w Stambule, na urlopie bezpłatnym. Na Bliskim Wschodzie wstąpił do wojska, od 22.04.1941 do 30.09.1949 służył w armii brytyjskiej i polskiej oraz w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozśrodkowania, m.in. oficer łącznikowy przy brytyjskim Ministerstwie Informacji, w jego oddziale w Kairze.

Po wojnie pozostał na emigracji. Należał do członków-założycieli i członków Rady Instytutu Wschodniego „Reduta” w l. 1947–1951. Po przeniesieniu się z Egiptu do Londynu, 19.05.1949 wybrany wiceprezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej. Był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie, a także Stowarzyszenia Polskich Kombatanów w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Żona Zofia z d. Zajączek. Mieli dwoje dzieci.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 54–56; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/M, s. 87, 88.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91, nr 9, s. 188, nr 10, s. 195, 1925, nr 1, s. 11, 1926, nr 4, s. 43, 1929, nr 1, s. 10, 1933, nr 6, s. 49; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; *RSZ* 1932, s. 39, 189; *RSZ* 1937, s. 65, 68, 117, 193; *RSZ* 1939, s. 70, 73, 128, 218; *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*, Warszawa 1922, s. 187; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne” 1977, z. 39, s. 176, 181.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: M–N, pod red. K. Stopki, Kraków 2011, s. 408, 409; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2. pop. i uzup., Częstochowa 2014, s. 326, 328, 537; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63, 116, 167; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 153.

N

Nahlik Stanisław Edward (v. Nachlik). Ur. 8.05.1911 we Lwowie; zm. 5.11.1991 w Krakowie. Syn Karola, adwokata, i Heleny z d. Niezgoda-Marynowska.

W 1929 uzyskał maturę w VI Gimnazjum im. S. Staszica we Lwowie, do którego uczęszczał od 1921. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie od 1929, ukończył je w 1933 z tytułem magistra prawa i nauk dyplomatycznych. Dodatkowo, od 1930/1931, zaliczył Studium Dyplomatyczne UJK. Pozostał na uczelni i w okresie 1.09.1933–31.08.1935 pracował jako asystent wolontariusz, a od 1.09.1935 do 31.08.1936 jako etatowy starszy asystent UJK przy Katedrze Prawa Narodów i Ogólnej Nauki o Państwie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, od 1.09.1936 do 31.12.1937, jako pracownik kontraktowy i referent paszportowy w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Od 1.01.1938 został przyjęty jako praktykant w MSZ, w związku z tym wyjechał z Londynu 4 stycznia i 7 stycznia tr. zameldował się w ministerstwie. Po złożeniu egzaminu dyplomatyczno-konsularnego, od 1.01.1939 mianowany referendarzem. W tym czasie był członkiem Stowarzyszenia „Rodzina Urzędnicza” przy MSZ. Skierowany na placówkę, od 15.01.1939 do 1.05.1945 attaché poselstwa z tytułem II sekretarza w Poselstwie RP w Bernie.

Po wybuchu wojny ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego, ale nie został przyjęty. Pozostając w Poselstwie RP w Bernie, był sekretarzem generalnym Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny, a także w l. 1940–1945 wiceprezesem Aide Suisse aux prisonniers de guerre polonais. W 1942 był kurierem pomiędzy placówką berneńską a przedstawicielstwem rządu RP w Vichy. Aktywnie uczestniczył wówczas w akcji pomocy Żydom przez tzw. grupę Ładosia. 30.04.1945 został odwołany z Poselstwa RP w Bernie do centrali MSZ w Londynie; tam pozostał, przynajmniej do 5.07.1945, w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ.

Dnia 5.09.1945 zgłosił się do pracy w MSZ nowej władzy w Polsce, proponując objęcie placówki w Bernie. Przyjęty, do 15.04.1946 był I sekretarzem poselstwa w Poselstwie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Bernie. Od 16.04.1946 radca w Wydziale Zachodniej i Północnej Europy MSZ TRJN. 20.12.1946 został przydzielony do Gabinetu Ministra, z równoczesnym powierzeniem kierownictwa Referatu do Spraw Konferencji Pokojowej przy zachowaniu stałej funkcji. Od 1.04.1947 przeniesiony ponownie do Wydziału Zachodniej i Północnej Europy, 1 sierpnia do Biura Prawnego, a 20 października do Departamentu Ekonomicznego. W ówczesnej pracy był m.in. w 1946 członkiem polskiej delegacji na sesję likwidacyjną Ligi Narodów, a także w okresie 1947–1948, jako przedstawiciel MSZ, w polsko-czechosłowackiej komisji rewindykacyjnej. Ostatecznie 30.09.1949 wypowiedziano mu pracę, wyznaczając datę 5.01.1950 jako rozwiązanie stosunków służbowych i jednocześnie zwalniając go z pełnienia obowiązków służbowych. Pretekstem zwolnienia miało być podejrzenie, że przed wojną i w czasie wojny współpracował z wywiadem zarówno polskim, jak i brytyjskim. W 1948 obronił dysertację doktorską pt. „Pra-

wo rozrodzności na tle nauki o stosunkach międzynarodowych” na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Po zwolnieniu z MSZ znalazł zatrudnienie w Akademii Nauk Politycznych, do 1950. W tym roku podjął pracę w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Biurze Rewindykacji i Odszkodowań. Po likwidacji Biura przeszedł do pracy w Centralnym Zarządzie Muzeów i Ochrony Zabytków. W maju 1956 zwrócił się do MSZ PRL o przywrócenie go do służby zagranicznej. Od 1957 pracował w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych, jako jego sekretarz naukowy, a jednocześnie w Szkole Głównej Służby Zagranicznej, w 1958 został tam docentem. W l. 1959–1963 profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie kierował Katedrą Prawa Międzynarodowego. Następnie od października 1962 kierował Katedrą Prawa Międzynarodowego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W l. 1963–1981 miał być tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa, pseud. „Edward Wiśniewski” i „Wiśniewski”. W 1968 i 1969 delegat Polski na konferencję międzynarodową w sprawie konwencji o prawie traktatów w Wiedniu. Od 1977 czynnie uczestniczył w pracach Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, a także Międzynarodowego Instytutu Prawa Humanitarnego w San Remo. W l. 80. XX w. brał udział w pertraktacjach w sprawie przekazania części kolekcji Czartoryskich znajdujących się w Muzeum Narodowym w Krakowie narodowi polskiemu.

Przez wiele lat był prezesem krakowskiego oddziału Towarzystwa Polsko-Austriackiego. Należał również do Zrzeszenia Prawników Polskich, Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Szwajcarskiej i Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Włoskiej. Otrzymał również dwa doktoraty honorowe, Uniwersytetu w Bordeaux oraz Ruhr-Universität w Bochum. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności.

Został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Pierwszą żoną była Janina Maria z d. Węgrzyńska; w 1943 była w zespole Szopki Kukielkowej Muzeum Polskiego w Rapperswilu i występowała w obozach dla internowanych żołnierzy polskich w Szwajcarii; po wojnie mieszkała w Londynie. W 1947 ożenił się z Haliną z d. Szumińska. Mieli dwóch synów: Krzysztofa (ur. 1948), doktora, i Karola (1952–2018). Brat Kazimierz Juliusz (1913–2007), absolwent Wydziału Rolniczego Politechniki Lwowskiej, i siostra Maria Gabriela Władysława, zamężna Forst-Battaglia (ur. 1921). Oboje musieli w 1945 opuścić Lwów i wyjechać na Zachód.

Publikacje: dorobek naukowy obejmuje ponad 300 publikacji z zakresu prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych. Do najważniejszych prac zaliczane są: *Grabież dzieł sztuki. Rodowód zbrodni międzynarodowej* (Wrocław 1958), *Wstęp do nauki prawa międzynarodowego* (Warszawa 1967), *Narodziny nowożytnej dyplomacji* (Wrocław–Warszawa–Kraków 1971), *Kodeks prawa traktatów* (Kraków 1976), *Prawo międzynarodowe i stosunki międzynarodowe*, (Kraków 1981). Spisał i opublikował również wspomnienia, pt. *Przesłane przez pamięć* (t. 1, Kraków 1987, t. 2 i 3 Kraków 2002).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi; austriackie: Ehrenzeichen für Verdienste um die Republik Österreich (Odznaka Honorowa za Zasługi dla Republiki Austrii).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 10; AAN, Muzeum Polskie w Rapperswilu, sygn. 30, s. 190; AAN Posel. RP w Bernie, sygn. 273, s. 96, sygn. 280, s. 252, sygn. 324,

s. 150; AMSZ, BSO, sygn. 6374 – Akta Stanisława Nahlika; IPMS, zesp. A.42, KG RP w Londynie, sygn. 512, s. 1–43.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 1 z 15.05.1946, s. 17, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 22; RSZ 1937, s. 134, 251; RSZ 1939, s. 137, 221.

Opracowania: *Kto jest kim w Polsce 1984. Informator biograficzny*, edycja 1, Warszawa 1984, s. 654; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 36, 66.

Strony internetowe: Nieć Halina, *Stanisław E. Nahlik (1911–1991)*, <https://core.ac.uk/download/pdf/288119091.pdf> (14.09.2021).

Nieduszyński Bronisław Juljusz Tadeusz.

Ur. 18.08.1911 we Lwowie; zm. 12.06.1965 w Buenos Aires. Syn Czesława, adwokata i notariusza, i Stanisławy z d. Jakubka.

Egzamin dojrzałości złożył 16.05.1930 w ośmioklasowym Państwowym IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie. Od 12.08.1930 do 16.09.1931 służył w Wojsku Polskim, uzyskując stopień podporucznika rezerwy. W l. 1931–1935 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, które ukończył z tytułem magistra prawa. Od 1.09.1935 do 1.02.1937 był asystentem młodszym wolontariuszem (1.09.1935–31.08.1936), asystentem starszym (1.09.1936–1.02.1937) przy Katedrze Prawa Narodów i Ogólnej Nauki o Państwie prof. Ludwika Ehrlicha. Z asystentury zrezygnował z dniem 1.02.1937.

Od 16.10.1937 do 05.1940 pracownik Konsulatu Honorowego RP w Heerlen, Holandia. Po wybuchu wojny urlopowany z MSZ, od 2.06.1940 służył Wojsku Polskim we Francji, następnie w Wielkiej Brytanii. Jako podporucznik 1. Dywizji Pancernej uczestniczył w walkach pod Falaise, w Belgii i Holandii.

Po wojnie osiadł w Argentynie, pracował w firmie „Adelphia”, założonej przez inż. Zygmunta Kicińskiego.

Zmarł w Buenos Aires i został pochowany na cmentarzu Chacarita.

Żona Alina z d. Jałowiecka (ur. 1903). Studiowała medycynę i prawo na UJK we Lwowie. Pobrali się w Holandii. Przebywała w Holandii w okresie od 10.1937 do 05.1940. Redaktorka dwutygodnika „Polak w Holandii”, organu Związku Polskich Towarzystw w Holandii. Następnie przebywała we Francji, gdzie od 1.06.1940 była świetliczanką PCK w 8. pułku piechoty WP w Pletan, Bretania, Francja, a po ewakuacji do Wielkiej Brytanii, przy 24. pułk ułanów w Tomewhere, Szkocja, do 1.12.1940. Mieli córkę Barbarę (ur. 1941). Miał dwóch braci. Mieczysława (1914–1991), profesora prawa, żołnierza AK we Lwowie, więzionego przez NKWD w Stanisławowie i Lwowie; uczestnika powstania warszawskiego w szeregach baonu „Kiliński”; pracownika naukowego UW, Akademii Teologii Katolickiej i PAN; od 1979 w opozycji wobec władz PRL, członek Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. Drugi brat Tadeusz (zm. 1994), inżynier, harcmistrz, żołnierz AK.

Odnaczenia: Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 104; HI, MSZ, jednostka 286, s. 62–64 (341.286.3, s. 559–561).

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 85, 284; *Nekrologi*, „Głos Polski” [Buenos Aires] 18.06.1965, nr 25(2984), s. 5; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum IV. im. Jana Długosza we Lwowie za rok szkolny 1929/1930*, Lwów 1930, s. 14.

Opracowania: Redzik Adam, *Ludwika Ehrlicha koncepcja kształcenia dyplomatów i jej realizacja – studium dyplomatyczne uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*, [w:] *Siła prawa zamiast prawa siły. Ludwik Ehrlich i jego wkład w rozwój nauki prawa międzynarodowego oraz nauki o stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2020, s. 255–282.

Strony internetowe: http://mieczyslaw.nieduszyński.pl/?page_id=365 (8.09.2021).

Nieduszyński Tadeusz. Ur. 12.08.1888 w Krakowie; zm. (?). Syn Aleksandra, inspektora kolejowego we Lwowie, i Marii z d. Hor.

Do szkoły średniej uczęszczał w l. 1899–1906, do IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie, gdzie w 1906 zdał maturę z odznaczeniem. Doktorat z prawa uzyskał w roku akademickim 1911/1912 po studiach na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Podjął pracę i od 19.07.1911 do 19.07.1914 był praktykantem w c.k. Galicyjskiej Prokuraturii Skarbu, a od 19.07.1914 do 21.02.1919 pracował tam jako koncypista. Podczas wojny polsko-ukraińskiej, w okresie 1918–04.1919 porucznik audytor Sądu Polowego we Lwowie. Od 21.02.1919 adiunkt w Prezydium Galicyjskiej Prokuraturii Skarbu. Od 1.04. do 11.10.1919 referent w Ministerstwie Skarbu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w centrali MSZ, gdzie od 11.08. do 1.09.1919 był zatrudniony jako referent. Po uzyskaniu urlopu bezpłatnego w MSZ, skierowany na placówkę, w okresie 1.09.1919–15.10.1926 kierownik placówki konsularnej w Marsylii, początkowo jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP, a po obniżeniu rangi w Konsulacie RP, następnie, od 1.12.1921 do 1.07.1923, konsul honorowy w Konsulacie Honorowym RP tamże, od 1.07.1923 konsul w Konsulacie RP w Marsylii. Urzędowanie jednak rozpoczął 27.10.1919, gdyż jego nominację Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał 23.09.1919, kolejną zaś nominację, na konsula honorowego, podpisał 14.11.1921. Przeniesiony, od 15.10.1926 do 15.04.1929 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Strasburgu. Odwołany, od 15.04.1929 do 1.03.1931 pracował jako radca ministerialny w centrali MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.03.1931 do 30.09.1935 był radcą poselstwa i kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Madrycie. Należał do inicjatorów powołania do życia Izby Handlowej Hiszpańsko-Polskiej. Odwołany, od 31.10.1935 do 1.04.1936 pracował w Biurze Radcy Ekonomicznego (R.E.) centrali MSZ. Należał już wówczas do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Według różnych źródeł od 1.01. lub od 1.04. do 30.06.1936 pozostawał w stanie nieczynnym. W roku akademickim 1937/1938 wykładał na studium dyplomatycznym Wydziału Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie: „Zagadnienie polityczne państw europejskich: państwa pirenejskie” oraz „Międzynarodowe układy gospodarcze”. Od 1937 pracował w Międzynarodowym Biurze Pracy w Genewie, gdzie był Szefem Sekcji Prawa i Inspekcji Pracy; miał tam być do 1.01.1941.

W nieznanych okolicznościach na początku II wojny światowej wraz z rodziną ewakuował się do Portugalii, gdzie przebywał w miejscowości Monte Estoril. Starał się o wyjazd do Wielkiej Brytanii lub Kanady. Również nie udało się ustalić, kiedy

dotarł do Londynu. Został tam zatrudniony w Ministerstwie Prac Kongresowych jako kierownik dwóch referatów – organizacji międzynarodowych i referatu amerykańskiego (pracował tam do 1.04.1944). Jednocześnie od 1942 do 5.07.1945 zatrudniony jako kierownik działu rekonstrukcji społecznej, sekretarz generalny i członek delegacji polskiej do London International Assembly, w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, od 5.07.1945 do 1.04.1947 był szefem działu Pracy i Opieki Społecznej Interim Treasury Committee w Londynie, skąd przeszedł i pracował, od 1.04.1947 do 1.04.1951, jako kierownik administracyjny Polskiej Służby Zdrowia, w brytyjskim Ministerstwie Zdrowia. Dalsze losy nieznane.

Żona Madelaine z d. Maître, narodowości francuskiej, obywatelka brytyjska. Mieli syna Antoniego (ur. 1938).

Publikacje: publikował w miesięczniku „Polityka Narodów”. Ukazała się również jego książka pt. *O działalności gospodarczej urzędów zagranicznych*, z przedmową Mariana Turskiego (Warszawa 1933).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; hiszpańskie: Orden del Merito Civil (Order Zasługi Cywilnej); portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) III kl.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 160, 165; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 654, s. 199–364; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 215, sygn. 2285, k. 338–346; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 251, s. 10; HI, MSZ, jednostka 291, s. 1007–1016 (348.291.13, s. 455–464); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/N, s. 12, 13.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40, 1923, nr 6, s. 109, 1925, nr 12, s. 191, 1926, nr 8, s. 101, nr 12, s. 174; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 37; RSZ 1932, s. 41, 191; RSZ 1937, s. 66, 67, 196; RSZ 1939, s. 71, 72; *Sprawozdanie Dyrektora c.k. IV. Gimnazjum we Lwowie za rok szkolny 1899*, Lwów 1899, s. 61; *Sprawozdanie Dyrektora c.k. IV. Gimnazjum we Lwowie za rok szkolny 1906*, Lwów 1906, s. 62; *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim za rok 1914*, Lwów 1914, s. 309; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1937/38*, Lwów 1937, s. 17, 18.

Opracowania: *Księga Pamiątkowa 50-lecia gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie*, pod red. prof. W. Kucharskiego, Lwów 1928, s. 102; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 118; *Urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Informator archiwalny*, oprac. P. Ceranka, K. Szczepanik, Warszawa 2020, s. 235, 244.

Nowicki Romuald Heliodor. Ur. 27.05.1906 w Poznaniu; zm. 2.11.1974 w Warszawie. Syn Leona, technika dentystycznego, i Balbiny z d. Sundmann (Sundmaun).

Ukończył czteroklasową szkołę przygotowawczą; w 1925 uzyskał maturę w Gimnazjum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Studiował w Krakowie, gdzie w 1929 ukończył Polską Szkołę Nauk Politycznych przy Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1938 uzyskał na UJ tytuł magistra prawa. Istnieją również przekazy, że studiował na Uniwersytecie Poznańskim.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, gdy od 1.07. do 15.11.1928 był pracownikiem kontraktowym (praktykant) w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Po krótkiej przerwie został, od 26.01.1929 do 29.02.1936, pracownikiem kontraktowym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, gdzie w 1932 był referentem prasowym, a przez trzy i pół roku pełnił funkcję kierownika Referatu Prasowego. Odwołany do centrali MSZ odbył, od 1.03.1936 do 31.12.1936 lub 7.01.1937, praktykę w Biurze Personalnym centrali. W grudniu 1936 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. W rezultacie od 1 lub 8.01.1937 został pracownikiem kontraktowym w Referacie Osadniczym Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.) Departamentu Konsularnego. Tam też 1.05.1938 został mianowany referendarzem. Skierowany na placówkę, od 1.11.1938 do 21.06.1939 attaché konsularny w Konsulacie RP w Düsseldorfie. Przeniesiony, od 20 lub 22.06. do 30.08.1939 tymczasowy kierownik Konsulatu RP w Szczecinie (Stettin). Miał z dniem 1.09.1939 przejść do Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, w charakterze attaché konsularnego i wicekonsula, do czego nie doszło.

Wybuch wojny zastał go w Szczecinie, 11.09.1939 wraz z innymi pracownikami Konsulatu RP został aresztowany, po interwencji dyplomatów szwedzkich przewieziony do Hamburga. 15.09.1939 wyjechał do Sztokholmu, skąd 17 września dotarł do Francji; 17.10.1939 wstąpił jako ochotnik do formowanego Wojska Polskiego we Francji. W marcu 1940 ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Coëtquidan, uczestniczył w kampanii francuskiej. Po upadku Francji, 25.06.1940 wylądował w Wielkiej Brytanii, początkowo służył jako instruktor w Szkole Podchorążych, a po jej rozwiązaniu przydzielony do dowództwa 4. Kadrowej Brygady Strzelców w Leven, następnie do Samodzielnej Brygady Spadochronowej w randze sierżanta podchorążego. W tej ostatniej służył do 10.12.1943. W tym czasie, w 1943, odbył roczny kurs handlu zagranicznego i administracji portowej w Londynie. W listopadzie 1943 został przydzielony, jako delegat polski, do międzyalianckich podkomitetów roboczych: Standing Technical Sub-Committee on Displaced Persons i Standing Technical Sub-Committee on Welfare.

Po zakończeniu wojny, w czerwcu 1945 zgłosił się do Misji Wojskowej i od listopada tr. obejmował kierownictwo zespołu repatriacyjnego w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec, równocześnie mianowany przez UNRRA dyrektorem obozów dla uchodźców w Ulm, Lauf i Passing. W 1946 mianowany delegatem repatriacyjnym UNRRA na Hesję. 15.10.1946 zgłosił się do Polskiej Misji Wojskowej we Frankfurcie nad Menem, powołanej przez Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej w Warszawie, zorganizował tam Wydział Konsularny, na czele którego stanął. W lutym 1947 odwołany do MSZ w Warszawie. Od 1947 był członkiem PPS, a od 1948 PZPR. Zwolniony z MSZ, pracował kolejno w l. 1947–1949 w Spółdzielni Wydawniczej „Wiedza”, następnie Polskim Towarzystwie Ekonomicznym, a w końcu w Centrali Handlu Zagranicznego „Polimex”. Aresztowany, był więziony od 30.10.1950 do 14.05.1951. Podjął pracę w biurze Zakładów Produkcji Pomocniczej Budownictwa Miejskiego „Warszawa” i jako pracownik fizyczny w Rzemieślniczym Zakładzie Mechaniki Medycznej. Od 1.12.1954 zaangażowany do pracy w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych jako starszy radca. 1.07.1956 został pierwszym dyrektorem nowo powołanego Archi-

wum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie, którym był do 31.05.1962. Zajmował się w tym czasie archiwalną dokumentacją audiowizualną. W l. 1962–1971 pracował w przedsiębiorstwach handlu zagranicznego. 31.12.1971 przeszedł na emeryturę.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Janina Halina z d. Wiśniewska (1903–1973); wraz z synem, we wrześniu 1939 ewakuowana transportem MSZ do Krzemieńca. Od 4.05.1940 przebywała we Francji, a po jej upadku przedostała się do Szkocji. W okresie 1945–1946 z ramienia UNRRA kierowała obozem uchodźczym w Hopburgu k. Norymbergii. Mieli syna Ryszarda Marię (ur. 1929), inżyniera.

Publikacje: publikował w l. 1956–1960 na tematy archiwalne na łamach „Archeionu” i „Archivmitteilungen”. W pierwszym z nich ukazały się: *Dwa lata działalności Archiwum Dokumentacji Mechanicznej* (t. 28, 1958), *Kilka uwag o materiałach archiwalnych powstałych sposobem mechanicznym* (t. 31, 1959), *Międzynarodowy Kongres archiwów filmowych w Warszawie* (t. 26, 1956); w drugim z pism: *Das Archiv für mechanische Dokumentation der Volksrepublik Polen* (R.10, 1960, z. 6).

Odnaczenia: Medal Zwycięstwa i Wolności, Order Krzyża Grunwaldu.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 65–68; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 186, s. 526–530; AAN, KG RP w Paryżu, sygn. 128; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 25, sygn. 1460, s. 8, sygn. 9619, k. 28; HI, MSZ, jednostka 291, s. 1032, 1033 (348.291.13, s. 480, 481); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/N, s. 30, 31.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 65; RSZ 1932, s. 91, 257; RSZ 1933, s. 119; RSZ 1937, s. 28, 252; RSZ 1939, s. 107, 222; *Nekrolog*, „WTK” 19.01.1975, nr 3, s. 11.

Opracowania: Karczowa Helena, *Nowicki Romuald Heliodor (1906–1974)*, [w:] *Słownik biograficzny archiwistów polskich*, t. I: 1918–1984, Warszawa 1988, s. 155–156 (tu: bibliografia); Karczowa Helena i Piber Andrzej, *Nowicki Romuald Heliodor (1906–1974)*, [w:] PSB, t. 23, 1978, s. 335–336 (tu: bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 60.

Nowicki Zygmunt Stanisław. Ur. 17.05.1893 w Czerniowcach; zm. (?). Syn Władysława i Marii Julii z d. Adaszyńska.

W 1905 ukończył pięcioklasową szkołę powszechną w Czerniowcach. W okresie 1913–1914 odbywał praktykę w Banku Krajowym w Czerniowcach. W 1913 (?) uzyskał maturę w gimnazjum w Czerniowcach. Należał wówczas do koła Związku Postępowej Młodzieży Polskiej „Promień” w Czerniowcach. 8.08.1913 został przyjęty do pracy w Banku Krajowym w Czerniowcach w charakterze praktykanta i pozostał tam do wybuchu wojny. Prawdopodobnie wówczas ukończył 6-miesięczny kurs bankowy. W l. 1914–1918 służył w stopniu podchorążego w 1. pułku artylerii fortecznej armii austriackiej. Sam podawał, że podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Wiedniu, ale ich nie ukończył; nie udało się tego potwierdzić. Po demobilizacji z armii austro-węgierskiej przebywał w Wiedniu, miał angażować się w prace polskich instytucji tamże.

W służbie zagranicznej podjął pracę, będąc od 1.05.1919 do 31.03.1920 pracownikiem kontraktowym w dziale administracyjnym Przedstawicielstwa RP w Wiedniu, przekształconym w Poselstwo RP w Wiedniu. Kontynuował tam pracę, 1.04.1920 awansowany na

starszego kancelistę w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP. Został odwołany do centrali MSZ 15.05.1923 i przydzielony do Wydziału Organizacyjno-Administracyjnego, gdzie pozostał do 31.08.1923. Przydzielony do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku. Był tam od 10.09. do 1.11.1923 referentem rachunkowym. 1.11.1923 zwolniony ze służby etatowej w MSZ, do 31.12.1924 miał przerwę w służbie. Powrócił do służby w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, od 1.01.1925 do 29.02.1932 zatrudniony jako pracownik kontraktowy; tam też od 1.07.1928 był księgowym. Odwołany, 1.03.1932 został referentem w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. Od 1.02.1934 był sekretarzem rachunkowym, przydzielonym, od 1.01.1935, do Biura Personalnego centrali MSZ, tam 1.01.1936 mianowany podreferendarzem, a od 1 kwietnia tr. kierownikiem referatu i 1.01.1938 radcą. W Biurze Personalnym pracował do wybuchu wojny. W styczniu 1939 został mianowany członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ.

Po wybuchu wojny, 5.09.1939 ewakuowany do Rumunii, dokąd dotarł 17 września. Czasowo został przydzielony do Konsulatu RP w Czerniowcach i pracował tam do 25 lub 31.10.1939. Jako delegat Konsulatu RP nadzorował w oddziale Rumuńskiego Banku Narodowego akcję wymiany walut dla polskich uchodźców. Został przeniesiony do Konsulatu RP w Bukareszcie, gdzie pracował, jako kierownik biura paszportowego, do czasu likwidacji placówki, 27.10.1940 otrzymał urlop bezpłatny. Pozostał w Bukareszcie i pracował w rumuńskich instytucjach, m.in. jako kierownik warsztatów radiofonicznych „Radio Frances”. Działal w organizacjach polskich, w l. 1941–1945 w Domu Polskim prowadził kurs języka niemieckiego i jako członek Komisji Rewizyjnej nadzorował stołówkę dla uchodźców.

Po wojnie powrócił do Polski 15.09.1945, a miesiąc później, 15 października został „reaktywowany” w służbie zagranicznej Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie i przydzielony do Departamentu Administracyjnego. 12.02.1946 przeniesiony do Biura Personalnego, gdzie 1 marca tr. został kierownikiem Referatu Ogólnego. Kolejnym awansem było powierzenie mu 16.09.1946 stanowiska naczelnika Wydziału Ogólnego w Biurze Konsularnym, a 23.10.1946 objął kierownictwo Departamentu Administracyjnego. 16.06.1947 mianowany wicedyrektorem tegoż Departamentu. 1.12.1950 przeniesiony w stan spoczynku. Został prezesem Spółdzielni Wydawniczej „Prasa Demokratyczna. Nowa Epoka” związanej ze Stronnictwem Demokratycznym, którego był członkiem; pracował tam do jej likwidacji w 1953 (?), następnie przeszedł do pracy w „Tygodniku Demokratycznym”. W l. 1949–1954 był też radnym w dzielnicy Śródmieście w Warszawie. Równolegle prowadził lektorat języka niemieckiego w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Uniwersytetu Warszawskiego. Na UW pracował od 1.11.1954 do 31.03.1969.

Żona Imelda z d. Kreutz (1897–1990), Austriaczka; pobrali się 8.12.1918. Mieli córkę Jadwigę (ur. 1920).

Publikacje: zajmował się tłumaczeniami z języka polskiego na niemiecki. Opublikowano około 20 jego przekładów takich autorów, jak: Władysław Tatarkiewicz, Stanisław Herbst, Jerzy Dobrzycki, Jan Zachwatowicz, Stefan Jarosz i Gerard Ciołek.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12, sygn. 274, s. 213, sygn. 1457b, s. 209, 220; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 267, 268; AMSZ, BSO, sygn. 7626 – Akta Zygmunta Nowickiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100, nr 8, s. 175, nr 15, s. 291, 1939, nr 1, s. 4; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 32, 44; RSZ 1932, s. 41, 142; RSZ 1937, s. 121, 197; RSZ 1939, s. 133, 222.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/279> (25.04.2021).

O

Obreński Witold. Ur. 6.12.1891 w Warszawie; zm. (?). Syn Ryszarda i Natalii z d. Mo-dzelewska.

Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Petersburgu, gdzie w 1915 uzyskał absolutorium. Od 1915 do 31.03.1918 odbył służbę w armii rosyjskiej. W okresie 1922–1923 dependent (pomocnik) w kancelarii notarialnej.

W służbie zagranicznej, od 15.01.1923 do 1.02.1924, był pracownikiem kontraktowym w Departamencie Konsularnym MSZ, przydzielony, od 1.02. do 1.07.1924, do Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Przyjęty do służby stałej, od 1.07.1924 do 1.01.1927 urzędnik w Wydziale K.III. W dniach 6 i 12.06.1925 złożył egzamin na stanowisko II kategorii w MSZ. W tym czasie, w 1926, uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim tytuł magistra prawa. Od 28.08.1925 do 28.08.1928 był członkiem-sędzią Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Również był egzaminatorem z zakresu teorii i praktyki konsularnej w Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowiska I kategorii w MSZ. Mianowany referendarzem, pozostał od 1.01.1927 do 1.01.1929 w Wydziale K.III., tam też, od 1.01.1929 do 31.08.1932, był naczelnikiem tego Wydziału. Należał w tym czasie do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Minister spraw zagranicznych dekretem z dnia 18.05.1932 mianował go konsulem RP w Marsylii; prezydent RP podpisał 22.06.1932 jego listy komisyjne na to stanowisko. 1.09.1932 objął kierownictwo Konsulatu RP w Marsylii. Pozostał na tym stanowisku do 1.08.1939. Odwołany 1.08.1939 do centrali MSZ, z równoczesną nominacją na radcę ministerialnego. Został przydzielony do Wydziału Opieki Prawnej (E.III.) D.K.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany transportem ministerstwa, wraz z żoną i córką, przez Krzemieniec i Kuty do Rumunii. Od transportu ewakuacyjnego odłączył się w Czerniowcach i wyjechał za wiedzą i zgodą Wiktora Tomira Drymmera do Bukaresztu z zamiarem wyjazdu do Paryża. Po dotarciu do Francji, od 16 lub 17.10.1939 do 13.06.1940 był konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Paryżu. Po upadku Francji pozostał na miejscu, będąc od 07.1940 do 14.09.1944 delegatem PCK na Francję Południową, z siedzibą w Marsylii. We wrześniu 1940 na wniosek min. Stanisława Kota powołano go na agenta skarbowego w celu uporządkowania sytu-

acji finansowej polskich instytucji na terenie Francji nieokupowanej. Czynnie też działał w Towarzystwie Opieki nad Polakami we Francji. Należał również do POWN we Francji, w której był szefem stacji radiowej w Lyonie; w październiku 1942 został aresztowany. Po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej, od 14 lub 20.09.1944 do 5.07.1945 kierował Konsulatem Generalnym RP w Marsylii, początkowo, do 10.02.1945, jako prowizoryczny kierownik. Dalsze losy nieznane.

Żona Józefa z d. Szlifierska. Mieli jedną córkę.

Odznaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 15; AAN, Konsulat Honorowy RP w Monaco, sygn. 70, s. 9; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 26, 209, 219, sygn. 1459a, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 59, 65, 244, 247–251, część VIII, sygn. 252, s. 1–3; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/O, s. 1, 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 9, s. 124, 1927, nr 1, s. 8, 1939, nr 3, s. 65; Monitor Polski, 1928, nr 137 z 16.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 41, 139; RSZ 1937, s. 66, 197; RSZ 1939, s. 71, 222; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 141, 143; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 99, 133.

Opracowania: Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – Akcja Kontynentalna*, Warszawa 1986, s. 125; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49, 50, 52, 83, 118; Wandycz Piotr, MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 156.

Ostrowski Stefan Karol. Ur. 28.02.1911 w Łomaczyńcach, pow. uszycki, Podole Rosyjskie; zm. 19.11.1986 w Pollense, Majorca, Hiszpania. Syn Gustawa i Wandy z d. Doria-Dernałowicz.

Dzieciństwo spędził w majątku rodziców, w 1915 wraz z ojcem wyjechał do jego majątku koło Smoleńska. W związku z rewolucją, z rodzicami, przez Mińsk dotarł do Warszawy w listopadzie 1918. Do 1923 pobierał naukę w domu rodzinnym. Następnie dalszą naukę podjął w Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie, gdzie w 1930 zdał maturę. W l. 1930–1935 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując stopień magistra prawa. Równocześnie w l. 1932–1934 ukończył kurs prawa francuskiego w Instytucie Francuskim w Warszawie.

Przyjęty do pracy w MSZ, od 1.12.1936 do 30.11. lub 31.12.1938 pracownik kontraktowy i praktykant, przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Chicago. Od 1.12.1938 lub 1.01.1939, po odwołaniu do kraju, rozpoczął roczną praktykę we wszystkich wydziałach centrali MSZ. Zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 zwolniony

z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany na referendarza. Do wybuchu wojny pracował w centrali ministerstwa, ostatnim miejscem było Biuro Personalne MSZ.

W dniu 5.09.1939 wyjechał z Warszawy transportem urzędników MSZ do Krzemieńca, z którym przekroczył granicę węgierską i dotarł do Budapesztu. Z Węgier za zgodą Poselstwa RP udał się w październiku 1939 do USA. W listopadzie znalazł się w Chicago. W l. 1940–1943 pracował jako nauczyciel francuskiego w Townschool. Od jesieni 1941 studiował romanistykę na Uniwersytecie w Chicago. Ukończył ją w 1942 i został nauczycielem francuskiego oraz historii w St. Rita Highschool. Pracował tam do 1943. W tym czasie zrobił kurs instruktorski Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, też w Chicago. W pierwszym półroczu, od 01. do 06.1943, został zatrudniony jako dietetariusz w Konsulacie Generalnym RP w Chicago. Od 1.06.1943 wykonywał prace zlecone mu przez KG RP. Również w 1943 ukończył kurs w zakresie ekonomii w Henry Georg School of Economics w Chicago. Od 1.01.1944 przyjęty do pracy w KG RP w charakterze pracownika kontraktowego, pracował tam do 1945.

Po wojnie zgłosił swój akces do pracy w służbie zagranicznej Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie i został przyjęty jako urzędnik kontraktowy do Konsulatu Generalnego RP TRJN w Chicago. Zajmował się poszukiwaniem rodzin i sprawami prasowymi. Od 1.05.1947 został tam mianowany attaché kulturalnym. 1.10.1947 przeniesiony do Konsulatu w Pittsburghu, gdzie pracował w dziale paszportowo-wizowym. Odszedł z pracy na własne życzenie 7.12.1949, choć był przewidziany do zwolnienia. Należał wówczas do PSL. W 1969 nostryfikował swój dyplom w związku z podjęciem pracy na Uniwersytecie w stanie Washington. Zajmował się rysunkiem i pisał poezje. Ostatnie lata mieszkał na Majorce w miejscowości Pollensa, tam zmarł i został pochowany na miejscowym cmentarzu.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Jego siostra Krystyna Ostrowska-Postiaux mieszkała we Francji.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 1/1; AAN, MSZ, sygn. 1476, s. 8; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/4, s. 15; HI, MSZ, jednostka 294, s. 830, 833, 834 (351.294.12, s. 665, 668, 669); Arch. UW, sygn. RP-34173 – Ostrowski Stefan; AMSZ, zesp. 20, Biuro Konsularne, t. 16, s. 29, 46; AMSZ, BSO, sygn. 6403 – Akta Stefana Ostrowskiego; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/O, s. 14, 15.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 121, 252; RSZ 1939, s. 29, 285; *Nekrolog*, „Życie Warszawy” 26.03.1987, nr 72, s. 3.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25.

P

Papée Kazimierz Jan (v. Nienburg-Papée). Ur. 10.01.1889 we Lwowie; zm. 19.01.1979 w Rzymie. Syn Fryderyka, historyka i bibliotekoznawcy, profesora, dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, i Władysławy z d. Anczyc.

W l. 1899–1905 uczęszczał do c.k. II Gimnazjum we Lwowie, do ostatnich klas, siódmej i ósmej, do c.k. III Gimnazjum w Krakowie w l. 1905–1907, maturę z odznaczeniem uzyskał 15.06.1907. Studia odbył na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach akademickich 1907/1908–1910/1911; otrzymywał tam w roku akademickim 1907/1908 stypendium Fundacji im. Sz. Konarskiego, a w l. 1909–1911 stypendium Fundacji im. A. Mickiewicza. Doktor prawa UJ od 30.07.1913. Od 20.08.1913 został praktykantem konceptowym w Namiestnictwie Galicyjskim z przydziałem do starostwa w Krakowie, praktykę odbywał do 1.12.1918. W jej trakcie, od 1.11.1914 do 1.05.1915, przydzielony do Komisariatu Cywilnego Komendy Twierdzy Kraków, a następnie od 1.05. do 20.08.1915 ponownie pracował w starostwie w Krakowie. 20.08.1915 zgłosił się do Legionów Polskich i od 30.08.1915 do 17 lub 20.08.1916 służył w 2. pułku ułanów LP w randze kaprała. W okresie 02.–06.1916 ukończył Szkołę Podchorążych LP. Od 20.08.1916 do 1.01.1917 został przydzielony do starostwa w Lublinie; z kolei od 1.01.1917 do 1.11.1918 przydzielony do Jeneralnego Gubernatora Wojskowego w Lublinie, do Wydziału Prasowego, następnie do Wydziału Gospodarczego i Prezydialnego. Ostatecznie 15.07.1917 mianowany konceptistą w Namiestnictwie Galicyjskim. W odradzającym się państwie polskim od 1.12.1918 do 1.08.1919 był referentem w Prezydium Rady Ministrów, awansowany, od 1.08. do 18.09.1919 był tam starszym referentem.

Po przejściu do służby zagranicznej pracował, od 1.09.1919 do 1.04.1920, jako starszy referent w centrali MSZ. Został przydzielony od 1.04.1920 i pracował do 8.04.1922 jako I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Hadze, w dniu lub od 1.03.1921 chargé d'affaires tamże. Przeniesiony, pracował, od 8.04.1922 do 30.06.1923, jako I sekretarz legacji w Poselstwie RP w Berlinie, w tym czasie również chargé d'affaires w Poselstwie RP w Sztokholmie. Odwołany do centrali, od 1.07.1923 pracował w Departamencie Politycznym (D.P.), tam też od 14.08.1923 został zastępcą naczelnika Wydziału Zachodniego, a od 8.01.1924 tytularnym radcą poselstwa w D.P., gdzie pracował do 14.01.1924. Skierowany ponownie na placówkę, był od 1, 16 lub najbardziej prawdopodobnie od 14.01. do 3, 24.10. lub nawet 1.12.1924 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Kopenhadze. Odwołany, od 1.12.1924 do 1.01.1928 w centrali MSZ, jako radca ministerialny; a już od 17.12.1924 również zastępca naczelnika Wydziału Wschodniego D.P. Skierowany ponownie na placówkę, od 1.01.1928 do 15.01.1929 radca poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Ankarze, a po śmierci posła Józefa Wierusz-Kowalskiego jednocześnie od 1.01. do 25.10.1928 był chargé d'affaires tamże. Odwołany z Tur-

cji 15.01.1929 i jeszcze w tym samym dniu przydzielony do Poselstwa RP w Tallinnie w charakterze chargé d'affaires, którym pozostał do 30.04.1929. Na kilka miesięcy, od 30.04. do 16.07.1929, powrócił do centrali. Kolejnym miejscem pracy, od 16.07.1929 do 19 lub 25.02.1932 w randze konsula generalnego, a od 2.08.1932 również kierownika, stał się Konsulat Generalny RP w Królewcu (Königsberg). W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony, od 25.02.1932 do 15.12.1936 jako komisarz generalny i tytularny poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny kierował Komisariatem Generalnym RP w Gdańsku. Następną placówką, którą kierował, od 16.12.1936 do 20.03.1939 jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, było Poselstwo RP w Pradze. 21.09.1938 przedstawił władzom czechosłowackim ultimatum polskie w sprawie Zaolzia. Po zajęciu Czechosłowacji przez hitlerowskie Niemcy pracował od 20.03.1939 ponownie w centrali MSZ, pozostając w dyspozycji min. spraw zagranicznych. 15.07.1939 został mianowany ambasadorem RP przy Stolicy Apostolskiej. Do Rzymu dotarł 19.07.1939, listy uwierzytelniające złożył 24 lipca na ręce papieża Piusa XII. Pozostał na tym stanowisku do 1958.

Po wybuchu wojny, w marcu 1940 udał się do Angers, na spotkanie z gen. Władysławem Sikorskim. Po przystąpieniu Włoch do wojny, wraz z całą ambasadą, od 18.06.1940 mieszkał i pracował w Ospizio Santa Marta (Hospicjum Świętej Marty) w Watykanie, które służyło za miejsce, gdzie przebywali dyplomaci z krajów, które zerwały stosunki dyplomatyczne z Włochami. Przebywali tam też uchodźcy z różnych krajów. Ze względu na ograniczone możliwości poruszania się, nie mogąc opuścić terytorium Watykanu, prowadził bardzo intensywną akcję informacyjną w kręgach watykańskich, szczególnie w sprawach sytuacji Kościoła polskiego pod okupacjami, a także polskich uchodźców i sytuacji Żydów pod okupacją. Sytuacja zmieniła się po wyzwoleniu Włoch i Francji; w czerwcu 1944 powrócił do urzędowania na terenie Rzymu. W marcu 1945 przyjechał do Londynu, gdzie m.in. dwukrotnie widział się z prezydentem RP. W początku listopada 1944 objął stanowisko dziekana korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej.

Pozostając po wojnie na emigracji, nadal kierował placówką Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, uznawaną przez Stolicę Apostolską, był też dziekanem korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Watykanie. W 1958, gdy papież Jan XXIII odmówił jego akredytacji, aż do 1972 pozostał na placówce z tytułem gerente degli affari (kierujący sprawami) polskimi, czyli Administratora Spraw Ambasady RP przy Stolicy Apostolskiej w randze chargé d'affaires a.i. Po wycofaniu 19.10.1972 uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, pozostał nieoficjalnym przedstawicielem tego rządu przy Stolicy Apostolskiej. Ze stanowiska ambasadora złożył dymisję, przyjętą przez prezydenta RP na Uchodźstwie w Londynie Stanisława Ostrowskiego 24.05.1976. Oprócz działalności dyplomatycznej współpracował z powstałym w 1945 Polskim Instytutem Historycznym w Rzymie.

Został pochowany w kwaterze polskiej cmentarza Cimitero Flaminio zwanym też Prima Porta pod Rzymem.

Jego spuścizna przechowywana jest w Papieskim Instytucie Studiów Kościelnych w Rzymie.

W dniu 5.06.1919 ożenił się z Leonią z d. Hubal-Dobrzańską (1894–1961). Mieli syna Henryka Michała (1923–2000), z wykształcenia klimatologa. Jego bratem był Adam Stanisław (1895–1990), żołnierz LP, szermierz, żołnierz powstania warszawskiego.

Publikacje: opublikował zbiór dokumentów pt. *Pius XII a Polska 1939–1949. Przemówienia, listy, komentarze* (Rzym 1954). Fragment jego wspomnień pt. *Kartki z pamiętnika* ukazał się w czasopiśmie „Świadectwa. Testimonianze”, t. V, Rzym 2009, s. 372–382.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Honorowa Odznaka PCK; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Odznaka honorowa za Zasługi dla Republiki Austrii); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; duńskie: Dannebrogordenen (Order Dannebroga) II kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) III kl.; holenderskie: Orden Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; maltańskie: Order of Saint John (Wielki Krzyż Magistralny św. Jana Jerozolimskiego); szwedzkie: Nordstjärnorden (Order Gwiazdy Polarnej); papieskie: Ordo Pianus (Order Piusa IX); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2986, s. 133; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209, sygn. 882, s. 36, sygn. 5258, s. 20, 21, sygn. 5260, s. 187; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 8, s. 115, 116, sygn. 253, s. 4, 5.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103, nr 7, s. 133, 1926, nr 3, s. 35, 1927, nr 7, s. 122, 1929, nr 4, s. 85, 1939, nr 3, s. 64; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; *RSZ* 1932, s. 42, 256; *RSZ* 1937, s. 49, 53, 58, 103, 129, 150, 198; *RSZ* 1939, s. 53, 55, 61, 109, 145, 170, 224; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 481, 482; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, s. 117, 317, 318, 331, 347, 393, t. II: 1943–1947, s. 444, 448, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004; *Sprawozdanie dwudzieste czwarte Dyrekcji c.k. Gimnazjum III w Krakowie za rok szkolny 1907*, Lwów 1907, s. 99.

Opracowania: Dopierała Kazimierz, *Papée Kazimierz*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4: P–S, pod red. K. Dopierały, Toruń 2005, s. 24; Fokciński Hieronim, *Działalność ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej Kazimierza Papée w okresie II wojny światowej*, „Saeculum Christianum” 2005, nr 1, s. 89–95; Kornat Marek, *Ambasador Kazimierz Papée – piętnaście rozmów z Papieżem Piusem XII*, „Zeszyty Historyczne” 2006, z. 156, s. 124–178; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 107; Libionka Dariusz, *Głową w mur. Interwencje Kazimierza Papée polskiego ambasadora przy Stolicy Apostolskiej w sprawie zbrodni niemieckich w Polsce. Listopad 1942–styczeń 1943*, „Zagłada Żydów. Studia i Materiały” 2006, nr 2, s. 292–314; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 552, 553; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 68, 119; Wronikowska Dominika, *Ludzie, siedziby, archiwa*, [w:] *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 180–198; Wyrwa Tadeusz, *Watykan a rząd polski w Angers*, „Zeszyty Histo-

ryczne” 1985, z. 72, s. 183; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 59, 60.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I029429> (12.07.2021).

Pawlica Jan. Ur. 26.01.1888 w Poroninie, pow. Nowy Targ; zm. w 1957 (?). Syn Franciszka i Bronisławy z d. Gąsienica-Staszeczko.

Absolwent I Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie, gdzie złożył egzamin maturalny w 1907 z odznaczeniem. W 1908 rozpoczął, a ukończył w 1912, studia w Akademii Eksportowej w Wiedniu. Od 20.07.1907 do 31.01.1909 odbył służbę w armii austriackiej. Pracował, od 15.07.1911 do 20.05.1912, jako urzędnik galicyjskiej spółki zbytu bydła i trzody chlewnej, a następnie od 15.06.1912 do 31.07.1914 w Centrali Związku Małopolskiego Przemysłu Fabryk we Lwowie (Instytut dla popierania eksportu oraz Biuro eksportowo-informacyjne Izby Handlowo-Przemysłowej we Lwowie). Po wybuchu wojny zmobilizowany, od 1.08.1914 do 1.11.1918 służył w armii austriackiej w stopniu podporucznika artylerii; następnie od 11. do 1.12.1918 w Wojsku Polskim. Po demobilizacji pracował, od 1.12.1918 do 15.08.1919, jako zastępca dyrektora Urzędu Przywozu i Wywozu w Krakowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.08.1919 w Konsulacie RP w Pradze w charakterze pracownika kontraktowego; początkowo, od 15.08.1919 do 15.01.1920, na stanowisku sekretarza, od 15.01.1920 do 26.09.1922 jako I sekretarz konsularny. Od 26.09.1922 został mianowany tytularnym wicekonsulem, a od 15.03.1923 wicekonsulem w Konsulacie RP w Pradze, pozostał na tym stanowisku do 29.02.1928. Odwołany do centrali MSZ 31.12.1927 z równoczesnym mianowaniem referendarzem. Od 29.02. do 6.03.1928 w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Od 6.03. do 15.04.1928 w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.), przydzielony w związku z prowadzonymi rokowaniami w sprawach handlowych polsko-austriackich. Kolejnym miejscem pracy w ministerstwie było stanowisko referendarza, od 15.04. do 1.07.1928, w Wydziale Prasowym (P.IV.) D.P. Mianowany radcą ministerialnym, nadal pracował, od 1.07.1928 do 10.06.1929, w Wydziale P.IV. Tam też, od 10.06.1929 do 16.03.1931, kierował referatem. Przeniesiony, od 16.03.1931 do 12.04.1932 pracował w Wydziale P.III., tam od 12.04.1932 do 30.04.1933 był kierownikiem Referatu Środkowo-Europejskiego. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 12.12.1932 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem RP w Winnipeg (Kanada), 26.01.1933 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na to stanowisko. Od 1.05.1933 do 29.02.1936 konsul i kierownik Konsulatu RP w Winnipeg; stanowisko objął faktycznie 4.05.1933. Przeniesiony, od 1.03.1936 został konsulem i kierownikiem w Konsulacie Generalnym RP w Ottawie. Mianowany 1.01.1937 konsulem generalnym w KG RP w Ottawie, pozostał tam do 1.11.1939. W czasie swego pobytu w Kanadzie prowadził działalność społeczną, publicystyczną i odczytową, w 1934 otrzymał godność członka honorowego Polskiego Towarzystwa Handlowo-Przemysłowego (The Polish Merchants Association), a w 1935 został honorowym prezesem Stowarzyszenia Polskich Obrońców Ojczyzny w Winnipeg.

Miał być 1.10.1939 odwołany do centrali z równoczesnym mianowaniem radcą w MSZ. Od października 1939 przebywał na urlopie bezpłatnym w Kanadzie. W listopadzie 1939 stanął na czele powołanej do życia sekcji polskiej Kanadyjskiego Czerwonego Krzyża, koordynując organizowanie pomocy dla ofiar wojny w Polsce. Współpracował z placówkami polskimi, m.in. w 1943 wykonywał prace zlecone na rzecz Poselstwa RP w Ottawie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Kanadzie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Maria Róża z d. Radogost Uniechowska (ur. 1897).

Publikacje: autor wielu broszur i referatów o Kanadzie i Kongresie Polonii Kanadyjskiej.

Odznaczenia: Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: Coronation Medal (Medal Koronacyjny); czeskosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1221, s. 212–224; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 214, sygn. 1456D, s. 1–122; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 274, 277, 281, część VIII, sygn. 253, s. 10–12; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 257–269 (5.4.2, s. 256–268); HI, MSZ, jednostka 299, s. 127 (356.299.2, s. 815); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 23, 24.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 107, nr 7, s. 130, 1927, nr 11, s. 149, 1933, nr 7, s. 54, nr 13, s. 137, 1939, nr 3, s. 65; Monitor Polski, 1928, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 34; RSZ 1932, s. 43, 132; RSZ 1937, s. 88, 89, 198; RSZ 1939, s. 159, 160, 224.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 72, 119; Reczyńska Anna, *Piętno wojny. Polonia kanadyjska wobec polskich problemów lat 1939–1945*, Kraków 1997, s. 25, 29, 58, 70, 71.

Pawłowski Edward (Edward Mamert) (v. Korwin-Pawłowski). Ur. 16.03.1903 w miejscowości Lemieszczęcha, pow. Taraszcza, gub. kijowska; zm. 29.05.1972 w Warszawie (?). Syn Antoniego i Marii Tekli z d. Andrzejewska.

Naukę rozpoczął w miejskiej szkole początkowej, którą ukończył w 1911, a kontynuował w szkole powszechnej w Zaszkowie i ukończył w 1914. Średnie wykształcenie uzyskał w Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców w Humaniu, którą skończył w 1919. W czasie wojny polsko-bolszewickiej ochotniczo wstąpił do wojska i służył w 204. pułku piechoty oraz 1. dywizjonie samochodowym. Po wojnie zamieszkał w Warszawie, gdzie w 1923 wstąpił do PPS. Podjął studia na Wydziale Społecznym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, zwieńczone dyplomem w 1927. W tym czasie równolegle w 1923 pracował jako robotnik warsztatowy w Fabryce Amunicji „Pocisk” na Pradze w Warszawie; w l. 1923–1926 pracownik umysłowy w Ubezpieczalni Społecznej w Warszawie, a w l. 1926–1928 pomocnik biurowy w Związku Spółdzielni Spożywców RP „Społem” w Warszawie. W 1929 otrzymał stypendium Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie na

studia we Francji. W 1930 ukończył z dyplomem studia w Institute des Hautes Études Internationales, Wydziału Prawa Uniwersytetu Paryskiego.

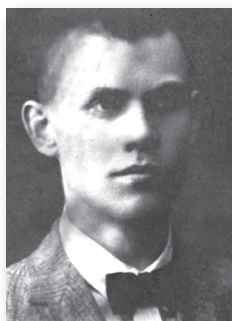
Od 15.07.1930 do 31.05.1933 był w Konsulacie RP w Strasburgu pracownikiem kontraktowym, referentem prasowym, a w 1932 referentem emigracyjnym. W 1932 złożył egzamin doktorski na Wydziale Prawnym Uniwersytetu w Strasburgu. Przeniósł się na studia do Institute Commercial Wydziału Handlowego Uniwersytetu w Nancy, które ukończył w 1933. Po powrocie do kraju, w l. 1933–1939 pracował jako wykładowca w Instytucie Studiów Handlowych i Orientalistycznych w Warszawie, a równolegle w l. 1934–1939 zajmował stanowisko starszego asystenta i wykładowcy w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Ponadto pracował w okresie 1934–1935 w Bibliotece Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie.

W latach wojny, 1940–1945, aktywnie działał w tajnym nauczaniu na poziomie szkolnictwa średniego i uniwersyteckiego w Warszawie i w Głównie koło Łowicza. Po wyzwoleniu założył w Głównie Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie, które zostało upaństwowione, a dyrektorką została jego żona. Od 27.05.1946 zatrudniony w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie, w Wydziale Zachodnim Departamentu Politycznego w charakterze pracownika kontraktowego. 1.02.1947 mianowany konsulem i kierownikiem w Konsulacie Generalnym w Stambule, tam 1.07.1947 mianowany konsulem generalnym. 30.06.1950 odwołany z placówki wyjechał ze Stambułu 22.07.1950; w Warszawie pozostawał w dyspozycji Biura Personalnego. 31.12.1950 rozwiązano z nim stosunki służbowe. W 1951 starał się o pracę w Polskim Banku Narodowym w Kielcach. Dalsze losy nieznane, choć wiadomo, że w 1968 mieszkał w Warszawie.

Żona Halina z d. Czerniak (ur. 1913), nauczycielka, dyrektorka Gimnazjum Handlowego w Głównie. Mieli dwóch synów: Michała (ur. 1941) i Romana (ur. 1944).

Archiwalia: AMSZ, BSO, sygn. 7741 – Akta Edwarda Pawłowskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 19; RSZ 1932, s. 92, 188; RSZ 1933, s. 120.

Pelc Władysław (Władysław Antoni), pseud. „Dalnicki Łukasz” i „Piaśnicki”. Ur. 27.06.1906 w Mazowiecku (obecnie Wysockie Mazowieckie); zm. w 2002 w Beaugency, dep. Loiret, Francja. Syn Emila i Julii z d. Sokolik.

W dzieciństwie wyjechał wraz z rodzicami, którzy poszukiwali pracy, do chińskiej Mandżurii, gdzie ojciec prowadził zajazd w miejscowości Buchedu. W 1914 podjął naukę w kolejowej szkole rosyjskiej w Buchedu na terenie Mandżurii, gdzie uczył się do 1920. Następnie uczęszczał w l. 1920–1926 do Prywatnego Gimnazjum Humanistycznego im. H. Sienkiewicza w Harbinie, gdzie uzyskał maturę. Od 1924 udzielał kursów języka polskiego przy gimnazjum. Po przyjeździe do Polski, we wrześniu 1926 przyjęty na studia na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego. W roku akademickim 1929/1930 otrzymał stypendium Towarzystwa Polsko-Chińskiego w Warszawie, by odbyć kilkumiesięczne studia orientalne w Chinach. W 1929 był założycielem Akademickiego Koła Badań nad Chinami. W skutek konfliktu

sowiecko-chińskiego zmuszony był pozostać w Chinach do jesieni 1930. Zakończył studia w 1931 z tytułem magistra filozofii po przedstawieniu pracy magisterskiej pt. „Chiny w literaturze polskiej”. Po studiach działał czynnie w Orientalistycznym Klubie Młodych Instytutu Wschodniego w Warszawie, być może był nawet jego organizatorem. W Instytucie Wschodnim, przynajmniej w 1929, prowadził jego „sekreteriat chiński”, miał być też zastępcą redaktora kwartalnika „Wschód”. Od 30.06.1931 miał pracować w Oddziale II Sztabu Głównego, został referendarzem kontraktowym w Ekspozyturze 2, gdzie używał pseud. „Dalnicky Łukasz” i „Piaśnicki”.

Pracę w służbie zagranicznej podjął jako pracownik kontraktowy, praktykant w Konsulacie RP w Harbinie, gdzie przebywał od 15.10.1931 do 31.07.1933; był tam referentem kulturalno-oświatowym. Miał tam kierować pracami Polskiego Koła Wschodoznawczego i Polskiego Koła Studenckiego w Harbinie, a także inspirować działalność klubu „Prometeusz” w Harbinie. Odwołany do centrali MSZ, być może w skutek konfliktu z kierownikiem placówki harbińskiej. W Warszawie został przydzielony do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, w specjalnym biurze Dalekiego Wschodu, wyłonionym w ramach współpracy Wydziału P.III. z Oddziałem II Sztabu Głównego dla zajmowania się zagadnieniami wschodnimi. W 1937 miał zostać przeszkolony wraz z żoną w Ekspozyturze 2 Oddziału II SG i jako działacz ruchu prometejskiego został skierowany, od 1.10.1937, jako urzędnik kontraktowy, z tytułem attaché ds. prasowych, do Ambasady RP w Paryżu. Miał tam kierować placówką wywiadowczą krypt. „Wellstone”. W ramach ruchu prometejskiego zajmował się kontaktami z działaczami ukraińskimi i pochodzącymi z Kaukazu przebywającymi w Paryżu.

Na stanowisku attaché prasowego w Ambasadzie RP w Paryżu zastała go wojna; pozostał tam formalnie do 1.09.1940. Po kapitulacji Francji został przydzielony do Biura Polskiego w Marsylii, ale w drugiej poł. czerwca 1940 przebywał w Biurze Polskim w Nici. Formalnie od 1.09.1940 do 1.09.1944 wykonywał „prace zlecone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych na terenie Francji”; był w Biurze Polskim referentem ds. Narodów Środkowo-Wschodniej Europy. Po wyzwoleniu Francji, od 1.09.1944 do 1.03.1945, wicekonsul w Konsulacie RP w Strasburgu (Bar-le-Duc). Następnie, od 1.03. do 5.07.1945 tytularny wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, był tam niższym funkcjonariuszem Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Działu Ogólnego MSZ.

Po wojnie pozostał na emigracji. Zajmował się pracą literacką i publicystyczną. Od 19.12.1950 pracował jako urzędnik International Refugees Organization (IRO) w Paryżu. Założyciel Koła Porozumiewawczego z Litwinami, Łotyszami, Białorusinami i Ukraińcami; w l. 1947–1953 zaś czynnie działał w Kole Przyjaźni Polsko-Rosyjskiej. W l. 50 XX w. miał pracować we francuskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych (w źródłach pojawia się również francuskie MSW) w charakterze referenta ds. emigracji polskiej. W 1971 przeszedł na emeryturę.

Żona Helena z d. Szantyr v. Szantyrowicz (ur. w 1905 w Tajsze w Chinach); magister filologii z 1929 UW. W l. 1932–1934 pracowała jako nauczycielka, oddelegowana przez MWRiOP do pracy w gimnazjum polskim w Harbinie. Tam 27.06.1930 się pobrali. W początku II wojny światowej, 1939–1940, aktywnie uczestniczyła w pracach Komitetu

Pomocy przy Ambasadzie RP w Paryżu. Następnie z mężem przebywała w Nicei. Po wyzwoleniu mieszkała z mężem w Paryżu i pracowała w salonie mody.

Publikacje: na dorobek literacki składają się publikacje związane z działalnością „prometejską”, gdy pisał przede wszystkim o Dalekim Wschodzie w czasopismach „Wschód”, „Daleki Wschód”, „Biuletyn Polsko-Ukraiński”. Poczynając od 1942, publikował przede wszystkim poezję, w tym: *Abecadło* (Nicea 1942); *Adwent* (Nicea 1942); *Trzej Chińczycy* (Nicea 1944); *Lato miłościwe* (Florencja 1951); *Kropla Mirry* (Paryż 1961); *Epifanie* (Paris 1970); *Chingan* (Paris 1982); *Sungari (rzeka sosnowego kwiatu)* (Paryż 1986); *Sine smugi* (Paryż 1987); *Czas przemienienia* (Paryż 1990); *Minęło wczoraj* (Paryż 1995). Wydał również antologię pt. *Wschód i Zachód w hołdzie Matce Bożej: antologia poetów zagranicznych*, wybór i tłum. Władysław Pelc (Niepokalanów 1997). Będąc głęboko wierzącym, przetłumaczył wiele dzieł religijnych, m.in.: św. Bernard z Clairvaux, *O łasce i wolnej woli = De gratia et libero arbitrio*, spolszczył Władysław Pelc (Paryż 1988).

Odnaczenia: francuskie: Croix de Guerre 1939–1940 (Krzyż Wojenny 1939–1940).

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 657, s. 2–4; AAN Konsulat RP w Nicei, sygn. 179, s. 110; AAN, MSZ, sygn. 1267, s. 98; HI, MSZ, jednostka 35, s. 1004, 1005, 1044 (49.35.6, s. 671, 672; 49.35.7, s. 711), jednostka 294, s. 838, 839, 841–845 (351.294.12, s. 673, 674, 676–680); Arch. UW, sygn. RP-22068 – Pelc Władysław, sygn. RP-21540 – Szantyr Helena; IPMS, zesp. A.46, Amb. RP w Paryżu (emigracyjna), sygn. 44, s. 52, 53.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 92, 167; RSZ 1933, s. 120; RSZ 1939, s. 66, 286; Libera Paweł, *Zwalczanie ruchu prometejskiego w Polsce Ludowej: wstęp do badań*, część 2, „Historia i Polityka” 2011, nr 5, s. 201–229.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 35, 52, 119.

Perłowski Jan. Ur. 20.02.1872 w Wierzbowej, pow. jampolski, Podole; zm. w kwietniu 1942 w Warszawie. Syn Michała, ziemianina, i Euzebii z d. Skarbek-Rudzka.

Szkołę średnią ukończył w Sarlat-la-Canéda w dep. Dordogne, Francja. W roku akademickim 1892/1893 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie na uniwersytetach w Wiedniu i w Rzymie. W trakcie pobytu w Rzymie miał brać udział w wykopaliskach archeologicznych na terenie Etrurii we Włoszech. W czasie I wojny światowej przebywał w Szwajcarii, gdzie m.in. był prezesem Komisji Nadzorczej Centralnej Agencji Polskiej w Lozannie i współpracował z Komitetem Generalnym Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w Vevey. Współpracował też z Erazmem Piltzem przy redakcji *Petite Encyclopédie Polonaise* w Lozannie. W dniach 26.02–2.02.1917 uczestniczył w Lozannie w zjeździe Polaków trzech zaborów.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 4.05.1919 jako sekretarz osobisty podsekretarza stanu w MSZ Władysława Skrzyńskiego. Mianowany, od 6.06.1919 do 17.03.1921, radcą legacyjnym w Poselstwie RP w Bernie. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski 21.06.1919

podpisał jego nominację na radcę poselstwa. Równolegle był też sekretarzem Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Przeniesiony na stałe do Genewy, od 17.03.1921 do 1.07.1922 był radcą legacyjnym z tytułem sekretarza generalnego Delegacji RP przy Lidze Narodów. Z kolei od 1.07.1922 do 26.11.1924 radca legacyjny w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej, a po podniesieniu placówki do rangi ambasady pracował tam na tym samym stanowisku do 12.12.1924. Początkowo, od 26.11.1924, a de facto od 12.12.1924 do 1.03.1927, został również tytularnym posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Ambasadzie RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej. Następnie, od 1.03.1927 do 28.02.1935, poseł w Poselstwie RP w Madrycie, a od 27.07.1927 do 31.05.1933 również poseł w Poselstwie RP w Lizbonie. 1.03.1935 odwołany do centrali MSZ i z dniem 30.04.1935 przeniesiony w stan spoczynku. Należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mieszkał w Warszawie. Współpracował wówczas z „Przeglądem Współczesnym”. Zamieszkał na stałe w Warszawie.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Henrietta (Henryka Eliza) z d. Marconi (1862–1954). Mieli syna Michała (ur. 1903), dyplomatę.

Publikacje: opublikował wiele prac dotyczących literatury, do najważniejszej należy – *O Conradzie i Kiplingu* (Drukarnia Polska 1937); wydał również w „Przeglądzie Współczesnym” tekst pt. *Geneza rewolucji hiszpańskiej*, odczyt wygłoszony 2 października 1935 r. w klubie społeczno-politycznym w Warszawie (t. 60, 1937, z. 177, s. 3–29).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; hiszpańskie: Orden del Merito Civil (Order Zasługi Cywilnej) I kl., Orden de Isabella Catolica (Order Izabelli Katolickiej) I kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) I kl., Ordem Militar de Sant'Iago da Espada (Order Wojskowy św. Jakuba od Miecza); watykańskie: Ordo Sancti Silvestri Papae (Order Papieża św. Sylwestra) I kl., Ordine Equestre di S. Gregorio Magno (Order św. Grzegorza) I kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 106, sygn. 171, s. 108; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 1456G, s. 1–78; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, sygn. 253, s. 18, 19.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 35, 1923, nr 6, s. 104, 1927, nr 3, s. 39, nr 7, s. 121; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; RSZ 1932, s. 43, 191, 210; RSZ 1937, s. 73, 114; RSZ 1939, s. 80, 125; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 96.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 108; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 563; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Perłowski Jan (1872–1942)*, [w:] PSB, t. 25, 1980, s. 631, 632; Wandycz Piotr, *Aleksander Skrzyński minister spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2006, (passim); Wronikowska Dominika, *Ludzie, siedziby, archiwa*, [w:] *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 225, 226; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 60, 61.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Jan-Per%C5%82owski/6000000003956831055> (16.07.2021).

Piasecki Witold. Ur. 31.01.1911 w miejscowości Wiczuga, gub. kostromska, Rosja; zm. (?). Syn Mariana i Marii z d. Kantorska.

Maturę uzyskał w 1929. Podjął w 1930 studia ekonomiczne na Uniwersytecie Poznańskim, które ukończył z tytułem magistra w 1935. Równocześnie, od 1933 do 1935, studiował w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Poznaniu. Dalsze studia, w l. 1935–1937, kontynuował w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. W trakcie studiów odbył również służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim (1933/1934). W trakcie studiów w Paryżu podjął pracę w Międzynarodowej Izbie Handlowej, w okresie 1936–1937, w charakterze attaché w sekcji ekonomiczno-finansowej, był również praktykantem w 1935 i kontynuował ją do 1937 u radcy handlowego przy Ambasadzie RP w Paryżu jako referent prasy gospodarczej. Ponadto w 1936 odbył praktykę u radcy handlowego przy Ambasadzie RP w Londynie.

Od 1 listopada lub grudnia 1937 został zatrudniony w MSZ i przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Stambule jako pracownik kontraktowy w charakterze referenta handlowego i konsularnego. W sierpniu 1939 miał być odwołany do centrali MSZ w celu odbycia praktyki dyplomatyczno-konsularnej i złożenia egzaminu. Wszystko uniemożliwiła wojna, pozostał w KG RP. W 1941 uzyskał prawo używania tytułu sekretarza konsularnego. Przebywał w Stambule, przynajmniej do końca 1944. Dalsze losy nieznane.

Żona Helena z d. Cholewińska. Mieli syna.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 31, s. 12, 71, 120e, sygn. 36, s. 71, sygn. 41, s. nlb.; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 43, 44.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 145, 286.

Pietrasiński Władysław. Ur. 31.07.1895 w Łodzi; zm. 4.08.1960 w Warszawie. Syn Aleksandra, robotnika fabrycznego, i Feliksy z d. Panicz.

W 1905 rozpoczął naukę w gimnazjum w Sosnowcu. Przerwał ją w 1908, by wraz z matką i bratem wyjechać do Brazylii, dokąd wcześniej uciekł ojciec, ścigany przez władze rosyjskie za działalność niepodległościową. Rodzina osiadła w São Paulo, gdzie ukończył w 1912 szkołę średnią. Podjął pracę jako dziennikarz i tłumacz, m.in. przetłumaczył na portugalski i opublikował list Henryka Sienkiewicza do cesarza Wilhelma III w sprawie wydarzeń we Wrześni. Działal również społecznie, był przez pewien czas sekretarzem Towarzystwa im. Henryka Sienkiewicza w São Paulo, udzielał się jako nauczyciel, pisał również do prasy polonijnej, do pisma „Polak w Brazylii”. W 1917 ochotniczo zgłosił się do Armii Polskiej we Francji, dokąd wyjechał w początku 1918. Został wcielony do 1. pułku strzelców i służył w nim do zawieszenia broni. Przydzielony, od 8.12.1918 do 1.09.1919 był podoficerem kancelaryjnym Francusko-Polskiej Misji Wojskowej w Rzymie, w ramach której był sekretarzem Delegacji Armii Polskiej we Włoszech. Po likwidacji biura

został przydzielony do Polskiej Misji Zakupów we Włoszech, a następnie od 1.09.1919 do 2.11.1923 pracował w Attachacie Wojskowym przy Poselstwie RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej. Wystąpił z wojska w randze starszego sierżanta i pozostawał poza służbą od 2.11.1913 do 1.12.1923.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc od 1.12.1923 do 1.03.1925 pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej. Pozostając na etacie służby tymczasowej, od 1.02. lub 1.03.1925 do 1.09.1926 był prowizorycznym naczelnikiem kancelarii tamże; w 07. i 09.1925 przejściowo kierował Wydziałem Konsularnym Poselstwa RP. W tym też czasie przygotowywał się do egzaminów na stanowiska w MSZ, które złożył w dniu 10.10.1925. Przyjęty na etat stałego pracownika, od 1.09.1926 do 1.01.1927 naczelnik kancelarii w Poselstwie RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej; mianowany, pracował od 1.01. do 1.10.1927 w randze I sekretarza konsularnego tamże. W dniu 11.07.1927 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Kolejny awans na stanowisko attaché konsularnego w Poselstwie RP otrzymał 1.10.1927 i pozostał na nim do 1.01.1931. W tym też czasie (1929–1931), na wniosek ks. kardynała Adama Sapiehy, został mianowany Administratorem Dóbr Polskich we Włoszech. Kolejny rok, do 31.12.1931, przepracował jako attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Kierował tam Wydziałem Handlowym, był zastępcą kierownika urzędu. W czasie swego pobytu we Włoszech również studiował, ukończył Królewski Instytut Techniczny w Rzymie, otrzymując dyplom eksperta handlowego i księgowego, tam też uzyskał tytuł doktora nauk ekonomicznych i handlowych. Odwołany do centrali MSZ, początkowo, od 1.01. do 1.02.1932, pozostawał w stanie rozporządzalności, następnie został przydzielony do Departamentu Konsularnego (D.K.). Mianowany 1.01.1932 referendarzem, został referentem w Referacie Ekonomiczno-Finansowym Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) od 1.02. do 21.04.1932. Przeniesiony w ramach tego samego Wydziału, od 21.04. do 14.11.1932 pracował w Biurze Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (K.Z.). Należał już wówczas do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 15.12.1932 przydzielony jako referent do Biura Radcy Ekonomicznego (R.E.) w Wydziale Prasowym (P.VI.). Z dniem 1.08.1935 powrócił do D.K. Został przydzielony, od 1.01.1936, na roczny staż do dyspozycji min. przemysłu i handlu, do Departamentu Morskiego. 16.11.1936 powrócił do pracy w MSZ w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. 1.01.1937 został mianowany radcą ministerialnym, pracował w Referacie Traktatowym Wydziału Prawnego (P.V.). W centrali MSZ udzielono mu, w okresie 1.03.1938 do 28.02.1939, urlopu bezpłatnego i w tym czasie był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, ale już 1.07.1938 został oddelegowany do Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie, gdzie pozostał do 28.02.1939. Odwołany do centrali pracował jako radca w Referacie Spraw Obywatelstwa (E.III.O.) Wydziału Opieki Prawnej (E.III.) D.K., do wybuchu wojny.

Wyjechał z Warszawy wraz z transportem ewakuacyjnym MSZ z 5 na 6.09.1939; 15 września w czasie nalotu niemieckiego, pod Kiwercami na Wołyniu, został ranny. Przez Lwów powrócił do Warszawy, gdzie dotarł 12.10.1939. W stolicy utrzymywał się z dawania lekcji języków obcych i z pomocy Rady Głównej Opiekuńczej. Od listopada 1939 pozostawał w kontakcie ze Związkiem Walki Zbrojnej, miał zajmować się kolportażem „gazetek”.

Po wybuchu powstania więziony na Szucha, skąd uciekł 8.08.1944 i współpracował z Delegatem Rządu na Kraj. Po powstaniu warszawskim, 5.10.1944 wywieziony z ludnością cywilną do obozu w Pruszkowie, a stamtąd transportem do Wrocławia. W drodze uciekł i do poł. lutego 1945 przebywał w Częstochowie.

Wrócił do Warszawy i 20.02.1945 zgłosił się do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, ale nie został przyjęty. 12.07.1945 min. Wincenty Rzymowski powołał go do służby jako radcę ekonomicznego z tytułem naczelnika wydziału. 29.01.1946 został powołany z ramienia MSZ, w charakterze rzeczoznawcy, do Podkomisji dla Międzynarodowych Spraw Gospodarczych przy Komitecie Ekonomicznym Rady Ministrów TRJN. W tym też czasie wstąpił do Związku Zawodowego Pracowników MSZ. 31.12.1946 został przeniesiony w stan spoczynku. Podjął pracę w Departamencie Obrotu Pieniężnego Ministerstwa Skarbu, przemianowanego w 1950 na Ministerstwo Finansów. Od 1.07.1951 pracował jako redaktor w Polskiej Agencji Prasowej. W 1957 podjął starania o przywrócenie do służby zagranicznej, motywując to, iż w 1946 został zwolniony ze względów politycznych.

Żona Henryka z d. Zarębska (zm. 1967), Rozwiedli się. Mieli dwoje dzieci. Syn Aleksander (1923–1993), pseud. „Marian”, żołnierz AK, powstaniec warszawski.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości z mieczami, Order Odrodzenia Polski V kl., Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Krzyż „Ochotnikom z Ameryki” (Krzyż Żołnierzy Polskich z Ameryki); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, sygn. 253, s. 26–28.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 4, s. 50, 1926, nr 7, s. 86, 1927, nr 1, s. 9, nr 8, s. 129; RSZ 1932, s. 43, 139; RSZ 1937, s. 26, 199; RSZ 1939, s. 35, 225; *Korespondencja*, „Gazeta Polska w Brazylii” 1910, nr 11, s. 2, nr 23, s. 2.

Opracowania: Władysław Pietraśński, „Zeszyty Prasoznawcze” R. 1, 1960, nr 5/6, s. 215.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/303> (15.04.20221).

Piłsudski Anatol. Ur. 25.09.1874 w Noworżewie, gub. pskowska; zm. (?) w Brazylii (?). Syn Juliusza i Olgi z d. Löwenthal (Loewenthal).

Początkowe wykształcenie odebrał w domu. Wykształcenie średnie uzyskał w Gimnazjum „Reformatskim” w Petersburgu, które ukończył w 1892. W l. 1894–1898 studiował w klasie fortepianu w Cesarskim Konserwatorium w Petersburgu, które ukończył z dyplomem. Pierwszą pracą, w l. 1898–1900, było stanowisko inspektora Żeńskiego Instytutu Muzycznego im. Cesarza Mikołaja I i początkowego profesora Konserwatorium Muzycznego, następnie jego kierownika w Irkucku. W 1901 został kierownikiem Cesarskiego Konserwatorium Muzycznego i dyrygentem Konserwatorium Symfonicznego w Kiszyniowie. Po około dwóch latach wraz z żoną przeniósł się na Litwę do majątku matki. Nie mógł jednak znaleźć tam pracy i prawdopodobnie w 1905, z żoną i synem Anatolem, wyjechał do Taszkontu, gdzie mieszkał sześć lat. Założył tam dwa sklepy-magazyny muzyczne. Ze względu na zdrowie syna przeniósł się do Petersburga, gdzie założył sklep

jubilerski, który prowadził w l. 1911–1918. Po wybuchu rewolucji jego sklep został obrowowany, a gdy chciał wyjechać z rodziną na Litwę, w początkach wojny polsko-bolszewickiej, został aresztowany za to, że był krewnym Józefa Piłsudskiego. Z więzienia wyszedł po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej. Od 1920 do końca 1921 pracował w Biurze Kolejowym w Kandałakszy na Murmaniu. Po wyjeździe do Polski zatrzymał się z rodziną na kilka miesięcy w Warszawie, ale nie mogąc znaleźć pracy wyjechał na Litwę. Po drodze zmuszony był zatrzymać się w ówczesnym Memlu (obecnie Kłajpeda), nie otrzymywał bowiem przez dłuższy czas wizy litewskiej; motywowano to faktem, że nazywał się Piłsudski. Gdy już znalazł się na Litwie, mieszkał przez dwa lata u brata Adolfa w majątku Poszałtonie w pow. rosieńskim. Nie mogąc znaleźć stałej pracy przez cały rok 1923, postanowił wyjechać do Brazylii. Po przybyciu do Rio de Janeiro założył Konserwatorium Muzyczne, ale szkoła upadła ze względu na konkurencję i narastający kryzys gospodarczy. Zarabiał, do 1928, jako nauczyciel muzyki, stroiciel fortepianów, zajmował się także naprawianiem fortepianów.

W dniu 15.12.1928 został przyjęty do pracy w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Prowadził bibliotekę i archiwum poselstwa, prawdopodobnie do 1939. Mieszkał w Rio de Janeiro jeszcze w 1941. Dalsze losy nieznanne.

Ożenił się w 1901 z Heleną z d. Diegińską, Rosjanką. Mieli dwóch synów, starszego Anatola i młodszego Juliusza (ur. 1918). Miał trzech braci: Bronisława, Artura i Adolfa.

Archivalia: AAN, MSZ, sygn. 3669, s. 54; IJP-NY, Arch. Józefa Piłsudskiego, sygn. 7 (całość); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 378, s. 51 (dawniej pudło 5, sygn. 154), sygn. 365, s. 99 (dawniej pudło 5, sygn. 177).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 92, 163; RSZ 1933, s. 121.

Strony internetowe: <https://www.jusbrasil.com.br/diarios/2428697/pg-25-secao-2-diario-oficial-da-uniao-dou-de-05-08-1939?ref=serp>; <https://www.umk.pl/~zenkiewicz/Publikacje/wykaz.php>.

Piotrowicz Jan. Ur. 11.07.1902 w Starzynie lub Starzynce, k. Połocka; zm. (?). Syn Michała i Józefy z d. Skornowicz.

Ukończył gimnazjum humanistyczne w Połocku, w Rosji, w 1919. Przez rok studiował w Wyższej Szkole Technicznej w Rostowie nad Donem. Czynnie uczestniczył w ruchu niepodległościowym, w l. 1917–1919 służył w POW; kurier „zafronowy” pomiędzy Naczelną Komendą POW a Wilnem. W l. 1919–1921 przebywał w niewoli sowieckiej, wrócił do Polski w rezultacie wymiany jeńców.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.08.1922. Od 1.09.1922 do 24.04.1924 pracownik kontraktowy w Delegacji RP ds. Repatriacji w Moskwie w charakterze intendenta i księgowego. Po miesięcznej przerwie powrócił na stanowisko i pracował tam od 1.06.1924 do 1.02.1925. Przeszedł, od 1.02.1925, do Poselstwa RP w Moskwie. Pracował w placówce do 15.03.1932 jako pracownik kontraktowy w Wydziale Konsularnym, w charakterze naczelnika kancelarii i referenta ds. poszukiwania osób zaginionych i wydobywania dokumentów z archiwów rosyjskich. Odwołany do kraju, w 1932 odbył służbę wojskową w 1. pułku szwoleżerów w Warszawie. Powrócił do MSZ 1.12.1932 i do 31.05.1934 był pracownikiem kontraktowym w centrali w Referacie Pracowników Kontraktowych Wydziału Osobowe-

go (W.O.) i Ekspedycji Kurierskiej w MSZ. Skierowany na placówkę, był od 1.06.1934 do 14.05.1940 pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Antwerpii, gdzie zajmował kolejno stanowiska referenta spraw wojskowych, paszportowo-wizowych, księgowego i ostatnio kasjera.

Po wybuchu II wojny światowej i ataku niemieckim na Belgię, organizował ewakuację urzędników Konsulatu RP w Antwerpii oraz ksiąg i pieczęci placówki. Po ewakuacji, od 15.05. do 1.06.1940 pracował w Wydziale Wojskowym Konsulatu Generalnego RP w Paryżu. Przeszedł do centrali MSZ, gdzie od 1.06.1940 został zatrudniony w Kontroli Placówek Zlikwidowanych. Wraz z rządem ewakuował się z Angers do Lourdes. Pozostał we Francji i od 1.11.1940 do 15.10.1942 pracował w PCK i Towarzystwie Opieki nad Polakami we Francji. Od 15.01.1941 do 15.10.1942 wraz z rodziną przebywał w Schronisku PCK w Voiron (Isere), na terenie nieokupowanej części Francji, jako zastępca kierownika schroniska. W tym czasie, od 1.11.1940, uczęszczał do École Nationale Professionnelle de Voiron. Centre de Formation Professionnelle ukończył z dyplomem stolarza, to umożliwiło mu po egzaminach wyjazd z Francji. 15.10.1942 wyjechał z Francji do Kanady, dokąd dotarł 18.11.1942 z grupą inżynierów i techników polskich. Mieszkał w Montrealu, pracował fizycznie jako stolarz w firmie „Lavoie”. Do 10.03.1944 pracował na rzecz kanadyjskiego przemysłu wojennego. Dodatkowo, 1.10.1943–1.03.1944, był zatrudniony w Konsulacie RP w Montrealu. Od 1.03.1944 został pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznanne.

Żona Maria z d. Konstantynów, narodowości rosyjskiej. Mieli dwoje dzieci: córkę Kryszyńkę (ur. 1933) i syna Andrzeja Romana (ur. 1944).

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 659, s. 38–40; AAN, MSZ, sygn. 297, s. 54, sygn. 12721d, s. 4, 16; HI, MSZ, jednostka 294, s. 848–853 (351.294.12, s. 683–688); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 16, s. 18–31; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 57, 58.

Źródła drukowane: RSZ 1933, s. 121; RSZ 1937, s. 43, 253; RSZ 1939, s. 47, 286.

Polaczek Franciszek. Ur. 29.09.1908 w Rossbergu (obecnie Rozbark, dzielnica Bytomia); zm. (?). Syn Piotra i Dory z d. Bochynek.

Ukończył ośmioklasową szkołę niemiecko-polską w Bytomiu, a w l. 1918–1922 prywatną szkołę średnią Fliegnerta w Bytomiu.

Pracownik służby zagranicznej, od 1.04.1927 do 30.03.1930 był urzędnikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen). Od 13.03.1930 do 17.02.1931 odbył służbę wojskową, w 75. pułku piechoty. Następnie powrócił do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu, a po jego przeniesieniu w Opolu (Oppeln); był tam kancelistą, ale w 1933 pełnił funkcję stałego kuriera. W Opolu pracował do 1939.

Po wybuchu wojny, już we Francji służył w wojsku (od 15.09.1939), od października 1939 w obozie w Coëtquidan; 5.05.1940 awansowany do stopnia kaprała. Po upadku Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii i do 1945 służył w kompanii saperów w Edynburgu. Od 25.03.1945 urlopowany z wojska na rok. Przydzielony do centrali MSZ do Ekspedytu

Kurierskiego Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Pracował tam przynajmniej do 5.07.1945. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, KG RP w Opolu, sygn. 225, s. 18, 237, s. 383; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 81, 82.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 94, 221; RSZ 1933, s. 121; RSZ 1937, s. 106, 254; RSZ 1939, s. 112.

Opracowania: *Polska służba zagraniczne po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 35.

Przesmycki Edward Wincenty, pseud. „Vincent”, „Lech”. Ur. 13.09.1912 w Pabianicach; zm. 17.02.1960 w Casablance. Syn Dominika i Honoraty z d. Możyszek.

Do trzyklasowej szkoły powszechnej uczęszczał w Pabianicach, następnie naukę kontynuował w Państwowym Gimnazjum im. S. Staszica również Pabianicach. Uzyskał tam maturę w 1932. W okresie 1931–1932, jako ochotnik, służył i studiował w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim, którą ukończył w stopniu plutonowego podchorążego; w 1935 mianowany podporucznikiem. Studia odbył, od 1933, na Wydziale Nauk Ekonomiczno-Politycznych oraz na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego, oba kierunki ukończył z tytułem magistra. Jeszcze w trakcie studiów podjął pracę naukową, którą realizował w okresie od 1.09.1935 do 1.08.1936 w Głównym Urzędzie Statystycznym i Instytucie Spraw Społecznych w Warszawie. Od 1.10.1936 do 1.06.1937 zatrudniony jako młodszy asystent na Uniwersytecie Poznańskim.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy, w okresie od 1.06. do 1.11.1937, w Konsulacie RP w Szczecinie (Stettin). Przeniesiony decyzją z dnia 1.11.1938, podjął pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Kiszyniowie – do 31.12.1938. Odwołany do centrali MSZ w celu odbycia rocznego stażu, od 1.01.1939. Zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany na referendarza, pracował dalej jako pracownik kontraktowy – do 1.09.1939. Miał być ostatnim kurierem dyplomatycznym, jaki udał się do Ambasady RP w Moskwie i powrócił do Warszawy, być może dopiero w ostatnich dniach sierpnia 1939.

Po wybuchu wojny zmobilizowany, od 1.09.1939 uczestniczył w kampanii wrześniowej w 4. pułku artylerii ciężkiej. Dostał się na krótko do niewoli sowieckiej, z której prawdopodobnie uciekł. Następnie przez Rumunię przedostał się do Francji. Służył w 1. Pomorskim Pułku Artylerii Ciężkiej 1. Dywizji Grenadierów WP, tam też został awansowany 3.05.1940 do stopnia porucznika. W trakcie walk we Francji, w Alzacji, został ranny koło miejscowości Steinbach. Dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w niej do sierpnia 1940. Od września 1940 zaangażowany w pracę wywiadowczą polskiej siatki F., używał pseud. „Vincent”. Zajmował się m.in. organizowaniem przetrzutu żołnierzy polskich do Wielkiej Brytanii przez Afrykę Północną, a także Żydów

z Marsylii do Afryki Północnej. W tym celu wyjechał do Algieru, gdzie od 1.02.1941 do 1.02.1942 czynnie pracował w PCK i Delegaturze Biur Polskich w Afryce Północnej, jako referent ds. opieki nad wojskowymi. Awansowany, od 1.02. do 8.11.1942 wicedyrektor Biura Polskiego i dyrektor Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji w Maroku (z siedzibą w Casablance). W marcu 1942 objął równocześnie kierownictwo placówki wywiadowczej w Casablance, używając pseud. „Vincent”, a od czerwca pseud. „Lech”. W ramach swych obowiązków odwiedzał wiele miejsc w Afryce Północnej, np. w dniach 19–22.09.1943 przebywał w Tangerze. W trakcie zajmowania przez wojska alianckie w ramach operacji „Torch” Afryki Północnej, z 7 na 8 listopada, już od dnia 8.11.1942 (do 1.01.1944) został wicekonsulem w Konsulacie RP w Casablance. Delegat Rządu RP w Algierze Edward Hutten-Czapski notyfikował go władzom francuskim 14.12.1942 jako attaché i wicekonsula. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, od 1.01.1944 został przydzielony do Referatu Europy i Afryki Północnej (D.VI.), tamże 15.11.1944 mianowany kierownikiem Referatu Europejskiego (U.I.) Wydziału Uchodźczego (U.) Działu Konsularnego MSZ. Miesiąc później, 15.12.1944, mianowany wicekonsulem, powierzono mu tymczasowe kierownictwo Konsulatu RP w Brukseli, od 1.01.1945 był kierownikiem placówki. Do Brukseli dotarł 3.01.1945, a obowiązki objął 4 stycznia. Z dniem 10.03.1945 został upoważniony do używania tytułu konsula. Praca jego w tym czasie koncentrowała się na organizowaniu pomocy polskim uchodźcom w Belgii, m.in. organizując szkoły polskie.

Po zakończeniu wojny pozostał na stanowisku w Konsulacie RP w Brukseli, oficjalnie zamknął placówkę 12.10.1945, której budynek został przekazany 25 października władzom belgijskim. Pozostał nieoficjalnym konsulem Rządu RP na Uchodźstwie w Brukseli, aż do 8.06.1948. Czynnie działał na rzecz integracji Polonii belgijskiej, w lutym 1946 uczestniczył w powołaniu do życia Rady Polonii, skupiającej organizacje wspierające Rząd RP na Uchodźstwie. Rok później, w marcu 1947 należał do inicjatorów i organizatorów Komitetu Uchodźców z Europy Wschodniej (Comité des Réfugiés Est-Européens, Corest), skupiającego przedstawicieli nie tylko emigracji polskiej, ale również estońskiej, litewskiej, łotewskiej i ukraińskiej. Po złożeniu dymisji w czerwcu 1948, wyjechał do Maroka. Podjął tam pracę dyrektora w firmie „Maroc Impex”, należącej do byłego konsula honorowego RP w Casablance Paula Etienne Torre. Po otrzymaniu statusu bezpaństwowca w Maroku, stał się nieformalnym doradcą ekonomicznym sułtana, późniejszego króla Muhammada V. W związku z działalnością handlową dwukrotnie odwiedził Polskę, w 1956 uczestniczył w Międzynarodowych Targach Poznańskich, jako przedstawiciel marokańskich kupców, po raz drugi był w Polsce w 1959.

Został pochowany na cmentarzu katolickim w Casablance. 9.05.2016 jego prochy zostały przeniesione i złożone na cmentarzu przy ul. Kilińskiego w Pabianicach.

Żona Halina z d. Fijałkowska; pobrali się w grudniu 1939 we Francji. Mieli córkę Halinę (ur. 1941 w Algierze), po wojnie zamieszkała w Paryżu. Rodzeństwo: siostry Anna Władysława (ur. 1901) i Apolonia (ur. 1904) oraz bracia Eugeniusz (ur. 1903), Józef (ur. 1905) i Karol (ur. 1907).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych dwukrotnie; belgijskie: Médaille du Mouvement National Belge – Medaille van de Belgisch Nationale Beweging 1940–1945 (Medal

Belgijskiego Ruchu Oporu); francuskie: Croix de Guerre 1939–1940 (Krzyż Wojenny 1939–1940) dwukrotnie, Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Francuski Medal Pamiątkowy Wojny 1939–1945), Médaille de la Résistance (Medal Francuskiego Ruchu Oporu); marokańskie: Ouissam Alaouite Cherifien (Order Alauitów).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 10; AAN, KG RP w Paryżu, dopływy; AAN, MSZ, sygn. 1476, s. 8; AAN, Posel. RP w Bernie 277, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 7, s. 832 (9.7.6, s. 394); HI, MSZ, jednostka 155, s. 6 (189.155.1, s. 396), jednostka 298, s. 4, 6 (355.298.1, s. 553, 555); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 116, 117, sygn. 474/2/585.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 29, 288; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 569; Kamiński Łukasz, „*Nauczyłem się kochać wolność i szanować ją*” Edward Wincenty Przesmycki (1912–1960), tekst z arch. rodzinnego Przesmyckich.

Opracowania: *Okruchy polonijne*, „Dziennik Łódzki” 2.09.1958, nr 208, s. 3; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 45, 50; Sowa Sławomir, *Pabianiczanie został doradcą sultana Maroka. Kim był Edward Przesmycki?*, „Dziennik Łódzki” 8.05.2016.

Strony internetowe: <https://dzienniklodzki.pl/pabianiczanie-zostal-doradca-sultana-maroka-kim-byl-edward-przesmycki/ga/9963692/zd/18364346> (17.04.2021).

Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław. Ur. 21.07.1905 w Tarnowie; zm. 3.11.1967 w Sydney. Syn Władysława Romana, urzędnika, i Zofii z d. Pankiewicz, nauczycielki.

Ukończył w 1923 II Gimnazjum Państwowe w Tarnowie. Studia odbył w l. 1923–1927 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1930 obronił rozprawę doktorską na UJ. Równolegle, w okresie 1924–1925, studiował w Szkole Nauk Politycznych prof. Michała Rostworowskiego w Krakowie, również zakończone z dyplomem. W czasie studiów był wiceprezesem Bratniej Pomocy Studentów UJ, prezesem Koła Tarnowiaków UJ, a także należał do koła literackiego „lit.-art.” w Krakowie; należał również do korporacji Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego „Lauda”. Podjął pracę w Wydziale Polityki Handlowej i Traktatów Ministerstwa Przemysłu i Handlu, gdzie 1.02.–30.09.1928 odbywał praktykę referendarską, od 1.10.1928 do 30.06.1931 jako referendarz. Od 1.07.1931 do 31.01.1932 pracował na stanowisku sekretarza w Związku Polskich Hut Żelaznych.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 1.02.1932 do 31.05.1933, został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego na stanowisku referenta handlowego w Konsulacie RP w Trieście. Przeniesiony czasowo, od 1.06. do 30.09.1933 pracował w Konsulacie RP w Amsterdamie. Odwołany do centrali MSZ pozostawał tam przez trzy miesiące, od 1.10. do 31.12.1933, nadal w charakterze pracownika kontraktowego w Wydziale Osobowym (W.O.). Z dniem 1.01.1934 został mianowany, będąc pracownikiem kontraktowym, wicekonsulem honorowym w Konsulacie Honorowym RP w Batawii (obecnie Dżakarta), w ówczesnych Holenderskich Indiach Wschodnich. 1.06.1937 został w centrali prowizorycznym referendarzem na urlopie bezpłatnym i mianowany konsulem honorowym i kierownikiem Konsulatu Honorowego RP w Batawii.

Jego urlop w 1939 przedłużono do 31.05.1940. W dniu 31.12.1939, w związku z redukcjami wojennymi, otrzymał od 1.01.1940 bezterminowy urlop bezpłatny, a placówka w Batawii uległa likwidacji. Od 9.03.1940 uzyskał posadę w Konsulacie Generalnym Wielkiej Brytanii w Batawii, jako zastępca (pomocnik) radcy handlowego był kierownikiem Oddziału Cenzury Ekonomicznej. W związku z próbą reaktywacji Konsulatu RP w Batawii i otrzymaniu zgody MSZ w Londynie, 1.04.1940 został mianowany konsulem. W wyniku inwazji japońskiej na początku lutego 1942 ewakuował się statkiem z Batawii do Australii, tam został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Sydney. Z polecenia Konsulatu od maja 1942 redagował biuletyn „Wiadomości Polskie” ukazujący się w Sydney. Od 1.01.1944 do 5.07.1945 pracował w randze konsula w KG RP w Sydney, a faktycznie do ostatecznej likwidacji placówki z dniem 31.12.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji w Australii, do 31.05.1946 pracował w Interim Treasury Committee w Sydney. Do września 1950 był też redaktorem „Wiadomości Polskich”, które po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie przeszły na własność powołanego do życia w kwietniu 1945 Polskiego Towarzystwa Demokratycznego w Sydney. Miał też utrzymywać się z pracy w biurach podróży. Aktywnie działał wśród polskiego uchodźstwa w Australii, m.in. założyciel i prezes Polskiego Towarzystwa Demokratycznego, sekretarz Prezydium, a w 1961 wiceprezes Rady Naczelnej Organizacji Polskich w Australii, członek Zarządu Związku Polskiego w Nowej Południowej Walii, Polskiego Koła Kulturalno-Artystycznego im. S. Gruszki w Sydney i Zarządu Towarzystwa Wiedzy o Polsce w Nowej Południowej Walii, a także wiceprezes Komisji Skarbu Narodowego na Australię. Miał również otrzymać propozycję wygłoszenia cyklu wykładów na temat historii i literatury polskiej na Uniwersytecie w Canberze, ale już nie zdołał ich przygotować.

Pochowany na katolickim cmentarzu Rookwood Cemetery w Sydney.

Wdowa po nim zbiór jego poloników, przede wszystkim literackich, przekazała Uniwersytetowi w Canberze.

Dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy w 1935 z Zofią z d. Wójcikiewicz; od października 1940 przewodniczącą Komitetu Pań Batawjskich dla Niesienia Pomocy Polskim Żołnierzom i Uchodźcom. Mieli syna Piotra Jerzego. Drugi raz ożenił się w 1960 z Marią Haycraig, Rosjanką. Jego bratem był Zdzisław Przybyłkiewicz (1908–1996), mikrobiolog, profesor UJ, aresztowany w wyniku akcji „Sonderaktion Krakau”.

Publikacje: współpracował z wieloma czasopismami, jak „Polska Gospodarcza” i „Polska Narodowa”, a w l. 1934–1938 pisywał do krakowskiego „Czasu”. Używał wówczas pseud. „Prawdzie” i krypt. t. z. Opublikował również monografię pt. *Indie Holenderskie* (Warszawa 1936), a także artykuł pt. *Rozwój wielkich kultur plantacyjnych w Indiach Holenderskich*, „Sprawy Morskie i Kolonialne” 1939 kwiecień–czerwiec. Najwięcej publikował w „Wiadomościach Polskich” w Sydney, na tematy podróżnicze i historyczne, a także dotyczące emigracji polskiej w Australii.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 275, s. 1–19, 30; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 104; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 122, 123.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 67; RSZ 1932, s. 95, 199; RSZ 1933, s. 122; RSZ 1937, s. 80, 254, 267; RSZ 1939, s. 87, 229, 264, 300; *Sprawozdanie Koła*

Uczniów i byłych Uczniów Polskiej Szkoły Nauk Politycznych za rok 1925/6, Kraków 1926, s. 11, 12, 16.

Opracowania: J. J. [Jerzy Jackl], *Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław*, [w:] *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 431; Lencznarowicz Jan, „Wiadomości Polskie” w Sydney, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1992, nr 31/32, s. 25–44; Paszkowski Lech, *Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław, pseud. i krypt.: Prawdzic, t. z. (1905–1967)*, [w:] PSB, t. 29, 1986, s. 117, 118 (tu: bibliografia); idem, *Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. IV: P–S, pod red. K. Dopierały, Toruń 2005, s. 202, 203 (tu: bibliografia); *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 109; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 73, 121.

Strony internetowe: <https://www.archiwumkorporacyjne.pl/index.php/muzeum-korporacyjne/krakow/k-lauda/>.

Putryński Romuald. Ur. 10/28.10.1893 w Puszczańcach, Li-twa Kowieńska; zm. 13.11.1965 w Warszawie. Syn Justyna i Urszuli z d. Adamesen.

Uczył się w Gimnazjum Państwowym w Wilnie, gdzie uzyskał maturę w 1915. Zmobilizowany, od 24.11.1915 do 1.08.1916 technik w Wydziale Robót Wojskowo-Drogowych w Armii Rosyjskiej, a od 1.10.1916 do 20.02.1918 technik w 70. Wydziale Drogowym Armii Rosyjskiej. W okresie 1.08.1918–1.07.1919 urzędnik kancelaryjny w Urzędzie (Sądzie) Prokuratorskim przy Sądzie Okręgowym w Warszawie, wg innego przekazu pracował tam dopiero od 1.01 do 1.09.1919. Według jego własnych deklaracji miał mieć w dniach 1.09.–1.11.1919 przerwę w służbie państwowej, a wg innej od 1.07.1919 do 1.08.1921 był referentem, urzędnikiem do zleceń w sekretariacie Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich.

Przydzielony do placówki, od 1.08.1921 do 1.01.1922 urzędnik kontraktowy, kancelista w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie, mianowany prowizorycznym II sekretarzem konsularnym, pracował tam od 1.01. do 1.11.1922. Odwołany do centrali MSZ, od 1.11.1922 do 1.01.1924 był prowizorycznym pomocnikiem referenta w Wydziale Administracyjno-Kancelaryjnym (K.III.) Departamentu Konsularnego (D.K.), następnie mianowany pomocnikiem pozostał w Wydziale K.III., od 1.01.1924 do 1.02.1925. Ponownie został skierowany na placówkę, od 1.02.1925 do 1.01.1927 pracował jako II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Lille. W tym czasie odbył 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ i w dniach 14 i 15.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany attaché konsularnym, nadal pracował, od 1.01.1927 do 1.02.1928 lub 1.01.1928, w Konsulacie RP w Lille. Przeniesiony do Poselstwa RP w Buenos Aires, pracował tam od 1.01. do 31.12.1928 jako wicekonsul i kierownik Wydziału Konsularnego. Do Buenos Aires przybył dopiero 10.03.1928 i następnego dnia objął stanowisko. Jego listy komisyjne zostały podpisane przez prezydenta Ignacego Mościckiego dopiero 15.05.1928. W 1928 pełnił kilkakrotnie funkcję chargé d'affaires na obszarze kompetencji Posła RP w Buenos Aires. Ponownie przeniesiony, formalnie pracował, od 1.01.1929 do 1.08.1931,

jako wicekonsul w Konsulacie RP w Zurychu. Z Buenos Aires odpłynął do portu w Cherbourgu w Europie 6.01.1929. Odwołany do centrali, od 1.08.1931 do 30.09.1933 referendarz w Wydziale Ogólno-Konsularnym (K.I.) D.K. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany z dniem 1.10.1933 wicekonsulem i kierownikiem Wicekonsulatu RP w Ełku (Lyck), tam nominowany konsulem, 1.02.1934, choć dekret nominacyjny min. spraw zagranicznych podpisał 8.01.1934, a listy komisyjne prezydent RP podpisał 27.05.1934. Kierował Wicekonsulatem RP w Ełku do 31.01.1936. Odwołany do centrali, mianowany radcą, został przydzielony do Departamentu Konsularnego. Przeniesiony, od 15.03.1937 do 20.03.1938 w Biurze Personalnym centrali MSZ, pracował w Referacie Organizacyjnym i Wyszkożenia Biura Personalnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 20.03. do 1.12.1938 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Wiedniu. Przeniesiony do Konsulatu RP w Rydze, kierował tą placówką od 1.12.1938 do 31.10.1939.

Po wybuchu wojny, od 1.11.1939 do 1.07.1940, pracował jako konsul do zleceń w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Po upadku Francji nie ewakuował się i od 1.07. do 1.11.1940 pracował jako zastępca Delegata PCK w Marsylii. Następnie otrzymał urlop bezpłatny z MSZ w Londynie, na którym przebywał od 1.11.1940 do 15.04.1944. Z dniem 15.04.1944 przydzielony czasowo, jako konsul, do Konsulatu Generalnego RP w Algierze, tam też został zatrudniony od 1.07.1944.

Po wojnie, w maju 1946 miał zostać konsulem RP Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Lyonie. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Gawrońska, l.v. Strzałkowska.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 11654, s. 84; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 198, s. 1–82; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 183–186, 188, część VIII, sygn. 253, s. 68–70; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/P, s. 126, 127.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 9, s. 97, 1925, nr 3, s. 31, 1927, nr 1, s. 9, 1933, nr 17, s. 166, 1936, nr 1, s. 9; Monitor Polski, 1928, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 43; RSZ 1932, s. 46, 137; RSZ 1937, s. 23, 100, 203; RSZ 1939, s. 99, 107, 230.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 58; Sękowski Paweł, *Działalność przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych władz warszawskich Rzeczypospolitej Polskiej we Francji w latach 1944–1947*, „Dzieje Najnowsze” t. XLIV, 2012, z. 3, s. 100.

R

Raczyński Roger Adam (Roger Adam Antoni Maria). Ur. 8.12.1889 w Warszawie; zm. 10.11.1945 w Atenach. Pochodził z rodziny arystokratycznej, hrabia; syn Edwarda Aleksandra i Róży z Potockich Krasińskiej.

Ukończył Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Studiował od 1909 rolnictwo na Uniwersytecie w Lipsku, ukończył je w 1913, i od 1911 równocześnie malarstwo w Monachium. Wojna zaskoczyła go na Litwie, ale okres I wojny światowej spędził w Moskwie, pracując w Polskim Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny. Tam też nawiązał kontakt z Komitetem Narodowym Polskim w Paryżu.

W służbie zagranicznej, od 12.11.1918, jako attaché bez poborów w MSZ. Na przeł. 1918/1919 był referentem ds. żydowskich w Wydziale Politycznym MSZ. W 1919 pracował w delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. Już 04.–05.1919 referent w MSZ w Warszawie, przewidywany na sekretarza Poselstwa RP w Rzymie. 24.05.1919 mianowany I sekretarzem legacyjnym Poselstwa RP w Rzymie przy Stolicy Apostolskiej. Odwołany do centrali MSZ 15.05.1920, przydzielony do Wydziału D.I. zajmującego się sprawami Watykanu, Ligii Narodów, Szwajcarii i sprawami żydowskimi, gdzie był referentem w Referacie Mniejszościowym. Od 20.06.1921 do 10.05.1923 pozostawał w stanie rozporządzalności w MSZ. Przez pewien czas, od 14.07.1921, był przedstawicielem MSZ w Komisji Likwidacyjnej w Poznaniu. 10.05.1923 wystąpił ze służby w MSZ. Od maja 1923 zarządzał dobrami rogałińskimi ojca w Wielkopolsce. Czynny w obozie konserwatywnym, od czerwca 1926 należał do zarządu Stronnictwa Prawicy Narodowej w Warszawie, pod koniec tego roku wszedł do zarządu nowo powołanego w Poznaniu Klubu Zachowawczej Pracy Państwowej. Uczestniczył, jako przedstawiciel ziemiaństwa wielkopolskiego, w dniach 14–16.09.1927, w zjeździe w Dzikowie, gdzie reprezentował nurt porozumiewawczy ze stroną rządową. Był współtwórcą Katolickiej Unii Ziem Zachodnich. Kandydował do Sejmu RP, ale bez rezultatu. Należał również do współorganizatorów Związku Pracy Mocarstwowej, w marcu 1928; został też jego prezesem. Od 4.10.1929 do 1.08.1934 wojewoda poznański. Następnie od 2.08.1934 do 4.11.1936 podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Podał się do dymisji, w związku z czym został przeniesiony w stan nieczynny, a 31.07.1937 w stan spoczynku. Po podaniu się do dymisji powrócił do majątku odziedziczonego po ojcu w Rogalinie. Ponownie w służbie zagranicznej, od 15.05.1938 do 4.11.1940 ambasador w Ambasadzie RP w Bukareszcie; 31 maja złożył swe listy uwierzytelniające królowi Karolowi II.

Odegrał ważną rolę we wrześniu 1939 w przyjeździe władz polskich do Rumunii, będąc pośrednikiem w rozmowach z władzami tego kraju. W późniejszym czasie uczestniczył w rozmowach z prezydentem RP Ignacym Mościckim w sprawie jego dymisji. Po przystąpieniu Rumunii do Paktu Trzech, na polecenie Rządu RP w Londynie został zmuszony w październiku 1940 do zlikwidowania placówki. Wraz z personelem ambasady

wyjechał 4.11.1940 przez Konstancję i przyłynął 16 listopada statkiem „Transylwania” do Stambułu, skąd udał się, trasą wokół Afryki, do Londynu. Od 1.02.1942 mianowany posłem przy emigracyjnym rządzie greckim w Londynie. Wraz z rządem greckim wiosną 1943 wyjechał do Kairu, a po wyzwoleniu Grecji jesienią 1944 do Aten. Pełnił swą misję do 5.07.1945. Należał do organizatorów Stowarzyszenia „Polonia” w Atenach.

Zmarł na udar i został pochowany w Atenach.

W grudniu 1925 ożenił się z Heleną z d. Rohozińska (1892–1966); we wrześniu 1939 pracowała w Komitecie Pomocy Uchodźcom w Bukareszcie. Małżeństwo było bezdzietne. Brat Edward Bernard (1891–1993), polityk, dyplomata, prezydent RP na Uchodźstwie w l. 1979–1986. Drugi brat Karol Roger (1878–1946), ziemianin, prezes Automobilklubu Polskiego.

Publikacje: pośmiertnie zostały opublikowane jego *Zapiski ambasadora Rogera Raczyńskiego dotyczące przejścia Naczelnych Władz Polskich do Rumunii i rezygnacji b. Prezydenta R.P. Prof. Ignacego Mościckiego*, „Kultura” [Paryż] 1948, nr 9, 10, s. 116–129.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Złota Odznaka Honorowa Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i V kl.; jugosłowiańskie: Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej) II kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 171, s. 108, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 223, s. 82; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 2; HI, MSZ, jednostka 293, s. 895 (350.293.21, s. 567).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 34, 1923, nr 6, s. 100, nr 9, s. 189; RSZ 1939, s. 127, 230; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Ręczykowska, J. Kowalska, Lublin 2016, (wg indeksu); *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2014, s. 383, 523, 530; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne” 1977, z. 39, s. 172, 1978, z. 43, s. 162, 163, 167; Morawski Kajetan, *Wspólna droga z Rogorem Raczyńskim. Wspomnienia*, Poznań 1998, passim; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i dziennik Żołnierza” [Londyn] R. 2, 21.03.1945, nr 6, s. 1; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 66, 100, 101, 167; *Roger Raczyński wraca do Rogalina*, „Biuletyn Mosiński” 8.11.1993, nr 10, s. 1.

Opracowania: Durka Jarosław, *Roger Raczyński – ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Rumunii w latach 1938–1940*, [w:] *Historyczne i kulturowe aspekty relacji polsko-rumuńskich. Aspectele istorice și culturale ale relațiilor polono-române*, Sučeava 2016, s. 203–218; Knopek Jacek, *Raczyński Roger Adam*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4: P–S, pod red. K. Dopierady, Toruń 2005, s. 220; Kornat Marek, Morzycki-Markowski Miłkołaj, *W rumuńskiej pułapce*, Gdańsk 2011, s. 252, 253, 259, 261, 262; *Kto był kim w Druziej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 110; Leszczyńska Ewa, *Roger Adam Raczyński (1889–1945)*, „Kronika

Miasta Poznania” 2018, nr 1, s. 213–228; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54, 63, 80; Suchcitz Andrzej, *Archiwalia dyplomacji polskiej i Rogera Raczyńskiego w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego*, [w:] *Politycy i artyści. XXXVIII Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie. Materiały do biografii polskich emigrantów w zbiorach instytucji członkowskich MAB*, Londyn 2017, s. 117–128; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Raczyński Roger Adam (1889–1945)*, [w:] *PSB*, t. 29, 1986, s. 661–664.

Strony internetowe: <https://mabpz.org/publikacje-b/archiwalia-dyplomacji-polskiej-i-rogera-raczyńskiego-w-instytucie-polskim-i-muzeum-im-gen-sikorskiego>.

Raugiewicz Janina (v. Rau-Raugiewiczowa, Raugiewiczowa) z d. Protasewicz-Protasowska. Ur. 14.01.1897 w Mińsku Litewskim (obecnie Mińsk, Białoruś); zm. w 1961 (?). Córnka Kazimierza i Marii z d. d’Roxyk.

Uczęszczała do rosyjskiego gimnazjum w Mińsku Litewskim, gdzie uzyskała maturę w 1915. W następnym roku, 1916, ukończyła roczny kurs pedagogiczny w Kałudze.

W służbie zagranicznej podjęła pracę, jako pracownik kontraktowy, w centrali MSZ, od 25.07.1921 do 31.01.1926. Została skierowana do rodzinnego miasta, od 1.02. do 1.11.1926 była pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku. Odwołana, została rejestratorką, od 1.11.1926 do 1.08.1928, w centrali MSZ, tam też przyjęta od 1.07.1927 do stałej służby. Kolejną placówką, na którą została skierowana, był Konsulat RP w Leningradzie, gdzie pracowała od 1.08.1928 do 1.10.1931. Przeniesiona, od 1.10.1931 do 1.09.1932 pracowała jako adiunkt kancelaryjny w Poselstwie RP w Moskwie. Odwołana do centrali, od 1.09.1932 do 30.11.1933 była rejestratorką w Departamencie Politycznym. Otrzymała w centrali MSZ urlop bezpłatny od 1.12.1933 do 30.11.1934, by podjąć pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie; tam została 1.02.1934 awansowana na pomocnika kancelaryjnego. Odwołana do centrali, od 30.04.1937 objęła stanowisko kierowniczkę hali maszyn w Departamencie Politycznym, 1.01.1938 mianowana starszą rejestratorką. Ponownie udzielono jej urlopu bezpłatnego od 1.05.1938, została pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Harbinie, w Mandżurii; w 1939 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Harbinie.

Wojna zastała ją w Harbinie, gdzie pracowała do 9.10.1942. Odwołana do centrali, 10.10.1942 została zatrudniona w Kancelarii Działu Ogólnego MSZ w Londynie jako umysłowy pracownik kontraktowy. Prawdopodobnie przestała pracować po cofnięciu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie.

Po wojnie pozostała na emigracji. 9.08.1945 została wybrana członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Brak informacji o rodzinie.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 92, s. 24, 25; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 16; HI, MSZ, jednostka 290, s. 175 (346.290.6, s. 552), jednostka 293, s. 1126 (350.293.24, s. 798).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 6, s. 103, 1933, nr 20, s. 198; RSZ 1932, s. 47, 252; RSZ 1937, s. 204, 234; RSZ 1939, s. 100, 231, 264.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 164.

Rembiszewski Leon Tadeusz. Ur. 20.02.1888 w Kado-
mie, obw. riazański, Rosja; zm. 25.04.1969. Syn Leonarda, sędziego, później notariusza w Szczuczynie, i Michaliny z d. Formejastrow (Formejster).

W 1908 ukończył I Wyższą Szkołę Realną w Krakowie. Następne trzy lata, 1909–1912, studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Paryskiego, kończąc je z tytułem magistra prawa w listopadzie 1912. Tam też uzyskał doktorat nauk polityczno-ekonomicznych w 1914. Wcześniej zaangażował się społecznie, od 1905 należał do PPS. Od 1.09.1914 do 1.01.1916 kierownik Sekcji Informacyjno-Prasowej Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy, a także skarbnik Komisji Redakcyjnej Rocznika Sprawozdań Komitetu. Wszedł w skład władz miasta i od 1.01. do 14.09.1916 był referentem Sekcji Informacyjnej Magistratu m. Warszawy, a następnie od 14.09.1916 do 1.07.1917 kierownikiem-referentem Sekcji Gospodarczej Wydziału Szkolnego Magistratu. Jednocześnie w okresie od 15.01. do 1.09.1917 był pomocnikiem adwokata przysięgłego. Od 1.09.1917 do 13.03.1918 sekretarz Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu, w tym przynajmniej w lutym 1918 sekretarz redakcji Dziennika Praw i Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu. Od 13.03. do 1.12.1918 sekretarz Sądu Apelacyjnego. Z kolei od 1.12.1918 do 14.04.1920 referent Sekcji Ustawodawczej Ministerstwa Sprawiedliwości, awansowany, od 14.04.1920 do 17.10.1921 starszy referent.

Przeszedł do służby zagranicznej, od 10.10.1921 do 1.01.1923 był starszym referentem i kierownikiem Referatu Międzynarodowego Obrotu Prawnego oraz zastępcą naczelnika Wydziału Ogólno-Konsularnego (K.I.) Departamentu Konsularnego. Skierowany na placówkę, 1.01.1923 został mianowany konsulem i pierwszym kierownikiem Konsulatu RP w Lille; kierował nim do 15.10.1923. Przeniesiony, od 15.10.1923 do 1.12.1926 konsul i zastępca kierownika konsulatu w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Kolejnym miejscem pracy, nadal jako konsula, od 1.12.1926 do 1.11.1930, było stanowisko kierownika Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Bernie. Od 1.11.1930 do 1.10.1931 pracował jako konsul w Konsulacie RP w Lipsku. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali MSZ, pozostał tam od 1.10. do 1.12.1931 w stanie rozporządzalności. Mianowany radcą ministerialnym, od 1.12.1931 przydzielony do Wydziału Szyfrów (A.I.) Departamentu Administracyjnego. Po kolejnych reformach organizacyjnych, do wybuchu wojny pracował nadal jako szyfrant w Referacie Szyfrów w Gabinetie Ministra.

Po wybuchu wojny, 5.09.1939 ewakuowany, wraz z czterema osobami z rodziny, przez Krzemieniec i Kutry do Botoșani w Rumunii, skąd chciał wyjechać do Wojska Polskiego we Francji. Władze rumuńskie wystawiły jemu i jego żonie wizy wyjazdowe 3.10.1939. W Rumunii przebywał w Turnu Severin, a potem w Craiovej. Jak twierdził, „sympatyzował” ze

Związkiem Patriotów Polskich, a po jego rozwiązaniu należał do współzałożycieli i był członkiem zarządu Polskiego Związku Demokratycznego w Craiovej.

Powrócił do Polski z Rumunii. Od 31.07.1945 należał do PPS, do Koła w MSZ. Już w sierpniu 1945 zgłosił się do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. W grudniu 1945 został mianowany konsulem generalnym w Brukseli i pełnił tę funkcję do 15.06.1946, jednocześnie został mianowany inspektorem konsularnym na północno-zachodnią Europę (Francja, Anglia, Holandia, Luksemburg, Dania, Norwegia, Szwecja i Finlandia) z tymczasową siedzibą w Brukseli. Odwołany do Warszawy, pozostawał tam od 15.06.1946 do 1.10.1947, pracując w Biurze Konsularnym. Następnie został mianowany 1.10.1947 konsulem w Paryżu; został odwołany 31.10.1948 i od następnego dnia oddany do dyspozycji Biura Personalnego MSZ. W początku października 1948 przesunięto datę odwołania na dzień 31.12.1948. Otrzymał urlop bezpłatny od 30.06.1949 do 30.06.1950. Przeniesiony w stan spoczynku z dniem 1.07.1950.

Żona Jadwiga z d. Czajkowska (1889–1962). Mieli córkę Zofię (ur. 1928) i syna Jerzego (ur. 1924).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 30, 214, 225; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 254, s. 6–8; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s. 262; AMSZ, zesp. 16, wiązka 7,teczka 11, s. 1–4; AMSZ, BSO, sygn. 7544 – Akta Leona Rembiszewskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 4, s. 58, nr 6, s. 109, nr 14, s. 276, 1926, nr 9, s. 118, 1946, nr 3 z 16.08.1946, s. 13; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; RSZ 1932, s. 47, 140; RSZ 1937, s. 22, 204; RSZ 1939, s. 28, 69, 231; *Komitet Obywatelski Miasta Warszawy. Sprawozdanie Komitetu Obywatelskiego za lata 1914–1916*, Warszawa [1916?], s. 60, 61; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 587 (tu: Rembiszewski Leon).

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zmarly/237741> (15.04.2021); http://www.nekrologi-baza.pl/?page_id=1149Narz&paged=2374 (15.04.2021).

Reychman Kazimierz (Rajchman, Reichman, Rejchman). Ur. 19.11.1882 w Warszawie; zm. 16.08.1936 w Warszawie. Syn Mikołaja, doktora medycyny, i Anny z d. Chocimska.

Ukończył szkołę realną w Warszawie, następnie Wydział Nauk Społecznych i Politycznych w Brukseli, Wyższą Szkołę Nauk Handlowych i Konsularnych w Leodium (Liège). 30.07.1917 ochotniczo zgłosił się do formującej się Armii Polskiej we Francji i służył w 9. kompanii 1. pułku strzelców Armii Polskiej we Francji, gdzie awansował do stopnia sierżanta-majora. 15.07.1918 został ciężko ranny, stracił lewą nogę. Od 15.11.1918 rozpoczął działalność w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu jako referent działu sanitarnego przy wydziale wojskowym.

W służbie zagranicznej miał podjąć pracę po podpisaniu przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, 27.08.1919, jego nominacji na wicekonsula RP w Montevideo, brak

informacji o objęciu stanowiska. W dniach 8.10.–10.12.1919 odbył podróż z Warszawy do Buenos Aires, a już od 1.12.1919 został przeniesiony na stanowisko wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Buenos Aires i pracował tam do 1.08.1920. Ponownie przeniesiony, od 12.09.1920 w Poselstwie RP w Rio de Janeiro w randze wicekonsula objął kierownictwo Wydziału Konsularnego. W okresie 12.1920–01.1921 pełnił funkcję chargé d'affaires, gdy poseł Ksawery Orłowski udał się do Chile. We wrześniu 1921 został mianowany I sekretarzem Poselstwa RP w Rio de Janeiro. 1.03.1923 został odwołany do centrali MSZ, a 1.06.1923 zwolniony ze stanowiska służbowego w MSZ. Uważany za jednego z największych posiadaczy kolekcji ekslibrysów w Polsce.

Żona Wanda z d. Olszewska; pobrali się 2.10.1907, a rozwiedli 6.03.1924. Mieli dwóch synów: Stefana Adolfa (ur. 1908), inżyniera, i Jana Antoniego (1910–1975), historyka i lingwistę, profesora UW. Brat Stanisław, inżynier, współzałożyciel Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich. Miał też siostry: Eugenię (ur. 1879), żonę 1.v. Lewy-Taljańska, 2.v. Łychowska, i Wandę Justynę (ur. 1889), żonę Montwid-Białłozór.

Publikacje: publikował wiele na temat ekslibrysów, m.in.: *Nieznane ex-librisy polskie*, (Warszawa 1910); *Thomas Caietan de Wengierski et son ex-libris* (Paris 1921); *Bibliografia polskiego ekslibrisu: 1874–1925* (Kraków 1925); *Dodatki i sprostowania do exlibrisów bibliotek polskich XVI–XIX wieku Wiktora Wittyga* (Kraków 1925); *Ex-librisy gdańskie* (Warszawa 1928); *Księgozbiór łoży wolnomularskiej* (Kraków 1930); *Bibliografia polskiego ekslibrisu* (Warszawa 1932). Opublikował również dwie prace o tematyce historycznej: *Nagrobki polskie na cmentarzach moskiewskich* (Warszawa 1935) oraz *Szkice genealogiczne*, Serja I (Warszawa 1936). W tej ostatniej znajduje się genealogia jego rodziny.

Odnaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych, Medal Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa), Croix de Guerre 1939–1940 (Krzyż Wojenny 1939–1940) z Palmą i Srebrną Gwiazdą.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 196; AAN, KNP, sygn. 239, s. 58, sygn. 245, s. 9; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 13; IJP-NY, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 3, s. 44, 47, 48, 53, 54, 62, 90, 95, 110–114, 120, 131.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 38, 1923, nr 6, s. 107; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 34; *Pamiętniki emigrantów*, wyb. i przedm. K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 224.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 619.

Rogalski Mieczysław (v. Dzierżykraj-Rogalski, Rogalski-Dzierżykraj). Ur. 23.05.1888 w Warszawie; zm. 17.05.1952 w Iwoniczu Zdroju. Syn Ludwika, bankowca, i Antoniny z d. Sobolewska, 2.v. Kohlsdorf.

W 1909 ukończył Gimnazjum Filologiczne im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie. Odbył studia, zakończone tytułem licencjata, na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Liège (Leodium). Wówczas też zetknął się z Ludwikiem Zamenhoffem i znalazł się wśród założycieli Światowej Federacji Esperanto. Czynny był też w Stowarzyszeniu Młodzieży Postępowej „Spójnia”. Po powrocie do kraju studiował jeden semestr w 1917/1918 na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, zwieńczony dyplomem. Kontynuował studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego

w roku akademickim 1917/1918. W 1916 podjął pracę jako nauczyciel w Lublinie. Związany był z ruchem społecznym i niepodległościowym, czynnie działał w ruchu harcerskim. Prawdopodobnie od 1914 należał do POW, w sierpniu 1915 był wiceprezesem Wydziału Narodowego w Nałęczowie. Od 1.09.1916 do 1.11.1918 aktywnie działał w POW w Lublinie. 3.03.1917 aresztowany i osadzony na Zamku Lubelskim, a po zwolnieniu pozostawał pod nadzorem policyjnym. Współorganizator i wykładowca tajnego Uniwersytetu Ludowego w Nałęczowie. Po powstaniu w listopadzie 1918 w Lublinie Tymczasowego Rządu Ludowej Republiki Polskiej objął funkcję zastępcy Komisarza Generalnego Przemysłu i Handlu. Po utworzeniu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w 1918 podjął tam pracę jako asystent w katedrze Encyklopedii Nauk Pomocniczych Historii i Literatury u Stanisława Ptaszyckiego. Równocześnie od 1.05. do 31.07.1919 nauczyciel literatury i historii w Gimnazjum Filologicznym im. S. Staszica w Lublinie, choć są przekazy, że nauczał w Gimnazjum im. T. Niklewskiego w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w charakterze pracownika kontraktowego w centrali MSZ 15.08.1919 jako referent Wydziału Prasowego Sekcji Informacyjnej MSZ, choć formalną nominację otrzymał 8.10.1919. Z dniem 1.01.1920 nominowany referentem i kierownikiem Referatu I w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego (D.P.). Pozostał na tym stanowisku do 16.04.1921. W ramach realizacji postanowień traktatu ryskiego, w okresie od 16.04.1921 do 1.09.1923 pracował, jako sekretarz w Delegacji Polskiej Komisji Mieszanej do Spraw Repatriacji z Rosji, w Warszawie. Po powrocie do centrali MSZ od 1.09. do 12.09.1923 referent w Oddziale Ogólnym (K.I.) Departamentu Konsularnego (D.K.), a następnie od 12.09.1923 do 1.06.1928 w Wydziale Traktatowym (O.II.) D.P. Skierowany na placówkę, od 1.06.1928 do 15.04.1930 II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie. Odwołany do centrali, od 15.04. do 1.05.1930 pozostawał bez przydziału. Mianowany referendarzem, od 15.04.1930 do 1.05.1932 pracował w Referacie Pretensji i Odszkodowań Wydziału Prawno-Konsularnego (K.II.) D.K. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.05. do 1.10.1932 był wicekonsulem w Konsulacie RP w Olsztynie (Allenstein), a następnie od 1.10.1932 wicekonsulem z tytułem konsula i kierownikiem Konsulatu RP w Kwidzynie (Marienwerde). W tym też dniu przejął placówkę od wicekonsula Pawła Kosiny. Dekret nominacyjny na to stanowisko min. spraw zagranicznych podpisał 8.07.1932, jego listy komisyjne zaś zostały podpisane 26 sierpnia, a exequatur wystawiono z datą 13.10.1932. Z dniem 1.08.1934 został mianowany konsulem. Pozostał na tym stanowisku do 31.01.1936. Przeniesiony, od 1.02. do 1.09.1939 pracował jako konsul i kierownik w Wicekonsulacie RP w Ełku (Lyck). Dekret na stanowisko kierownika placówki został podpisany już 9.12.1935, listy komisyjne 16.01.1936, a exequatur 26.02.1936. Intensywnie wspierał ruchy polskie w Prusach Wschodnich, m.in. harcerstwo.

Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do kraju i ewakuował się z rządem do Lublina, gdzie pozostał. Czynny w konspiracji, należał do Organizacji Wyzwolenia Ojczyzny. W listopadzie 1942 aresztowany przez Niemców, zwolniony dzięki staraniom podziemia. W sierpniu 1944 został zastępcą kierownika resortu spraw zagranicznych PKWN. Od 1944 należał do Stronnictwa Demokratycznego, z ramienia którego w grudniu 1944

został posłem KRN. Od początku 1945 mieszkał w Warszawie, gdzie w resorcie spraw zagranicznych TRJN zajmował się sprawami konsularnymi. W l. 1946–1948 był min. pełnomocnym w Norwegii. Po powrocie do kraju pracował jako wykładowca na Uniwersytecie Warszawskim do roku akademickiego 1950/1951. Wycofał się z wszelkiej działalności i osiadł w Iwoniczu Zdroju.

Pochowany w Warszawie na cmentarzu Powązkowskim w grobie rodzinnym.

Dwukrotnie żonaty, po raz pierwszy z Wandą Belina-Goleniewicz. Mieli dwoje dzieci: syna Tadeusza (ur. 1918), antropologa i paleontologa, oraz córkę Krystynę (ur. 1920), zamężną Kępińska. Drugą żoną była Ludwika Klaudia z d. Potowska.

Publikacje: publikował pod pseud. „M. Niepołomski” i krypt. M.R., głównie na temat spraw polskich na Warmii, Mazurach i Powiślu. Większość jego prac miała charakter historyczny, wydał m.in.: *Czem była szlachta i chłopci w dawnej Polsce* (Grudziądz 1925), trzypięciotomowy podręcznik *Studium uniwersyteckie nauk o Polsce i świecie współczesnym* (Warszawa 1949). Kierował również zespołem przygotowującym pracę zbiorową pt. *Z dziejów dawnego i współczesnego Nałęczowa* (Warszawa 1925), w którym zamieścił trzy własne teksty, w tym *Wielka wojna światowa* (*Wspomnienia*).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV i V kl., Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległości z mieczami, Krzyż POW, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa); rumuńskie: komandoria Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii), Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 2; AAN, Amb. RP w Paryżu, dopływ 1997, sygn. 1/21, s. nlb.; AAN, Konsulat RP w Kwidzynie, sygn. 110, s. 205–211; AAN, MSZ, sygn. 13477, s. 8; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 53, część VIII, sygn. 9, s. 34, sygn. 254, s. 15–17.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 47, 138; RSZ 1937, s. 100, 103, 205; RSZ 1939, s. 107, 110, 232.

Opracowania: Babiński Leon, *Rogalski (Dzierżykray-Rogalski) Mieczysław, pseud. M. Niepołomski, krypt. M.R. (1888–1952)*, [w:] PSB, t. 31, 1988, s. 415, 416 (tu: bibliografia); *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: R, pod red. K. Stopki, Kraków 2013, s. 176; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla*, Warszawa 1983, s. 279 (tu: bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 60.

Rogatko Mieczysław. Ur. 15.04.1907 w Lubartowie, woj. lubelskie; zm. po 1960. Syn Kazimierza i Anny z d. Barylska.

W 1923 prawdopodobnie należał do pierwszych zawodników powstałego wówczas piłkarskiego Młodzieżowego Klubu Sportowego Lewar w Lubartowie. Pierwszą pracą było stanowisko biuralisty, od 16.10.1927–15.04.1928, w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Od 10.05.1928 do 30.04.1929, nadal jako biuralista, pracował w Banku Handlowym w Warszawie. Kolejnym miejscem pracy był, od 1.05.1929 do 1.11.1931, Polski Związek Bekonowy, gdzie zajmował stanowisko sekretarza generalnego. Na jakiś czas przeszedł na stanowisko prokurenta, od 1.11.1931 do 1.07.1932, w firmie Export Bacon, Oskar Ro-

binson w Bydgoszczy. W Państwowym Instytucie Eksportowym w Warszawie pracował, jako radca, od 1.07.1932 do 15.06.1937. W tym też czasie odbył studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, ukończone w 1936.

Z Państwowego Instytutu Eksportowego przeszedł do pracy w służbie zagranicznej. Został, od 16.06.1937, jako pracownik kontraktowy, mianowany tytularnym wicekonsulem w Poselstwie RP w Rio de Janeiro, z przydziałem do Agencji Konsularnej RP w São Paulo. Po podniesieniu placówki do rangi wicekonsulatu, 15.02.1939, został mianowany jego kierownikiem i pozostał na tym stanowisku do 31.12.1943. Kierownik placówki po ponownym obniżeniu jej do rangi Agencji Konsularnej RP, prawdopodobnie od początku 1944, z jednoczesnym mianowaniem wicekonsulem. Pracował na tym stanowisku wg jednych źródeł do 1.07.1944, a wg innych do 1945. W okresie wojny aktywnie uczestniczył w pracach Subkomitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w São Paulo, był też aktywny w PCK w São Paulo.

Po wojnie pozostał w Brazylii, mieszkał w São Paulo. Dalsze losy nieznane.

Żona Halina z d. Kolendo (ur. 1912). Od 1940 była członkinią Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w São Paulo, a także czynnie działała w PCK. Małżeństwo było bezdzietne.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 11; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 42–43; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 466, s. 115 (dawniej pudło 5, sygn. 161), sygn. 150, s. 24, 60 (dawniej pudło 5, sygn. 168), sygn. 151, s. 159 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 152, s. 63–64 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153, s. 21 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 440, s. 56 (dawniej pudło 6, sygn. 200), sygn. 612, s. 53, 91 (dawniej pudło 8, sygn. 258).

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 49, 289; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 41, 44.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45.

Strony internetowe: <https://lubartow24.pl/informacje/lokalne/115653/historia-lewartu-poszukiwanie-pamiatek-sprzed-wojny/>.

Rogoyski Doman Andrzej Edward. Ur. 29.11.1903 w Witkowicach, Morawska Ostrawa; zm. 14.11.1987 w Waszyngtonie. Syn Stefana i Zofii z d. Karaś.

Ukończył niemiecką pięcioklasową szkołę powszechną, a następnie Gimnazjum Państwowe w Morawskiej Ostrawie, w 1922. W l. 1922–1926 studiował i ukończył Wyższą Szkołę Handlu Światowego (Hochschule für Welthandel) w Wiedniu.

W służbie zagranicznej pracował od 26.07.1926, do 30 września tr. był praktykantem w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. Następnie od 1.10.1926 do 23.02.1927 miał przerwę w służbie państwowej, gdyż w okresie 1.12.1926–2.02.1927 pracował w firmie spedycyjnej Transports Internationaux Schenker&Cie w Paryżu. Po powrocie do służby, od 20.02.1927 do 31.08.1931, pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Ankarze, jako pomocnik i sekretarz radcy handlowego tamże, i w Konsulacie Generalnym RP w Konstantynopolu. Odwołany do centrali MSZ, od 1.09.1931 do 1.08.1932 prowizoryczny referendarz w Referacie Umów Zbiorowych Wydziału Traktatowego (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). Ponownie skierowany na placówkę, od 1.08.1932 do

31.03.1937 pracował w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku; w tym do 31.12.1931 jako prowizoryczny referendarz, od 1.01.1933 do 31.12.1936 jako referendarz i ostatecznie od 1.01.1937 jako radca. W 1935 został wybrany prezesem Polskiego Zrzeszenia Pracy w Gdańsku. W tym też czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali, od 1.04.1937 do 17.10.1938 pracował w Wydziale Zachodnim (P.II.) D.P.; od 18.10. do 20.12.1938 w Gabinetie Ministra i od 21.10.1938 w Sekretariacie Ministra.

Po wybuchu II wojny światowej towarzyszył min. Józefowi Beckowi na całej trasie ewakuacji, przez Krzemieniec, aż do Słanic Moldowy (Rumunia). Pozostał, od 09.1939 do 10.1944, na stanowisku sekretarza min. Becka w trakcie internowania; uczestniczył w próbach wyjazdu i ucieczki Becka. Z tego też powodu w październiku 1940 został aresztowany. Ostatecznie wyjechał z Rumunii po śmierci ministra; był organizatorem pogrzebu Becka. Wyjechał do Turcji, gdzie wykonywał prace zleczone dla Ambasady RP w Ankarze. W listopadzie 1944 wezwany do centrali MSZ w Londynie. Od 1.01.1945 przyjęty z powrotem do pracy w ministerstwie i przydzielony, od 5.02.1945, do Wydziału Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie od 01. do 07.1945 kierował Referatem Spraw Okupacyjnych. W związku z pogarszającą się sytuacją Rządu RP w Londynie, od 04. do 06.1945 kierował akcją przewozu archiwum MSZ z Londynu do Dublina.

Po wojnie pozostał na emigracji, przez dwa lata pracował w UNRRA w amerykańskiej strefie okupacyjnej w Austrii w obozach dla tzw. displaced persons (przesiedleńców). Kolejne dwa lata przepracował w International Refugees Organization (IRO), również w tych obozach. W 1949 wyemigrował wraz z żoną do USA, tam też po uzyskaniu zgody władz polskich w Londynie naturalizował się w 1955. W Waszyngtonie pracował w Bibliotece Kongresu, od 1950 do 1969. Kolejne lata, od 1971 do 1973, pracował w firmie Scripta Technica w Waszyngtonie. Czynn timer działał w organizacjach polskich, od 1965 jako członek Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku. W okresie 1971 wiosna 1980 był przedstawicielem Fundacji im. L. Tołstoja w Wiedniu, która zajmowała się pomocą dla obywateli z tzw. krajów demokracji ludowej, którzy występowali o azyl w krajach zachodnich, z tego przez pierwsze dwa lata jako zastępca, a następnie przedstawiciel. Należał również do założycieli Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej.

Żona Marta z d. Lippmann, córka austriackiego gen. Hugo Lippmanna. Jego siostrą była Halina Rogoyska-Janiszewska (1909–2006), l.v. Jaworska, 2.v. Białokur; absolwentka historii UW. W 1939 ewakuowała się wraz z bratem przez Rumunię do Francji. Od listopada 1939 do 1943 pracowała w Prezydium Rady Ministrów w Paryżu, Angers i Londynie, a następnie w MSW. Po wojnie na emigracji w USA.

Publikacje: w 1969 Biblioteka Kongresu wydała jego autorstwa *Słownik meteorologiczny polsko-angielski*. Pozostawił ponadto niepublikowane słowniki: terminów wojskowych i skrótów polsko-angielskich. Inne publikacje poświęcił wydarzeniom, w których uczestniczył, mają one również charakter wspomnieniowy, w tym: *Pułkownik Józef Beck więzionym w Rumunii*, „Zeszyty Historyczne” 1970, z. 18, s. 84–98; *Pięć inicjatyw wydobywania Józefa Becka z pułapki rumuńskiej*, „Zeszyty Historyczne” 1986, z. 76, s. 33–57.

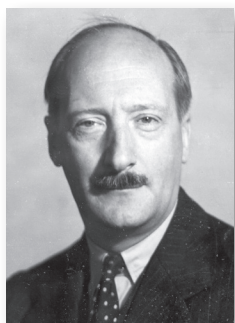
Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii) IV kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 55, 56, 59; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 30, 212, sygn. 1460, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; HI, MSZ, jednostka 337, s. 31, 32 (402.337.1, s. 849, 850); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 46, 47.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 47; RSZ 1937, s. 205; RSZ 1939, s. 27, 232; Kornat Marek, *List Domana Rogoyskiego do Władysława Pobóg-Malinowskiego z 31 marca 1945 r.*, „Zeszyty Historyczne” 2000 z. 131, s. 119–134; Kornat Marek, Morzycki-Markowski Mikołaj, *W rumuńskiej pułapce. Internowanie Józefa Becka i Edwarda Śmigłego-Rydza w dokumentach rumuńskich służb specjalnych*, Gdańsk 2011, (wg indeksu); Unger Leopold, *Intruz*, Warszawa 2002, s. 39–42; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. II, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 1029, 1033, 1101; *Zmarli członkowie Instytutu*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” R. XLV, marzec 1988, s. 17.

Opracowania: Cienciała Anna M., *Wspomnienie o Domanie Rogoyskim (1903–1987) i dwa przyczyniki historyczne*, „Zeszyty Historyczne” 1988, z. 84, s. 167–171; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.118059> (23.07.2021).

Romer Adam Feliks Maria (Adam Andrzej). Ur. 5.01.1892 w Neutitschein (obecnie Novy Jičín, Nowy Jiczyn), Morawy; zm. 14.08.1965 w Londynie. Syn hr. Adama, radcy dworu, właściciela ziemskiego, i Elżbiety z d. Vetter von der Lilie.

Ukończył Terezianum, Gimnazjum Filologiczne w Wiedniu, gdzie w 1910 uzyskał maturę. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego przez cztery semestry i dwa na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1913 ukończył austro-węgierską szkołę oficerów rezerwy w Brnie (Brünn). Oficer armii austriackiej, zmobilizowany w 1914. W czasie walk na froncie nad Dniestrem 18.08.1915 dostał się do niewoli rosyjskiej. Przebywając w obozie w Bołchowie koło Orła w Rosji, był dowódcą placówki POW. Obóz opuścił po rewolucji lutowej 1917. Od 15.08.1917 pracował w Radzie Polskiej Zjednoczenia Międzypartyjnego w Piotrogradzie, był tam członkiem Komisji Pomocy Jeńcom Naczelnego Polskiego Komitetu Wojskowego w Rosji. Uczestniczył w akcji werbunkowej Polaków jeńców do powstających polskich formacji wojskowych w Rosji. W grudniu 1917 został wysłany do Moskwy, a w lutym 1918 do Kijowa, gdzie został naczelnikiem w Biurze Komitetu Reemigracyjnego. Jesienią 1918 wyjechał do Warszawy; 5.11.1918 zgłosił się do wojska i od 1.01.1919 w 5. pułku ułanów dowodził szwadronem ciężkich karabinów maszynowych. Wziął udział w walkach frontowych nad Styrem. 1.11.1919 przeszedł do pracy w Oddziale II Sztabu Generalnego. Oddelegowany, od 1.01. do 31.03.1920 pomocnik attaché wojskowego przy Poselstwie RP

w Brukseli. Odwołany ze względów oszczędnościowych, od 1.04.1920 był referentem w Biurze Ewidencyjnym Oddziału II SG, zajmując się tam sprawami litewskimi. W związku z tym 21.08.1920 został członkiem polskiej misji wojskowej do rokowań ze stroną litewską w Kownie; przebywał tam do 1.09.1920. W tym czasie, 27 sierpnia tr. został awansowany do stopnia rotmistrza. Był też w składzie delegacji polskiej, która w dniach 16–18.09.1920 prowadziła pertraktacje z rządem litewskim, a także w bezskutecznych rokowaniach suwalskich od 30.09. do 3.10.1920. Następnie, od 22.12.1920 do 22.06.1921, został oficerem łącznikowym Naczelnego Dowództwa WP przy Delegacie Rządu RP w Wilnie. Po powrocie do Oddziału II SG, od 22.06.1921 był referentem spraw angielskich i skandynawskich w Wydziale Północnym Sekcji Ewidencji Oddziału II SG. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.12.1921 do 1.11.1922 był attaché wojskowym w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki), skąd powrócił na stanowisko referenta w Wydziale Północnym Sekcji Ewidencji Oddziału II SG. Od 10.01.1924 kierownik Wydziału Polityki Prasowej Prezydium Rady Ministrów. 31.12.1925 odszedł lub został zwolniony z tego stanowiska. Zajął się działalnością polityczną i publicystyczną. W czerwcu 1926 wszedł do zarządu oddziału warszawskiego Stronnictwa Prawicy Narodowej, a już w grudniu został zastępcą sekretarza generalnego Rady Naczelnej tej partii. Jednocześnie został współredaktorem warszawskiego organu SPN „Dzień Polski”. Współpracował też z wieloma pismami, należącymi do nurtu konserwatywno-prawicowego, jak: „Nasza Przyszłość”, „Słowo”, „Dziennik Poznański”, „I.K.C.” i „Przegląd Powszechny”. Był też komentatorem spraw zagranicznych w „Małym Dzienniku”. Od stycznia 1931 czynnie działał w sekcji dziennikarskiej przy Zjednoczeniu Polskich Pisarzy Katolickich. Po powstaniu w kwietniu 1936 Zjednoczenia Pisarzy Katolickich został jego sekretarzem generalnym, a w lipcu 1937 wiceprezesem sekcji dziennikarskiej Zjednoczenia. Należał i działał w wielu innych organizacjach zarówno dziennikarskich, jak Syndykat Dziennikarzy Warszawskich, gdzie był przez pewien czas wiceprezesem, jak i wojskowych – w Związku Oficerów Rezerwy, którego w 1938 został prezesem. W tym też czasie zbliżył się bardzo do gen. Władysława Sikorskiego.

Po wybuchu II wojny światowej, która zastała go w Warszawie, dzięki pomocy opuszczającej stolicę ambasady włoskiej przedostał się w listopadzie 1939 na Zachód. Od 12.1939 do 12.1944 dyrektor Biura Prezydialnego Prezydium Rady Ministrów we Francji, a następnie w Londynie. Na zlecenie gen. Sikorskiego wypełniał kilka specjalnych misji dyplomatycznych, najczęściej odnoszących się do polityki personalnej rządu. Kontynuował również działalność publicystyczną, przede wszystkim na łamach „Dziennika Polskiego”, „Polski Walczący” we Francji, w „Wiadomościach Polskich” w Londynie. Po objęciu przez Tomasza Arciszewskiego stanowiska premiera w listopadzie 1944, w grudniu tr. został zwolniony ze stanowiska dyrektora Prezydium Rady Ministrów.

Po wojnie pozostał na emigracji, osiadł w Londynie. Współpracował, jako korespondent, z ukazującym się w Lens „Narodowcem”.

Został pochowany na Gunnersbury Cemetery w Londynie.

Ożenił się z Felicją z d. Kierbedź, l.v. Tyszkiewicz. Już w l. 20. XX w. byli w separacji. Rodzeństwo: Maria (ur. 1882), Karol (1885–1938), dyplomata, i Rodryg Tomasz Maria (1893–1967), ziemianin, porucznik kawalerii WP.

Publikacje: jego publicystyka obejmuje co najmniej kilkadziesiąt tekstów opublikowanych w czasopiśmie już wymienionych, a także w „Polsce Zbrojnej”, „Skrzydło” czy „Drogach Polskich”. Do charakterystycznych tekstów zaliczany jest artykuł *Idea związków obronnych krajów północnych a Finlandia*, „Przegląd Współczesny” (1922). W 1942 w zbiorowej pracy *Kraj lat dziecińczych* (Londyn 1942) zamieścił wspomnienia zatytułowane *Bądź pozdrowion, skarbie w dali, bądź pozdrowion kraju mój...* Wydał również broszurę poświęconą swojej współpracy z premierami Władysławem Sikorskim i Stanisławem Mikołajczykiem: *Z Sikorskim i Mikołajczykiem* (Lens ok. 1945).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Medal Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN PRM, część VIII, sygn. 9, s. 52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 35; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, (wg indeksu); *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, (wg indeksu); *Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 108.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: R, pod red. K. Stopki, Kraków 2013, s. 208; Durka Jarosław, *Janusz Radziwiłł 1880–1967. Biografia polityczna*, Warszawa 2011, s. 128, 171; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 625; Piber Andrzej, *Romer Adam Feliks (1892–1965)*, [w:] PSB, t. 31, 1988, s. 627–630 (tu: bibliografia); Samujłło Julian, *Kierbedź Stanisław (1845–1910)*, [w:] PSB, t. 12, 1966–1967, s. 421, 422.

Rosmański Stanisław. Ur. 11.02.1888 w Warszawie; zm. w 1978 w Londynie. Syn Stanisława i Antoniny z d. Chruszczyńska.

Uczęszczał do V Gimnazjum w Warszawie, ale maturę uzyskał jako ekstern w Korpusie Kadetów w Warszawie. W l. 1911–1914 studiował w Haute École Économique w Paryżu, gdzie w 1914 uzyskał dyplom. Od 12.1914 do 11.1918 kierował działem statystycznym Dyrekcji Ministerstwa Poczty i Telegrafów w Irkucku na Syberii. Od 11.1918 do 05.1920 Generalny Pełnomocnik na Zachodnią Syberię Polskiego Komitetu Narodowego na Syberię i Rosję. W l. 1919–1921 był szefem POW na Syberii. Aresztowany w maju 1920 przez bolszewików, więziony w Irkucku i w Moskwie do grudnia 1921, uwolniony dzięki wymianie więźniów.

W służbie zagranicznej podjął pracę, będąc od 02. lub 1.03.1922 do 1.05.1929 w centrali MSZ; od 03.1922 do 01.1924 przez dwa miesiące jako dietetariusz, a następnie w charakterze pracownika kontraktowego w Departamencie Administracyjnym (D.A.); od 01.1924 do 07.1925 w charakterze stałego urzędnika w Biurze Rady Ekonomicznego (R.C.) D.A., gdzie w początku 1925 zatrudniany był jako kurier dypl-

matyczny i kontroler. Od 07.1925 do 05.1929 był zastępcą Naczelnika Rachuby Centrali, awansowany, od 4.05.1926, na stanowisko księgowego. Skierowany na placówkę, od 1.05.1929 do 1.08.1931 I sekretarz konsularny i tytularny wicekonsul w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. Przeniesiony, od 1.08.1931, do Konsulatu RP w Essen w charakterze zastępcy kierownika placówki z tytułem wicekonsula. 27.07.1932, jako wicekonsul, przejął Konsulat RP w Essen od konsula Bartłomieja Rusieckiego, by przekazać go jego następcy Aleksemu Wdziękońskiemu w dniu 4.08.1932. Pozostał w Konsulacie RP w Essen do maja 1935, a wcześniej 1.08.1934 otrzymał prawo używania tytułu konsula. W tym czasie był już członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany z Essen do centrali, został, od 1.05. do 15.12.1935, podreferendarzem w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. Od 15.12.1935 przydzielony do Wydziału Budżetowego (A.II.) Departamentu Administracyjnego, gdzie pracował do 10.07.1936. Następnie powrócił do Departamentu Konsularnego, do Referatu Ogólnego (E.II.O.), Wydziału E.II., skąd został delegowany na stanowisko naczelnika wydziału w Światowym Związku Polaków Zagranicą. Pozostał na tych stanowiskach do lipca 1939. Został przeniesiony na stanowisko kierownika referatu w Wydziale A.II.

Po wybuchu wojny ewakuował się na Kresy, gdzie w Krzemieńcu 28.04.1940 został aresztowany przez Sowietów. Więziony był w Tarnopolu i w moskiewskim więzieniu na Łubiance. Wywieziony, przebywał na terenie Nowosybirskiej obłasti w izolatorze obozu pracy przymusowej w Marrińsku do 1.09.1941. Po uwolnieniu, w wyniku tzw. amnestii dla obywateli polskich ZSRS, został przyjęty do pracy w Ambasadzie RP w Kujbyszewie na stanowisko II sekretarza, w okresie od 1.09.1941 do 26.04.1943 – kierownik kancelarii. Od marca 1942 kierownik referatu (działu) konsularnego ambasady. Przeniesiony, wyjechał do Persji, w okresie 1.05.1943–1.04. lub 1.05.1945 pracował jako konsul w Biurze Pomocy w Poselstwie RP w Teheranie; na etat został przyjęty od 1.01.1944. Miał w tym czasie opiekować się z ramienia Poselstwa RP Towarzystwem Studiów Irańskich. Jak sam podawał, wyjechał służbowo z Teheranu już 22.04.1943 do Jerozolimy. Już na miejscu został przydzielony od 1.05. lub 1.06.1943 do Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie, gdzie pozostał do 1.07.1945. Następnie, formalnie od 1 do 5.07.1945, konsul w Konsulacie Generalnym RP w Tel-Awivie.

Po wojnie pozostał na emigracji, przeszedł do pracy, od 5.07.1945 do 14.03.1947, w Interim Treasury Committee w Tel-Awivie. Równocześnie Prezes Komitetu Uchodźców Polskich w Tel-Awivie. W 1948 wyjechał do Londynu. Dalsze losy nieznane.

W Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie przechowywana jest jego spuścizna pod nazwą Kolekcja Stanisława Rosmańskiego. Również w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie, w Archiwum Osobowym Emigracji, przechowywana jest część jego spuścizny.

Żona Janina z d. Sochaczewska.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i jego rodziny, sygn. 16, s. 125; AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 185, 186, 191; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie,

sygn. 91, s. 187; AAN, Posel. RP w Teheranie, sygn. 38, s. 142; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 58, 59.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 48, 215; RSZ 1937, s. 29, 206; RSZ 1939, s. 35, 233; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” [Londyn], 13.10.1978.

Opracowania: Patek Artur, *Polska emigracja niepodległościowa w Tel Awiwie po drugiej wojnie światowej (1945–1948)*, „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne” 2016, t. 24, s. 102, 104, 111, 116; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 56, 62, 86, 123; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 43, 80.

Rosset Stanisław, de (v. Derosset). Ur. 12.09.1896 w Warszawie; zm. 31.12.1984 w Warszawie. Syn Aleksandra Henryka de Rosset, przemysłowca, działacza politycznego, oraz Zofii z d. Benisławska.

Za początek jego pracy w polskiej służbie zagranicznej można uznać zatrudnienie w czerwcu 1918 w Wydziale Politycznym Reprezentacji Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, którą kontynuował po odzyskaniu niepodległości w MSZ. Odwołany do centrali MSZ w Warszawie, od 13.06.1919 pracował tam w charakterze dietetariusza; do 1.05.1923 w Departamencie Politycznym; ale w okresie 1.11.1919–31.07.1921 przebywał na urlopie bezpłatnym. W 1921, jako prowizoryczny urzędnik, był pomocnikiem referenta przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego (D.P.), 1.03.1923 pomocnik referenta w Wydziale Ogólnym (D.I.) D.P.; pracował tam do 1.05.1923. Desygnowany na placówkę, od 1.05.1923 do 31.01.1925 pracował w Konsulacie RP w Jerozolimie z tytułem II sekretarza legacyjnego. Odwołany do centrali 1.02.1925, od dnia 14.03.1925 zatrudniony w Departamencie Konsularnym, od 1.07.1925 referendarz w D.P., gdzie pozostał do 1.08.1926. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.08.1926 do 16.04.1929 II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Ankarze; przynajmniej dwukrotnie w okresie 04.–08. i 11.–12.1928 był chargé d'affaires. Przeniesiony, od 16.04.1929 do 30.06.1931 pracował jako I sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Atenach. Odwołany do centrali 1.07.1931, powrócił do D.P., gdzie od 12.04.1932 mianowany referendarzem, został kierownikiem Referatu Wyznań (P.I.W.) Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.). Następnie otrzymał, od 27.09.1932 do 31.03.1933, urlop bezpłatny. Po powrocie, od 1.04.1933 został przydzielony do Wydziału Osobowego. Od 15.02.1934 ponownie pracował w D.P., tam też 1.01.1935 został radcą przydzielonym do Wydziału Prasowego (P.VI.); m.in. w dniach 15–21.06.1935 wyjeżdżał do Bukaresztu w celu zorganizowania tam Biura Wycinków Prasowych. 16.04.1937 został skierowany do Referatu Politycznego w Gabinetie Ministra, skąd w okresie 9.08.–9.10.1937 był delegowany do Poselstwa RP w Kairze. 21.03.1938 powrócił ponownie do D.P., gdzie 1.01.1939 objął stanowisko kierownika Referatu Bliskiego i Dalekiego Wschodu w Wydziale Wschodnim (P.III.). Wieloletni członek, a w 1939 kierownik sekcji odczytowej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1939 był też członkiem Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej. Dnia 1.09. lub 1.10.1939 został mianowany chargé d'affaires a.i.

w Poselstwie RP w Szanghaju, Chiny; miał przyjechać do Szanghaju jako chargé d'affaires e.p. i był nim jeszcze w lutym 1940; prawdopodobnie pracował tam do 1942. W listopadzie 1942 mianowany konsulem i kierownikiem Agencji Konsularnej RP w Durbanie, Związek Południowej Afryki (obecnie RPA), a jego listy komisyjne prezydent RP podpisał w grudniu 1942. Kierował placówką, również po podniesieniu jej rangi do konsulatu, i pozostał, aż do likwidacji placówki 31.05.1944, o którą sam wnioskował. Został przeniesiony z dniem 1.06.1944 na stanowisko konsula w Konsulacie RP w Lusace, Rodezja (obecnie Zimbabwe), które objął 24 czerwca tr.

Po wojnie, choć nie udało się ustalić kiedy, powrócił do Polski. Pracował w Zarządzie Głównym Stowarzyszenia „PAX”, był również tłumaczem. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Anna z d. Moszyńska (1896–1981), z którą pobrał się ok. 1920; mieli syna Bohdana (ur. 1926?). Drugą żoną była Maria z d. Lesiecka (ur. 1930?), z którą miał córkę Marię, zamężną Borejszą, jego wnukiem był Jerzy W. Borejsza. Bracia: Bohdan (Bogdan) Tadeusz Maria (1894–1936), rotmistrz kawalerii, kawaler Virtuti Militari, pochowany w Wilnie na Rosie, i Jan (ur. 1900), a także brat z drugiego małżeństwa ojca – Szczęśny.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 9297, s. 38–42; AAN, Posel. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 47, 52, 94, 110, 111, 120, 183, 221; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, sygn. 19, s. 7; HI, MSZ, jednostka 221, s. 13 (256.221.2, s. 205), jednostka 293, s. 1004 (350.293.24, s. 676); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 62, 63.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90, nr 8, s. 174, 175, 1925, nr 3, s. 31, nr 6, s. 79, nr 7, s. 104, 1933, nr 11, s. 111, 1939, nr 3, s. 65; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 6; *RSZ* 1932, s. 48, 129; *RSZ* 1937, s. 21, 206; *RSZ* 1939, s. 12, 32, 233; *Nekrolog*, „Życie Warszawy” 5–6.01.1985, nr 4, s. 11; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne” 1977, t. 16, s. 187–235.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46, 72.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I017753> (30.04.2021).

Rozwadowski Eugeniusz (v. Jordan Rozwadowski).

Ur. 31.12.1883 w Wiązowej, woj. lwowskie; zm. 23.04.1947 w Nowym Jorku. Syn Eugeniusza, właściciela dóbr Wiązowa, powstańca styczniowego, i Marii z d. Żarska.

W l. 1898–1902 uczeń I Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. Studia prawnicze odbył na Uniwersytecie w Wiedniu, ekonomiczno-rolnicze na Uniwersytecie w Lipsku i dyplomatyczno-konsularne w Wiedniu. Miał być już w 1910 przyjęty do austriackiej służby konsularnej. Został zatrudniony, w okresie

1.05. do 1.10.1911, jako praktykant notarialny w Wiedniu. Od 1.10. lub 20.11.1911 podjął pracę w austro-węgierskim MSZ, gdzie doszedł do rangi wicekonsula w 1918; kolejno, od 1.10.1911 do 1.10.1912 praktykant w służbie konsularnej, następnie przydzielony do austro-węgierskiego Konsulatu Generalnego w Genui i Nowym Jorku, a potem do Poselstwa w Hadze, gdzie pracował do 1917. W 1918 kierował austriackim Konsulatem Generalnym w Amsterdamie.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej rozpoczął w 1918, a w lutym 1919 objął w randze radcy legacyjnego kierownictwo Misji Polskiej (Poselstwa) w Hadze, w 1920 podniesionej do rangi Poselstwa RP w Hadze. W okresie od 20.04.1920 do 1.04.1921 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Hadze, na krótko odwołany do centrali MSZ, gdzie przebywał od 21.05. do 17.11.1921. W okresie 17.11.1921–8.11.1922 konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Królewcu (Königsberg), jego nominację na to stanowisko Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał 30.11.1921. Przeniesiony, od 1.11.1922 do 1.06.1928 konsul i kierownik Konsulatu RP w Kolonii, tam też 1.03.1923 otrzymał prawo używania tytułu konsula generalnego. Należał do twórców Stowarzyszenia Polskich Robotników Rolnych w Niemczech i był jego prezesem. Kolejnym miejscem pracy było, od 1.06.1928 do 1.10.1929, stanowisko konsula generalnego i kierownika Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, choć został mianowany przez min. spraw zagranicznych Augusta Zaleskiego 1.04.1928, datę przesunięto na 1 czerwca tr.; urzędowanie rozpoczął 20.06.1928. Odwołany z dniem 1.10.1929, w centrali został przeniesiony w stan rozporządzalności i przydzielony do Departamentu Konsularnego. 5.06.1930 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem generalnym RP w Trieście, Włochy. Stanowisko sprawował od 1 lub 3.11.1930 do 31.12.1932 jako konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Trieście. Istnieje problem, czy mógł sprawować swoją funkcję, gdyż w źródłach pojawiają się daty podpisania jego listów komisyjnych 4.02.1932 i 13.08.1932, czego nie udało się zweryfikować. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.01.1933 odwołany do centrali i przeniesiony w stan rozporządzalności i 1.07. lub 1.04.1933 przeniesiony w stan spoczynku. W l. 1933–1939 pracował w przemyśle, pod koniec jako delegat polskich fabryk farbiarskich do międzynarodowego kartelu przemysłu barwnikarskiego.

Po wybuchu II wojny światowej, przebywając w Warszawie, uczestniczył w obronie przeciwlotniczej miasta; jego córka została ranna w czasie bombardowania. W styczniu 1940 wyjechał z Warszawy, wraz z rodziną wydostał się z Polski i dotarł do Francji, gdzie od 9.03. do 17.06.1940 pracował jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Po upadku Francji wyjechał jako uchodźca do USA. Od 1.04. lub 1.12.1941 do 1.07.1945 został zatrudniony jako pracownik umysłowy, urzędnik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku.

Po wojnie zgłosił się do pracy i od 22.09.1945 został kierownikiem Konsulatu Generalnego w Nowym Jorku podlegającego MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie; 1.10.1946 mianowany konsulem generalnym tamże.

Żona Marianna Melitta z d. Wagner (ur. 1888), obywatelka austriacka; pobrali się 16.07.1911. Mieli córkę Zuzannę (ur. 1921). Brat Konstanty (1875–1964), pracownik służby zagranicznej (zob.).

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; holenderskie: Orden Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) III kl., L'Ordine di Sant'Agata (Order św. Agaty).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 1928, s. 1–36; AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 200; AAN, KNP, sygn. 65, s. 42; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 11, 12; AAN, MSZ (Paryż, Angers, Londyn), sygn. 19, s. 4/86–91; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 6, 34, 38, 92, 95, 103; AMSZ, BSO, sygn. 4720 – Akta Eugeniusza Rozwadowskiego; IJP-NY, Akta KG RP w Nowym Jorku, sygn. 17, s. 35–39; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 66, 67.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 36, 1923, nr 6, s. 112, 1925, nr 12, s. 195, 1926, nr 12, s. 177, 1933, nr 13, s. 137, 1946, nr 4 z 1.10.1946, s. 23; Monitor Polski, 1928, nr 133 z 2.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 42; RSZ 1932, s. 48, 199; RSZ 1937, s. 76, 101, 103, 122, 143; RSZ 1939, s. 83, 108, 109, 135, 165.

Opracowania: *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zest. J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 334; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 110, 111.

Rozwadowski Konstanty (v. Jordan-Rozwadowski, Rozwadowski-Jordan). Ur. 10.10.1875 w Wiązowej, woj. lwowskie; zm. 21.07.1964 w Montreux-Territet, Szwajcaria. Syn Eugeniusza, ziemianina, powstańca styczniowego, i Marii z d. Żarska.

W 1893 uzyskał maturę w Gimnazjum oo. Jezuitów w Chyrowie. Studiował prawo na uniwersytetach w Grazu, Wiedniu i we Lwowie, gdzie je ukończył z tytułem magistra prawa. Przez 18 lat, od 17.12.1900, pracował jako urzędnik w Namiestnictwie Lwowskim, a następnie w Ministerstwie Robót Publicznych w Wiedniu na stanowisku radcy. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę podjął 17.11.1918 pracę w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, gdzie został naczelnikiem wydziału. Zrezygnował z tej pracy 18.06.1919.

Do służby zagranicznej wstąpił 1.11. lub w 12.1918; choć w źródłach występują również daty 18 i 29.06.1919, to oficjalną datą jest dzień 1.07.1919. Został mianowany szefem sekretariatu i archiwum politycznego Departamentu Politycznego i był nim do 1.02.1920. Otrzymał 11-miesięczny urlop bezpłatny. Po powrocie do ministerstwa, od 20.12.1920 objął stanowisko zastępcy naczelnika (kierownika) Biura Ekonomicznego, a 30.04.1923 został tytularnym radcą legacyjnym. Był też kierownikiem Wydziału Środkowo-Europejskiego. Pozostał na tym stanowisku do 15.09.1924. Mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Kopenhadze, wypełniał tę funkcję od 24.10.1924 do 1.08.1928. Następnie został przeniesiony na stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Sztokholmie i był nim od 13.08.1928 do 30.06.1934. Z dniem 1.07.1934 został odwołany do centrali MSZ i przeniesiony w stan nieczynny, a 31.12.1934 przeszedł na emeryturę. Podjął pracę w szwedzkim przedsiębiorstwie armatorskim John Johnson Lines.

W 1939, jeszcze przed wojną, wyjechał z żoną do Francji. W 1940 przez Paryż i Portugalię dotarł do Brazylii. Powołany na nowo do służby zagranicznej, mianowany od 1.06.1942 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Montevideo, z prawem używania tytułu min. pełnomocnego, pozostał nim do 5.07.1945.

Po wojnie przebywał na emigracji w Urugwaju i Argentynie. Ostatecznie przeniósł się i osiadł z żoną w Europie, w Szwajcarii.

Ożenił się 28.06.1918 z Franciszką z d. Potworowska. Nie mieli dzieci. Jego bratem był Eugeniusz (1883–1947), pracownik służby konsularnej (zob.).

Publikacje: opracował dla MSZ raport o stanie gospodarczym Danii, opublikowany pt. *Dania w roku 1924* (Warszawa 1925).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski II kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl.; duńskie: Dannebrog ordenen (Order Dannebrog) I kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.; szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej); włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1824, k. 15; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2096, s. 31; AAN, MID, sygn. 18, k. 24, 25; AAN, MSZ, sygn. 1459, s. 8; AAN, PRM, część VIII, sygn. 9, s. 70, 71; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1062 (350.293.24, s. 734); AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 4, t. 1453, k. 10, t. 1460 k. 213; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 70, 71; PIASA, Poselstwo RP w Rio de Janeiro, sygn. 237, s. 144 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 437, s. 14 (dawniej pudło 16, sygn. 508).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93, nr 9, s. 187, 1927, nr 7, s. 122; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 10; RSZ 1932, s. 48, 240; RSZ 1937, s. 53, 126; RSZ 1939, s. 55, 140; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 418, 419, 511, 513, 819; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 65–67; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 136.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 111; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 176, 268; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 633; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Rozwadowski (Jordan-Rozwadowski) Konstanty (1875–1964)*, [w:] PSB, t. 32, 1989–1991, s. 417, 418.

Ruciński Józef (Jeff). Ur. 13.08.1907 w Kijowie; zm. 6.06.2005. Syn Romana i Marii z d. Hrabianka.

Naukę w szkole średniej rozpoczął w 1917 w Gimnazjum Państwowym w Ta-ganrogu, przerwał ją w 1918 w związku z powrotem do kraju, gdzie podjął dalszą naukę w Wilnie. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1926 w Gimnazjum im. Króla

Zygmunta Augusta w Wilnie. Studiował w Akademii Handlowej w Antwerpii, gdzie w 1929 otrzymał tytuł licencjata. Kolejne sześć miesięcy spędził w Londynie, w celu nauki języka angielskiego. W 1930 podjął studia na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Socjalnych Uniwersytetu Genewskiego, gdzie w 1931 otrzymał tytuł magistra nauk ekonomicznych, a w lipcu 1931 uzyskał tytuł doktora nauk ekonomicznych. Od 13 lub 24.04.1932 odbył służbę przygotowawczą w Izbie Skarbowej w Warszawie w Wydziale II, podległej Ministerstwu Skarbu. W 1933 złożył egzamin państwowy, 18.05.1933 przydzielony do Departamentu Obrotu Pieniężnego Ministerstwa Skarbu; przyjęty do służby stałej. W tym samym roku został mianowany delegatem rządowym przy Powszechnym Banku Depozytowym Sp. Akc. w Warszawie, ponownie był nim w 1935. 26.06.1933 mianowany referendarzem, a 26.02.1936 tymczasowym radcą ministerialnym. W 1934 z ramienia ministerstwa został zastępcą członka Komisji Rewizyjnej PKO. 1.04.1935 powołany zastępcą Komisarza Rządu „dla przerachowania praw i wierzytelności pruskich Ziemstw Kredytowych, przekazanych Poznańskiemu Ziemstwu Kredytowemu, jako ich instytucji powierniczej”. 13.12.1935 został członkiem Komisji Rządowej do kontroli obrotu towarowego polsko-niemieckiego. W październiku 1938 objął stanowisko radcy ministerialnego. W Ministerstwie Skarbu pracował do 31.03.1939.

W służbie zagranicznej rozpoczął pracę, gdy został delegowany od 1 do 15.03.1939 do Ambasady RP w Londynie w celu przejęcia akt i biura radcy finansowego ambasady; w dniu 1.04.1939 mianowany p.o. radcy finansowego w Ambasadzie RP w Londynie. Tam też zastał go wybuch wojny. Być może odwołany w grudniu 1940 ze stanowiska radcy finansowego przy Ambasadzie RP w Londynie. W okresie od 11.03. do 22.10.1941 służył w Wojsku Polskim w Szkocji. Pod koniec października 1941 powierzono mu funkcję delegata dla spraw koordynacji akcji pomocy Polakom w Rosji przy Ambasadzie RP w Londynie, z prawem używania tytułu attaché ambasady. 1.11.1941 mianowany attaché specjalnym w Ambasadzie RP w Londynie. W poł. listopada 1941 miał samowolnie wyjechać do Kanady, skąd wrócił w poł. grudnia tr. Zajmował się nadal sprawami pomocy Polakom w Rosji i przybyłym z Rosji. Od 15.11.1944 pełnił funkcję radcy ekonomicznego w Wydziale Amerykańskim (P.VII.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ i prawdopodobnie równocześnie radcy ekonomicznego w Ambasadzie RP w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Pracował jako dyrektor Departamentu Banku Światowego. Wiceprezes koncernu Kaiser i Allied Chemicals w USA. W 1999 mieszkał na Florydzie. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Wawrzyszewskim w Warszawie.

Żona Danuta; pobrali się 15.10. lub 15.11.1944. Nie ustalono bliższych danych.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 125, 128, 164, sygn. 1767, s. 2, sygn. 1779, s. nlb.; AAN, Ministerstwo Skarbu, sygn. 1238; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 293, s. 873 (350.293.21, s. 545); HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 318 (81.70.4, s. 814); IPMS, zesp. A.11, MSZ,

sygn. 474/1/R, s. 74, 75; Dziennik Henryka Stebelskiego, notatki z dnia 18, 19, 20 listopada i 14 grudnia 1941, rkps.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 152, 265; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 731, 732; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 161, 162; *Nekrolog*, „Gazeta Wyborcza. Stołeczna” 3–4.09.2005, s. 9.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 70.

Strony internetowe: <https://www.wprost.pl/tygodnik/7013/wprost-od-czytelnikow.html> (4.08.2021).

Rundstein Szymon (v. Rundsztain). Ur. 19.11.1876 w Warszawie; zm. w sierpniu 1942 w Treblince. Syn Majera (Markusa), ławnika Zarządu Warszawy, prezesa Warszawskiej Gminy Starozakonnych, i Anieli z d. Wyszogród. Deklarował wyznanie mojżeszowe.

Pierwsze nauki pobierał w domu. Ukończył gimnazjum w Warszawie. Następnie studiował, od 1894, na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1898. Doktorat z prawa obronił na Uniwersytecie w Heidelbergu w 1900. Podjął pracę naukową w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu w Berlinie. Powrócił do Warszawy w 1906, jako adwokat przysięgły otworzył własną kancelarię. Należał do grona założycieli Towarzystwa Prawniczego, w którym przez wiele lat był wiceprezesem. Od 1908 został też członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1913 należał do założycieli pisma „Themis Polska”, którego redaktorem naczelnym był do 1915. Był również w gronie tych, którzy odtworzyli to pismo w 1923 i prowadzili je do 1937. Współpracował z innymi czasopismami, jak „Gazeta Sądowa Warszawska” czy „Polityka Narodów”. W czasie I wojny światowej został referentem Sądu Głównego, choć nie udało się tego potwierdzić. Od 1.10.1917 zatrudniony w Departamencie Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu, gdzie odpowiadał za sprawy międzynarodowe, tam też mianowany, od 31.07.1918, radcą ministerialnym, a od 1.10.1918 starszym referentem w Departamencie Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu. Od 5.11.1918 został naczelnikiem Wydziału Prawnego; pracę w tym Departamencie zakończył 5.12.1918, gdy on i jego pracownicy przeszli do Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Formalnie z dniem 5.12.1918 stał się pracownikiem Wydziału Prawnego Departamentu Prawno-Administracyjnego MSZ. Od lipca 1919 pracował w Wydziale Traktatowym MSZ. W październiku 1920 został naczelnikiem Wydziału Opinii Prawnych w Sekretariacie Generalnym MSZ. Od 1921, pozostając pracownikiem kontraktowym, był radcą prawnym w Biurze Radcy Prawnego centrali MSZ. Do 1926 pozostawał na etacie w MSZ, a następnie był kontraktowym radcą prawnym ministerstwa, do 1935. W 1928 był zastępcą egzaminatora z zakresu historii dyplomacji, geografii, języka niemieckiego i prawa międzynarodowego prywatnego w Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowiska I kategorii w MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od początku pracy w MSZ, będąc uznanym negocjatorem, uczestniczył w większości najważniejszych konferencji, w tym: w 1919 członek Biura

Prac Kongresowych Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu; w pertraktacjach z Rosją Sowiecką w 1920 w Mińsku i w 1921 w Rydze. W 1930 był sygnatariuszem podpisanej przez Polskę na Konferencji Prawa Międzynarodowego w Hadze konwencji w sprawie zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie oraz protokołu dotyczącego przypadku bezpieczeństwa. Przynajmniej w 1936 p.o. zastępcy radcy prawnego w Referacie Prawnym (R.Pr.) w Gabinetie Ministra. Równolegle z pracą w MSZ był wykładowcą prawa w Wolnej Wszechnicy Polskiej, gdzie w l. 1921–1927 kierował Katedrą Prawa Narodów. Ponadto wykładał w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze; w l. 1923–1939 zaś był członkiem Komisji do Stopniowej Kodyfikacji Prawa Międzynarodowego Ligi Narodów.

Po wybuchu II wojny światowej, mimo propozycji wyjazdu na Zachód, pozostał w Warszawie. W trakcie bombardowania Warszawy we wrześniu 1939 stracił mieszkanie. W czasie okupacji, po powstaniu getta warszawskiego, znalazł się tam z rodziną. Został wywieziony w sierpniu 1942, z żoną, córką i wnuczką, do obozu zagłady w Treblince II, gdzie został zamordowany wraz z rodziną, on w komorze gazowej.

W 1919 zawarł związek małżeński. Miał córkę Zofię i syna Jerzego (1904–1951), prawnika. W sierpniu 1942 zostali zamordowani w Treblince II, ocalał tylko syn. Siostra Zofia, zamężna Fryszman (1879–1940.)

Publikacje: jeden z najbardziej znamiennych prawników, opublikował dziesiątki artykułów, a także co najmniej 30 pozycji zwartych. Lista podejmowanych przez niego zagadnień prawnych jest długa. Z pośród nich do najważniejszych należały dotyczące obywatelstwa: *Obywatelstwo i opcja w traktacie ryskim* (Warszawa 1921) i *Ustawa o obywatelstwie Państwa Polskiego* (Warszawa 1924, wyd. 2., uzup., Warszawa 1927). Wiele prac dotyczyło prawa pracy, m.in.: *Z badań nad współczesną umową pracy* (Lwów 1903), *Umowa o pracy w cywilistyce współczesnej* (Warszawa 1907); prawa prywatnego: *Kwalifikacja prawa prywatnego w Niemczech. Studium dogmatyczne* (Warszawa 1901), *Zagadnienia międzynarodowego prawa prywatnego* (Warszawa 1917); prawa narodów: *Idea prawa narodów* (Warszawa 1917), *Drogi prawa narodów* (Warszawa 1919); a także prawnych skutków działań wojennych: *Szkody wojenne teorya nadzwyczajnych indemnizacji w prawie publicznem* (Warszawa 1916), *Niemожność wykonania zobowiązań a Wojna* (Warszawa 1918), *Szkody wojenne, a współczesne prawo narodów* (Warszawa 1917).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 1459a, s. 1, sygn. 12478, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 9, s. 90; AAN, Przedstawiciel Państwa Polskiego przy Komisji Mieszanej i Trybunale Rozjemczym dla Górnego Śląska w Bytomiu, sygn. 2, s. 52; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s. 123.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 2; RSZ 1932, s. 97, 126; RSZ 1933, s. 123; RSZ 1934, s. 117.

Opracowania: Kuźmicz Karol, *Immanuel Kant jako inspirator polskiej teorii i filozofii prawa w latach 1918–1950*, Białystok 2009, s. 131–140; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 638; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Lon-

dyn 1954, s. 80, 89; Redzik Adam, *Poczet jurystów i ekonomistów* (4): Szymon Rundstein (1876–1942) – patron „Głosu Prawa”, 2020, „Głos Prawa” 2020, t. 3, nr 1(5), s. 208–221 (tu: bibliografia).

Strony internetowe: <https://sztetl.org.pl/pl/biogramy/5915-rundstein-szymon> (20.08.2021).

Russanowski Kazimierz (v. Rusanowski, Rozwadowski Karol). Ur. 21.07.1897 w Kłodnicy, gub. lubelska, Królestwo Polskie; zm. w 1971. Syn Kazimierza Russanowskiego, właściciela dóbr, i Aleksandry z d. Karska. W 1940 w Rzymie zmienił na czas wojny nazwisko na Karol Rozwadowski.

Naukę pobierał w Gimnazjum im. św. Anny w Krakowie, a następnie w III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie w maju 1917, chociaż w źródłach pojawia się jeszcze data uzyskania matury – 1913 i 1916. Studia rozpoczął w Studium Rolniczym Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 1917/1918–1918/1919. Od listopada 1917 służył w Polskim Korpusie Posiłkowym, a od 02. do 05.1918 w II Korpusie; ranny w czasie bitwy pod Kaniowem, 11.05.1918. Po wyleczeniu, od 05. do 11.1918 miał służyć w rosyjskich oddziałach na Krymie i Ukrainie. Od 4.03.1919 w Wojsku Polskim, w Armii gen. Józefa Hallera.

Istnieją przekazy, że ze służbą zagraniczną związał się już na przeł. 1918/1919, będąc młodszym referentem w Sekretariacie Ministra Spraw Zagranicznych. W l. 1921–1923 miał studiować na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Poznańskiego. W czasie przewrotu majowego 1926 zgłosił się jako oficer rezerwy do oddziałów rządowych, został przydzielony jako oficer ordynansowy do gen. Włodzimierza Zagórskiego. W trakcie procesu generała we 09.–10.1926 zeznawał jako świadek obrony.

Po wybuchu wojny miał należeć, do stycznia 1940, do konspiracji antyniemieckiej. W styczniu 1940 w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie zmienił imię i nazwisko na Karol Rozwadowski, „zmiana ta nastąpiła ze względu na funkcje powierzone Panu K. Russanowskiemu przez władze polskie na czas wojny”. W związku z tym w jego dokumentach pojawiają się nieprawdziwe dane, jak data matury w 1916 czy też, że w l. 1913–1916 studiował na UJ, a także miejsce urodzenia – Warszawa. 4.02.1940 w Paryżu przedstawił prezydentowi RP Władysławowi Raczkiewiczowi sytuację w kraju pod okupacją niemiecką. W sierpniu 1940 był przygotowywany, by jako emisariusz wrócić do kraju. W 1941 miał być specjalnym przedstawicielem rządu polskiego w Budapeszcie. Następnie na Bliskim Wschodzie w okresie 1942–1943 został wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie, a w 1943 zastępcą delegata PCK w Egipcie. We wrześniu 1944 wyjechał z Kairu do Johannesburga, gdyż 1.07.1944 został mianowany wicekonsulem w Konsulacie RP w Johannesburgu, Związek Południowej Afryki (obecnie RPA). Odwołany 31.05.1945 do centrali MSZ w Londynie, decyzję przesunięto na dzień 30 czerwca. Z dniem 1.07.1945 formalnie opuścił służbę zagraniczną, by w ramach Interim Treasury Committee kierować placówką w Johannesburgu, przynajmniej formalnie od 5.07. do 31.12.1945. W dniu 16.07.1945 przekazał Szczęsnemu Zaleskiemu, jako konsulowi generalnemu RP w Johannesburgu, akta i fundusze konsulatu, a także akta delegatury MPiOS.

Po wojnie pozostał na emigracji, w Londynie, dokąd przyjechał w styczniu 1946. Powrócił do nazwiska Russanowski, a na pewno używał go w 1951, gdy naturalizował się w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy niezbrane.

Prawdopodobnie nie założył rodziny. Miał brata Stanisława.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych dwukrotnie.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 1; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/R, s. 68, 69 (tu: Karol Rozwadowski); arch. prywatne Jacka Grocholskiego.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeckowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 507, 508; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 94, 224, 225; *Rocznik Oficerów Rezerwy*, Warszawa 1934, s. 263, 867; *Sprawozdanie trzydzieste czwarte Dyrekcji c.k. Gimnazjum III w Krakowie za rok szkolny 1916/17*, Kraków 1917, s. 73, 75.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: R, pod red. K. Stopki, Kraków 2013, s. 358; Kulka Grzegorz, *Śledztwo i akt oskarżenia przeciwko generałowi Zagórskiemu*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2012, nr 3, s. 176; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 71; *Urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945*, oprac. P. Ceranka, K. Szczepanik, Warszawa 2020, s. 170.

Strony internetowe: <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/39382/page/5921/data.pdf>; <https://www.sobieski.krakow.pl/absolwenci-1883–1939/>.

S

Samborski Bogdan Wincenty (Bohdan) (v. Ostoja-Samborski), pseud. „Marian”. Ur. 9.11.1894 w Warszawie; zm. 7.12.1974 w Lanci, dep. Rodan, Francja. Syn Henryka i Heleny z d. Milewska.

W roku szkolnym 1911/1912 ukończył Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego w Warszawie. Dwa lata, 1913–1914, przez cztery semestry studiował w Wyższej Szkole Rolniczej (Hochschule für Bodenkultur) w Wiedniu na Wydziale Inżynierii Melioracyjnej. W czasie studiów wstąpił do Towarzystwa Akademickiego Polskiego „Jagiellonia”. Po wybuchu I wojny światowej przerwał studia i, jako poddany rosyjski, od 10.01.1915 do 1.09.1918 służył w Rosyjskiej Organizacji Wojskowej przy VII czynnej armii rosyjskiej na stanowisku starszy technik (saper). Miał należeć do POW.

Na przeł. 1918/1919 komendant gmachu MSZ, szef komendantury ministerstwa. Od 7.12.1918 do 15.09.1919 prowizoryczny młodszy referent w centrali MSZ. Został skierowany na placówkę, od 15.09.1919 do 31.08.1921 II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Kurytybie w Brazylii. Odwołany, od 1 do 24.09.1921 pozostawał bez przydziału w centrali MSZ. Przydzielony, pracował od 24.09.1921 do 15.04.1922 jako II sekretarz konsularny w Referacie Paszportowo-Wojskowym Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Pod koniec 1921 otrzymał zgodę,

by mógł podjąć równolegle studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, przerwał je w związku z wyjazdem na placówkę. Ponownie skierowany na placówkę, 15.04.1922–1.12.1926, do Konsulatu RP w Rotterdamie, początkowo jako II sekretarz konsularny, 18.02.1924 otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula, a 1.07.1925 został mianowany I sekretarzem konsularnym, ostatecznie 4.05.1926 wicekonsulem. Przeniesiony, od 1.12.1926, nadal jako wicekonsul, do Konsulatu Generalnego RP w Paryżu, gdzie też 1.07.1928 mianowany konsulem, pracował w tej placówce do 1.05.1929. Ponownie został przeniesiony, od 1.05.1929, na stanowisko konsula i kierownika Konsulatu RP w Strasburgu. De facto przejął placówkę 26.06.1929 i kierował nią do 31.05.1931. Odwołany do centrali, od 1.06.1931 pracował w Wydziale Ogólno-Konsularnym (K.I.) D.K., tam też 12.04.1932 mianowany radcą ministerialnym i zastępcą naczelnika Wydziału K.I., pozostał na tym stanowisku do 31.12.1932. W tym też czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 26.09.1932 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Opolu (Oppeln), a miesiąc później, 29.10.1932, prezydent RP podpisał jego listy komisyjne jako kierownika tej placówki. Od 1.01.1933 do 30.11.1937 był konsulem generalnym i kierownikiem w Konsulacie RP w Opolu, faktycznie objął urzędowanie 5.01.1933. Odwołany do centrali, od 30.11.1937 jako radca powrócił do pracy w D.K. Tam też 1.03.1938 został naczelnikiem Wydziału Opieki Prawnej (E.III.). W 1939 został kierownikiem sekcji turystycznej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Z chwilą wybuchu wojny, 1.09.1939, został przydzielony do Gabinetu Ministra. Kilka dni później ewakuowany transportem MSZ do Krzemieńca, odłączył się od transportu w Czerniowcach i ostatecznie trafił do Słanic Moldowy w Rumunii, gdzie został internowany. W październiku 1939 czasowo przydzielony do Ambasady RP w Bukareszcie, by mógł zająć się sprawami uchodźców. Do 15.01.1940 był kierownikiem Opieki nad Młodzieżą z ramienia YMCA w Rumunii. Następnie, po przedostaniu się do Francji, od 1940 do września 1944 był kierownikiem Polskiej YMCA (Paryż–Tuluza) i doradcą prawnym Biura Polskiego w Lyonie. W okresie okupacji, od lata 1942 do wyzwolenia Francji, był szefem grupy „Południe” (w nieokupowanej części Francji) POWN we Francji, używając w tym czasie pseud. „Marian”. Od listopada 1943 musiał się ukrywać, był też zastępcą delegata MSZ na południe Francji. W trakcie wyzwolenia Francji, po uwolnieniu się spod okupacji Paryża brał udział w odtwarzaniu Konsulatu Generalnego RP w Paryżu, prawdopodobnie od końca sierpnia 1944, a od 20.09.1944 do 10.02.1945 jako konsul generalny i tymczasowy kierownik tej placówki. 10.02.1945 mianowany kierownikiem KG RP w Paryżu, pozostał na tym stanowisku prawdopodobnie do chwili cofnięcia uznania dla legalnego Rządu RP w Londynie.

Po wojnie przebywał na emigracji we Francji. W okresie od 12.1946 do 03.1948 był radcą technicznym przy Biurze Bezpieczeństwa francuskiego MSZ; następnie od 03.1948 do 01.1952 doradcą ds. polskich w International Refugees Organization (IRO) w Paryżu. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na cmentarzu komunalnym w Lancié we Francji.

Być może dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Jadwiga z d. Szymkiewicz (ur. 1894); mieli dwoje dzieci. Drugą żoną była Madeleine z d. Loron (1902–1984).

Odnaczenia: Virtuti Militari V kl., Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl., Croix de Guerre 1939–1940 (Krzyż Wojenny 1939–1940).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 13; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 9, sygn. 1457b, s. 32, 34, 209, 212; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 114, 117, 125, część VIII, sygn. 255, s. 4–6; HI, MSZ, jednostka 296, s. 14 (353.296.1, s. 13); Arch. UW, sygn. RP-11396 – Samborski Bogdan; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/S, s. 9, 10.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40, 1923, nr 6, s. 110, 1926, nr 9, s. 119, 1927, nr 5, s. 93; Monitor Polski, 1928, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 20; RSZ 1932, s. 49, 136; RSZ 1937, s. 67, 106, 207; RSZ 1939, s. 12, 35, 72, 112, 235; Konarski Szymon, *Cztery lata w okupowanym Paryżu 14.VI.1940–35.VIII.1944*, Paryż 1963, s. 16; *Nowy konsul generalny w Opolu*, „Goniec Śląski” [Katowice] R. XIII, 9.01.1933, nr 6, s. 5.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne” 1976, z. 38, s. 65; Judycki Zbigniew Andrzej, *Mała encyklopedia Polonii francuskiej*, Warszawa 2021, s. 449, 450; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki o Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny” R. 12, 1986, z. 1, s. 49; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 50, 51, 63, 83, 124.

Strony internetowe: <https://www.cimetieres-de-france.fr/defunt/de-ostoja-samborski-bohdan-1427316> (2.07.2021); <https://www.cimetieres-de-france.fr/defunt/de-ostoja-samborski-madeleine-1427378> (2.07.2021); <https://www.archiwumkorporacyjne.pl/index.php/muzeum-korporacyjne/warszawa/k-jagiellonia/> (2.07.2021).

Smykiewicz Józef. Ur. 19.03.1897 w Sochaczewie, woj. warszawskie; zm. w 1981. Syn Edwarda i Marii z d. Eska.

Szkołę średnią, gimnazjum w Kursku, ukończył w 1915. Do Polski z Rosji powrócił w 1920. W czasie wojny polsko-bolszewickiej, w 1920 jako ochotnik w 2. pułku szwoleżerów, służył do 30.01.1921. Od 03.1921 do 30.04.1925 urzędnik w Fabryce Ferdynanda Behma we Włocławku.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 16.06.1925 jako bezpłatny praktykant w Departamencie Administracyjnym MSZ, 1.10.1925 został przyjęty na prowizoryczną służbę; mianowany od 1.01.1927 sekretarzem tamże. Od 1.01.1928 księgowy w Referacie Rachuby centrali MSZ. Przydzielony od 1.04.1928 do Poselstwa RP w Moskwie; pracował tam jako księgowy, a ponadto jako zarządca kasyna urzędników poselstwa w gmachu przy Nikołajewskim Zaułku 9, miał również nadzór nad działaniami zapobiegającymi podsłuchiowaniu placówki; pozostał tam do 31.08.1931. Następnego dnia przydzielony w centrali do Departamentu Administracyjnego, do 16.08.1937 księgowy-kontroler w Biurze (Referacie) Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (K.Z.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (Wydziału Budżetowego) (A.III.). Tam też 1.02.1934 awansowany

na sekretarza rachunkowego, a 1.01.1936 podreferendarza; powołany na członka Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 16.08.1937 otrzymał urlop bezpłatny w centrali, by podjąć pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. 1.04.1939 otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula, jednocześnie został zastępcą kierownika placówki.

W dniu wybuchu wojny został internowany w Morawskiej Ostrawie i w ramach wymiany 14.09.1939 przewieziony do granicy węgierskiej. 19.09. lub 23.09.1939 przydzielony czasowo do Konsulatu RP w Budapeszcie, gdzie pozostał do 30.04.1940, kierował Biurem (Działem) Paszportowym, zajmując się m.in. ewakuacją wojskowych do Francji. Przydzielony do Poselstwa RP w Atenach, zatrudniony był tam w okresie 1.05.1940–22.04.1941 w charakterze urzędnika do specjalnych zleceń Wydziału Administracyjnego, aż do ewakuacji placówki na Kretę. Na krótko, od 23.04 do 13.05.1941, przydzielony do Poselstwa RP przy Rządzie Greckim na Krecie, z którym też ewakuował się przez Egipt i Afrykę Południową do Londynu, dokąd dotarł 26.09.1941. Przydzielony do centrali MSZ w Londynie i mianowany od 1.10.1941 kierownikiem Referatu Kontroli Urzędów Zagranicznych, gdzie od lutego 1942 powierzono mu prowadzenie rachunkowości i kasy Funduszu Dyspozycyjnego Ministra Spraw Zagranicznych. Od 15.11.1944 został również kierownikiem Referatu Funduszu Specjalnego. W 1945, od 18 maja oddelegowany na dwa tygodnie na przeprowadzenie lustracji odtwarzanych w Belgii i Francji placówek podległych MSZ.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, pracując od 1.07.1945 do 30.03.1947 w Interim Treasury Committee w Londynie. W powstałym Stowarzyszeniu Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, 9.08.1945 został wybrany członkiem jego tymczasowego zarządu. W 1946 Wincenty Rzymowski, min. spraw zagranicznych w Tymczasowym Rządzie Jedności Narodowej, próbował go „reaktywować” w ministerstwie, mianując go 1.07.1946 referendarzem i przydzielając do Biura Finansowo-Ekonomicznego, ale brak informacji, by ta oferta została przyjęta. Od 1.04.1947 do 31.03.1950 pracował na rzecz Polish Resettlement Corps w Sekcji Medycznej brytyjskiego Ministerstwa Zdrowia. Od kwietnia 1950 pracował w Mabledon Park Hospital, który był szpitalem dla Polaków. Dalsze losy nieznanne.

Żonaty, żona jeszcze w czerwcu 1942 przebywała w Warszawie. Siostrzeniec Stanisława Eski (zob. tom I).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 91, s. 2; AAN, MSZ, sygn. 1459G, s. 40; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 16; HI, MSZ, jednostka 293, s. 898, 1075, 1100 (350.293.21, s. 570; 350.293.24, s. 747, 772); AMSZ, BSO, sygn. 4789 – Akta Józefa Smykiewicza; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/S, s. 88, 89, sygn. 474/2/664.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 10, s. 156, 1927, nr 1, s. 9, 1936, nr 1, s. 4, 17, 1946, nr 2 z 15.07.1946, s. 16; Monitor Polski, 1928, nr 121 z 26.05.1928, s. 2, nr 129 z 6.06.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 52, 145; RSZ 1937, s. 30, 211; RSZ 1939, s. 54, 238, 264.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 35, 54, 69, 126, 164.

Sobolewski Edmund Meliton. Ur. 18.11.1884 w Genewie; zm. 29.03.1974. Syn Edmunda Wiktora i Marii Melity z d. Sąsiedzka.

W 1903 ukończył gimnazjum klasyczne w Kamieńcu Podolskim. Studia prawnicze odbył w l. 1903–1906 na Uniwersytecie w Odessie. Nie ukończył ich w związku z sytuacją rewolucyjną i wyjechał z Odessy do Lwowa. Kontynuował tam studia, był asystentem prof. Oswalda Balzera w Archiwum Krajowym Aktów Grodzkich i Ziemskich. Po przeniesieniu się do Wiednia, ukończył tam studia prawnicze w 1910. W tym czasie należał do tajnej organizacji Związek Młodzieży Polskiej „Zet”. W 1910 wstąpił do austro-węgierskiej służby i został przydzielony do Namiestnictwa we Lwowie, w którym pracował od 1.08.1910 do 1.04.1913. Po rezygnacji z pracy wyjechał do Rosji. Osiedlł w Odessie, gdzie dokończył na tamtejszym uniwersytecie studia prawnicze, uzyskując potwierdzenie „studiów zagranicznych” w 1917.

Ze służbą zagraniczną zetknął się, gdy od 1.05.1918 został kierownikiem w Biurze Komitetu Reemigracyjnego w Kijowie. W sierpniu 1918 został radcą Poselstwa Rady Regencyjnej przy stojącym na czele Ukraińskiej Republiki Ludowej hetmanie Pawło Skoropadskim w Kijowie, awansowany na I sekretarza pozostał w Poselstwie do marca 1919. Odwołany do centrali MSZ pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym w Wydziale Terytorialnym obejmującym Skandynawię, Hiszpanię, Szwajcarię i obie Ameryki. Następnie w 1921 starszy referent w Wydziale Traktatowym, skąd był delegowany do pertraktacji w Paryżu, Wiedniu i Bukareszcie. Miał też w 1919 zorganizować Wydział Prawa Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Skierowany na placówkę, od 1922 do 1.03.1923 I sekretarz legacyjny, z tytułem radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Wiedniu. 1.03.1923 odwołany do centrali, pracował początkowo w Referacie Państw Naddunajskich i Bałkanów w Wydziale Środkowo-Europejskim (D.IV.). 1.05.1926 mianowany radcą poselstwa w Poselstwie RP w Tokio, w związku z czym wyjechał do Japonii przez Stany Zjednoczone, ale tam został zatrzymany i decyzją wicemin. spraw zagranicznych Romana Knolla czasowo przydzielony do Ambasady RP w Waszyngtonie. W rezultacie do Japonii nie dotarł. Wiązało się to ze zmianami w MSZ po przewrocie majowym. 1.01.1927 odwołany do centrali, został przydzielony tymczasowo do Wydziału Prasowego (P.VI.). Następnie 1.02.1927 przeniesiony w stan nieczynny i 31.07.1927 zwolniony z MSZ. Być może wiązało się to z procesem, jaki wytoczył przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym Ministerstwu Spraw Zagranicznych w związku ze sprawą wycofania nominacji na stanowisko w Poselstwie RP w Tokio. Pozostawał w jakiejś relacji formalnej z MSZ, gdyż istnieją również przekazy, że został zwolniony z MSZ 1.11.1930. Miał też w tym czasie wykonywać pewne prace na rzecz Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze. Przeszedł do pracy w sądownictwie i od 1.11.1930 do 31.12.1932 odbył aplikację w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, zakończoną egzaminem sędziowskim. W maju 1933 został wpisany na listę adwokatów Izby Warszawskiej. Przed wojną należał do Stronnictwa Ludowego, nie udało się ustalić od kiedy.

W czasie II wojny światowej pozostawał w Polsce, mieszkał prawdopodobnie w Warszawie, skąd po powstaniu warszawskim wyjechał do Rumunii. W Bukareszcie przebywał do 1945, w tym czasie wstąpił do Polskiego Zjednoczenia Demokratycznego w Rumunii. Wówczas zgłosił swój akces do pracy w MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Warszawie. Przyjęty do pracy 18.08.1945 i mianowany kierownikiem Wydziału Traktatowego Biura Prawnego. 13.11.1945 mianowany konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w San Francisco TRJN, ale nominacja została anulowana i miał pozostać w Wydziale Traktatowym. W momencie zmiany decyzji przebywał w Londynie, oczekując na statek do San Francisco; poprosił o urlop bezpłatny w Londynie. W kwietniu 1946 MSZ w Warszawie wnioskowało o jego deportację do Polski. Raczej do niej nie doszło i oficjalnie 30.06.1946 został przeniesiony w stan nieczynny i stan spoczynku. Pozostał na emigracji.

Pochowany na Gunnersbury Cemetery w Londynie.

Brak informacji o rodzinie.

Publikacje: w okresie międzywojennym opublikował wiele artykułów o tematyce prawniczej, m.in. *O traktatach zawartych przez Polskę z obcymi mocarstwami* w 1922. Po wojnie na emigracji autor książek, m.in.: *Introduction to the law of Nations: new tendencies: methodological problems on just war* (London 1962); *Essay on human rights* (London 1963); *Sociology, sociological aspects of crime and biography* (London 1964); *Law of nations*, vol. 1, *Introduction to the law of nations*; *Law of nations and sociology* (London 1966); *Law of nations*, vol. 2, *International criminal law*; *Montesquieu and the progress of international law*; *Inter-state relations* (London 1966); *Politics and diplomacy* (London 1967). Opublikował również swoje wspomnienia: *Memoir* (London 1962), do których nie udało się dotrzeć.

Odznaczenia: austriackie: Erenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6; AMSZ, BSO, sygn. 4798 – Akta Edmunda Sobolewskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 87, nr 6, s. 100, 1925, nr 1, s. 11, 1926, nr 5, s. 63, 1927, nr 1, s. 10, nr 2, s. 24, nr 6, s. 104, 1946, nr 2 z 15.07.1946, s. 18; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 9; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 20.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 680, 681.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/5888283/edmund-sobolewski/photo> (28.04.2021).

Stankowski Wiktor. Ur. 10.11.1892 w Berlinie; zm. w 1952 w Warszawie. Syn Hilarego i Konstancji z d. Kryszewska.

Ukończył ośmioklasową szkołę powszechną w Berlinie. Studiował w Akademii Handlowej w Berlinie i Seminarium Orientalistycznym przy Uniwersytecie Berlińskim. Pracował jako urzędnik magistratu miasta Berlin, a także jako sekretarz adwokacki. Po wybuchu wojny, w l. 1914–1918 zmobilizowany, służył w armii niemieckiej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął (5.01.1920–31.12.1926), jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie na stanowisku kancelisty. 21.05.1921 przyjęty do służby stałej, do 1.10.1922 referent Wydziału Prawnego, od 1.10. do 12.12.1922 zastępca kierownika Wydziału Paszportowego i Wizowego w KG RP w Berlinie. Awansowany, od 2.02.1922 do 25.01.1923 kierownik samodzielnego Wydziału Paszportowego KG RP w Berlinie. 1.02.1923 został kierownikiem Kasy Konsularnej Intendendury (zarząd domu, nadzór nad służbą tamże). 1.04. lub 09.1923 mianowany naczelnikiem kancelarii w KG RP w Berlinie. Od 23.10. do 5.11.1923 ponownie kierownik Wydziału Wizowego KG RP w Berlinie, od 26.02.1925 tytularny sekretarz konsularny, a od sierpnia tr. I sekretarz konsularny w KG RP w Berlinie, jednocześnie też w tym czasie był głównym kasjerem i kierownikiem Wydziału Rachunkowego tamże. Przeniesiony 1.01.1927, jako attaché konsularny, do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, gdzie objął stanowisko kierownika Działu Paszportowego; w 1932 został asesorem. Pracował tam do wybuchu wojny.

Nie jest pewne, gdzie zastała go wojna – w Gdańsku czy w Warszawie. Być może 1.09.1939 był już przydzielony do Biura Personalnego MSZ (B.Pers.). Dołączył do transportu emigracyjnego MSZ w Krzemieńcu i przez Czerniowce został ewakuowany do Botoșani w Rumunii, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939, skąd jako były szeregowiec armii niemieckiej chciał wyjechać do Wojska Polskiego we Francji. Przebywał w obozie dla internowanych w Turnu Severin, władze rumuńskie wystawiły mu wizę wyjazdową 3.10.1939. Został jednak przydzielony 10 lub 15.11.1940 do Ambasady RP w Bukareszcie, do Biura Radcy Handlowego, skąd 1.03.1940 przeniesiono go do Konsulatu RP w Bukareszcie na stanowisko kierownika Wydziału Paszportowego; pozostał tam do 16.09.1940. Ewakuowany na Cypr, a stamtąd na Bliski Wschód, gdzie wstąpił do wojska i służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich w Palestynie i Egipcie. Po zwolnieniu z wojska, od 1.04.1942 z tytułem wicekonsula został zastępcą kierownika Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Teheranie. Tam, od 1.07.1943, otrzymał prawo używania tytułu konsula i został kierownikiem Wydziału Administracyjnego Poselstwa RP. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, od 1.01. do 6.04.1944 pracował w Referacie Administracyjnym, a następnie od 6.04. do 15.11.1944 jako kierownik Referatu Gospodarczego. Od 15.11.1944 do 5.07.1945 p.o. kierownik Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Działu Ogólnego MSZ w Londynie. W związku z obawami o cofnięcie uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie wszedł w skład komisji, która brakowała akta MSZ w Londynie. Od 1.08. do 1.09.1945 pracował w Wydziale Administracyjnym Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions.

Nie wiadomo, kiedy powrócił do Warszawy. Dalsze losy nieznanne.

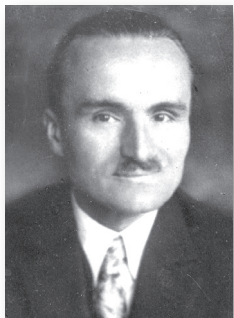
Żona Helena z d. Baranowska. Mieli dwoje dzieci.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 272; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 189, s. 108–124, sygn. 198, s. 48, 49; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 1457b, s. 33, 225; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/S, s. 138, 139.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, nr 7, s. 131, 1925, nr 3, s. 30, 1926, nr 11, s. 148; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41, 75; RSZ 1932, s. 52, 256; RSZ 1937, s. 150, 212; RSZ 1939, s. 171, 240; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 589.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 94, 312, 339, 359, 360, 383, 410; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 80.

Szczepański Aleksander Roman. Ur. 18.10.1882 w Saradowie, Rosja; zm. 21.01.1937 w Warszawie. Syn Józefa i Adeli z d. Dziubińska.

Ukończył gimnazjum filologiczne w Samarze. Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim i w Dorpacie (obecnie Tartu). W trakcie studiów na UW, w l. 1900–1905 sekretarz zarządu Bratniej Pomocy. Tam też w 1902 podjął działalność w tajnej organizacji Związek Młodzieży Polskiej „Zet”. W 1905 uczestniczył w organizacji bojkotu szkoły rosyjskiej. Zakładał kółka oświatowe, szczególnie wśród młodzieży wiejskiej Lubelszczyzny. Podjął również działalność dziennikarską; w l. 1903–1905 w piśmie „Tekę”, w l. 1906–1908 w „Wyzwoleniu”, a w 1908 w „Głosie Ziemi Chełmskiej”. Nauki społeczne studiował również na uniwersytetach w Berlinie i Monachium. W 1908 obronił doktorat na Uniwersytecie w Monachium. Tam też, w l. 1906–1908, był prezesem Towarzystwa Studentów Polskich w Monachium. W 1910 otrzymał również tytuł doktorski na Uniwersytecie w Dorpacie. W l. 1910–1916 szef Biura Statystyki Przemysłowej Galicyjskiego Wydziału Krajowego we Lwowie. Od 05.1916 do 12.1917 szef Biura Statystycznego Galicyjskiego Namiestnictwa Centrali Krajowej dla gospodarczej odbudowy Galicji. W 1917 w Departamencie Politycznym Tymczasowej Rady Stanu zajmował się kwestiami ekonomiczno-finansowymi. Jednocześnie w l. 1910–1914 należał do Drużyn Polskich „Sokoła” we Lwowie.

Od stycznia 1918 referent dla spraw ekonomicznych Departamentu Spraw Politycznych Rady Regencyjnej, następnie w Departamencie Stanu i w końcu naczelnik Wydziału Ekonomiczno-Handlowego MSZ. 19.05.1920 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację na konsula generalnego RP w Zagrzebiu; w okresie 25.05.1920–24.07.1922 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu. Od 23.06.1922 do 1.12.1928 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Bytomiu (Beuthen). Równocześnie przedstawiciel RP w Górnośląskiej Komisji Mieszanej i Trybunale Rozjemczym Polsko-Niemieckim w Katowicach. Odwołany, od 30.12.1928 był w centrali MSZ. W okresie 1.04.1929–1.09.1930 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Chicago. Według niektórych źródeł od 1.02.1929 mianowany kierownikiem KG RP w Chicago, ale faktycznie objął placówkę 10.04.1929. Exequatur otrzymał 9.04.1929. Pozostał tam do 1930.

Po opuszczeniu służby zagranicznej pracował w Katowicach, będąc w l. 1930–1937 dyrektorem Syndykatu Blachy Cynkowej w Katowicach. Był też członkiem zarządu Instytutu Śląskiego w Katowicach, wiceprezesem Koła Ekonomistów tamże, radcą Izby

Przemysłowo-Handlowej, a także członkiem Stowarzyszenia Uczestników Walki o Szkołę Polską oraz Klubu Polsko-Angielskiego w Katowicach. Należał również do Société Belge d'Études et d'Expansion.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Maria z d. Zanatowicz (1884 lub 1885–1960), nauczycielka języka francuskiego, tłumaczka; pobrali się 27.04.1913 w Warszawie. Ich synem był Jan Józef Szczepański (1919–2003), pisarz, eseista, autor scenariuszy. Żołnierz AK; prezes Związku Literatów Polskich i Stowarzyszenia Pisarzy Polskich; opozycjonista wobec władz PRL, współzałożyciel Polskiego Porozumienia Niepodległościowego, Towarzystwa Kursów Naukowych; w 1988 członek Komitetu Obrony Robotników.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; czzechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.

Publikacje: oprócz działalności publicystycznej, wydawał prace z zakresu polityki handlowej i statystyki przemysłowej, do najważniejszych należą: *Stan wytwórczości przemysłowej i górniczej w Galicji w roku 1910* (Lwów 1912); *Przemysł żelazny Galicji i warunki jego rozwoju* (Lwów 1916); *Nauka społeczna o gospodarstwie: przedmiot i zakres* (Lwów 1916); *Zdolność eksportowa przemysłu galicyjskiego* (Kraków 1916); *Wśród nowszych prądów metodologii ekonomicznej* ([Warszawa] 1918); *Górny Śląsk w świetle wykonania Konwencji Genewskiej* (Warszawa 1929); *Drapacze i śmietniki: wrażenia amerykańskie* (Warszawa 1933, reedycja Kraków 1979); *Rola wsi w przezwyciężaniu kryzysu gospodarczego w Polsce* (Katowice 1936); *Kierunki eksportu wytworów przemysłu górnośląskiego* (Katowice–Warszawa 1937).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2105, s. 4, 5; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 99, 213, 245, 246; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 12478, s. 4; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s. 123.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, 1925, nr 12, s. 194, 1929, nr 1, s. 11, 1929, nr 4, s. 83; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 39; RSZ 1937, s. 86, 106, 121, 151; RSZ 1939, s. 93, 112, 133.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 716.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.33327.1> (8.07.2021).

Szcześniak Bolesław (Szczeńśniak). Ur. 31.03.1908 w Polskiej Woli, pow. radzyński; zm. 16.12.1996 na Florydzie, USA. Syn Mikołaja i Tekli z d. Andrzejewicz (Jędruchiewicz).

Szkołę średnią, gimnazjum klasyczne w Krakowie, do którego uczęszczał od 1920, ukończył w 1927. Dalszą naukę pobierał, przez trzy semestry w l. 1928–1930 w Wyższym Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. W l. 1929–1931 pracował w biurze S.A. „Orbis” w Warszawie. Studiował orientalistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w l. 1930–1935, dyplom otrzymał już w powołanym do życia w 1932 Instytucie Orientalistycznym UW. Ponownie podjął pracę, 1935–02.1937, jako referent w dziale morskim Zarządu „Orbisu”.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w lutym 1937, odbywając praktykę, do kwietnia tr., w centrali MSZ. Został przydzielony, od 16.05.1937, w charakterze pracownika kontraktowego jako referent konsularny do Ambasady RP w Tokio, był tam aż do likwidacji placówki w październiku 1941. Z polecenia min. spraw zagranicznych Tadeusza Romera pozostał w Japonii jako nieoficjalny przedstawiciel polski w Tokio, od 10.1941 do 10.1942. Będąc w Japonii, w charakterze sekretarza wszedł w skład powstałego 10.10.1942 zarządu Związku Wzajemnej Pomocy Polaków w Japonii. Podjął również studia podyplomowe z zakresu historii Japonii, 04.1938–03.1942, na Uniwersytecie Waseda; przedstawił tam rozprawę doktorską z zakresu historii. Równolegle od 05.1938 do 03.1942 na Uniwersytecie Rikkyo w Tokio prowadził wykłady z języka i kultury polskiej. W sierpniu 1942, na polecenie MSZ, ewakuował się do Wielkiej Brytanii, przez Związek Południowej Afryki, i od października 1942 pracował już w centrali MSZ w Londynie, choć początkowo był „na stanie” Ambasady RP w Londynie. W 1943 na Wydziale Orientalistycznym Uniwersytetu Londyńskiego wygłosił cykl wykładów poświęconych procesowi przekształcania Japonii z państwa feudalnego w nowoczesny kraj. Jako praktykant w MSZ, po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Od 10.05.1944 referent w Referacie Dalekiego Wschodu Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. Pracował na tym stanowisku do chwili wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, pracując od 08.1945 do 03.1947 w Interim Treasury Committee for Polish Questions, a następnie do poł. sierpnia 1948 w Committee for the Education of Poles in Great Britain w Londynie. Przeniósł się do Stanów Zjednoczonych. Pracował na Uniwersytecie Notre Dame w South Bend, w stanie Indiana. Został zaangażowany jako profesor przez Uniwersytet Ottawski, tam właśnie w 1951 obronił pracę doktorską. Jako orientalista został zaangażowany przez Oriental School w Toronto do uporządkowania i skatalogowania kolekcji japońskich książek, a także chińskich i japońskich druków oraz map. Należał również do kilku towarzystw naukowych, m.in. do Royal Asiatic Society (Królewskiego Towarzystwa Azjatyckiego), Japanese Paleological Society, American Oriental Society. W 1967 został członkiem Rady Polskiego Instytutu Historycznego w Rzymie.

Jego dorobek naukowy obejmuje kilkadziesiąt prac z zakresu historii krajów Dalekiego Wschodu oraz Europy Środkowej i Wschodniej. Pozostawił również 41 tomów *Diariusza*, obejmującego lata 1937–1942 oraz 1952–1990. Jego spuścizna przechowywana jest przynajmniej w trzech miejscach: w Bibliotece Polskiej POSK w Londynie, w Archiwum Akt Nowych oraz Bibliotece Narodowej w Warszawie.

Dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Natalią z d. Walendziak (zm. 1967); od października 1940 czynnie działała w Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny w Tokio. Mieli trzech synów: Leszka Bolesława (ur. 1935), Andrzeja Władysława (ur. 1938) oraz Jacka Kazimierza (ur. 1947). Po raz drugi ożenił się w 1987 z Janiną z d. Kapitan, l.v. Malinowska.

Publikacje: zajmując się historią, publikował przede wszystkim na tematy historii Dalekiego Wschodu i Joannitów, i to dopiero po zakończeniu wojny i przeniesieniu się do

USA. Spośród kilkudziesięciu jego publikacji podajemy tylko przykładowe: *The origin of the Chinese language according to Athanasius Kircher's theory* (New Haven 1952); *Slavonic books in the Pei-t'ang Library in Peking* (Roma 1953); *Benoît le Polonais, dit le Vratislavien, et son rôle dans l'Union de la Ruthénie de Halicz avec Rome en 1246* (Roma 1954); *John Floyer and Chinese medicine* (Brugis 1954); *The Antoine Gaubil maps of the Ryukyu Islands and Southern Japan* (Leiden 1955); *The writings of Michael Boym* (Tokyo [1955]); *The Mediaeval Knights of St. John of Jerusalem in Poland 1170–1795* (Montreal po 1956); *Hagiographical documentation of the Mongol invasions of Poland in the thirteenth century. P. 1, The preaching friars* (Tokyo 1958); *The description and map of Kansu by Giovanni Battista Maoletti de Severalle* (Peking 1959); *The Jesuits and the Sino-Russian treaty of Nerchinsk 1689: the diary of Thomas Pereira* by Joseph Sebes (b.m.w. 1963); *The atlas and geographic description of China: a manuscript of Michael Boym (1612–1659)* (Baltimor [1964]); *Notes and remarks on the newly discovered Tartar relation and the Vinland map* (b.m.w. 1966); *Diplomatic relations between emperor K'ang Hsi and king John III of Poland* (b.m.w. 1969); *The Tartar relation and the Vinland map: their significance and character* (b.m.w. 1971); *Maps of China by Michael Boym = Les cartes de Chine par Michel Boym*, (b.m.w. 1973); *Papal envoys to the Great Khans* by I. de Rachewiltz, (b.m.w. 1974); *Rudomina Andrzej* (b.m.w. 1976).

Archiwalia: AAN, Akta Bolesława Szczęśniaka, sygn. 1, s. 8; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1119–1123 (350.293.24, s. 791–796); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/S, s. 196, 197.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 83, 258; RSZ 1939, s. 90; *Daleki Wschód w świetle wewnętrznych biuletynów centrali MSZ oraz raportów polskich placówek z lat 1920–1941*, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2014, s. 352.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 33; *Przewodnik po zespołach rękopisów Biblioteki Polskiej POSK w Londynie*, oprac. M. Wrede i J. Szmidt, przy współpr. M. Bocheńskiej-Chojeckiej i G. Pisarskiego, Warszawa 2006, s. 120, 121; Szubtarska Beata, *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978) dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014, s. 151.

Szepietowski Leonard. Ur. 20.01.1887 w Sochaczewie, woj. warszawskie; zm. (?). Syn Kazimierza i Barbary z d. Szmydt.

Ukończył pięcioklasową szkołę realną w Łowiczu. Maturę uzyskał w 1900 w Warszawie. W l. 1904–1915 pracował w warszawskim zarządzie gubernialnym w charakterze pomocnika referenta. W l. 1915–1918 służył w armii rosyjskiej jako oficer rachunkowy – buchalter przy sztabie 87. armii rosyjskiej. Od 1.03.1919 do końca 1919 rachmistrz w Wydziale Personalnym Dyrekcji Okręgowej Poczty i Telegrafów w Warszawie.

W służbie zagranicznej zatrudniony, od 1.06. lub 1.07.1919, jako pracownik kontraktowy, rachmistrz w Wydziale Finansowo-Gospodarczym (S.II.) Sekretariatu Generalnego MSZ. Tam też 18.12.1919 awansował na pomocnika referenta, a 1.04.1920 zo-

stał zastępcą naczelnika Rachuby Centrali Biura Rachuby i Kontroli (A.II.). 1.03.1923 mianowany referentem, od 1.03.1924 był zastępcą kierownika wydziału. 1.10.1925 został kierownikiem oddziału kontroli rachuby. Od 1.01.1927 Naczelny Rachmistrz MSZ; od 26.01.1927 kierownik referatu. 1.02.1930 mianowany radcą ministerialnym. Od 1.11.1930 naczelnik Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego (A.II.) Departamentu Administracyjnego; pozostał na tym stanowisku do września 1939. W październiku 1932 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. 6.03.1933 powierzono mu funkcję Komisarza Egzaminującego przy Ministerstwie Skarbu dla kandydatów na stanowiska urzędników rachunkowych i kasowych II kategorii w służbie państwowej. W styczniu 1936 ponownie został powołany do Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Pełnił też wiele funkcji w organizacjach skupiających pracowników ministerstwa; 26.02.1936 wybrany skarbnikiem Zarządu Koła Rodzin Urzędniczych przy MSZ. Należał również do Stowarzyszenia Samopomocy Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, gdzie w 1938 został członkiem jego Sądu Koleżeńskiego. W styczniu 1939 powołany po raz trzeci członkiem Komisji Rewizyjnej przy MSZ. Również w 1939 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany, wraz żoną i synem, transportem MSZ przez Białokrynicę koło Krzemieńca, Kutry do Botoșani w Rumunii, skąd chciał wyjechać do Francji. Władze rumuńskie wystawiły jemu i żonie wiza wyjazdowe 3.10.1939. Zanim jednak dotarł do Francji został czasowo przydzielony do Ambasady RP w Bukareszcie, gdzie od 1.10. do 6.11.1939 przeprowadził zamknięcie rachunków centrali MSZ oraz opracował preliminarz budżetowy dla polskich instytucji działających w Rumunii, finansowanych z budżetu Ambasady RP. Po przedostaniu się do Francji, pracował od 9.11.1939 do 15.05. lub 17.06.1940 jako kierownik Referatu Budżetowego MSZ. W lutym 1940 był członkiem zespołu orzekającego Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ w sprawie posła RP w Kownie Franciszka Charwata. Po upadku Francji, jeszcze w sierpniu 1940 przebywał w Luz Saint Sauveur w dep. Hautes-Pyrénées. Ze względu na zły stan zdrowia nie mógł być ewakuowany przez Madryt do Londynu. Pozostając we Francji, od 1.10.1940 do 1.09.1945, działał w Zarządzie Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji. Od 1.10.1940 do 1.10.1944 przebywał w schronisku PCK, jako opiekun społeczny, w Grenoble i Bouzy-d'Oiseurs. Po wyzwoleniu Francji powrócił do służby zagranicznej i od 1.11.1944 do 1.07.1945 został zatrudniony, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie RP w Lyonie oraz w Ambasadzie RP w Paryżu, gdzie pracował nad sprawami budżetowymi, rachunkowością i sprawozdawczością budżetowo-rachunkową.

Po wojnie wrócił do Warszawy. W listopadzie 1945 listownie zgłosił chęć pracy w służbie zagranicznej Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. 10.08.1946 został „reaktywowany” w MSZ TRJN i przydzielony do Biura Finansowo-Ekonomicznego. 23.11.1946 mianowany zastępcą dyrektora Biura Finansowo-Ekonomicznego. W lutym 1947 był już p.o. dyrektora Biura Finansowo-Budżetowego. 11.03.1947 został członkiem Rady Nadzorczej Banku Polska Kasa Opieki S.A. z rekomendacji MSZ. 16.06.1947 mianowany wicedyrektorem Departamentu Administracyjnego MSZ. W ramach akcji

„oczyszczania” MSZ przeznaczony do zwolnienia jako były urzędnik „sanacyjny”. Został przeniesiony w stan spoczynku z dniem 30.11.1951. Dalsze losy nieznane.

Żona Julia z d. Obratowska (Obrotenna). Mieli syna Macieja (ur. 1920).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 5; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 28, 29, 282, 283; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 33, 34, 214, 225; AAN, PRM, część VIII, sygn. 9, s. 273; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; HI, MSZ, jednostka 292, s. 82–90 (348.292.2, s. 764–772); HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); AMSZ, BSO, sygn. 8427 – Akta Leonarda Szpietowskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95, 1927, nr 1, s. 8, 1933, nr 7, s. 55, nr 19, s. 189, nr 21, s. 204, 1936, nr 1, s. 4, 1939, nr 1, s. 3, 1946, nr 4 z 1.10.1946, s. 22, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 18; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 14; *RSZ 1932*, s. 54, 141; *RSZ 1933*, s. 77, 92, 145; *RSZ 1934*, s. 79, 139; *RSZ 1937*, s. 29, 214; *RSZ 1939*, s. 11, 12, 36, 242; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 587 (tu: Szpietowski Leonard).

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 28.

Szur Aleksandra (Szurówna). Ur. 13.01.1884 w Warszawie; zm. (?). Córka Adolfa i Katarzyny z d. Barańska.

Miała średnie wykształcenie.

W służbie zagranicznej została zatrudniona po odzyskaniu niepodległości. W centrali MSZ podjęła pracę 1.12.1918 w charakterze prowizorycznego urzędnika w Wydziale Osobowym. Na tym stanowisku pozostała do 15.09.1921. Skierowana na placówkę, od 15.09.1921 do 1.09.1922 pracowała jako kancelistka w Konsulacie RP w Charkowie. Odwołana do centrali, pozostała tam od 1.09.1922 do 31.05.1933, początkowo jako kancelistka, a od 1.01.1925 rejestratorka. Została przydzielona do pracy w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) Departamentu Konsularnego, w tym również w kancelarii Wydziału K.II. Od 1.06.1933 do 1.02.1934 pozostawała na urlopie bezpłatnym, by w charakterze pracownika kontraktowego pracować w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku; tam od 1.02.1934 pomocnik kancelaryjny. Odwołana z Mińska do centrali 30.06.1936. Od 1.07.1936 przydzielona do kancelarii Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 1.01.1938 awansowana na starszą rejestratorkę, a 5 października tr. skierowana do kancelarii Departamentu Konsularnego.

W sierpniu 1945 mieszkała w Warszawie, pracowała w więzieniu Mokotowskim. Zwróciła się do MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej z podaniem o przyjęcie do pracy. 9.11.1945 została zatrudniona w MSZ jako starsza rejestratorka w Wydziale Ogólnym Departamentu Konsularnego; pozostała tam do 28.02.1946. Przeniesiona, od 1.03.1946 była starszą rejestratorką w Biurze Personalnym z jednoczesnym powierzeniem

funkcji kierowniczej kancelarii Biura Personalnego. Tam też 1.01.1947 mianowana referendarzem. Skierowana na placówkę, od 20.03.1947 przydzielona, jako kierownicza kancelarii, do Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Sztokholmie; w tym celu otrzymała bezpłatny urlop w centrali. Z dniem 31.01.1949 odwołana ze Sztokholmu do centrali i od 1.02.1949 oddana do dyspozycji Wydziału Personalnego i przydzielona do Departamentu Administracyjnego. Z dniem 30.11.1949 wypowiedziano jej umowę o pracę, a rozwiązanie stosunków służbowych nastąpiło 31.03.1950. W tym czasie być może należała do Stronnictwa Demokratycznego. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 202; AMSZ, BSO, sygn. 6546 – Akta Aleksandry Szur.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, 1925, nr 1, s. 10, 1933, nr 6, s. 50, nr 8, s. 73, nr 9, s. 88, nr 11, s. 112, 1947, nr 1 z 31.01.1947, s. 18; RSZ 1932, s. 55, 138; RSZ 1937, s. 26, 215; RSZ 1939, s. 36, 243.

T

Teclaff Ludwik Andrzej. Ur. 14.11.1918 w Częstochowie; zm. 29.05.2003 w Saint Petersburgu, Floryda, USA. Syn Emila, dyrektora fabryki, i Heleny z d. Tarnowska.

Uczęszczał do Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie, które ukończył w 1936. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które przerwała wojna.

Po wybuchu wojny, w grudniu 1939 przedostał się na Węgry, skąd przez Bułgarię, Jugosławię i Włochy dotarł do Francji. 29.03.1940 wstąpił do wojska we Francji i został przydzielony do 10. Brygady Kawalerii Pancernej. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii, 5.07.1943 został odkomenderowany do MSZ dla odbycia praktyki. Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w maju 1944. Pracował w centrali do 1.06.1944. Przerwał pracę w związku z podjęciem od maja 1944 studiów na Polskim Wydziale Prawa Uniwersytetu Oxfordzkiego, by dokończyć przerwana przez wojnę naukę. Pozostawał w tym czasie do dyspozycji Wydziału Osobowego Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Powrócił do służby zagranicznej, 1.11.1944 mianowany referendarzem w MSZ, przydzielony czasowo do Konsulatu Generalnego RP w Londynie w charakterze attaché konsularnego. Po formalnym już przejściu do KG RP, od 1.01.1945 został mianowany attaché konsularnym. Pracował tam do 5.07.1945.

Po wojnie, pozostając w służbie zagranicznej Rządu RP na Uchodźstwie, od 07.1945 do 02.1946 pracował w Interim Treasury Committee w Londynie. Do 1.04.1946 wicekonsul, a od 1.09.1946 konsul i kierownik konsulatu w Konsulacie Generalnym RP w Dublinie. Prowadził placówkę, również po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, aż

do 1.10.1952. Był też delegatem Towarzystwa Pomocy Polakom w Irlandii. Czynnie działał w Polskim Ruchu Wolnościowym Niepodległość i Demokracja. W 1952 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie naturalizował się w 1958. W 1954 podjął pracę jako bibliotekarz w Brooklyn Public Library. Następnie w 1959 został zatrudniony w charakterze bibliotekarza naukowego w New York University, School of Law. Tam też w 1963 został profesorem prawa oraz powołano go na stanowisko dyrektora biblioteki prawniczej Uniwersytetu Fordham, pozostał na nim do 1989. Prowadził zajęcia z zakresu prawa międzynarodowego, prawa morza oraz ochrony środowiska. W 1973 był konsultantem Departamentu Współpracy Technologicznej ONZ na rzecz Rozwoju (United Nations Department of Technological Cooperation for Development), a w 1982 współpracownikiem Grupy Roboczej USA–Meksyk ds. Potrzeb i Zasobów Transgranicznych (United States-Mexico Working Group on Transboundary Needs and Resources). Czynnie działał w wielu towarzystwach: w okresie 1969–1970 sprawował funkcję prezesa Law Library Association Greater New York, International Law Association; International Water Law Association; American Society of International Law. Przez wiele lat, 1978–1994, członek zarządu Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce, a w l. 1976–1986 członek zarządu PIASA. W 1965 został uhonorowany przez władze New York University nagrodą Clyde Eagleton Award w dziedzinie prawa międzynarodowego. W l. 90 XX w. przeniósł się wraz z żoną z Nowego Jorku na Florydę.

Żona Eileen z d. Johnson. Brat Juliusz (1921–1991), ekonomista, kierownik działu produkcji w Częstochowskich Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Stradom”.

Publikacje: autor wielu prac, artykułów i książek z zakresu prawa międzynarodowego. Do najważniejszych książek należą: *The River Basin in History and Law* (Nijhoff 1967); *Abstracion and Use of Water* (United Nations 1972); *Legal and Institutional Responses to Growing Water Demand* (Food and Agriculture Organization 1978); *Economic Roots of Oppression* (Hein 1984); *Water Law in Historical Perspective* (Hein 1985). Ponadto był autorem trzech dramatów, w 1991 w wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach opublikował powieść pt. *Wędrowki Glaukusa*.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i jego rodziny, sygn. 52, s. 187–191; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; HI, KG RP w Irlandii, jednostka 6, s. 206 (6.6.4, s. 205); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/T, s. 7, 8.

Opracowania: Budny Michał, *Epilog polskiej służby zagranicznej*, „Zeszyty Historyczne” 1985, z. 73, s. 50; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 70, 71, 130.

Strony internetowe: <http://www.absolwenci.sieniu.czest.pl/index.php?show=graduate&which=2177>.

Treszka Adam. Ur. 28.12.1911 w Kutach Starych, woj. stanisławowski; zm. 30.12.1984 w Londynie. Syn Zygmunta, leśniczego, i Zofii z d. Buszek.

Początkowe wykształcenie odebrał w szkole podstawowej w Kutach. Gimnazjum Państwowe im. F. Karpińskiego w Śniatynie ukończył w 1930. W l. 1930–1934 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, uzyskując tytuł magistra

prawa. W okresie studiów był działaczem Młodzieży Wszechpolskiej; był też prezesem Akademickiego Stowarzyszenia Bratniej Pomocy Studentów UJK oraz wiceprezesem Czytelni Akademickiej we Lwowie. Odbił aplikację adwokacką w Izbie Adwokackiej we Lwowie, od 20.11.1934 do 20.09.1935. Następnie odbył służbę wojskową, od 20.09.1935 do 30.09.1936, ukończył wówczas Szkołę Podchorążych Rezerwy w 12. Dywizji Piechoty i służył w 54. pułku piechoty w Tarnopolu. Powrócił do Izby Adwokackiej we Lwowie, kontynuując od 20.10.1936 do 20.08.1939 aplikację adwokacką. W tym czasie czynny działacz i członek kierownictwa Stronnictwa Narodowego.

Zmobilizowany 28.08.1939, uczestniczył w walkach we wrześniu 1939 w szeregach 54. pułku piechoty, ranny pod Sandomierzem. Przedostał się do Lwowa, po zajęciu miasta przez Rosjan 22 września, wg jednych przekazów został aresztowany i osadzony w więzieniu przy ul. Łackiego, wg innych zaś, będąc zagrożony, starał się przedostać do Rumunii, ale rozpoznany w Kutach został aresztowany i osadzony w więzieniu w Kutach. Wywieziony na Wschód; uwolniony na mocy układu Sikorski–Majski z 30.07.1941. W Bucharze uczestniczył w organizacji akcji pomocy Polakom. Od 9.07. do 12.1942 sekretarz Działu Opieki i referent terenowy Ambasady RP w Kujbyszewie. Po zerwaniu stosunków z Polską przez ZSRS wyjechał do Teheranu. Powołany do wojska został skierowany do Palestyny i mianowany komendantem więzienia wojennego na Górze Syjon. Czynnie działał na niwie politycznej, pomiędzy styczniem a poł. 1943 kierował pracami Komitetu Politycznego Stronnictwa Narodowego w Jerozolimie. Odwołany w 1944 do centrali MSZ w Londynie, został zatrzymany w drodze w Kairze i przydzielony do dyspozycji Poselstwa RP tamże. Po dotarciu do Londynu, od 1.09.1944 pracował w Departamencie Uchodźczym, a od 1.10.1944 w Referacie Sowieckim Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego. Od 11.12.1944 do 10.03.1945 oddelegowany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych; ponownie został tam oddelegowany na miesiąc w maju 1945. Do 5.07.1945 pracował w Referacie Sowieckim Wydziału P.III. W 1945 został członkiem Prezydium Związku Ziem Południowo-Wschodnich w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, od 1945 pracował m.in. jako kierownik działu opieki PCK, a po jego przekształceniu w Towarzystwie Pomocy Polakom; w l. 1972–1991 był prezesem Zarządu TPP. Czynnie działał w Stronnictwie Narodowym, m.in. członek Centralnego Wydziału Wykonawczego SN. Z ramienia stronnictwa był delegatem w Radzie Jedności Narodowej w l. 1954–1972. W 1971 był członkiem komitetu wykonawczego upamiętnienia zbrodni katyńskiej. Działał w wielu organizacjach, wśród nich w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów w Londynie i Polskim Stowarzyszeniu byłych Sowieckich Więźniów Politycznych w Londynie. Był też członkiem Sądu Koleżeńckiego Stowarzyszenia Prawników Polskich w Zjednoczonym Królestwie. Szczególne miejsce w jego działalności zajmowała sprawa Kresów Wschodnich; wieloletni działacz i prezes Związku Ziem Południowo-Wschodnich. W 1960 należał do grona założycieli Koła Lwowian w Londynie, był jego prezesem w l. 1973–1984.

Pochowany na Gunnersbury Cemetery w Londynie.

Przed wojną ożenił się z Jadwigą z d. Bednarek (1916–2013). Mieli dwie córki.

Publikacje: publikował przede wszystkim na temat Kresów Wschodnich na łamach „Biuletynu Koła Lwowian” w Londynie, m.in.: *Polacy w niewoli sowieckiej*, „Biuletyn Koła

Lwowian” 1963, nr 2(5), s. 44–51; *Ziemie wschodnie na Zjeździe Polonii*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 06.1964, nr 47, s. 2–5; *Huculszczyzna*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 06.1964, nr 47, s. 49–50; *Wiktor Budzyński*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 11.1972, nr 22, s. 106–108; *Postawa emigracji*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 06.1973, nr 24, s. 11–13; *Pomnik ku czci ofiar Katynia w Londynie*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 06.1973, nr 24, s. 99–100; *Śp. Stanisław Kuniczak*, „Biuletyn Koła Lwowian”, 06.1974, nr 26, s. 3–5.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Meksyk, sygn. 136, s. 13; HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 19, s. 12 (25.19.1, s. 236); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/T, s. 24, 25.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 467, 482; *Ś.p. Adam Treszka Prezes Koła Lwowian*, „Biuletyn Koła Lwowian” [Londyn] 1984, nr 48, s. 2–5.

Opracowania: Dargas Antoni, *Zmarł Adam Treszka*, „Myśl Polska” [Londyn], R. 43, 1.01.–15.01.1985, nr 1–2 (953–954), s. 1; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 279, 398; *Historia tablicy „Orląt” w Londynie*, „Biuletyn Koła Lwowian” [Londyn], listopad 1963, nr 2(5), s. 70; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 35, 36, 37, 84, 108, 119; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33; Sikorski Tomasz, „Wyznajemy zasady narodowe polskie i uniwersalne katolickie”. *Stronictwo Narodowe na emigracji (1939–1992): zarys działalności i myśli politycznej*, [w:] „*Angielski łącznik*”. *Albin Tybulewicz (1929–2014)*, Warszawa 2016, s. 22.

Strony internetowe: http://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021).

Tułasiewicz Edward. Ur. 17 lub 18.03.1888 w Jagielnicy, pow. Czortków; zm. (?). Syn Floriana i Emilii z d. Wojtanowicz.

W 1909 ukończył gimnazjum realne w Jarosławiu. Podjął pracę, od 1.03.1915 do 1.05.1919, w służbie konsularnej austro-węgierskiej w Hamburgu. W tym też czasie studiował w Colonial Institut w Hamburgu.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej, od 1.05. lub 1.06.1919 do 29.02.1924 zatrudniony w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, początkowo jako pracownik kontraktowy, a od 1.12.1919 jako II sekretarz konsularny, od 1.03.1921 zaś I sekretarz konsularny. Odwołany do centrali MSZ, został przydzielony i pracował, od 1.03.1924 do 1.07.1925, w Departamencie Konsularnym. Ponownie na placówce, pracował od 1.07.1925 do 31.07.1931 w randze I sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Essen; tam od 19.12.1929 otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula. 5.03.1930 jako p.o. kierownika konsulatu przekazał Konsulat RP w Essen Bartłomiejowi Rusieckiemu. Odwołany do centrali, od 1.08.1931 pracował jako asesor, kontroler w Biurze Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (K.Z.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego; tam też 1.02.1934 został awansowany na stanowisko sekretarza rachunkowego. Od 1.03.1935 otrzymał urlop bezpłatny, by mógł

podjąć pracę, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Lipsku. Tam otrzymał 1.09.1937 stanowisko podreferendarza, a 10.03.1939 prawo używania tytułu wicekonsula. Pozostał w Lipsku do wybuchu wojny.

Po przedostaniu się do Francji, od 4.04.1940 przydzielony do Referatu Personalnego i Administracyjnego, następnie od 28 kwietnia tr. przydzielony czasowo do Wydziału Szyfrów centrali MSZ w Londynie. Nie udało się ustalić, jak długo tam pracował. Od 29.01.1941 w Referacie Szyfrów, gdzie został przyjęty jako pracownik czasowy, referendarz i pozostał tam do 6.04.1944. Tam też od 1.01.1944 został przyjęty na służbę stałą i objął kierownictwo referatu. 1.12.1944 otrzymał funkcję zastępcy kierownika Biura Szyfrów i pozostał na tym stanowisku do 5.07.1945, podobnie jak równolegle, od 15.11.1944, był kierownikiem Referatu Technicznego Biura Szyfrów w Gabiniecie Ministra.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Działal społecznie; 29.05.1947 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Wituska; mieli dwoje dzieci: córkę, która w czasie wojny wraz z matką mieszkała w Londynie, oraz syna, który w tym czasie służył w wojsku.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 5, 54, 60, sygn. 2993, s. 272; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; HI, MSZ, jednostka 293, s. 899, 1025, 1075, jednostka 294, s. 25, 28 (350.293.21, s. 571; 350.293.24, s. 697, 747; 350.294.2, s. 839, 842); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/T, s. 34, 35, sygn. 474/1/2/746.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 38, 1923, nr 6, s. 111, 1925, nr 8, s. 121; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 40; *RSZ 1932*, s. 57, 145; *RSZ 1937*, s. 104, 218, 234; *RSZ 1939*, s. 110, 264.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 222, 223, 252, 272, 332, 347, 410; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 32, 165.

U

Ubysz Zbigniew Franciszek. Ur. 9.02.1902 w Płoniawach, pow. Maków Mazowiecki; zm. 3.01.1955 w Merlo, Argentyna. Syn Ignacego i Julii z d. Zakrzewska.

W okresie wojny polsko-bolszewickiej służył w wojsku, od 1.06.1920 do 1.01.1921. Od 1.09.1922 do 1.09.1923 był zatrudniony w Urzędzie Statystycznym w Warszawie. Magister nauk ekonomicznych po studiach w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Odbił obowiązkową służbę wojskową w okresie 1.09.1926–1.08.1927; porucznik rezerwy WP.

Ze służbą zagraniczną związał się, gdy od 1.05.1930 do 31.12.1933 był pracownikiem kontraktowym, referentem emigracyjnym w Konsulacie RP w Lyonie. Odwołany do centrali MSZ, odbywał praktykę od 1.01. do 31.12.1934. Przydzielony do De-

partamentu Konsularnego, od 1.01.1935 jako referendarz. Skierowany na placówkę, od 1.12.1935 do 1.05.1937 pracował jako attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Według niektórych źródeł od 29.10.1936 oddelegowany z Tyflisu do Poselstwa RP w Teheranie, gdzie od listopada 1936 został upoważniony do używania tytułu attaché poselstwa na okres pracy w Poselstwie RP. Od 1.05.1937 został mianowany attaché poselstwa i przydzielony do Poselstwa RP w Teheranie, gdzie 1.04.1939 został mianowany II sekretarzem, pracował tam do 1.05.1940.

W związku z wojną zgłosił się do wojska i służył, od 1.05.1940 do 1.02.1944, w randze porucznika rezerwy artylerii. Z dniem 1.02.1944 urlopowany z wojska i oddany do dyspozycji Poselstwa RP w Teheranie jako attaché z tytułem II sekretarza; pozostał tam do 31.01.1945. Odwołany do centrali MSZ w Londynie, dotarł do Wielkiej Brytanii dopiero 15.03.1945. Od 19.03.1945 został kierownikiem Referatu Administracji i Gospodarki Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Działu Ogólnego MSZ w Londynie; pracował tam przynajmniej do 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, wyemigrował do Argentyny. Osiadł w miejscowości Merlo na terenie Grand Buenos Aires. Przez wiele lat działał w Stowarzyszeniu Polaków „Orzeł Biały” w Merlo.

Pochowany na cmentarzu w miejscowości Libertad, Grand Buenos Aires.

Żona Maria Helena z d. Kurtz (ur. 1920); pobrali się 13.09.1947 w Londynie. Mieli dwie córki: Hannę (ur. ok. 1949) i Marię, zamężną Regulez (ur. ok. 1950).

Odznaczenia: Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 6, sygn. 5269, s. 184; AAN, Posel. RP w Teheranie, sygn. 39, s. 57; HI, MSZ, jednostka 294, s. 321 (351.294.6, s. 153).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 104, 186; RSZ 1933, s. 127; RSZ 1937, s. 148, 218; RSZ 1939, s. 88, 246; *Nekrolog*, „Głos Polski” [Buenos Aires] 7.01.1955, nr 2441, s. 7, 14.01.1955, nr 2442, s. 7, 21.01.1955, nr 2443, s. 7.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 35, 56.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.108097> (4.05.2021).

Ullmann Tadeusz Stanisław (Ullman). Ur. 19.05.1903 w Krakowie; zm. 28.04.1975 w Nowym Jorku. Syn Edmunda i Zofii z d. Tomicka.

Uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Naukę przerwał, by w 1920 ochotniczo służyć w wojsku i uczestniczyć w wojnie polsko-bolszewickiej; został wówczas porucznikiem saperów czasu wojny. Po powrocie do szkoły, maturę uzyskał 8.06.1921. W l. 1921–1929 studiował na Wydziale Górniczym w Akademii Górniczej w Krakowie, który ukończył z tytułem inżyniera górnika. Po studiach wyjechał do Francji, gdzie do 1928 pracował w przemyśle górniczym. Po powrocie do kraju w 1928 zatrudnił się w fabryce cynku; wojna zastała go na stanowisku dyrektora

kopalni „Andaluzja” w Brzezinach Śląskich i wiceprezesa Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach.

Od 1.11.1939 pracował w Referacie Spraw Wewnętrznych Prezydium Rady Ministrów Rządu RP na Uchodźstwie. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii w styczniu 1941 został zastępcą kierownika Działu Politycznego MSW, a następnie kierownikiem tego Działu. W ramach swych obowiązków od września 1941 został członkiem Komisji Międzyministerialnej do Spraw Niemieckich, a w kwietniu 1942 wszedł w skład Komisji Międzyministerialnej do Spraw Sowietkich. Odwołany ze stanowiska w MSW przeszedł do służby zagranicznej; 1.11.1943 został mianowany konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Algierze, ale od swego poprzednika, Emeryka Hutten-Czapskiego, przejął placówkę 12.12.1943. W związku ze zmianą sytuacji wojennej w Europie przebywał, od 15.10. do 8.03.1944, w Paryżu, zajmując się przeniesieniem Przedstawicielstwa Rządu RP przy Francuskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego w Algierze do stolicy Francji. Stanowisko konsula generalnego piastował do 7.06.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji, będąc przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie na terenie Algierii. Nie udało się ustalić, kiedy przeniósł się z żoną do Nowego Jorku. Tam był prezesem firmy „Technica”, a następnie dyrektorem eksportowym Eimco Co.

Żona Maria z d. Korfanty (1908–1996), córka Wojciecha Korfantego.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 16; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/U, s. 7, 8.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 214, 215, 361, 362; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 456–458; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris [b.r.w.], s. 194; XXXVI *Sprawozdanie dyrekcji III. Państwowego Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie za rok szkolny 1920/21*, Kraków [1922?], s. 22.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 236; Grabowski Waldemar, *Dział Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w latach 1940–1945*, [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918–1945 (1948)*, t. III, pod red. Z. Nawrockiego, Warszawa 2015, s. 233–236, 238, 248, 249; Hułas Magdalena, *Goście czy intruzy? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 155; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 53; Pyka Henryk, *Pamiętki rodziny Wojciecha Korfantego*, „Korfantówka. Jednodniówka Śląska”, Katowice, 20.04.2009, s. 7, 8.

Strony internetowe: <https://www.thegazette.co.uk/Edinburgh/issue/15974/page/478/data.pdf>; <https://nettg.pl/gornictwo/77441/o-zwiazkach-wojciecha-korfantego-z-gornictwem>.

W

Wagner Jan. Ur. 19.06.1899 w Wiedniu; zm. w 1943 w Kanadzie. Syn Karola i Kazimiery z d. Ziemińska.

Od 15.10.1917 do 3.11.1918 odbył służbę wojskową w armii austriackiej, którą opuścił jako ogniomistrz podchorąży.

Po raz pierwszy podjął pracę w służbie zagranicznej, gdy od 15.02. do 15.11.1920 był pracownikiem kontraktowym w Wydziale Konsularnym Przedstawicielstwa RP w Wiedniu. Przerwa w pracy trwała do 25.05.1925, w tym czasie (w l. 1921–1924) ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Wiedeńskim i obronił pracę doktorską w 1924. Pracował następnie w sądzie dla nieletnich w Wiedniu. Ponownie pracę w służbie zagranicznej podjął 25.05.1925 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Lipsku i pozostał tam do 30.04.1928. Na krótko, 1.05.–31.10.1928, odwołany jako pracownik kontraktowy do centrali MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.11.1928 do 30.04.1930 pracownik kontraktowy, referent prasowy w Poselstwie RP w Berlinie. W dniu 22.03.1929 złożył egzamin wstępny do MSZ, a 28.04.1930 egzamin dyplomatyczno-konsularny, i od 1.05. do 13.05.1930 pozostawał referendarzem bez przydziału w Departamencie Politycznym (D.P.). Od 13.05.1930 do 31.12.1932 przydzielony, jako referendarz, do Referatu Politycznego w Wydziale Prasowym (P.VI.) D.P. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Desygnowany ponownie na placówkę, od 1.01.1933 attaché poselstwa z tytułem II sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. W grudniu 1933 był krótko chargé d'affaires. Mianowany II sekretarzem poselstwa nadal tam pracował, od 1.05.1934 do 31.03.1936. Odwołany 31.03.1936 do centrali z równoczesnym mianowaniem referendarzem, został przydzielony do Departamentu Konsularnego (D.K.). 1.05.1936 mianowany radcą, w 1937 został kierownikiem Referatu Studiów (E.I.S.) Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.) D.K., a od 1.12.1937 ponadto p.o. zastępcą naczelnika Wydziału E.I.

Wybuch wojny, 1.09.1939, zastał go na stanowisku zastępcy naczelnika Wydziału E.I. i kierownika Referatu E.I.S. We wrześniu ewakuowany, wraz z pięcioma osobami z rodziny, przez Krzemieniec do Botoșani w Rumunii, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939, skąd chciał wyjechać do Francji, a gdyby to było niemożliwe wrócić do Polski. Przynajmniej w 1942 służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Od 22.10.1942 do 31.07.1943 urzędnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych RP w Londynie. Od 1.08.1943 urzędnik Międzynarodowego Biura Pracy, które w tym czasie działało w Kanadzie.

Żona z d. Teska; mieli troje dzieci. Żona z dziećmi i boną została ewakuowana transportem MSZ z Warszawy, pozostała w Krzemieńcu.

Publikacje: w formie powielanej ukazał się jego wykład pt. „Zagadnienia emigracji z Polski na tle narodowościowym”, wygłoszony 12.05.1939 na IX kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyża Południa) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2988, s. 38–42; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 38, 209, 214, 226, sygn. 1462F, s. 73–111, sygn. 7235, s. 10; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 1–3; HI, MSZ, jednostka 294, s. 321 (351.294.6, s. 153); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 5, 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 20; RSZ 1932, s. 57, 135; RSZ 1937, s. 28, 219; RSZ 1939, s. 34, 247.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 81.

Weese Eugeniusz Karol. Ur. 16.08.1899 w Częstochowie; zm. w kwietniu 1986 w Londynie. Syn Karola i Amalji z d. Dreger (Dregier). Deklarował narodowość polską i wyznanie ewangelicko-augsburskie.

W 1907 rozpoczął naukę w szkole przygotowawczej Z. Wigurowskiej w Częstochowie, którą ukończył w 1910 i podjął dalszą naukę w Gimnazjum Filologicznym G. Kościńskiego w Częstochowie. Naukę przerwał w 1914, gdy po wybuchu wojny, w okresie 1914–1915 służył w Legionach Polskich, a następnie od 09.1915 do 11.1918 w POW; ukończył wówczas Szkołę Podchorążych POW w Częstochowie. W 1916 został przyjęty do siódmej klasy, ośmioklasowego męskiego Gimnazjum Filologicznego W. Szudejki w Częstochowie, gdzie złożył egzamin dojrzałości w 1918. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które przerwał, ochotniczo zgłaszając się do wojska. Od 18.11.1918 do 1.03.1919 odbywał służbę w Wojsku Polskim, gdzie ukończył Szkołę Podoficerską w 11. pułku ułanów; dalszą służbę kontynuował, od 1.12.1919 do 1.12.1921, jako referent prasowy w kierownictwie powiatowym Towarzystwa Straży Kresowej. Z dniem 12.03.1920 uzyskał zgodę na równoczesne ze służbą studia na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych UW. Ostatecznie został zdemobilizowany 25.01.1922 w stopniu kaprała kawalerii rezerwy.

W służbie zagranicznej od 1.02.1922 jako praktykant, mianowany prowizorycznym referendarzem, później urzędnik, pracownik kontraktowy w Departamencie Politycznym MSZ. Do 1.04.1929 był w Wydziale Prasowym (P.VI.), a następnie od 1.04.1929 do 1.11.1931 w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W związku z otrzymaniem stypendium ukończył w 1928 podjęte wcześniej na UW studia z tytułem magistra prawa. Od 1.11.1931 do 31.07.1933 przebywał na urlopie bezpłatnym. Po powrocie do centrali MSZ, 1.08.1933 mianowany prowizorycznym wicekonsulem, przydzielony do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Charkowie (rok później obniżono rangę placówki do konsulatu), tam też 1.02.1934 został mianowany prowizorycznym konsulem. Przeniesiony, od 16.10.1934, na stanowisko kierownika Konsulatu RP w Leningradzie. W dniu 1.04.1939 został mianowany konsulem; kierował w tej randze Konsulatem RP do 17.09.1939, jednocześnie kierując placówką wywiadowczą WII. W 1938 koordynował działania związane z przeniesieniem szczątków króla Stanisława Augusta Poniatowskiego z Leningradu do Polski, do krypty w kościele w Wołczynie.

Po agresji sowieckiej na Polskę dotarł do Francji, gdzie w okresie 1.03.–11.06.1940 był kierownikiem Konsulatu Honorowego RP w Hawrze, a od 12.06.1940 przeniesiony do Konsulatu RP w Bordeaux, gdzie pozostał do 25.06.1940. Po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii, dalej pracując w służbie zagranicznej. Przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Londynie, pracował tam od 1.07.1940 do 1.07.1941. Został przeniesiony od 1 lub raczej od 15.07.1941 do centrali MSZ RP w Londynie, pracował w Wydziale Wschodnim, w Referacie Sowieckim; tam został awansowany na zastępcę kierownika Referatu Sowieckiego. W sierpniu 1942 proponowano mu pracę w Ambasadzie RP w Kujbyszewie, zamiast tego od września tr. został sekretarzem Komisji Międzyministerialnej dla Spraw Sowieckich, pełnił tę funkcję do 5.05.1947. Cały czas pracował w Wydziale Wschodnim (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ, gdzie 1.12.1944 został kierownikiem Referatu Sowieckiego, chociaż są przekazy, że został mianowany kierownikiem 15.11.1944, pracował na tym stanowisku przynajmniej do 5.07.1945.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Po zakończeniu pracy na stanowisku sekretarza Komisji Międzyministerialnej dla Spraw Sowieckich, zaangażował się w działalność Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, do Zarządu którego został wybrany 29.05.1947 i ponownie 16.07.1954. Był członkiem założycielem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie, a także kuratorem Zboru Ewangelicko-Augsburskiego w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Pochowany w Brompton Cemetery w Londynie.

Żona Barbara z d. Śliwińska (1904–1999); byli bezdzietni.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 116, 117; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 212; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 11, 12; HI, MSZ, jednostka 241, s. 45 (281.241.1, s. 389), jednostka 293, s. 1025, 1035, 1075 (350.293.24, s. 697, 707, 747); Arch. UW, sygn. RP-3949 – Wesse Kazimierz Karol; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 33, 34.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 4, s. 84, 1933, nr 7, s. 57, nr 9, s. 86; RSZ 1932, s. 57; RSZ 1937, s. 147, 220; RSZ 1939, s. 169, 248.

Opracowania: Kossowski Maciej Dariusz, *Dwa tajne raporty wywiadu polskiego z placówki WII w sprawie wysłania szczątków Stanisława Augusta Poniatowskiego do Polski w 1938 r.*, „Kronika Zamkowa” 2009, nr 1–2 (57–58), s. 209–224; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 74, 131, 165, 172.

Strony internetowe: <http://www.unclaimed-estates.org.uk/bv2002804/1>; http://www.poli.shheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021).

Weytko Józef (Wejtko). Ur. 17.07.1901 w Burbiszkach, gub. kowieńska; zm. 13.05.1979 w Sztokholmie. Syn Władysława i Marii z d. Jaworowska.

Początkowe wykształcenie pobierał w domu. Szkołę średnią rozpoczął w gimnazjum rosyjskim, ale maturę uzyskał w 1921 w gimnazjum Kazimierza Kulwiecia w Warszawie.

Naukę przerywała mu służba wojskowa, w 1918–1919 należał do POW. W 1920 ochotniczo zgłosił się do wojska i w okresie od 07. do 11.1920 uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W l. 1921–1928 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. W 1923 wstąpił do Korporacji Akademickiej „Arkonia”, we władzach której czynnie działał do 1928.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od odbycia w l. 1925 i 1926/1927 praktyk konsularnych w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, Konsulacie Honorowym RP w Bordeaux i w centrali MSZ. Od 31.12.1927 do 1.04.1929 pracownik kontraktowy w centrali MSZ. W dniu 21.03.1929 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Mianowany referendarzem, od 1.04.1929 do 1.10.1930 pracował w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Skierowany na placówkę, od 1.10.1930 do 30.06.1931 był II sekretarzem Poselstwa RP w Sztokholmie. 30.06.1931 odwołany, pracował w centrali do 31 grudnia tr., gdy został zwolniony ze służby w MSZ.

Dnia 1.09.1932 podjął pracę w Zarządzie m.st. Warszawy jako referent i zastępca kierownika Sekcji. Pracował tam do 31.12.1934. Od dnia 1.01.1935 do wybuchu wojny pracownik, a następnie kierownik Wydziału Polityki Przemysłowej Izby Handlowo-Przemysłowej w Warszawie.

W styczniu 1940 został zatrudniony w Ministerstwie Skarbu Rządu RP w Angers, Francja, z którym ewakuował się do Wielkiej Brytanii w czerwcu 1940. W Londynie nadal pracował w Ministerstwie Skarbu, od 1.07.1940 do 1.04.1943, w charakterze pracownika kontraktowego, jako pracownik, a następnie kierownik Działu Budżetowego. Powołany ponownie do służby zagranicznej, od 1.04.1943 do 1.05.1944 kierował Referatem Amerykańskim (Anglosaskim) w centrali MSZ. Z dniem 10.01.1944 delegowany na trzy miesiące do Ambasady RP w Londynie. Mianowany 1.05.1944 I sekretarzem i przydzielony do Ambasady RP w Londynie, w której pracował do 5.07.1945. W tym czasie zajmował się bezpieczeństwem osoby prezydenta RP. W 1944 był też członkiem Komitetu Towarzystwa Polsko-Australijskiego w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, początkowo w Londynie, gdzie od 26.07. do 12.1945 pracował w Interim Treasury Committee. Prawdopodobnie w 1946 przeniósł się z żoną do Szwecji. W 1947 wszedł w skład Komitetu Redakcyjnego „Wiadomości Polskich” ukazujących się w Sztokholmie.

Żona Elza z d. Linden (1907–1987), obywatelka szwedzka. Mieli dwóch synów. Bratem jego był Antoni Weytko (1895–1962), inżynier, uczestnik walk o niepodległość Polski; po wojnie na emigracji w Wielkiej Brytanii i RPA.

Odznaczenia: francuskie: L'Ordre des Palmes Académiques (Order Palm Akademickich); szwedzkie: Kongelige Wasa Orden (Order Wazów).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1740, s. 3, 10, 45, 46, sygn. 1760, s. nlb.; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 51, 52.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 457; *Wiadomości lokalne*, „Wiadomości Polskie” 13.12.1947, nr 46, s. 8.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 70, 132.

Strony internetowe: <https://www.archiwumkorporacyjne.pl/index.php/muzeum-korporacyjne/warszawa/k-arkonia/>; <https://www.geni.com/people/Jozef-Weytko/6000001011770668033>.

Wiesiołowski Aleksander Ludwik (v. Ogończyk-Wiesiołowski). Ur. 12.01.1898 w Zaleszczykach, de facto urodził się w rodzinnym majątku Prelipcze nad Dniestrem; zm. (?). Syn Adolfa Bolesława, właściciela ziemskiego, posła na Sejm Krajowy Bukowiny, i Ludwika z d. Łukasiewicz.

W l. 1910–1916 uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza we Lwowie, tam też uzyskał maturę. Zamierzał studiować na Politechnice we Lwowie. Został powołany do służby w c.k. Obronie Krajowej i wcielony do 143. pułk artylerii polowej. Mianowany chorążym ze starszeństwem z 1.07.1917 w korpusie oficerów rezerwy artylerii. Po rozpadzie Austro-Węgier ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego, zweryfikowany w stopniu porucznika rezerwy artylerii 7. pułku artylerii lekkiej. Przez trzy i pół roku studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu we Lwowie. W 1928 wyjechał za granicę, w 1929 przebywał w Meksyku.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy, kancelista i księgowy, od 25.04.1931 do 30.11.1936, w Poselstwie RP w Meksyku. W 1934 był referentem handlowym i księgowym, następnie pracował w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Meksyku. Został skierowany, od 1.12.1936, nadal w charakterze pracownika kontraktowego z tytułem attaché ds. handlowych, do Konsulatu Honorowego RP w Bogocie, gdzie miał się zajmować sprawami propagandowymi i handlowymi, pozostając na etacie Poselstwa RP w Meksyku. Prawdopodobnie początkowo miał tam być czasowo, ale od 1.07.1937 na stałe został przydzielony do Konsulatu Honorowego RP w Bogocie. W okresie 8.05.1938–1.09.1939 kierował Konsulatem Honorowym RP, tam też, od 1.10.1938, był prowizorycznym attaché poselstwa, a od 12.04.1939 tytularnym I sekretarzem poselstwa i wicekonsulem.

Wojna miała go zastać na stanowisku kierownika Konsulatu Honorowego RP w Bogocie lub też tytularnego I sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Meksyku, dokąd miał być odwołany (od 12.04.1939). Pracował w Poselstwie RP w Meksyku do 1.07.1940. Poprosił o urlop w celu wstąpienia do wojska, ale nie został przyjęty i powrócił do służby zagranicznej. Został przydzielony i pracował, od 22.02.1941 do 4.06.1942, jako tytularny konsul w Konsulacie Generalnym RP w Chicago. Przeniesiony kolejny raz do Meksyku, od 4.06.1942 do 30.05.1944 pracował jako tytularny I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Meksyku, w tym od 4.09.1942 do 1.01.1943 jako kierownik Wydziału Konsularnego. 6.01.1943 został mianowany radcą poselstwa tamże. Od 1.06.1944 otrzymał urlop ze służby w MSZ w celu objęcia kierownictwa Polskiego Centrum Informacji w Chicago z ramienia Ministerstwa Informacji i Dokumentacji, ale wyjechał do Stanów Zjednoczonych 25 czerwca tr. Stanowiska nie zdążył objąć, gdyż, od 1.07.1944, został przydzielony do Poselstwa RP w Bogocie w charakterze chargé d'affaires i radcy poselstwa. Otrzymał również kompetencje chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Caracas (Wenezuela). Pozosta-

wał na tym stanowisku do wycofania uznania dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie, 5.07.1945. W okresie 04.–05.1945 uczestnik Konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco jako delegat Ministerstwa Informacji i Dokumentacji w Polskim Centrum Informacji w Chicago. Dalsze losy nieznane.

Prawdopodobnie nie założył rodziny. Brat Adolf Henryk (1896–1953), oficer zawodowy, major pilot, obserwator, kawaler Orderu Wojennego *Virtuti Militari*.

Odznaczenia: austro-węgierskie: *Tapferkeitsmedaille* (Medal Waleczności) II kl.; meksykańskie: *Orden Mexicana del Águila Azteca* (Order Orła Azteckiego).

Archiwalia: AAN Amb. RP w Londynie, sygn. 1830, k. 24; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 1280, k. 108, sygn. 2094, k. nlb., sygn. 2338, k. 165; AAN, MSZ, sygn. 11720, s. 1–5; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 106; Arch. Wydziału Konsularnego Amb. RP w Meksyku, sygn. W-056 (Aleksander Wiesiołowski); IJP-NY, Arch. Władysława Neumana, t. 3, s. 9; IJP-NY, Polacy w Meksyku, t. 1, k. 70, t. 2, k. 27, 41, 42, 79; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 65, 66; AHSRE, sygn. 24-15-42.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 106, 208; RSZ 1933, s. 129; RSZ 1937, s. 90, 260; RSZ 1939, s. 95, 249; *Trzecie sprawozdanie dyrektury Gimnazjum im. Adama Mickiewicza we Lwowie za rok szkolny 1910/11*, Lwów [1911], s. 44; *Piąte sprawozdanie dyrektury Gimnazjum im. Adama Mickiewicza we Lwowie za rok szkolny 1912/13*, Lwów 1913, s. 39; *Szóste sprawozdanie dyrektury Gimnazjum im. Adama Mickiewicza we Lwowie za rok szkolny 1913/14*, Lwów 1914, s. 21; *Siódme sprawozdanie dyrektury Wyższego Gimnazjum Realnego im. A. Mickiewicza we Lwowie za lata szkolne 1915/16 i 1916/17*, Lwów 1917, s. 24; *Rocznik Oficerski Rezerwy*, Warszawa 1934, s. 138, 619.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 57, 59, 67, 133.

Wójcik Władysław. Ur. 1.11.1901 w Zarzeczcu, pow. Jasło; zm. 22.09.1979 w Warszawie. Syn Jana i Zofii z d. Żytkiewicz.

Uczęszczał do gimnazjum w Jasle; jako uczeń piątej klasy wstąpił w maju 1916 do Legionów Polskich, służył w 4. pułku piechoty II Brygady Legionów, do września 1917, od 09.1917 do 02.1918 w Polskim Korpusie Posiłkowym. Internowany od 02. do 06.1918. Złożył egzamin maturalny w 1918 i wstąpił do Wojska Polskiego, w którym służył od 1.11.1918 do 1922. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, w okresie 1919–1920 w stopniu wachmistrza szwoleżerów służył w sztabie Armii gen. Józefa Hallera. Był dwukrotnie ranny. Od 1920 został przydzielony do kadry marynarki wojennej jako szef kancelarii dowództwa kadry w Toruniu, Gdańsku i Pucku. Po demobilizacji, przez kilka miesięcy w 1922, pracował przy organizowaniu Teatrów Ludowych na Podkarpaciu. Wstąpił do PSL-Lewicy, został w okresie 1922–1923 sekretarzem Jana Stapińskiego, prezesa PSL-Lewicy. Od 01. do 08.1923 pracował jako współredaktor „Przyjaciela Ludu” w Krakowie. Prawdopodobnie 23.05.1923 odpłynął statkiem szkolnym „Lwów” i 7 września tr. wyładował w Rio de Janeiro. Po krótkim pobycie w Paranie, pod koniec 1923 wyjechał do Urugwaju, gdzie pracował w chłodniach Swifta w Montevideo, też jako malarz kolejowy. W tym czasie pisywał do „Ameryka-Echo” ukazującego się w Toledo, USA. Powrócił do Brazylii i w początku 1925 objął kierownictwo szkoły polskiej w Rio Grande. W l. 1926–

1928 był redaktorem tygodnika „Świt” wydawanego w Kurytybie. W tym też czasie zorganizował koło Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici” w Brazylii, którego był prezesem oraz sekretarzem do 1937. Od 1929 pracował przede wszystkim w szkołach polonijnych, został stałym korespondentem czasopisma „Ameryka-Echo” w Brazylii. W 1933, po połączeniu organizacji młodzieżowych w Towarzystwo Wychowania Fizycznego „Junak”, kierował jego okręgiem Ivaí w Paranie. W l. 1935–1937 sekretarz Rady Naczelnej „Junaka” w Kurytybie.

Pracę w służbie zagranicznej miał rozpocząć w projektowanej Agencji Konsularnej RP w Porto Alegre w Brazylii. Rozpoczął ją jednak 1.01.1938 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie, z oddelegowaniem do Agencji Konsularnej RP w Porto Alegre. Miał na tym stanowisku pozostać do 15.08.1938, choć sam podawał, że władze brazylijskie nie zgodziły się na jego akredytację w Porto Alegre. Przeniesiony, od 16.08.1938 był pracownikiem kontraktowym w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Buenos Aires. Pozostał na tym stanowisku do 31.10.1939.

W związku z wojną otrzymał, od 1.11.1939, urlop bezpłatny. W grudniu 1939 zgłosił się do wojska, ale ze względu na wiek nie został przyjęty. W 1941 miał być przez pewien czas agentem (oficerem) werbunkowym do Wojska Polskiego w Ponta Grossa w Paranie. W 1943 był też korespondentem „Codziennego Niezależnego Kuriera Polskiego w Argentynie”. Przywrócony do służby zagranicznej, od 1.04.1944 został referentem prasowym i propagandowym w Poselstwie RP w Montevideo, m.in. zajmował się polskimi audycjami radiowymi jako urzędnik Poselstwa RP w Buenos Aires na bezpłatnym urlopie. Pracował do 1945, kiedy to odszedł z poselstwa, a „Ameryka-Echo” również zakończyło z nim współpracę.

Po wojnie podjął współpracę z władzami warszawskimi, pod koniec 1946 został zatrudniony w Konsulacie Generalnym Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w Kurytybie, z którego został zwolniony w 1948. Czynny jako działacz polonijny na południu Brazylii. W 1959 został delegatem Sejmiku Polonijnego w Paranie na obchody 15-lecia PRL. W 1961 powrócił do Polski, wstąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego i został przyjęty do Związku Literatów Polskich.

Żona Maria z d. Pawlińska. Mieli troje dzieci; najstarszy syn służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Brat i siostra mieszkali w USA.

Publikacje: poza swoją działalnością dziennikarską, wydał kilka książek, do najważniejszych należą: *Szkice Urugwajskie* (Toledo, Ohio 1925); *Pierwszy postrzał...: wspomnienie własne z krwawego roku 1918/19* (Kurytyba 1925), *Zemsta Indianina* (Kurytyba 1931). Po powrocie do Polski w 1961 opublikował wspomnienia pt. *Moje wspomnienia z Brazylii*, a także *Lubliniacy w Brazylii* (LSW 1963) i *Po obydwu stronach równika* (LSW 1966). Był również autorem kilku jednoaktówek, m.in.: *Bolszewicy pod Warszawą. Jednoaktówka ludowa dla teatrów amatorskich w Brazylii* (Kurytyba 1931). Tłumaczył też na język polski, m.in.: *Wojna domokraców. Brazylijski romans historyczny z epoki kolonialnej* (Kurytyba 1930).

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości, Order Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Akta Pawła Nikodema, sygn. 102, s. 105; AAN, MSZ, sygn. 980, k. 4–7, 15–18, 23; HI, MSZ, jednostka 269, s. 27, 41, 54, 57, 58, 90, 91 (320.269.1, s. 274,

288, 301, 304, 305, 337, 338); AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, sygn. 1461, k. 158, sygn. 1468, k. 10, zesp. 9, Dep. III, sygn. 601, s. 47, 48; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 113–116; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 1, s. 28–30 [nie udało się ustalić dawnej sygnatury], sygn. 605, s. 106 (dawniej pudło 16, sygn. 501); Arch. KG RP w Kurytybie – Teczka Wójcik Władysław.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 44, 295; *Pamiętniki emigrantów*, wyb. i przedm. K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 185; Wójcik Władysław, *Moje życie w Brazylii*, Warszawa 1961.

Opracowania: *Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego*. Makieta, Warszawa 1989, s. 441, 442.

Wróblewski Jan. Ur. 8.01.1903 w Filipowie, pow. Suwałki; zm. 1.03.1995 w Warszawie (?). Syn Jana i Marjanny z d. Bagińska.

Ukończył szkołę powszechną i gimnazjum w Suwałkach. W l. 1922–1925 studiował na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu w Poznaniu, które ukończył z tytułem magistra. W trakcie studiów pracował jako korepetytor.

Po studiach podjął pracę w służbie zagranicznej; od 6.10.1925 do 30.06.1930, będąc pracownikiem kontraktowym, praktykant w Konsulacie RP w Pile (Schneidemühl), początkowo jako referent handlowy, następnie społeczno-oświatowy. W okresie 11.08.1930–30.06.1931 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Jarocinie, a następnie w stopniu sierżanta podchorążego w 70. pułku piechoty w Pleszewie. W tym czasie został przydzielony, od 1.02.1931, do Konsulatu RP w Strasburgu. Pracę tam podjął 1.11.1931 jako pracownik kontraktowy, referent emigracyjny, w 1932 referent wojskowy, a do 1.10.1935 – referent społeczno-oświatowy. Kolejne miejsce pracy to, od 1.10.1935 do 1.07. lub 31.08.1938, Poselstwo RP w Buenos Aires, gdzie był referentem społeczno-oświatowym i zastępcą kierownika Wydziału Konsularnego. Od 1.07. lub 1.09.1938 przeniesiony, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, do Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie. Został przydzielony do powołanej 11.11.1938 Agencji Konsularnej w Porto Alegre (Brazylia) jako tytularny wicekonsul. Kierował placówką po podniesieniu jej, prawdopodobnie od 15.02.1939, do rangi wicekonsulatu, tam też w 1940 mianowany wicekonsulem. Pozostał na stanowisku wicekonsula i kierownika placówki po podniesieniu jej, od 1.01.1944, do rangi konsulatu. Przebywał na tym stanowisku do końca wojny.

Po wojnie pozostał w Brazylii, ale przeszedł na służbę nowych władz warszawskich, już w początku 1945, oddając do dyspozycji Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej zarówno siebie, jak i Konsulat RP w Porto Alegre. Od 15.08.1946 zatrudniony w Wicekonsulacie w São Paulo, tam został 1.04.1947 mianowany wicekonsulem, a następnie konsulem i kierownikiem placówki. 16.09.1947 odwołany do warszawskiej centrali MSZ z równoczesnym oddaniem do dyspozycji Biura Personalnego. 16.01.1948 mianowany I sekretarzem poselstwa w Oslo, jednocześnie chargé d'affaires w tym poselstwie. Odwołany z Oslo z dniem 16.04.1948 z równoczesnym mianowaniem radcą, ponownie oddany do dyspozycji Biura Personalnego. 1.05.1948 przydzielony do Wydziału Amery-

kańskiego, w którym objął stanowisko kierownika Referatu Ameryki Południowej. Od 10.11.1948 p.o. naczelnika Wydziału Ameryki Łacińskiej. W związku z prowadzoną od 1948 akcją „oczyszczania szeregów MSZ”, został uznany za osobę do zwolnienia z powodu bogatej rodziny za granicą i faktu, że przed wojną zajmował się handlem. 31.01.1950 wypowiedziano mu pracę i zwolniono z pełnienia obowiązków służbowych. Rozwiązanie stosunków służbowych nastąpiło z dniem 31.05.1950. Być może od 1948 członek PZPR. Od maja 1956 pracownik Polskiej Akademii Nauk. Na emeryturę przeszedł w 1968, prawdopodobnie ze stanowiska kierownika klubu w siedzibie PAN w Pałacu Staszica w Warszawie.

Ożenił się w lub po 1948. Żona Janina. Brak bliższych danych.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2988, s. 164, 165; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 11; AAN, KC PZPR w Warszawie, sygn. 237/XXII/42, s. 3; AAN, KG RP w Kurytybie, sygn. 12, s. 11; AAN, Konsulat RP w Szczecinie, sygn. 154, s. 205; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka zbiorowa 2/1; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1415, k. 8, 14, t. 1416, k. 12, 13, 14, 20, t. 1466, k. 38; AMSZ, BSO, sygn. 7064 – Akta Jana Wróblewskiego; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 119, 120; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 5, s. 14 (dawniej pudło 5, sygn. 176), sygn. 145, s. 138 (dawniej pudło 4, sygn. 114), sygn. 149, s. 72 (dawniej pudło 5, sygn. 157), sygn. 151, s. 181 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 153, s. 23, 71 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 378, s. 48, 49 (dawniej pudło 5, sygn. 154), sygn. 466, s. 123 (dawniej pudło 5, sygn. 161)

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 108, 189; RSZ 1933, s. 130; RSZ 1937, s. 38, 261; RSZ 1939, s. 49, 295; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 106; S.M., *Msza w Katedrze Portoalegreńskiej*, „Biuletyn Informacyjny Brazylijskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce” listopad 1939, nr 3, s. 1.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45.

Wysocki Stefan (Stanisław Stefan) (v. Odrowąż-Wysocki). Ur. 10.07.1886 w Warszawie; zm. po 1954. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Stanisława i Heleny z d. Chrzanowska.

Mieszkając w młodości w Niemczech, w 1907 ukończył gimnazjum w Brandenburgu. W tym samym roku podjął studia prawnicze, ekonomiczne i filozoficzne, początkowo na Uniwersytecie w Berlinie, po roku przeniósł się na Uniwersytet w Halle. Po dwóch semestrach przeniósł się do Rostocku, gdzie na tamtejszym Uniwersytecie na Wydziale Prawa ukończył studia i obronił w 1911 pracę doktorską na podstawie rozprawy pt. „Die Kurze Verjährung im Bürgerlichen Gesetzbuche”. Zamieszkał w Berlinie i do 1914 pracował w towarzystwach asekuracyjnych. Po wybuchu I wojny światowej, jako poddany rosyjski, podlegał internowaniu, do końca wojny.

Ze służbą zagraniczną związał się na przeł. 1918/1919, prowadząc archiwum Wydziału Komunikacji Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej MSZ. Skierowany w 1919 do Berlina, uruchomił tam biuro prasowe „Der Ost-Dienst”, a w 1920 został przedstawicielem agencji „East Express Telegraph”. Skierowany następnie do Wolnego Miasta

Gdańska, z ramienia MSZ został naczelnym redaktorem gazety „Baltische Presse”, którym był w okresie 1923–10.1924. Kolejne dwa lata zajmował się publicystyką, mieszkając na wsi. W 1926 był korespondentem czasopism „Rzeczpospolita” i wydawanej w Berlinie „Polonii”. Po powrocie do służby zagranicznej został skierowany na placówkę, od 15.11.1926 do 1.04.1929 był urzędnikiem, pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. W dniu 21.04.1928 złożył egzamin wstępny do MSZ. Został przeniesiony i pracował, od 1.04.1929 do 1.02.1930, w Konsulacie RP we Wrocławiu (Breslau), początkowo jako prowizoryczny attaché konsularny, a od 4.04.1929 prowizoryczny attaché konsularny z tytułem wicekonsula. Przeniesiony na równorzędną stanowisko pracował, od 1.02.1930 do 30.06.1931, w Konsulacie Generalnym RP w Frankfurcie nad Menem. W dniu 30.10.1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. 26.11.1930 przejął KG RP w Frankfurcie nad Menem od odwołanego Sylwestra Gruszki i 8.12.1930, jako zastępca kierownika, przekazał konsulat dr. Tadeuszowi Dalborowi. Odwołany do centrali MSZ, od 1.07. do 1.12.1931 pracował jako prowizoryczny referendarz w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.), a od 1.12.1931 jako referendarz. W 1932 został kierownikiem Referatu Międzynarodowego Obrotu Prawnego Wydziału K.II. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.08.1934 mianowany radcą. W styczniu 1936 został powołany na stanowisko zastępcy przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Jako radca w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) D.K. wszedł w skład delegacji polskiej, która prowadziła rokowania polsko-węgierskie w sprawie konwencji konsularnej polsko-węgierskiej w Warszawie (od 24.03.1936). Ponownie skierowany na placówkę, od 1.09.1938 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Miał być odwołany z Paryża z dniem 1.10.1939 do centrali, z równoczesną nominacją na radcę w MSZ, ale wybuch wojny uniemożliwił zrealizowanie tych planów. Jego odwołanie miało być efektem podjęcia starań o wydanie paszportu dyplomatycznego Wojciechowi Korfantemu, być może miało nastąpić to w lipcu 1939.

Po wojnie pozostał prawdopodobnie na emigracji. W 1941 przebywał w Grenoble. Dalsze losy nieznanne.

Żona z d. Amemau (Arneman), obywatelka niemiecka. Brak bliższych danych.

Publikacje: dziennikarz, publicysta i tłumacz. W czasie kierowania redakcją „Baltische Presse” wiele tekstów podpisywał krypt.: v.O.W, W., S.O.W., S.W., Dr v.O.W. Opublikował również dwie zwarte pozycje: *O międzynarodową konwencję radjofoniczną* (Warszawa 1932, odbitka z „Gazety Sądowej”) i *Międzynarodowe stosunki prawne Polski* (Kraków–Warszawa 1939). Przetłumaczył również książkę Mieczysława Lepeckiego pt. *Josef Piłsudski in Sibirien*, ze wstępem Felicjana Sławoja-Składkowskiego (Warszawa 1937). Dokonał m.in. przekładu na język niemiecki dwóch sztuk Stanisława Wyspiańskiego: *Warszawianka* i *Noc Listopadowa*; też wielu innych autorów, jak: Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego. Pod tłumaczeniami podpisywał się jako Stanisław Odrowąż, Stanisław von Odrowonsch.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 40, 49; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 657, s. 17–19; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12, sygn. 5260, s. 43, sygn. 12478, s. 7; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 44–46.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 4, 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1932, s. 59, 138; RSZ 1937, s. 29, 222; RSZ 1939, s. 67, 251; Odrowąż-Wysocki Stefan, *Bolesne wspomnienia*, „Narodowiec” [Lens, Pas-de-Calais] 15–16.07.1945, nr 163, s. 3.

Opracowania: Oracki Tadeusz, *W labiryncie poszukiwań biograficznych (Wybór prac z lat 1957–2017)*, Gdańsk 2020, s. 241–255; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49.

Wyszyński Zygmunt. Ur. 26.10.1899 w Kijanach, woj. lubelskie; zm. (?). Syn Juliana i Marii z d. Krodkiewska.

Służył w Wojsku Polskim od 13.01.1918 lub 1919 do 15 lub 16.11.1920 lub 1921, w 8. dywizjonie taborów; służbę opuścił w stopniu podporucznika rezerwy taborów. W 1921 ukończył Akademię Eksportową w Wiedniu. Podjął pracę w Banku Przemysłu Włókienniczego w Łodzi w charakterze korespondenta, od 1.11.1924 do 1.05.1926. Następnie od 1.05. do 15.11.1926 był sekretarzem Zarządu Towarzystwa Akcyjnego Kopalni Węgla „Flora” w Dąbrowie Górniczej.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 16.11.1926 jako bezpłatny praktykant w centrali MSZ i pozostał nim do 1.02.1927. Pozostając praktykantem, pracował jako pracownik kontraktowy do 1.12.1928. W dniach 25 i 26.04.1928 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ, 1.05.1928 został mianowany referendarzem. Skierowany na placówkę, od 1.12.1928 do 1.07.1931 pracował jako attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen), a po przeniesieniu, od 1.07.1931 do 30.09.1932, attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Opolu (Oppeln). W 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali, przydzielony, od 1.10. do 6.11.1932, jako referendarz do Biura Rady Ekonomicznego MSZ, 7.11.1932 przeniesiony do Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Po roku zaś, od 1.11.1933, został przydzielony do Gabinetu Ministra. Następnie, od 1.04.1935 podjął pracę w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego (D.P.), w którym 1.01.1936 został mianowany radcą. W tym czasie, do 30.04.1936, redagował wydawnictwo „Przegląd Prasy”. 1.04.1938 został zastępcą naczelnika Wydziału Prasowego (P.VI.) D.P., na którym to stanowisku pozostał do września 1939.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 transportem MSZ został ewakuowany przez Krzemieniec do Rumunii. 21 lub 24.09.1939 został przydzielony w charakterze dietetariusza do Ambasady RP w Bukareszcie i pracował tam do 31.08.1940. Po ewakuacji do Turcji, od 15.09.1940 do 1.04.1941, pracował nadal jako dietetariusz, szyfrant w Ambasadzie RP w Ankarze, ale z siedzibą w Stambule. 1.04.1941 wstąpił do wojska i został przydzielony do dowództwa Armii Polskiej na Wschodzie. Powrócił do służby zagranicznej i od 1.02. do 31.06.1944 pracował w Ambasadzie RP w Algierze, od 1 kwietnia tr. jako radca prasowy

ambasady. Odwołany do Londynu, od 15.11.1944 był zastępcą szefa Gabinetu Ministra, przynajmniej do 5.07.1945. Przeszedł do pracy, na krótko od 1.08. do 1.09.1945, w Wydziale Konsularnym Sekcji II Interim Treasury Committee for Polish Questions. Dalsze losy nieznane.

Żona Jadwiga z d. Bukowska. Mieli syna Aleksandra.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 38, 203, 220, sygn. 9295, s. 31; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 49–51; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/W, s. 141, 142.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 19, s. 187, 1936, nr 1, s. 18, Monitor Polski, 1928, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 60, 220; RSZ 1937, s. 26, 222; RSZ 1939, s. 33, 251; *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*, Warszawa 1922, s. 329.

Opracowania: Jaskulski Waldemar, *Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Ankarze w latach 1939–1945*, s. 318, 320 [https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/8855/1/W_Jaskulski_Ambasada_Rzeczypospolitej_Polskiej_w_Ankarze.pdf]; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 32, 63.

Z

Zaleska Aleksandra z d. Pogorska. Ur. 20.10.1889 w Misiorówce, pow. lityński, gub. bractawska; zm. 22.12.1943 w Bernie, Szwajcaria. Córka Aleksandra i Teresy z d. Potocka.

Uczęszczała do szkoły średniej w Zakładzie Wychowawczo-Naukowym Najświętszego Serca Jezusowego (Sacre-Coeur) we Lwowie, a następnie, przez rok, w Rzymie uczyła się języków i chodziła na kursy socjologii. Po ślubie w 1913 zamieszkała w miejscowości Wodiczki w pow. płoskirowskim. W 1917 podczas rewolucji bolszewickiej schroniła się z rodziną w Kamieńcu Podolskim, a po jego zajęciu przez armię austriacką przeniosła się z rodziną do Lwowa, następnie do Zakopanego. W l. 1919–1921 mieszkała w miejscowości Wielka Kołuda w pow. inowrocławskim. Po ponownym zamieszkaniu we Lwowie, jako wykwalifikowana daktylografka, pracowała w Związku Gorzełń Rolniczych we Lwowie, a następnie w Małopolskim Zrzeszeniu Spirytusowym we Lwowie.

Pod koniec stycznia 1928 wyjechała do Berna w celu objęcia posady urzędniczej. Od 1.02.1928 zatrudniona w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP w Bernie. Pracowała tam na różnych stanowiskach jako sekretarka, daktylografka i archiwistka, jeszcze w 1936. Dalsze losy nieznane.

Wyszła za mąż za Bolesława Zaleskiego w 1913. Mąż w 1919 został zamordowany przez bolszewików w majątku Żabińce nad Zbruczem. Mieli dwoje dzieci, syna Leona (ur. 1914) i córkę Dominikę (ur. 1918).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 290, s. 48, 52, 68, sygn. 328, s. 15.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 109, 239; RSZ 1933, s. 131; RSZ 1934, s. 125; RSZ 1935, s. 114, 247; RSZ 1936, s. 115, 252.

Zaleski August. Ur. 13.09.1883 w Warszawie; zm. 7.04.1972 w Londynie. Syn Szczęsnego, właściciela majątku Wilga k. Warszawy, i Anny z d. Szydłowska.

Maturę uzyskał w 1901 w rosyjskim Gimnazjum Praskim w Warszawie. Podjął w 1902 studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, ale przerwał je w 1905. Wyjechał do Wielkiej Brytanii, gdzie kontynuował studia i w 1911 ukończył Wydział Ekonomiczny w London School of Economics and Political Sciences. Po powrocie do kraju pracował naukowo, od 1.01.1912 do 31.12.1914, w Bibliotece i Muzeum Ordynacji Krasińskich w Warszawie. Należał wówczas do grona uczniów Marcelego Handelsmana, Józefa Siemieńskiego i Witolda Kamienieckiego. Po wybuchu I wojny światowej czynnie działał w grupie pod nazwą Liga Państwowości Polskiej; w 1915 wysłany do Londynu jako reprezentant Bloku Stronnictw Niepodległościowych dla propagowania idei niepodległości Polski. Został kierownikiem Polskiego Komitetu Informacyjnego w Londynie. Został też pierwszym lektorem języka polskiego Uniwersytetu Londyńskiego, w King's College. W tym czasie miał się związać z masonerią. Zaangażowany w ruch niepodległościowym, w l. 1915–1917 zajmował się pracą propagandową na rzecz Naczelnego Komitetu Narodowego Zagranicą. Redagował kwartalnik „Polish Review” w Londynie.

W 1917 podjął pracę w Departamencie Stanu Królestwa Polskiego. Stanisław Głąbiński, min. spraw zagranicznych, w październiku 1918 mianował go szefem Misji Polskiej w Bernie, a Ignacy Jan Paderewski, min. spraw zagranicznych, mianował go chargé d'affaires w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Bernie; pozostawał na tym stanowisku od 16.02. do 13.05.1919. Jednocześnie przewidywany był wówczas na posła RP w Tokio. Od kwietnia 1919 był członkiem polskiej delegacji na konferencję pokojową w Paryżu. Latem 1919 powrócił do kraju i w centrali MSZ objął stanowisko naczelnika wydziału. Jednak już 24.05.1919 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Misji Specjalnej RP w Atenach, został posłem w Poselstwie RP w Atenach (listy komisyjne podpisano 15.07.1920), pełnił tę funkcję do 31.12.1920. Po powrocie do centrali, od 1.01.1921 objął stanowisko dyrektora Departamentu Politycznego jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w centrali MSZ; na tym stanowisku pozostał do 18.03.1922. Następnie objął stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Rzymie, przy Stolicy Apostolskiej, pozostając na nim formalnie od 18.03., a de facto od 5.04.1922 do 3.02.1926. Odwołany do centrali, w okresie od 3.02. do 15.05.1926 pozostawał jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w stanie rozporządzalności. Po przewrocie majowym, w okresie 15.05.–25.09.1926, kierował MSZ. Postanowieniem prezydenta RP z dnia

25.06.1926 został mianowany tymczasowo pełniącym obowiązki min. spraw zagranicznych; uppełnomocniony na stanowisku min. spraw zagranicznych pełnił swe obowiązki od 25.09.1926 do 1.11.1932; m.in. w czerwcu 1932 przewodniczył polskiej delegacji na konferencję w sprawie odszkodowań wojennych w Lozannie. 2.11.1932 zwolniony ze stanowiska ministra, po przekazaniu funkcji Józefowi Beckowi odszedł ze służby dyplomatycznej. W tym czasie miał być związany z masonerią jako członek loży „Kopernik”, czyli Wielkiej Loży Narodowej Polski w Warszawie.

Podjął pracę, od 11.1932 do 09.1939, jako prezes Banku Handlowego w Warszawie. Był też m.in. prezesem Izby Handlowej Polsko-Amerykańskiej oraz prezesem Polsko-Francuskiego Towarzystwa. W l. 1935–1938 został wybrany do Senatu RP II i III kadencji z list BBWR.

Po wybuchu wojny, która zastała go w kraju, ewakuował się przez Rumunię do Francji, gdzie już 26.09.1939 spotkał się z gen. Władysławem Sikorskim. Tam powrócił do służby zagranicznej i formalnie od 30.09., a faktycznie od 2.10.1939, był min. spraw zagranicznych Rządu RP na uchodźstwie, do 17.06.1940 w Paryżu, potem w Angers, a następnie w Londynie; po ewakuacji objął swe obowiązki 19.07.1940. Pozostał na tym stanowisku do 25.08.1941, kiedy to podał się do dymisji na tle konfliktu wokół układu Sikorski–Majski. Został szefem kancelarii prezydenta Władysława Raczkiewicza, aż do jego śmierci w 1947.

Pozostał na emigracji. Od 06.1947 do 7.04.1972 był prezydentem RP na uchodźstwie. Na czas jego prezydentury przypadł największy kryzys polityczny w łonie polskiej emigracji politycznej. Pozostawał czynny na innych polach aktywności, m.in. 25.09.1946 został wybrany prezesem Zarządu Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych. Ponownie wybrany na stanowisko prezesa w kadencji 1953/1954.

Pochowany na cmentarzu Lotników i Spadochroniarzy Polskich w Newark-on-Trent w hrabstwie Nottinghamshire (Anglia).

Żona Ewelina z d. Komorowska (1888–1981); pobrali się 28.04.1920. Małżeństwo pozostało bezdzietne. Brat Ksawery (1891–1947), pracownik służby zagranicznej (zob. tom I), i Juliusz (1886–1957), architekt.

Publikacje: wynikiem pracy w Bibliotece Krasińskich było wydanie opracowania pt. *Konfraternia Kupiecka Miasta Starej Warszawy* (Warszawa 1913). Opublikował również *Landmarks of Polish History* (b.m.w. 1917). W 1929 ukazały się jego *Przemowy i deklaracje*. Pozostawił swoje wspomnienia – wydane w 2017.

Odznaczenia: Order Orła Białego, Order Odrodzenia Polski II kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) I kl.; bułgarskie: Order św. Aleksandra I kl.; chilijskie: Orden al Merito (Order Zasługi) I kl.; chińskie: Order Złotego Kłosa I kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) I kl.; estońskie: Kotkaristi teenetemärk (Order Krzyża Orła); fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) I i III kl.; greckie: Tagma tu Soteros (Order Zbawiciela) I kl.; hiszpańskie: Orden de Carlo Tercero (Order Karola III) I kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) I kl., Orden Belog orla (Order Orła Białego) I kl.; liberyjskie: Order of the Star of Africa (Order Gwiazdy Afrykańskiej) I kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) I kl.; łotewskie:

Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) I kl.; maltańskie: Wielki Krzyż Magistralny kawalerów maltańskich; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order św. Olafa) I kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) I kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl., Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I i II kl.; szwedzkie: Nordstjärnorden (Order Gwiazdy Polarnej) I kl.; węgierskie: Order Magyar Érdemrend (Order Węgierski Zasługi); watykańskie: Sacro Militare L'Ordine equestre del Santo Sepolcro di Gerusalemme (Order Grobu Świętego) I kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycyego i Łazarza) I kl., Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl.

Archiwalia: AAN, Akta Michała Sokolnickiego, sygn. 4, s. 37–41 (dawniej Zbiór Zespołów Szczątkowych, sygn. 254); AAN, KCNP, sygn. 71, s. 83–86, sygn. 72, s. 229–233; AAN, KNP, sygn. 171, s. 110, sygn. 172, s. 13, 131; AAN, MSZ, sygn. 170, s. 18; AAN, PRM, część VIII, sygn. 15, s. 31, 32, sygn. 259, s. 7, 8; HI, Amb. Polska w Stanach Zjednoczonych, jednostka, 39, s. 1054 (55.39.9, s. 587); HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 34, s. 10 (39.34.1, s. 689); HI, MSZ, jednostka 292, s. 236 (348.292.4, s. 918).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 106, 1926, nr 3, s. 36, nr 5, s. 62, nr 6, s. 77; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 4; RSZ 1932, s. 60, 125; RSZ 1937, s. 20, 71, 124, 140; RSZ 1939, s. 78, 137, 162; Chimiak Łukasz, *Dymisja ministra Augusta Zaleskiego w świetle raportów bułgarskiego MSZ*, „Przegląd Historyczny” 2009, z. 4, s. 795–804; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, (wg indeksu); *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, (wg indeksu); *Exposé Ministrów Spraw Zagranicznych 1919–1939*, Warszawa 2011, s. 67–258; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 59; Mitkiewicz Leon, *Z paryskiej „Reginy” do londyńskiego „Rubensa”* (Kartki z mojego notatnika), „Zeszyty Historyczne” 1963, z. 3, s. 194, 195; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, (wg indeksu); Zaleski August, *Wspomnienia*, oprac., wstępem i przypisami opatrzyli K. Kloc, P.M. Żukowski, przekład E. Gołębiowska, Warszawa 2017.

Opracowania: Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999*. Słownik biograficzny, Warszawa 1999, s. 558; Kamieniecki Andrzej, *August Zaleski jako dyplomata*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 2002, nr 8/2, s. 221–236; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 117; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, (wg indeksu); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 831; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 16, 17, 27, 29; Radzik Tadeusz, *Zaleski August*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5: S–Ż, pod red. K. Dopierały, Toruń 2005, s. 379; Wandycz Piotr, *Z Piłsudskim i Sikorskim. August Zaleski minister spraw zagranicznych w latach 1926–1932, 1939–1941*, Warszawa 1999,

(wg indeksu); Zawadzki Jarosław Maciej, *Senatorowie. Losy wojenne i powojenne*, Warszawa 2013, s. 410–413; *Zgon prezydenta Augusta Zaleskiego*, „Biuletyn Koła Lwowian” [Londyn] czerwiec 1972, nr 22, s. 3, 4.

Strony internetowe: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1411451,August-Zaleski-dyplomata-ktory-sklozil-emigracje> (8.08.2021).

Załęski Maciej Mateusz. Ur. 6.02.1904 w miejscowości Bugaj, woj. kieleckie; zm. (?). Syn Kazimierza i Teresy z d. Karska.

W 1920 uczestnik, jako ochotnik, wojny polsko-bolszewickiej. Studiował w l. 1922–1925 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył jako magister prawa. Jednocześnie w roku akademickim 1922/1923 zaliczył kurs abiturientów Akademii Handlowej w Krakowie, a w l. 1923–1925 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie i jeden rok 1926/1927 w Szkole Nauk Socjalnych w Paryżu (École des Hautes Études Sociales et Politiques).

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w czerwcu 1927 jako praktykant w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) MSZ. Przerwał ją, by od 14.07.1927 do 30.09.1928 odbyć służbę wojskową, ukończył wówczas Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim w stopniu ogniomistrza podchorążego rezerwy. Powrócił do MSZ i od 1.10. do 1.11.1928 był bezpłatnym praktykantem w ministerstwie. Skierowany na placówkę, od 1.11.1928 do 1.10.1930 był pracownikiem kontraktowym, praktykantem w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. W dniu 31.10.1929 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ i 1 listopada tr. został mianowany referendarzem. Skierowany na placówkę, od 1.10.1930 do 1.07.1932 pracował na stanowisku attaché poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.07.1932, pozostając attaché konsularnym, uzyskał prawo używania tytułu wicekonsula i został skierowany do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Odwołany do centrali 15.11.1934 i jako referendarz przydzielony do Departamentu Konsularnego. Z dniem 1.04.1935 został przeniesiony do Departamentu Politycznego, a od 1.08.1936 do Biura Personalnego MSZ, tam, od 1.11.1936 do 31.03.1937, był kierownikiem Referatu Organizacji i Wyszkożenia. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.04.1938 do 31.07.1939 był I sekretarzem poselstwa i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Kownie. Przeniesiony, od 1.08.1939 do 19.03.1940 był I sekretarzem poselstwa i kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki). W grudniu 1940 przez 12 dni przebywał w Kownie, w sprawach ewakuacji wojska, i 23 grudnia wrócił do Helsingforsu.

Po ewakuacji do Francji, 1.04.1940 zgłosił się ochotniczo do wojska, w którym służył w randze podporucznika do 31.08.1941 we Francji, a następnie w Wielkiej Brytanii. Po powrocie do służby zagranicznej, od 1.11.1941 do 1.08.1942, pracował jako radca ambasady. Przez pierwszą poł. stycznia 1942 był kierownikiem Referatu Interwencyjnego w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Następnie został delegatem Ambasady RP we Władywostoku. 30.06.1942 aresztowany we Władywostoku przez NKWD i więziony do 18.07.1942. Musiał opuścić ZSRS, od 15.08.1942 do 1.02.1943 został przydzielony do Delegatury Przedstawiciela Rządu RP na Bliskim Wschodzie z siedzibą w Teheranie,

z tym że do 31.12.1942 formalnie nadal był pracownikiem Ambasady RP w Kujbyszewie. Odwołany, od 1.02.1943 do 6.09.1944 pracował w centrali MSZ w Londynie, tam też od 1.07.1943 był kierownikiem Wydziału Emigracyjnego MSZ. Po wyzwoleniu Belgii przydzielony, od 1.10.1944, jako radca poselstwa do Poselstwa RP w Brukseli, pozostał tam do 5.07.1945. W tym okresie, pomiędzy 6.10.1944 a 4.01.1945, tymczasowo kierował Konsulatem RP w Brukseli.

Po wojnie pozostał na emigracji, pracując od 1.08.1945 do 1.03.1946 jako kierownik Delegatury Interim Treasury Committee w Belgii i Luksemburgu. Pozostał też, od 1945 do 1.04.1951, przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie w Belgii, gdzie 1.02.1950 otrzymał prawo używania tytułu min. pełnomocnego. Dalsze losy nieznane.

Żona Janina z d. Dauksz, podczas II wojny światowej przebywała we Francji.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2980, s. 98b, 99; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 189, s. 276–278; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Oslo, sygn. 26, s. 12, 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 23–25; HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 10, s. 10 (15.10.1, s. 194); HI, MSZ, jednostka 37, s. 354, 356, 357 (51.37.21, s. 778, 780, 781); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/Z, s. 25, 26.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 65; RSZ 1932, s. 61, 252; RSZ 1937, s. 23, 223; RSZ 1939, s. 96, 252.

Opracowania: Buczek Roman, *Działalność opiekuńcza Ambasady R.P. w ZSSR w latach 1941–1943*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 29, s. 81; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45, 48, 74, 86, 134; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 67, 68, 91, 99, 111.

Ziętkiewicz Ignacy. Ur. 31.01.1892 w Koźminie, woj. poznańskie; zm. w 1949 w Salisbury, Rodezja Południowa (obecnie Zimbabwe). Syn Kaspra i Stanisławy z d. Frankowska.

Ukończył ośmioklasową szkołę powszechną, maturę uzyskał w 1912 w gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim. Studiował na Wydziale Rolnym Uniwersytetu we Wrocławiu, ponadto studiował przez sześć semestrów na wydziałach ekonomicznych uniwersytetów we Wrocławiu i w Berlinie, ale nie uzyskał dyplomu. Po wybuchu wojny, zmobilizowany, służył w l. 1914–1918 w armii niemieckiej, którą opuścił w randze kaprała; powrócił do Wrocławia.

We Wrocławiu podjął pracę w polskiej służbie zagranicznej, będąc od 10.06.1920 do 30.09.1921 urzędnikiem kontraktowym w Konsulacie RP we Wrocławiu (Breslau). Przeniesiony, pracował, od 1.10.1921 do 1.12.1924, w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie jako attaché ds. wychodźczych, tam 1.01.1923 został prowizorycznym II sekretarzem konsularnym, a 1.02.1924 I sekretarzem. Przeniesiony, od 1.12.1924 do 1.07.1925 pracował jako I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie RP w Lille. Po złożeniu w dniach 14 i 15.06.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSZ, mianowany wicekonsulem, nadal pracował, od 1.07. do 31.12.1925, w Konsulacie RP w Lille. Ponownie przeniesiony, od 1.01. do 31.12.1926 był wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Odwołany, od 31.12.1926 do 1.07.1928 pracował w centrali MSZ

jako referendarz w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego; m.in. 8.06.1928 uczestniczył w rokowaniach w Berlinie z Niemiecką Centralą Robotniczą w sprawie polskich sezonowych robotników rolnych. Przydzielony, pracował od 1.07.1928 do 31.05.1932, z równoczesnym mianowaniem radcą emigracyjnym, w Poselstwie RP w Berlinie. Kolejnym miejscem pracy było, od 1.06.1932 do 30.11.1936, Biuro Komisarjatu Generalnego RP w Gdańsku. Odwołany do centrali, od 30.11.1936 przydzielony do Departamentu Konsularnego został kierownikiem Referatu Migracyjnego Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.). Tam też 1.12.1937 dodatkowo został p.o. zastępcy naczelnika Wydziału E.I., a w 1939 zastępcą naczelnika. W 1939 był również zastępcą sekretarza Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany, wraz z żoną i dwójką dzieci, przez Białokrynicę do Botoșani w Rumunii, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939, z zamiarem wstąpienia do Wojska Polskiego we Francji. Władze rumuńskie wystawiły jemu i żonie wizy wyjazdowe 3.10.1939. Wyjechał na Bliski Wschód, gdzie starał się wstąpić do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, ale stan zdrowia mu na to nie pozwolił. Przydzielony czasowo, pracował do 15.11.1942 jako radca w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Planowano jego wyjazd do ZSRS, ale sprawa nie doszła do skutku. 15.11.1942 został mianowany konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu RP w Zomba, Niasa (obecnie Malawi), a prezydent RP w grudniu 1942 podpisał jego listy komisyjne. Pozostał w Zomba do 28.04.1943, gdy placówka została przeniesiona do Blantyre, Niasa, formalnie nadal nią kierował do 15.11.1944, gdyż urzędował w Konsulacie Generalnym RP w Salisbury, Rodezja Południowa (obecnie Zimbabwe). Kierownictwo placówki w Salisbury objął 1.02.1944; pozostał tam do 1945. Dalsze losy nieznane.

Żona Aniela z d. Kozłowska. Mieli dwoje dzieci: córkę Ewę (ur. 1927?) i syna Jura Zenona (ur. 1930).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Odznaka Honorowa PCK II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2989, s. 160–243; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 251; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 318, s. 65, sygn. 1457b, s. 40, 226; AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 50, 51; HI, MSZ, jednostka 292, s. 195, 198, 199 (348.292.3, s. 877, 880, 881), jednostka 293, s. 1004 (350.293.24, s. 676); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/Z, s. 63–65.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 4, s. 59, nr 6, s. 111, 1925, nr 8, s. 121, 1926, nr 4, s. 44, nr 11, s. 147; Monitor Polski, 1928, nr 137 z 16.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 62, 111, 210; RSZ 1937, s. 28, 225; RSZ 1939, s. 34, 255; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne” 1977, t. 16, s. 187–235; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 587.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 71, 81.

Ż

Żakowa-Łączyńska Aniela. Ur. 3.02.1894 w miejscowości Dobra, pow. turecki, ziemia kaliska; zm. w 1940 w Warszawie. Brak danych o rodzicach.

Ukończyła w 1912 siedmioklasową szkołę żeńską w Kaliszu. Studiowała dwa semestry na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1918 ukończyła Wydział Społeczno-Ekonomiczny Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Pracowała jako nauczycielka w Szkole Handlowej Żeńskiej w Turku. Od 25.03.1919 sekretarka w Wydziale Prasowym Urzędu Powszechnych Pożyczek Państwowych, a od 1.06.1919 sekretarka w Wydziale Widowisk i Prasy w Komisariacie Rządu.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 1.11.1921 jako urzędniczka na próbnej służbie w Departamencie Administracyjnym MSZ, choć jest również przekaz, że pracę rozpoczęła w Departamencie Politycznym (D.P.), a od 1.03.1923 w Wydziale Prasowym (P.VI.) D.P.; tam też została mianowana, od 1.07.1927, sekretarzem, a od 1.07.1928 asesorem. W 1932 była sekretarzem naczelnika Wydziału P.VI., a od 1.02.1934 sekretarzem administracyjnym tamże. Od 15.03.1937 pracowała w Gabinetie Ministra jako sekretarz administracyjny Referatu Funduszu Specjalnego, tam też została awansowana na podreferendarza.

Po wybuchu II wojny światowej i ewakuacji ministerstwa, pozostała w kraju, mieszkała w Warszawie; w nieznanych okolicznościach została zamordowana w Warszawie.

Brak informacji o rodzinie.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 21, 22; HI, MSZ, jednostka 292, s. 453 (348.292.10, s. 1135), jednostka 293, s. 346 (350.293.12, s. 16).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93, 1927, nr 5, s. 94; RSZ 1932, s. 62, 134; RSZ 1937, s. 22, 225; RSZ 1939, s. 28, 255.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 81, 90.

Żółtowska Zofia z d. Makowska. Ur. 23.12.1901 lub 7.01.1902 w miejscowości Grafska, gub. woroneżska, Rosja; zm. (?). Córka Tytusa i Heleny z d. Billi.

Pracę podjęła 13.07.1920 w Polsko-Bałtyckim Towarzystwie Handlowym i Transportowym w Warszawie. Maturę uzyskała w Warszawie w 1922. W l. 1922–1924 studiowała na Wydziale Mierniczym Politechniki Warszawskiej, następnie w l. 1924–1926 na Uniwersytecie Warszawskim, a na przeł. 1927/1928 na Uniwersytecie Paryskim.

Będąc w Paryżu, podjęła pracę, od 1 lub 20.09.1928, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu i pozostała tam do 14.02.1930. Po powrocie do kraju, od 1.05. do 1.12.1930 pracowała w Ministerstwie Skarbu w Warszawie. Następnie powróciła do służby zagranicznej, od 1.12.1930 do 1.06. lub 31.07.1934 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Strasburgu. Przeniesiona, od 1.06. lub 1.08.1934 pracowała w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu.

Wojna zastała ją w Paryżu, gdzie pracowała do ewakuacji władz polskich z Francji, co w jej przypadku nastąpiło 17.06.1940. Po dotarciu do Portugalii, na krótko, od 1.11.1940 do 1.01.1941, została zatrudniona w Poselstwie RP w Lizbonie. Wyjechała do Wielkiej Brytanii, tam podjęła pracę, od 1.01. do 1.09.1941, w Ministerstwie Skarbu w Londynie. Po otwarciu Ambasady RP w Moskwie skierowana do placówki, przebywała w niej od 1.09.1941 do 1.10.1943. Po zerwaniu stosunków z Polską przez ZSRS, ewakuowana na Bliiski Wschód. Została, od 1.10.1943 do 1.09.1944, przydzielona do pracy „u Ministra Stanu w Kairze”. Odwołana do centrali MSZ w Londynie, w listopadzie 1944 podjęła pracę w Referacie Technicznym Biura Szyfrów w Gabinetie Ministra, gdzie pozostała do 1.03.1945. W ramach odtwarzania, po wyzwoleniu Francji, Ambasady RP w Paryżu została tam skierowana (od 1.03.1945). Dalsze losy nieznane.

Mąż Wiktor Stanisław Żółtowski (Victor Stan Zoltowski) (1900–1969), socjolog i bibliograf, uważany za założyciela francuskiej szkoły historii statystycznej twórczości intelektualnej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Od 1926 zamieszkały i pracujący w Paryżu. W 1931–1932 pracował w Międzynarodowym Biurze Pracy w Genewie. Od 1933 do wybuchu wojny korespondent PAP i współpracownik „Tygodnika Ilustrowanego”. Po wybuchu wojny oficer artylerii w WP we Francji, następnie w Wielkiej Brytanii. Po wojnie delegat polskiego Ministerstwa Informacji w Londynie na terenie Francji.

Publikacje: opublikowała wspomnienia z okresu pobytu w Kujbyszewie pt. *Polonia kujbyszewska*, „Zeszyty Historyczne” 1980, z. 54, s. 97–113.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1472, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; Arch. UW, sygn. RP-18883 – Żółtowska Zofia; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/Ż, s. 89, 90.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 110, 189; RSZ 1933, s. 131; RSZ 1937, s. 63, 263; RSZ 1939, s. 67;

Opracowania: Koredczuk Bożena, *Polski socjolog i bibliograf Wiktor Stanisław Żółtowski (1900–1969) – założyciel francuskiej szkoły historii statystycznej twórczości intelektualnej*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”, tom specjalny, 2017, s. 430–434.

Żółtowski Adam. Ur. 4.12.1881 we Lwowie; zm. 7.05.1958 w Londynie. Syn Stanisława, właściciela ziemskiego, i Marii Jadwigi z d. Sapieha.

W 1900 uzyskał maturę w gimnazjum w Poznaniu. Studiował kolejno na wydziałach filozoficznych uniwersytetów w Strasburgu, w Berlinie i w Monachium. W 1904 uzyskał stopień doktora filozofii na Uniwersytecie w Monachium na podstawie rozprawy pt. „Graf Cieszkowski’s Philosophie der Tat”. Odbił też uzupełniające studia w Paryżu. W 1911 nostryfikował doktorat z filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim, otrzymał „veniam legendi” i jako docent historii filozofii podjął pracę na UJ, którą wykonywał do 1914. Czas I wojny światowej przeżył na Wileńszczyźnie, pracując nad filozofią Kanta.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w styczniu 1919; w okresie 13.07.–13.09.1919 był przydzielony do działającej w Polsce misji Henry’ego Morgenthaua, badającej przypadki antysemityzmu w Polsce. W grudniu 1919 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Tokio. W styczniu 1920 otrzymał agrément, ale stanowiska nie objął.

Został przydzielony do powołanego do życia w lutym 1920 Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego na Śląsku, pełnił funkcję łącznika pomiędzy misjami alianckimi a Wojciechem Korfantyem. Po wybuchu w maju 1921 III powstania śląskiego wziął w nim udział. W tym czasie zrezygnował już z pracy w MSZ, podejmując, od 9.02.1920, pracę na Uniwersytecie Poznańskim, gdzie objął katedrę Historii Filozofii Nowożytnej jako profesor nadzwyczajny; w roku akademickim 1931/1932 był dziekanem Wydziału Humanistycznego tamże. W tym czasie czynny członek Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wybrany w 1928 do Sejmu RP z listy Związku Ludowo-Narodowego; pełnił te obowiązki do 1930, nie przerywając pracy naukowej. W 1933 ze względów politycznych, jako przeciwnik sanacji, został pozbawiony katedry w Poznaniu. Osiadł wówczas w majątku żony Bolcienniki na Wileńszczyźnie. Reaktywowany przez Radę Wydziału Uniwersytetu Poznańskiego, prowadził tam wykłady aż do wybuchu wojny.

Po wybuchu wojny, przez Kowno, dotarł do Francji, ale w związku z przedwczesną ewakuacją Poselstwa RP w Kownie wyjechał 12.10.1939 z Paryża jako przedstawiciel rządu polskiego do Kowna, nie uzyskał jednak statusu dyplomatycznego i zmuszony był powrócić do Paryża w pierwszej poł. kwietnia 1940. Praktycznie od października do 15.12.1939 pełnił funkcję nieformalnego przedstawiciela RP w Kownie, „z mandatem rządowym, by ułatwić i uregulować odpływ masy uchodźczej na Zachód”. Formalnie był wówczas przedstawicielem PCK. W tym czasie, 5.12.1939, został mianowany attaché i przydzielony do Ambasady RP w Londynie. Jednocześnie w okresie 1939–1940 był przedstawicielem Commission for Polish Relief Incorporation. W 1940 wraz z Janem Balińskim-Jundziłłem rozpoczął organizowanie Polskiego Ośrodka Naukowego (Polish Research Centre) w Londynie, którym kierował, jako dyrektor, aż do śmierci. Był również profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. W marcu 1943 należał do założycieli Związku Ziem Północno-Wschodnich.

Żona Janina z d. Puttkamer. Nie mieli dzieci.

Publikacje: jako filozof specjalizował się w filozofii niemieckiej, uczestniczył w wielkich sporach filozoficznych. Publikował przede wszystkim prace z zakresu filozofii, do najważniejszych zaliczane są: *Graf August Cieszkowski's „Philosophie der Tot”*: *die Grundzüge seiner Lehre und der Aufbau seines Systems* (Posen 1904); *O podstawach filozofii Hegla*, cz. 1, *Zasada, metoda i pierwsze ustępy logiki* (Kraków 1907); *Metoda Hegla i zasady filozofii spekulatywnej* (Kraków 1910); *Filozofia Kanta, jej dogmaty, złudzenia i zdobycze* (Poznań 1923); *Descartes* (Poznań 1937); *Zarys historii filozofii* (Londyn 1952). Pisał również o problemach historyczno-politycznych, m.in.: *Germany, Russia and Central Europe* (London 1942, 2. wyd. 1944); *Border of Europe: a study of the polish eastern provinces*, przedmowa Ernest Barker (London 1950); *East and West in European History* (London 1954).

Odnaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1767, s. 12; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 160–162; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 5, s. 516 (6.5.3, s. 513); HI, MSZ, jednostka 37, s. 359–363, 377, 378 (51.37.21, s. 783–787, 801, 802).

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, s. 67, 142, 143, t. II: 1943–1947, (wg indeksu), oprac. J. Pio-

trowski, Wrocław 2004; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris [b.r.w.], s. 98–111; Sužiedėlis Saulius, *Profesorius Adamo Žółtowski vizitas Lietuvoje ir 1939–1940 m. lenkų ir lietuvių santykių atkarpa* [Wizyta Adama Żółtowskiego na Litwie i relacje polsko-litewskie 1939–1940], „Darbai ir dienos” 2017, nr 57, s. 319–349.

Opracowania: Leitgeber Sławomir, *Żółtowski Adam (1881–1958)*, [w:] *Wielkopolski słownik biograficzny*, Warszawa–Poznań 1981, s. 886; Perkowska Urszula, *Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Jagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007, s. 447–448; Tarka Krzysztof, *Spór o Wilno. Ze stosunków polsko-litewskich w latach drugiej wojny światowej*, „Zeszyty Historyczne” 1995, z. 114, s. 62, 63; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, z. 165, s. 36, 37.

Żurowski Adam (Żórowski). Ur. 15.03.1908 w Wiśniowczyku, pow. (?) Kamieniec Podolski; zm. 22.09.1992 w Ottawie. Syn Alfreda i Marii z d. Zdziechowska.

Od 1.05. do 1.09.1929 pracował w charakterze urzędnika Biura Turystycznego Powsechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu. W 1932 uzyskał dyplom w Wyższym Instytucie Handlowym Uniwersytetu w Grenoble.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.07.1932, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie RP w Lyonie i pozostał tam do 31.12.1936. W 1936 był wykładowcą Kursów Uniwersytetu Ludowego w Lyonie. Od 1.01. do 31.08.1937 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Lille, również w charakterze pracownika kontraktowego. Odwołany do centrali MSZ, był pracownikiem kontraktowym, od 1.09. do 31.12.1937, w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. Przez cały rok 1938 odbywał praktykę w centrali MSZ. Mianowany referendarzem, od 1.01.1939, został zatrudniony w Referacie Bałtyckim (P.III.B.) Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Politycznego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 transportem MSZ ewakuowany do Krzemieńca i Czerniowiec. W ostatniej z miejscowości miał się odłączyć od transportu i przedostać się do Francji. 27.09.1939 ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego we Francji i od 5 października był w Szkole Podchorążych Oficerów Piechoty w obozie wojskowym w Coëtquidan, którą ukończył w kwietniu 1940. Odbił kampanię francuską w szeregach 4. pułku strzelców jako zastępca dowódcy plutonu. Internowany z pułkiem w Szwajcarii, zbiegł do Francji i przedostał się do Wielkiej Brytanii. Po powołaniu Polskiej Misji Wojskowej w Kanadzie, na czele której stanął gen. Bronisław Duch, służył w jego sztabie. Wyreklamowany z wojska, powrócił do służby zagranicznej, od 7.12.1942 przydzielony jako sekretarz w Poselstwie RP w Ottawie. 1.07.1944 został awansowany na II sekretarza poselstwa; pracował do 31.07.1945.

Po wojnie osiadł w Ottawie. Działal tam w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów w Kanadzie, gdzie w 1961 został wiceprezesem Zarządu.

Pochowany wraz z żoną w Notre-Dame of Ottawa Cemetery.

Żona Janina z d. Wołowska (1909–1985); ślub wzięli 12.09.1939 w Wiśniowie. Przebywała z mężem we Francji i Kanadzie. Mieli dwóch synów: Alfreda (ur. 1941) i Michała Adama (ur. 1944).

Archiwalia: AAN, KG RP w Paryżu, sygn. 137; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 40, 204, 209, 222, sygn. 1460, s. 10, sygn. 5259, s. 8; HI, MSZ, jednostka 292, s. 209–214 (348.292.3, s. 891–896), jednostka 294, s. 321 (351.294.6, s. 153); IPMS, zesp. A.39, Poselstwo RP w Ottawie, sygn. 24.

Źródła drukowane: RSZ 1933, s. 131; RSZ 1937, s. 263; RSZ 1939, s. 32, 256.

Opracowania: *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 87; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 73, 263.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I007495>.

Uzupełnienia i poprawki biogramów w tomie I

Andrycz Czesław

Ojciec jego był inspektorem toru wyścigów konnych w Warszawie i właścicielem stajni.

Ukończył gimnazjum w Odessie. W l. 1900–1904 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Ryskiej, a następnie prawo na Uniwersytecie w Dorpacie. Od 1900 należał do Korporacji „Arkonia” w Rydze.

Po odwołaniu w 1926, gdy pozostawał w stanie zawieszenia w MSZ, był współtwórcą i współwłaścicielem stajni „Topór” w Warszawie, wystawiającej swoje konie w wyścigach na Polu Mokotowskim. Czynnie uczestniczył w przygotowaniach do Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w 1929.

Być może pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Miał rodzeństwo: Jadwigę; Annę, zamężną Antipin (1877–1963); Marię Izabelę, zamężną Micińska (1881–1954); Zofię, zamężną Chełmicką (1888–1975); brata Eugeniusza Antoniego (1879–1928), ojca Niny Andrycz (1912–2014), żony Józefa Cyrankiewicza.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Źródła drukowane: Monitor Polski, 1930, nr 106, poz. 152.

Strony internetowe: <https://www.archiwumkorporacyjne.pl/index.php/muzeum-korporacyjne/warszawa/k-arkonia/> (6.05.2021); <https://www.geni.com/people/Eugeniusz-Andrycz/6000000022502637130> (6.05.2021).

Hempel Stanisław

Dnia 2.11.1928 prezydent Ignacy Mościcki podpisał jego listy uwierzytelniające jako posła w Królestwie Afganistanu. Czynnie działał w PCK we Francji, na przeł. 10. i 11.1940 wszedł w skład jego Komisji Rewizyjnej.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 336, s. 42, 43.

Opracowania: Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 38.

Jaśkiewicz Teofil

[...] W firmie „Alfred Grodzki” Maszyny i Narzędzia Rolnicze pracował do grudnia 1918. [...]

We wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, skąd zawrócił do Warszawy, ale przez Rosjan został internowany w Kobryniu i osadzony w obozie w Starobielsku. Został w listopadzie 1939 przekazany Niemcom. Po miesięcznym pobycie w obozie jenieckim w Chełmie i Radomiu, wrócił do Warszawy. Od 1.10.1940 do 09.1943 pracował w Stołecznym Komitecie Pomocy Społecznej, przekształconym później w Polski Komitet Opieki w Warszawie. Po zwolnieniu z pracy utrzymywał się ze sprzedaży książek. Po upadku powstania warszawskiego przeszedł obóz w Pruszkowie i ostatecznie osiadł w Żyrardowie.

Reaktywowany do służby w centrali MSZ Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; od 10.05.1945 na stanowisku Naczelnika Wydziału Budżetowego. W dniu 1.08.1945 mianowany Generalnym Inspektorem Biurowości, a 10.11.1945 dyrektorem Biura Finansowo-Ekonomicznego MSZ, mimo że 31 października złożył prośbę o zwolnienie ze służby z dniem 30 listopada i przejściu w stan spoczynku od 1.12.1945. Pozostał w służbie i przeszedł na emeryturę z dniem 31.12.1946. Wraz z przejściem na emeryturę przestał być członkiem Rady Nadzorczej Banku Polska Kasa Opieki S.A. desygnowanym tam przez MSZ.

[...]

Prawdopodobnie ożenił się po raz drugi z Marią Ireną z d. Elbinger (1898-?), l.v. Sułtrowska; miał dwie przybrane córki.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AMSZ, BSO, sygn. 4297 – Akta Teofila Jaśkiewicza, sygn. 8427 – Akta Leonarda Szepietowskiego.

Lalicki Stefan

Studia na Wydziale Prawa UJ odbył w l. 1908–1912. W 1930 ukończył dwumiesięczny kurs prawa międzynarodowego. Gdy we wrześniu 1939 w czasie ewakuacji znalazł się w Krzemieńcu, został 16 września delegatem MSZ przy wszystkich władzach administracyjnych RP w Śniatyniu. Następnie przez Stare Kuty za wiedzą min. Wiktora Tomira Drymmera wyjechał do Bukaresztu, dokąd dotarł 19.10.1939. Od 01. do 15.05.1940 kierownik działu osobowego w PRM, od 15.05. do 15.10.1940 kierownik Działu Niemcy i Kraje przez Niemcy Okupowane MSZ. W trakcie ewakuacji MSZ z Francji, 22 i 23.06.1949, uczestniczył w rozmowach w Bayonne z władzami francuskimi i angielskimi. 30.09.1940 min. spraw zagranicznych August Zaleski upoważnił go do używania tytułu min. pełnomocnego. Od 15.10.1940 do 1.08.1941 szef Kancelarii Prezydenta RP. Od 1.08.1941 do 6.04.1944 min. pełnomocny, kierownik Referatu Niemieckiego (P.II.). Prawdopodobnie od kwietnia 1944 kierownik Działu Polityczno-Ekonomicznego. Jednocześnie od 6.04.1944 do 5.07.1945 kierownik Wydziału Niemieckiego (P.II.). 16.06.1944 mianowany przewodniczącym Komisji Badawczej MSZ.

Archiwalia: IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I, s. 3, 4, sygn. 474/2/387 – Lalicki Stefan.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, (wg indeksu).

LISTA BIOGRAMÓW TOMU II

Abderman Zygmunt Marian (Abdermann)	21
Albiński Feliks (v. Alankiewicz)	22
Anusz Józef	24
Arlet Wiesław	25
Aubac Stefan (Auerbach v. Eisenbach Stephane)	28
Bacciarelli Aleksander Leszek	30
Bader Karol	31
Baliński Stanisław Marian Antoni	33
Battaglia Roman Roger Adam Maria Gwido	35
Białokur Waław	37
Biliński Włodzimierz Mikołaj (v. Tarasowicz Biliński, Biliński-Tarasowicz)	39
Błażyński Zbigniew Jerzy	40
Boczek Benedykt Paweł Gunther	42
Bohomolec Andrzej (v. Bochomolec)	44
Bouffał Bronisław (Boufał, Bouffał)	46
Brzeziński Tadeusz	48
Buczyński Romuald	50
Buzek Jan Andrzej	51
Byszewski Jan Lech	53
Chiczewski Feliks Franciszek Józef	55
Chłapowski Alfred Stefan Franciszek	58
Choróbski Roman Adam	60
Chromecki Tadeusz	61
Chrzanowski Leon	63
Chudzyński Antoni	65
Ciechanowski Jan Maria Włodzimierz	66
Czarkowska Maria Teodora	68
Czarliński Olgierd	69
Czosnowski Leon Jan Seweryn (v. Colonna-Czosnowski)	70
Czudowski Michał	71
Czyszowski Witold Mikołaj	73
Czyżewski Edward	74
Dembiński Konrad (v. Dębiński)	75
Downarowicz Kazimierz	77
Drobniać Tadeusz	78
Drymmer Wiktor Tomir	80
Dygać Stanisław	82
Dzianott Juliusz Ludwik Bronisław (v. Dzianot, Castellati Dzianott)	84

Ekes Roman	86
English Aleksander Zygfryd (v. Englisch)	87
Figlarewicz Aleksander Julian	88
Filcek Antoni	90
Filcek Janina Łucja (Filckówna)	91
Filip Tadeusz	91
Frankowski Feliks	93
Frąckiewicz Janina (Frąckiewiczówna)	96
Frenkiel Aron (Aaron, Ahanor, Aharon, Ahron)	96
Friedrich Juliusz	98
Fudakowski Zygmunt Jan	99
Gacki Stefan Kordian	101
Gawroński Jan	102
Gawroński Wacław Marian Teofil	104
Gimzicka Kazimiera	106
Głębocki Jan	107
Głogowski Adam	108
Głuski Stanisław	110
Gorzechowski Józef	112
Gottlieb Ludwik Henryk	113
Gruja Józef	114
Grzybowski Wacław Józef	116
Gubrynowicz Adam Ludwik (v. Gubry-Gubrynowicz de Mengen)	118
Haczyński Feliks Tadeusz	120
Harajewicz Henryk Władysław	121
Helcman Jan (Jan Franciszek)	121
Hempel Jan Andrzej	123
Hiller Władysław	124
Himmelsjerna Mikołaj Samson (v. Himmelstjern, Himelstjern, Samson-Himmelstjern)	125
Hołówko Tadeusz	125
Hoszard Jerzy (v. Hoszard Esterhazy)	127
Houwald Władysław (Houwalt)	128
Ihnatowicz Władysław	129
Jakubski Zbigniew	130
Jankowski Henryk	132
Jankowski Stefan	133
Januszevska Kazimiera	134

Januszewski Tadeusz Włodzimierz	134
Jarczyński Jan	136
Jarocki Tadeusz	137
Jaruga Józef	138
Jaworski Stanisław Alfred	139
Jeleński Konstanty	140
Kaczkowski Jan Paweł	141
Kałużyńska Halina	142
Kamieniecki Andrzej	143
Karolewicz Stanisław	145
Kicki Władysław	146
Kłopotowski Jerzy Tadeusz	147
Koczwański Mieczysław Andrzej	148
Kołodziejczak Ignacy (v. Kołodziejczyk)	149
Komarnicki Tytus (v. Sas-Komarnicki)	150
Komierowski Kazimierz Ludwik	152
Korsak Witold Adam	153
Kowalewski Przemysław	155
Kowalski Tadeusz Alfred	155
Kraczkiewicz Karol	157
Krasicki Kazimierz (Józef Kazimierz)	159
Królikowski Roman (Roman Feliks Stanisław Antoni) (v. Poraj-Królikowski)	160
Kruczkiewicz Adam	162
Kukliński Wacław	163
Kuśniewicz Andrzej	164
Kwiecień Roman	166
Langer Bronisław	168
Lepecki Zbigniew	169
Lisiecki Stanisław Fabian	170
Litewski Jerzy Bogumił	171
Lubaczewski Tadeusz	172
Łaciński Wacław	175
Łasiński Zbigniew	176
Łepkowski Stanisław (v. Łebkowski)	178
Łopatto Walerjan (Walerian)	179
Łukasiewicz Krzysztof	181
Malhomme Henryk Adam Celestyn (Malhomme de la Roche)	182
Mantuszewski Walery Feliks (Walerjan)	184
Mańkowski Józef	186

Marlewski Józef	187
Mikucki Adam Stanisław	188
Nahlik Stanisław Edward (v. Nachlik)	190
Nieduszyński Bronisław Juljusz Tadeusz	192
Nieduszyński Tadeusz	193
Nowicki Romuald Heliodor	194
Nowicki Zygmunt Stanisław	196
Obrębski Witold	198
Ostrowski Stefan Karol	199
Papée Kazimierz Jan (v. Nienburg-Papée)	201
Pawlica Jan	204
Pawłowski Edward (Edward Mamert) (v. Korwin-Pawłowski)	205
Pelc Władysław (Władysław Antoni)	206
Perłowski Jan	208
Piasecki Witold	210
Pietrański Władysław	210
Piłsudski Anatol	212
Piotrowicz Jan	213
Polaczek Franciszek	214
Przesmycki Edward Wincenty	215
Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław	217
Putryński Romuald	219
Raczyński Roger Adam (Roger Adam Antoni Maria)	221
Raugiewicz Janina (v. Rau-Raugiewiczowa, Raugiewiczowa)	223
Rembiszewski Leon Tadeusz	224
Reychman Kazimierz (Rajchman, Reichman, Rejchman)	225
Rogalski Mieczysław (v. Dzierżykraj-Rogalski, Rogalski-Dzierżykraj)	226
Rogatko Mieczysław	228
Rogoyski Doman Andrzej Edward	229
Romer Adam Feliks Maria (Adam Andrzej)	231
Rosmański Stanisław	233
Rosset Stanisław, de (v. Derosset)	235
Rozwadowski Eugeniusz (v. Jordan Rozwadowski)	236
Rozwadowski Konstanty (v. Jordan-Rozwadowski, Rozwadowski-Jordan)	238
Ruciński Józef (Jeff)	239
Rundstein Szymon (v. Rundsztain)	241
Ruszanowski Kazimierz (v. Ruszanowski, Rozwadowski Karol)	243

Samborski Bogdan Wincenty (Bohdan) (v. Ostoja-Samborski)	244
Smykiewicz Józef	246
Sobolewski Edmund Meliton	248
Stankowski Wiktor	249
Szczepański Aleksander Roman	251
Szcześniak Bolesław (Szczęśniak)	252
Szepietowski Leonard	254
Szur Aleksandra (Szurówna)	256
Teclaff Ludwik Andrzej	257
Treszka Adam	258
Tułasiewicz Edward	260
Ubysz Zbigniew Franciszek	261
Ullmann Tadeusz Stanisław (Ullman)	262
Wagner Jan	264
Weese Eugeniusz Karol	265
Weytko Józef (Wejtko)	266
Wiesiołowski Aleksander Ludwik (v. Ogończyk-Wiesiołowski)	268
Wójcik Władysław	269
Wróblewski Jan	271
Wysocki Stefan (Stanisław Stefan) (v. Odrowąż-Wysocki)	272
Wyszyński Zygmunt	274
Zaleska Aleksandra	275
Zaleski August	276
Załęski Maciej Mateusz	279
Ziętkiewicz Ignacy	280
Żakowa-Łączyńska Aniela	282
Żółtowska Zofia	282
Żółtowski Adam	283
Żurowski Adam (Żórowski)	285

LISTA BIOGRAMÓW tomów I i II

Abderman Zygmunt Marian (Abdermann)	t. II
Abłamowicz Konstanty (Abłamowicz-Abdank)	t. I
Adamek Józef	t. I
Adamkiewicz Jerzy Albert	t. I
Adamkiewicz Włodzimierz	t. I
Adamski Józef	t. I
Albiński Feliks (v. Alankiewicz)	t. II
Aleksandrowicz Mustafa	t. I
Andrycz Czesław	t. I + t. II
Anusz Józef	t. II
Arciszewski Mirosław	t. I
Arlet Wiesław	t. II
Askenazy Szymon (Aszkenazy)	t. I
Aubac Stefan (Auerbach v. Eisenbach Stephane)	t. II
Babiński Leon Władysław	t. I
Babiński Mieczysław Zygmunt	t. I
Babiński Wacław	t. I
Bacciarelli Aleksander Leszek	t. II
Bader Karol	t. II
Baliński Stanisław Marian Antoni	t. II
Banasiński Eugeniusz	t. I
Baranowski Władysław	t. I
Barciszewski Leon	t. I
Bardziński Jerzy	t. I
Bartel Ludwik Stefan	t. I
Barthel de Weydenthal Jerzy Teofil Marian	t. I
Bartoszewicz Joachim	t. I
Bator Bolesław (Stanisław Bolesław)	t. I
Battaglia Roman Roger Adam Maria Gwido	t. II
Beck Józef	t. I
Beczkwicz Zygmunt Kazimierz	t. I
Benis Adam Jerzy	t. I
Bertoni Karol	t. I
Białokur Wacław	t. II
Bieliński Michał Eugeniusz	t. I
Biesiadecki Maciej Stanisław Eugeniusz	t. I
Biesiekierski Mieczysław Kazimierz Aleksander	t. I
Biliński Włodzimierz Mikołaj (v. Tarasowicz Biliński, Biliński-Tarasowicz)	t. II
Błaszkwicz Tadeusz	t. I
Błazyński Zbigniew Jerzy	t. II

Bleszyński-Ferek Jerzy Seweryn Witold (Ferek-Bleszyński)	t. I
Bobrowski Adam Zbigniew	t. I
Bociański Jan	t. I
Boczek Benedykt Paweł Gunther	t. II
Boerner Ignacy Artur	t. I
Bohomolec Andrzej (v. Bochomolec)	t. II
Borek Ludwik	t. I
Bouffał Bronisław (Boufał, Bouffał)	t. II
Bronarski Alfons Amadeusz Maria	t. I
Brzeziński Tadeusz	t. II
Buczyński Romuald	t. II
Budny Michał Adam Tymoteusz	t. I
Buynowski Tadeusz (Bujnowski)	t. I
Buzek Jan Andrzej	t. II
Byszewski Jan Lech	t. II
Chałupczyński Mieczysław	t. I
Charwat Franciszek	t. I
Chiczewski Feliks Franciszek Józef	t. II
Chłapowski Alfred Stefan Franciszek	t. II
Chmieliński Jan	t. I
Chodacki Marian Stanisław	t. I
Choróbski Roman Adam	t. II
Chromecki Tadeusz	t. II
Chrzanowski Leon	t. II
Chudzyński Antoni	t. II
Ciechanowski Jan Maria Włodzimierz	t. II
Czarkowska Maria Teodora	t. II
Czarliński Olgierd	t. II
Czerkas-Chodosowska Wiktoria (Chodosowska-Czerkas)	t. I
Czerwiński Paweł	t. I
Czosnowski Leon Jan Seweryn (v. Colonna-Czosnowski)	t. II
Czudowski Michał	t. II
Czyszowski Witold Mikołaj	t. II
Czyżewski Edward	t. II
Dalbor Tadeusz Maksymilian	t. I
Dąbrowska Kazimiera	t. I
Dąbrowska Zofia	t. I
Dąbrowski Wiesław	t. I
Dąbski Jan	t. I
Dembiński Konrad (v. Dębiński)	t. II
Dębicki Kazimierz Roman	t. I

Dobrowolska Alicja	t. I
Domański Stefan	t. I
Doria-Dernałowicz Władysław Kazimierz (Dernałowicz Doria)	t. I
Downarowicz Kazimierz	t. II
Drobniański Tadeusz	t. II
Drymmer Wiktor Tomir	t. II
Dubicz-Penther Karol (Dubicz-Penter)	t. I
Dygał Stanisław	t. II
Dzianott Juliusz Ludwik Bronisław (v. Dzianot, Castellati Dzianott)	t. II
Dzieduszycki Aleksander Marian Paweł Mieczysław	t. I
Dzieduszycki Juliusz Maria	t. I
Ekes Roman	t. II
English Aleksander Zygfryd (v. Englisch)	t. II
Erdman Jan	t. I
Eski Stanisław	t. I
Feniger Samuel	t. I
Ficki Zygmunt Feliks	t. I
Fiedler Alberti Stefan	t. I
Figlarczyk Aleksander Julian	t. II
Filcek Antoni	t. II
Filcek Janina Łucja (Filcówna)	t. II
Filip Tadeusz	t. II
Filipowicz Tytus	t. I
Floyar-Rajchman Henryk Juliusz (v. Reichman-Floyar, Flojar-Rajchman, Flojar-Raychman)	t. I
Frankowski Feliks	t. II
Frąckiewicz Janina (Frąckiewiczówna)	t. II
Frenkiel Aron (Aaron, Ahanor, Aharon, Ahron)	t. II
Friedrich Juliusz	t. II
Fryling Jan (Frühling)	t. I
Fudakowski Zygmunt	t. II
Fuksiewicz Bernard Jan	t. I
Gacki Stefan Kordian	t. II
Gajdziński Maksymilian	t. I
Galas Konstanty	t. I
Gałęcki Kazimierz Bartłomiej Ludwik (v. Junosza Gałęcki)	t. I
Garszyński Tadeusz Wacław	t. I
Gawroński Jan	t. II
Gawroński Wacław Marian Teofil	t. II
Gieburowski Józef	t. I

Giemzicka Kazimiera	t. II
Glaser Stefan Antoni (Glazer)	t. I
Glinka Xawery (Ksawery, Franciszek Ksawery Antoni)	t. I
Głębiński Stanisław	t. I
Głębocki Jan	t. II
Głogowski Adam	t. II
Głuchowski Kazimierz	t. I
Głuski Stanisław	t. II
Gorzechowski Józef	t. II
Gosiewski Tadeusz (v. Korwin-Gosiewski)	t. I
Gottlieb Ludwik Henryk	t. II
Górecki Piotr Paweł	t. I
Grabiński Mieczysław	t. I
Grabowski Tadeusz Stanisław	t. I
Graliński Zygmunt Stanisław Cyprian	t. I
Gruja Józef	t. II
Gruszka Sylwester Maksymilian	t. I
Grześkowiak Sylwester	t. I
Grzybowski Wacław Józef	t. II
Gubrynowicz Adam Ludwik (v. Gubry-Gubrynowicz de Mengen)	t. II
Gwiazdoski Tadeusz (Gwiazdowski)	t. I
Habicht Ernest Artur	t. I
Haczyński Feliks Tadeusz	t. II
Harajewicz Henryk Władysław	t. II
Harwas Jan	t. I
Hausner Bernard (Bernhard)	t. I
Helcman Jan (Jan Franciszek)	t. II
Hempel Jan Andrzej	t. II
Hempel Stanisław	t. I + t. II
Hiller Władysław	t. II
Himmelsjerna Mikołaj Samson (v. Himmelstjern, Himelstjern, Samson-Himmelstjern)	t. II
Hładki Zygmunt (Hładky)	t. I
Hołówko Tadeusz	t. II
Hoszard Jerzy (v. Hoszard Esterhazy)	t. II
Houwald Władysław (Houwalt)	t. II
Hubicka Hanna, 2.v. Szlendak (Hubicka-Szlendakowa)	t. I
Hulanicki Witold	t. I
Huzarski Roman	t. I
Ihnatowicz Władysław	t. II
Iżycki Aleksander	t. I

Jabłońska Janina Jadwiga	t. I
Jackowski Tadeusz Gustaw	t. I
Jakubski Zbigniew	t. II
Jałowiecki Bohdan	t. I
Janikowski Stanisław Leopold	t. I
Jankowski Henryk	t. II
Jankowski Stefan	t. II
Jankowski Tadeusz	t. I
Januszevska Kazimiera	t. II
Januszevski Tadeusz Włodzimierz	t. II
Jarczyński Jan	t. II
Jarocki Tadeusz	t. II
Jaroszewicz Tadeusz	t. I
Jaruga Józef	t. II
Jaśkiewicz Teofil	t. I + t. II
Jaworski Jan Godzimir	t. I
Jaworski Stanisław Alfred	t. II
Jażdżewski Antoni Kazimierz	t. I
Jeleński Konstanty	t. II
Jelińska Teofila	t. I
Jenicz Andrzej (v. Skumin-Jenicz)	t. I
Jodko-Narkiewicz Witold Tomasz	t. I
Jurjewicz Paweł (Juriewicz)	t. I
Jurystowski Mikołaj	t. I
Kaczkowski Jan Paweł	t. II
Kałużyńska Halina	t. II
Kamieniecki Andrzej	t. II
Kamieniecki Witold Franciszek Marian	t. I
Karalus Sylwester	t. I
Karolewicz Stanisław	t. II
Karszo-Siedlewski Jan (v. Siedlecki, Siedlewski-Karszo)	t. I
Kawałkowski Aleksander	t. I
Kermenić Oswald	t. I
Kętrzyński de Winkler Stanisław Kazimierz	t. I
Kicki Władysław	t. II
Klimpel Zdzisław	t. I
Kłopotowski Jerzy Tadeusz	t. II
Koczwański Mieczysław Andrzej	t. II
Kolankowski Ludwik	t. I
Kolankowski Witold	t. I
Kołodziejczak Ignacy (v. Kołodziejczyk)	t. II

Komarnicki Tytus (v. Sas-Komarnicki)	t. II
Komierowski Kazimierz Ludwik	t. II
Konówna Jadwiga	t. I
Koppens Leon	t. I
Korsak Witold Adam	t. II
Kosina Stanisław Marian	t. I
Kossowski Jerzy Alfred Tomasz	t. I
Kostiuk Eugeniusz (Kostjuk)	t. I
Kowalewski Przemysław	t. II
Kowalski Tadeusz Alfred	t. II
Koźmiński Stanisław	t. I
Kraczkiewicz Karol	t. II
Krasicki Kazimierz (Józef Kazimierz)	t. II
Królikowski Roman (Roman Feliks Stanisław Antoni) (v. Poraj-Królikowski)	t. II
Kruczkiewicz Adam	t. II
Krzemiński Franciszek	t. I
Kukliński Wacław	t. II
Kulski Władysław Wszebór	t. I
Kunicki Tadeusz	t. I
Kurnatowski Adam Gabriel	t. I
Kurnikowski Kazimierz Zdzisław (Kurnikowski-Jacobi)	t. I
Kuśniewicz Andrzej	t. II
Kwapiszewski Michał	t. I
Kwiecień Roman	t. II
 Lalicki Stefan	 t. I + t. II
Langer Bronisław	t. II
Langrod Witold Lucjan	t. I
Lasocki Zygmunt Bronisław Feliks	t. I
Lechnicki Tadeusz	t. I
Lechowski Jerzy	t. I
Lepecki Zbigniew	t. II
Libicki Konrad	t. I
Librach Jan	t. I
Lipski Józef	t. I
Lisiecki Stanisław Fabian	t. II
Lisiewicz Adam	t. I
Litewski Jerzy Bogumił	t. II
Loret Sydon Maciej	t. I
Lubaczewski Tadeusz	t. II
Lubomirski Stefan Jerzy	t. I
Lutze-Birk Aleksander Wilhelm	t. I

Łaciński Wacław	t. II
Ładoś Aleksander Wacław	t. I
Łapicki Michał	t. I
Łappo Emilia (Łapo)	t. I
Łasiński Zbigniew	t. II
Łepkowski Stanisław (v. Łebkowski)	t. II
Łopatto Walerjan (Walerian)	t. II
Łubieński Ludwik	t. I
Łukasiewicz Juliusz (Juliusz)	t. I
Łukasiewicz Krzysztof	t. II
Łukaszewicz Stanisław	t. I
Madeyski Jerzy Wiktor Ferdynand (v. Poray-Madeyski, Madejski)	t. I
Makowski Józef	t. I
Malhomme Henryk Adam Celestyn (Malhomme de la Roche)	t. II
Malhomme Leon (Malhomme de la Roche)	t. I
Małkowski Michał	t. I
Mantuszewski Walery Feliks (Walerjan)	t. II
Mańkowski Józef	t. II
Marchlewski Mieczysław Józef Tadeusz	t. I
Marczyński Antoni	t. I
Marlewski Józef	t. II
Martyszus Zdzisław Mirosław	t. I
Matusiński Jerzy	t. I
Max Kazimierz (v. Dunin-Max Karol)	t. I
Mazurkiewicz Roman	t. I
Mazurkiewicz Władysław Piotr	t. I
Merdinger Zygmunt	t. I
Mierzyński Władysław (Mieżyński)	t. I
Mikucki Adam Stanisław	t. II
Miszke Zbigniew August	t. I
Modzelewski Jan	t. I
Morawska Maria Magdalena	t. I
Morawski Tomasz Konstanty	t. I
Morstin Paweł (Morsztyn)	t. I
Mościcki Michał	t. I
Nahlik Stanisław Edward (v. Nachlik)	t. II
Namysłowski Władysław Wiktor	t. I
Neuman Władysław	t. I
Nieduszyński Bronisław Juliusz Tadeusz	t. II
Nieduszyński Tadeusz	t. II

Nowicki Romuald Heliodor	t. II
Nowicki Zygmunt Stanisław	t. II
Obrębski Witold	t. II
Okęcki Zdzisław Narcyz Józef	t. I
Okoński Witold	t. I
Olszowski Kazimierz Zygmunt (Zygmunt Kazimierz)	t. I
Orłowski Ksawery Franciszek	t. I
Orłowski Leon	t. I
Orłowski Mieczysław	t. I
Ostrowski Stefan Karol	t. II
Pajęczkowski Edward	t. I
Panfil Stanisław	t. I
Papée Kazimierz (v. Nienburg-Papée)	t. II
Patek Stanisław Jan	t. I
Pawłowski Edward (Edward Mamert) (v. Korwin-Pawłowski)	t. II
Pelc Władysław (Władysław Antoni)	t. II
Peretjakowicz Andrzej (Peretiakowicz)	t. I
Perkowski Tadeusz	t. I
Perłowski Jan	t. II
Piasecki Witold	t. II
Pietrański Władysław	t. II
Piłsudski Anatol	t. II
Piotrowicz Jan	t. II
Piszczykowski Tadeusz	t. I
Pluciński Leon Bolesław	t. I
Polaczek Franciszek	t. II
Potulicki Michał	t. I
Potworowski Gustaw Adolf	t. I
Prażmowski-Belina-Kryński Zbigniew (v. Belina-Prażmowski-Kryński, Prażmowski-Kryński, Belina-Prażmowski)	t. I
Próchnicki Stanisław	t. I
Pruszyński Czesław	t. I
Przesmycki Edward Wincenty	t. II
Przesmycki Wacław	t. I
Przybyłkiewicz Zygmunt Bronisław	t. II
Ptaszyński Stanisław	t. I
Putryński Romuald	t. II
Raczyński Roger Adam (Roger Adam Antoni Maria)	t. II
Raugiewicz Janina (v. Rau-Raugiewiczowa, Raugiewiczowa)	t. II

Rembiszewski Leon Tadeusz	t. II
Reychman Kazimierz (Rajchman, Reichman, Rejchman)	t. II
Ripa Karol	t. I
Rogalski Mieczysław (v. Dzierżykraj-Rogalski, Rogalski-Dzierżykraj)	t. II
Rogatko Mieczysław	t. II
Rogoyski Doman Andrzej Edward	t. II
Roman Antoni Mikołaj	t. I
Romer Adam Feliks Maria (Adam Andrzej)	t. II
Rosmański Stanisław	t. II
Rosset Stanisław, de (v. Derosset)	t. II
Rozwadowski Eugeniusz (v. Jordan Rozwadowski)	t. II
Rozwadowski Konstanty (v. Jordan-Rozwadowski, Rozwadowski-Jordan)	t. II
Ruciński Józef (Jeff)	t. II
Rudzki Kazimierz (v. Węzyk-Rudzki)	t. I
Rundstein Szymon (v. Rundsztain)	t. II
Russanowski Kazimierz (v. Rusanowski, Rozwadowski Karol)	t. II
Ryniewicz Stefan Jan	t. I
Sakowski Juliusz (Saydenbaytel Julian)	t. I
Samborski Bogdan Wincenty (Bohdan) (v. Ostoja-Samborski)	t. II
Sapieha Eustachy Kajetan Władysław	t. I
Scazighino Jan Mieczysław Teofil	t. I
Schaetzel Tadeusz (Schätzel, Schätzel von Murzhausen)	t. I
Schimitzek Stanisław	t. I
Schneiderówna Wanda	t. I
Schwarzburg-Günther Władysław (Günther-Schwarzburg)	t. I
Seyda Marian	t. I
Skirmunt Konstanty (v. Skirmunitt)	t. I
Skowroński Tadeusz	t. I
Skrzyński Aleksander Józef (v. Skrzynno-Skrzyński)	t. I
Skrzyński Władysław Bolesław Ignacy Anzelm (v. Skrzynno-Skrzyński)	t. I
Smykiewicz Józef	t. II
Sobolewski Edmund Meliton	t. II
Srokowski Stanisław Leon	t. I
Staniewicz Roman Adam (Adam Roman)	t. I
Stankowski Wiktor	t. II
Starzewski Jan (v. Ostoja-Starzewski)	t. I
Szczepański Aleksander Roman	t. II
Szczeńiak Bolesław (Szczeńśniak)	t. II
Szepietowski Leonard	t. II
Sztark Heljodor (Heliodor)	t. I

Sztefek Paweł	t. I
Szumowski Tadeusz	t. I
Szur Aleksandra (Szurówna)	t. II
Targowski Józef	t. I
Tarnowski Adam	t. I
Teclaff Ludwik Andrzej	t. II
Treszka Adam	t. II
Trębicki Kazimierz	t. I
Tułasiewicz Waław	t. II
Tysza Józef	t. I
Ubysz Zbigniew Franciszek	t. II
Ullmann Tadeusz Stanisław (Ullman)	t. II
Vetulani Zygmunt	t. I
Wagner Jan	t. II
Wasilewski Leon	t. I
Wdziękoński Aleksy	t. I
Weese Eugeniusz Karol	t. II
Wegnerowicz Roman (Waław Roman)	t. I
Weinstein Jan	t. I
Weyers Józef Marian	t. I
Weytko Józef (Wejtko)	t. II
Wiche Edward Zygmunt (Wiche-Zarzycki)	t. I
Wierusz-Kowalski Józef (v. Kowalski-Wierusz)	t. I
Wiesiołowski Aleksander Ludwik (v. Ogończyk-Wiesiołowski)	t. II
Włodarkiewicz Stanisław	t. I
Włodek Jan Zdzisław	t. I
Wodzicki Roman	t. I
Wołodkowicz Józef Jakub	t. I
Wójcik Władysław	t. II
Wróblewski Jan	t. II
Wróblewski Władysław Oktawian	t. I
Wszelaki Jan	t. I
Wysocki Stefan (Stanisław Stefan) (v. Odrowąż-Wysocki)	t. II
Wyszyński Kazimierz Marian	t. I
Wyszyński Zygmunt	t. II
Zaleska Aleksandra	t. II
Zaleski August	t. II

Zaleski Ksawery (Xawery)	t. I
Zaleski Szczęsny Czesław	t. I
Zaleski Władysław Józef	t. I
Załęski Maciej Mateusz	t. II
Zarański Józef Makary	t. I
Zawadowski Zygmunt	t. I
Zawadzki Władysław Marian	t. I
Zawisza Aleksander	t. I
Zbyszewski Tytus	t. I
Zbyszewski Wacław Alfred	t. I
Zembrzуска Leonia	t. I
Ziabicki Józef Teofil Dydak	t. I
Ziętkiewicz Ignacy	t. II
Żakowa-Łączyńska Aniela	t. II
Żmigrodzki Antoni Aleksander	t. I
Żółtowska Zofia	t. II
Żółtowski Adam	t. II
Żurowski Adam (Żórowski)	t. II

ISBN 978-83-66739-65-9